

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԻՄՈՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ ՏԱՐՎՈՂ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դիմորդի ուղեցույց 2023

Կազմողներ՝

Է. Վ. Ասրիյան
Վ. Ս. Գալստյան
Ք. Գ. Հարությունյան
Ա. Ն. Սարգսյան
Գ. Ռ. Ֆանյան

Դիմորդի ուղեցույց 2023: - Եր., 2023, 174 էջ:

Դիմորդի ուղեցույցը պարունակում է համառոտ տեղեկատվություն ԵՊՀ ֆակուլտետների և կրթական ծրագրերի, նախապատրաստական դասընթացների և ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղի մասին:

Ներկայացված են վերջին երեք տարիների ընդունելության քննությունների պատկերը, ԵՊՀ բոլոր կրթական ծրագրերով անցողիկ միավորները և դիմորդների թիվն ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի:

Նախատեսված է ՀՀ հանրակրթական հաստատությունների (դպրոցներ, վարժարաններ, քոլեջներ, նախնական մասնագիտական հաստատություններ) ավարտական դասարանների աշակերտների և սովորողների մասնագիտական կողմնորոշման համար:

Մեր հասցեն.

ՀՀ, 0025 ք. Երևան
Երևանի պետական համալսարան
Կենտրոնական մասնաշենք, 1-ին հարկ
Ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող
աշխատանքների կենտրոն
հեռ. (37410) 55 - 40 - 03, (060) 710-132
(060) 710-679
Էլ. փոստ՝ pre-ued@ysu.am

Միքելի՛ դիմորդ,

շուտով դու կայացնելու ես քո կյանքի ամենակարևոր որոշումներից մեկը. ընտրելու ես մասնագիտությունդ, որն օգնելու է քեզ երազանքների իրագործման և հաջողության հասնելու ճանապարհին:

Երևանի պետական համալսարանը սիրով պատրաստ է բացել իր դռները քո առաջ և իր աշխատակիցների, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի, շրջանավարտների և ուսանողների հետ միասին օգնել քեզ իրագործելու քո իդեերն ու նպատակները:

Ուսումնառության ընթացքում դու այստեղ ծանոթանալու ես ավելի քան մեկդարյա հարուստ պատմությունն ունեցող Մայր բուհի գեղեցիկ ավանդույթներին, ստանալու ես Հայաստանում լավագույն կրթությունը, ձեռք ես բերելու նոր հմտություններ, իրականացնելու ես գիտական առաջին քայլերդ, բացահայտելու ես ներուժդ և ձևավորելու ես քո աշխարհայացքը:

Միքելի՛ դիմորդ,

անկախ մասնագիտության ընտրությունից՝ ԵՊՀ-ն իր ստեղծագործական ոգեշնչող միջավայրով, բարեփոխումների ծրագրով, նորարարական մեթոդներով ու տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ կազմակերպվող տարբեր դասընթացներով, մշակութային ու մարզական միջոցառումներով հիշարժան ու անմոռանալի է դարձնելու ուսանողական քո առօրյան և հետագայում հաջողությունների հասնելու նոր հնարավորություններ է ընձեռելու:

Ես համոզված եմ, որ մենք միասին քո ուսումնառությունն առավել հետաքրքիր ու արդյունավետ ենք դարձնելու, կյանքի ենք կոչելու քո նորարար գաղափարները, նպաստելու ենք մեր բուհի, ինչպես նաև երկրի զարգացմանն ու առաջընթացին:

Միքելի՛ դիմորդ,

Ես հուսով եմ, որ դու գիտակցաբար կընտրես ԵՊՀ-ն և կդառնաս Մայր բուհի մեծ ընտանիքի մի մասնիկը՝ հավերժ կրելով համալսարանական լինելու բարձր կոչումը:

*ՀՈՎՀԱՆՆԵՄ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
ԵՊՀ կառավարիչ-ռեկտոր*

Ց Ա Ն Կ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԱՌԿԱ ՈՒՍՈՒՑՄԱՍԲ
ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ 2023/2024 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԿԱ
ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Ծածկագիր	Կրթական ծրագիր	Ընդունելության քննություններ			
		Մրցութային			Ոչ մրցութային
056201.01.6	Մաթեմատիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
056801.01.6	Մեխանիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
056802.01.6	Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Օտլ (գ)		Հլգ(գ)*
056201.02.6	Կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
061101.02.6	Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
061901.01.6	Տեղեկատվական անվտանգություն	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055101.01.6	Ֆիզիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055101.02.6	Միջուկային ռեակտորների ֆիզիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055101.03.6	Նանոֆիզիկա և առաջատար տեխնոլոգիաներ	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055101.04.6	Տվյալների մշակումը ֆիզիկայում և արհեստական բանականություն	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055101.05.6	Երկակի նշանակության տեխնոլոգիաների ֆիզիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
055102.01.6	Ռադիոֆիզիկա (Մինոփսիա)	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
071401.02.6	Կիսահաղորդիչների ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
071403.03.6	Հեռահաղորդակցություն և ազդանշանների մշակում	Մ(գ)	Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
053101.01.6	Քիմիա (Էկոլոգիական քիմիա)	Ք(գ)	Կ(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
053101.04.6	Սննդի անվտանգություն	Ք(գ)	Կ(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
091601.01.6	Ֆարմացիա **	Ք(գ)	Կ(գ)	Ֆ(գ)	Հլգ(գ)*
051101.01.6	Կենսաբանություն	Կ(գ)	Ք(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
051202.01.6	Կենսաֆիզիկա և կենսաինֆորմատիկա	Կ(գ)	Ք(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
051201.03.6	Կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա	Կ(գ)	Ք(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
054201.01.6	Աշխարհագրություն (Ջրաօդերևութաբանություն)	Ա(գ)	Մ(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
054101.01.6	Երկրաբանություն	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Ա(գ)		Հլգ(գ)*
054201.02.6	Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ	Ա(գ)	Մ(գ) կամ Ֆ(գ)		Հլգ(գ)*
101801.01.6	Սերվիս	Հլգ(գ)	Օտլ(գ) կամ Ա(գ)		

Օածկագիր	Կրթական ծրագիր	Ընդունելության քննություններ			
		Մրցութային			Ոչ մրցութային
022201.01.6	Պատմություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
022202.01.6	Հնագիտություն և ազգագրություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
022802.01.6	Կովկասագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
021801.02.6	Արվեստաբանություն	Հլգ(գ)	ՀՊ(գ) կամ Օտլ(գ)		
031501.01.6	Մշակութաբանություն	Հլգ(գ)	ՀՊ(գ) կամ Օտլ(գ)		
031801.01.6	Միջազգային հարաբերություններ	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
041301.02.6	Հանրային կառավարում	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
041301.04.6	Հանրային քաղաքականություն և կառավարում	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
031201.01.6	Քաղաքագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
031101.01.6	Տնտեսագիտություն	Մ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
041201.01.6	Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)	Մ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
041301.01.6	Կառավարում (ըստ ոլորտի)	Մ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
022301.01.6	Փիլիսոփայություն	Հլգ(գ)	ՀՊ(գ) կամ Օտլ(գ)		
031301.01.6	Հոգեբանություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ) կամ Կ(գ)		
031401.01.6	Սոցիոլոգիա	Մ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
092301.01.6	Սոցիալական աշխատանք	Հլգ(գ)	Օտլ(գ) կամ Կ(գ)		
031804.01.6	Հասարակայնության հետ կապեր	Հլգ(գ)	Օտլ(գ)		
023101.01.6	Հայոց լեզու և գրականություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ)		
011301.03.6	Սոցիալական մանկավարժություն	Հլգ(գ)	Մ(գ) կամ Օտլ(գ)		
032101.01.6	Լրագրություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ)		
023201.02.6	Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)	Ռլ(գ)	Հլգ(գ)		
023102.01.6	Ռուսաց լեզու և գրականություն	Ռլ(գ)	Հլգ(գ)		
023201.02.6	Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն	Անգլ(գ)	Հլգ(գ)		
023201.10.6	Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն	Հլգ(գ)	Անգլ(գ) կամ Ֆրլ(գ)		
023201.11.6	Անգլերեն լեզու, գերմաներեն լեզու և հաղորդակցություն	Հլգ(գ)	Անգլ(գ) կամ Գլ(գ)		
023201.12.6	Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն	Հլգ(գ)	Անգլ(գ) կամ Իսլ(գ)		
023201.13.6	Անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն	Հլգ(գ)	Անգլ(գ) կամ Իտլ(գ)		
023201.01.6	Թարգմանչական գործ (անգլերեն և հայերեն)	Անգլ(գ)	Հլգ(գ)		

Տածկագիր	Կրթական ծրագիր	Ընդունելության քննություններ			
		Մրցութային			Ոչ մրցութային
022801.01.6	Արաբագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
022801.02.6	Թյուրքագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
022801.03.6	Իրանագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
022801.05.6	Ադրբեջանագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
042101.01.6	Իրավագիտություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
022102.01.6	Աստվածաբանություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
101501.03.6	Կրոնական զբոսաշրջություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*

ԻԶԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

Տածկագիր	Կրթական ծրագիր	Ընդունելության քննություններ			
		Մրցութային			Ոչ մրցութային
011301.01.6	Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա	Հլգ(գ)	Մ(գ) կամ Օտլ(գ)		
011401.20.6	Ռուսաց լեզու և գրականություն	Ռլ(գ)	Հլգ(գ)		
021201.01.6	Դիզայն	Գծն	Կոմպ.		Հլգ(գ)*
021401.01.6	Դեկորատիվ կիրառական արվեստ	Գծն	Կոմպ.		Հլգ(գ)*
022201.01.6	Պատմություն	ՀՊ(գ)	Հլգ(գ)		
023101.01.6	Հայոց լեզու և գրականություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ)		
023102.02.6	Անգլերեն լեզու և գրականություն	Անգլ(գ)	Հլգ(գ)		
023102.04.6	Ֆրանսերեն լեզու և գրականություն	Հլգ(գ)	Ֆրլ(գ) կամ Անգլ(գ)		
031301.01.6	Հոգեբանություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ) կամ Կ(գ)		
041201.01.6	Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)	Մ(գ)	Հլգ(գ) կամ Օտլ(գ)		Օտլ(գ)* կամ Հլգ(գ)*
061101.02.6	Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա	Մ(գ)	Ֆ(գ) կամ Անգլ(գ)		Հլգ(գ)*
101501.01.6	Զբոսաշրջություն	Հլգ(գ)	Օտլ(գ) կամ Մ(գ)		

Օսկություն

* Հաշվի է առնվում շրջանավարտի ավարտական փաստաթղթի ավարտական քննության կամ տարեկան գնահատականը:

** «Ֆարմացիա» կրթական ծրագրի դիմորդներին իրավունք է վերապահվում իրենց ընտրությամբ հանձնել նշված երեք՝ «Ֆիզիկա», «Քիմիա», «Կենսաբանություն» մրցութային քննություններից երկուսը:

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ՄԵԽԱՆԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Մաթեմատիկոս մասնագետների պատրաստումը ԵՊՀ-ում սկսվել է 1924 թ., հասարակագիտական ֆակուլտետի ֆիզիկամաթեմատիկական ենթաբաժնում, որը 1933 թ. դարձել է ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետ: 1959 թ. այն տրոհվել է երկու ֆակուլտետների՝ ֆիզիկայի և մեխանիկա-մաթեմատիկական: 1963 թ. Մեխանիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետում բացվել է մաթեմատիկական կիբեռնետիկայի մասնագիտությունը, որի հիման վրա 1972 թ. ստեղծվել է Կիրառական մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկայի ֆակուլտետը: 1988 թ. Մեխանիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետը բաժանվել է երկու առանձին՝ Մեխանիկայի և Մաթեմատիկայի ֆակուլտետների, որոնք 2007թ. վերամիավորվել են մեկ՝ Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետում:

Քառասունական թվականներին, պատմականորեն շատ արագ, Երևանի պետական համալսարանում և ՀՀ գիտությունների ակադեմիայում ձևավորվեցին այժմ արդեն լայնորեն ճանաչված հայկական մաթեմատիկական դպրոցը, որի հիմնադիրը ակադեմիկոս Արտաշես Շահինյանն էր և մեխանիկայի դպրոցը, որի հիմնադիրն էր ակադեմիկոս Նազուշ Հարությունյանը:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Հետագա տարիներին ֆակուլտետի կայացմանը և զարգացմանը նպաստել են հանրահայտ գիտնականներ, ակադեմիկոսներ, մաթեմատիկոսներ Մխիթար Զրբաշյանը, Սերգեյ Մերգելյանը, Ալեքսանդր Թալալյանը, Նորայր Առաքելյանը, Ռաֆայել Ալեքսանդրյանը, Ռուբեն Համբարձումյանը, մեխանիկոսներ Սերգեյ Համբարձումյանը, Բենիամին Աբրահամյանը, Վլադիմիր Սարգսյանը, Գևորգ Բաղդասարյանը, Լենսեր Աղալովյանը:

Այսօր ֆակուլտետն ունի բարձրորակ պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմ, այդ թվում՝ ՀՀ ԳԱԱ 1 ակադեմիկոս և 1 թղթակից անդամ, գիտությունների 10 դոկտոր և 29 թեկնածու, 3 դասախոս:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում գործում է 6 ամբիոն՝ ֆունկցիաների տեսության և դիֆերենցիալ հավասարումների, հանրահաշվի և երկրաչափության, հավանականությունների տեսության և վիճակագրության, ընդհանուր մաթեմատիկայի, ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկայի, մեխանիկայի:

Ֆակուլտետն ունի շուրջ 600 սովորող, որոնցից 500-ը՝ բակալավրիատում, 90-ը՝ մագիստրատուրայում և 10-ը՝ ասպիրանտուրայում:

Ֆակուլտետում դասավանդման միջազգային բարձր մակարդակի մասին է վկայում այն փաստը, որ մեր բազմաթիվ ուսանողներ կարողանում են հաջողությամբ շարունակել ուսումը և գիտական հետազոտություններ կատարել արտասահմանյան առաջատար համալսարաններում՝ ԱՄՆ-ում, Անգլիայում,

Տրանսիայում, Գերմանիայում, Շվեդիայում և այլուր: Նրանցից շատերն այսօր դասավանդում են այդ համալսարաններում: Մեր ուսանողները լուրջ հաջողություններ են արձանագրում միջազգային մաթեմատիկական ուսանողական օլիմպիադաներում:

Մառաչակվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Բակալավրիատում ուսուցումը կատարվում է չորս կրթական ծրագրով՝

- մաթեմատիկա, որակավորումը՝ մաթեմատիկայի բակալավր,
- մեխանիկա, որակավորումը՝ մեխանիկայի բակալավր,
- ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա, ֆինանսական մաթեմատիկայի բակալավր,
- կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն, վիճակագրության բակալավր:

Մաթեմատիկան մարդկային մտքի ամենակարևոր և ամենակատարյալ ստեղծագործություններից է: Այն նույնքան հին է, որքան մարդկությունն ինքը, սակայն շարունակում է բուռն զարգացում ապրել՝ գտնելով նորանոր կիրառություններ մարդկային գործունեության ամենատարբեր բնագավառներում: Այսօր դժվար է գտնել որևէ գիտական ուղղություն, որը չի օգտվում մաթեմատիկական մեթոդներից և մաթեմատիկայի նվաճումներից: Դա են վկայում մաթեմատիկայի երիտասարդ և արագ զարգացող այնպիսի ուղղություններ, ինչպիսիք են բիոմաթեմատիկան, ակտուարական մաթեմատիկան, ֆինանսական մաթեմատիկան, տվյալների գիտությունը և այլն:

Հնագույն և այսօր էլ ակտիվ զարգացող գիտություն է նաև **մեխանիկան**: Այն գլխավոր հիմնասյուներից մեկն է, որի վրա հենվել են տեխնիկայի զարգացումն ու առաջընթացը: Նավագնացության, մեքենաշինության, հրթիռաշինության, ռազմական տեխնիկայի, տիեզերական համակարգերի բարդագույն սարքավորումների կիրառությունները մեծապես հիմնված են մեխանիկայի նվաճումների վրա այնպիսի բնագավառներում ինչպիսիք են նյութերի դիմադրությունը, առաձգականության տեսությունը, հիդրոատերմեխանիկան, թաղանթների և սալերի տեսությունը, մեխանիկական համակարգերի կառավարումը: Այս բոլոր բնագավառներում մեծ դեր ունեն հայ մեխանիկոսները, որոնց աշխատանքներն արժանացել են միջազգային ճանաչման:

Ֆակուլտետի ղեկավարությունը կարևորում է մաթեմատիկայի այնպիսի ուղղությունների ներդրումն ու զարգացումը, որոնք այսօր ունեն առավել մեծ պահանջարկ: Այս առումով նշանակալի քայլ էր ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա կրթական ծրագրի ներդրումը:

Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկայի մասնագետները համակցում են մաթեմատիկոսի, ֆինանսիստի, ռիսկերի կառավարչի, ներդրումային կառավարչի մասնագիտությունները: Այս մասնագետները վերլուծում են ռիս-

կերի ֆինանսական հետևանքները՝ մաթեմատիկական, վիճակագրական և այլ մեթոդների կիրառմամբ, գնահատում են որոշակի իրադարձությունների տեղի ունենալու հավանականությունը, կանխատեսում են մակրոտնտեսական պրոցեսները, հաշվարկում են ապահովագրական սակագների, կենսաթոշակի և այլ նմանատիպ մեծությունների չափերը: Նրանք տեսաբաններ չեն, այլ նախ և առաջ՝ «պրակտիկ ֆինանսիստ-մաթեմատիկոսներ», և նրանց ուժեղ կողմերն են տնտեսագիտության և ֆինանսների, մաթեմատիկայի խորը իմացությունը, ծրագրավորման լեզուների գործիքակազմի կիրառման ունակությունները:

Արագ զարգացող և անընդհատ փոփոխվող շուկայական տնտեսակարգը շեշտակի մեծացնում է կազմակերպությունների ֆինանսական ռիսկերը, ինչը հաճախ հանգեցնում է սնանկացման: Նման բացասական երևույթներից խուսափելու ճանապարհն այդ ռիսկերի գնահատումն է և հնարավոր զարգացումների կանխատեսումը: Ֆինանսական մաթեմատիկոսը այն մասնագետն է, որը վերլուծում է այդ ռիսկերի ֆինանսական հետևանքները և կանխարգելում դրանք:

2019 թ-ից ֆակուլտետն իրականացնում է բակալավրի նոր կրթական ծրագիր՝ **Կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն**: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հեղափոխությունն անցյալ դարի վերջում ստեղծել է մի իրավիճակ, երբ աշխարհում ստեղծվող տեղեկատվությունը հասել է աննախադեպ ծավալների: Արդյունքում՝ տվյալների կառավարումը դարձել է տնտեսական գործունեության կարևորագույն խնդիրներից մեկը: Կիրառական վիճակագրությունը և տվյալների գիտությունը մեթոդների և գաղափարների համախմբություն է, որը թույլ է տալիս իմաստավորել ահռելի մեծ ծավալներով տվյալներ: Այս նպատակով կիրառվող գործիքակազմի էական բաղադրիչներից է մեքենայական ուսուցումը՝ բուռն զարգացող ուղղություն, որը կիրառվում է ամենատարբեր խնդիրներում: Այսօր վիճակագրության և տվյալների գիտության մասնագետները բարձր վարձատրվում են և կայուն պահանջարկ ունեն ինչպես միջազգային, այնպես էլ հայկական աշխատաշուկայում:

Բակալավրիատն ավարտած լավագույն ուսանողները կրթությունը շարունակում են մագիստրատուրայում, որտեղ ուսման տևողությունը 2 տարի է: Ֆակուլտետում գործում է 4 մագիստրոսական ծրագիր՝

- մաթեմատիկա և կիրառություններ, որակավորումը՝ մաթեմատիկայի մագիստրոս,
- մեխանիկա և կիրառական մաթեմատիկա, որակավորումը՝ մեխանիկայի մագիստրոս,
- ֆինանսական մաթեմատիկա, ֆինանսական մաթեմատիկայի մագիստրոս,
- կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն, վիճակագրության մագիստրոս:

Ֆրանսիական Լե Ման քաղաքի համալսարանի հետ իրագործվում են փոխանակման ծրագրեր վիճակագրություն և ֆինանսական մաթեմատիկա մասնագիտություններով:

Մագիստրատուրայի առավել շնորհալի, մաթեմատիկական բարձր ունակություններով օժտված շրջանավարտները, ովքեր նպատակ ունեն իրենց հետագա կյանքը կապել գիտության հետ, ընդունվում են **ասպիրանտուրա**: Թեկնածուական թեզը պաշտպանելուց հետո նրանք աշխատանքի են անցնում ԵՊՀ-ի կամ այլ բուհերի մաթեմատիկական ամբիոններում, ակադեմիական ինստիտուտներում, կոնստրուկտորական բյուրոներում, հաշվողական կենտրոններում և այլն: Ֆակուլտետի վերջին տասնամյակների շուրջ 20 շրջանավարտներ այսօր դասավանդում են արևմտյան առաջատար համալսարաններում:

Նրանցից շատերի հետ ֆակուլտետն ունի սերտ կապեր (գիտական համագործակցություն, դասախոսությունների շարքեր, ավարտական աշխատանքների և մագիստրոսական թեզերի ղեկավարում, համատեղ սեմինարներ և այլն):

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Ֆակուլտետի բոլոր չորս մասնագիտություններով սովորող ուսանողները ստանում են հիմնարար մաթեմատիկական կրթություն, որը բարեբեր հող է ստեղծում ամենատարբեր բնագավառներում հաջողությունների հասնելու համար՝ գործարարությունից մինչև քաղաքականություն: Վերջերս հայկական աշխատաշուկայում բավականին մեծացել է որակյալ մաթեմատիկոսների պահանջարկը այնպիսի ընկերություններում, որոնք զբաղվում են մաթեմատիկայի կիրառական խնդիրներով, վիճակագրական հետազոտություններով, ֆինանսական հոսքերի կառավարմամբ, տվյալների մշակմամբ և մեքենայական ուսուցմամբ:

Ինչպես Հայաստանի, այնպես էլ միջազգային աշխատաշուկայում կայուն պահանջարկ ունեն նաև ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա մասնագիտությամբ շրջանավարտները: Նշենք, որ համաձայն ամերիկյան հեղինակավոր CareerCast կայքի, ԱՄՆ-ում լավագույն աշխատանքների առաջին տասնյակում են մաթեմատիկոսի, համալսարանական դասախոսի, վիճակագրության մասնագետի, տվյալների գիտության մասնագետի, գործույթների հետազոտման մասնագետի, ֆինանսական վերլուծաբանի և ակտուարի աշխատանքները:

Մեխանիկա մասնագիտությամբ շրջանավարտներն իրենց գործունեությունը կարող են իրականացնել մեխանիկայի, մաթեմատիկայի, ֆիզիկայի տարբեր բնագավառների հետազոտական ինստիտուտներում և գիտատեխնոլոգիական կենտրոններում, համակարգերի և պրոցեսների ավտոմատ կառավարման խնդիրներով զբաղվող միավորումներում, կոնստրուկտորական բյուրոներում:

Մաթեմատիկա և մեխանիկա մասնագիտություններով բակալավրի աստիճան ստացած ուսանողները կարող են ստանալ նաև մաթեմատիկայի ուսուցչի

որակավորում, անցնելով մի քանի լրացուցիչ դասընթացներ: Հանրապետության մաթեմատիկայի լավագույն ուսուցիչների գերակշռող մասը մեր ֆակուլտետի շրջանավարտներն են:

Ֆակուլտետում կարևորվում է նաև համակարգչային բարձրորակ կրթությունը և ժամանակակից ծրագրավորման լեզուների դասավանդումը: Բազմաթիվ շրջանավարտներ այսօր հաջողությամբ աշխատում են SS ոլորտի տարբեր հաստատություններում:

Վերջին տարիներին Հայաստանում ստեղծվել են բազմաթիվ ընկերություններ, որոնք զբաղվում են կիրառական վիճակագրությամբ և տվյալների մշակմամբ, մեքենայական ուսուցմամբ և արհեստական բանականությամբ (PicsArt, FMD K&L, Bet Construct, Teamable, UCom, MargaSoft, Noymed, Krisp, SFL, Optym և այլն): Նրանց հիմնական պատվիրատուներն արտասահմանյան կազմակերպություններ են, ինչի շնորհիվ ապահովվում է աշխատակիցների բարձր աշխատավարձը: Մինևույն ժամանակ այդ ընկերություններն ակտիվորեն ընդլայնվում են, ստեղծվում են նորերը՝ հայկական աշխատաշուկայում ապահովելով որակյալ մասնագետների կայուն պահանջարկ: Ֆակուլտետն ակտիվ համագործակցում է այս ընկերությունների հետ:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ուսանողական տարիներն առավել հետաքրքիր, հազեցած և արդյունավետ են դարձնում ֆակուլտետում գործող ուսանողական կառույցները՝ Ուսանողական խորհուրդն ու Ուսանողական գիտական ընկերությունը: Ուսանողները սիրով են մասնակցում նրանց կազմակերպած բազմաբնույթ միջոցառումներին (հանդիպումներ, հավաքույթներ, համերգներ, սպորտային միջոցառումներ, էքսկուրսիաներ, սեմինարներ և այլն): Մաթեմատիկային առավել նվիրվածները իրենց ունակությունները զարգացնում են օլիմպիական խմբակում, մասնակցում են հանրապետական և միջազգային ուսանողական օլիմպիադաներին:

Ֆակուլտետի մասին հետագա մանրամասներ կարելի է գտնել ԵՊՀ կայքում (<http://www.yasu.am/faculties/hy/Mathematics-and-Mechanics>) և ՖԲ հարթակում (YSU Faculty of Mathematics and Mechanics, ԵՊՀ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետի ՈւԳԸ):

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետի ղեկավարությունն ու պրոֆեսորադասախոսական կազմը սիրով սպասում են այն դիմորդներին, ովքեր սիրում են մաթեմատիկան, ունեն մաթեմատիկական ընդունակություններ և ցանկություն՝ դառնալու բարձրորակ մասնագետ, որը կկարողանա իր ունակություններն ամբողջովին դրսևորել հետագա աշխատանքում:

Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետում ընդունելությունը 2023/24 ուստարում կկատարվի հետևյալ կրթական ծրագրերով՝

- մաթեմատիկա
- մեխանիկա
- ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա
- կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման խամակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
		Մաթեմատիկա	Անվճ Վճ	46	20 33	51	17 33
Մեխանիկա	Անվճ Վճ	13	6 15	12	5 15	7	5 15
Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա	Անվճ Վճ	76	10 63	82	8 63	72	8 63
Կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն	Անվճ Վճ	62	12 41	76	8 41	68	8 43

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Մաթեմատիկա	28.75	16	30	8	16	7.75
Մեխանիկա	19.5	17.25	17.25	7.75	9.5	8
Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա	35.75	15.5	37.25	22.5	18.5	7.5
Կիրառական վիճակագրություն և տվյալների գիտություն	37	18.75	37.5	27.75	19.5	11.5

ԻՆՖՈՐՄԱՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Երևանի պետական համալսարանի Ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի (ԻԿՄ) ֆակուլտետը ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի ուղղությամբ հիմնարար հետազոտությունների բնագավառում, ինչպես նաև բարձրակարգ ծրագրավորող կադրերի պատրաստման ոլորտում Հայաստանի առաջատար ուսումնական և գիտական կենտրոնն է:

Ֆակուլտետը հիմնադրվել է 1971 թ. (անվանվել է Կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետ) Հաշվողական մաթեմատիկայի ամբիոնի հիմքի վրա, որը բացվել էր 1957 թ. ԵՊՀ Ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետում: Ֆակուլտետի կայացման, գիտական ուղղությունների ընտրության ու ֆակուլտետի համար կադրերի պատրաստման գործում վճռորոշ դեր են խաղացել այնպիսի ականավոր գիտնականներ, ինչպիսիք են ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից անդամ Ս.Ն. Մերգելյանը, ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից անդամ Ա.Ա. Լյապունովը, Ռուսաստանի ԳԱ ակադեմիկոս Յու.Ի. Ժուռավյովը: Նորաստեղծ ֆակուլտետի երեք ամբիոններից մեկի՝ Թվային անալիզի ամբիոնի առաջին վարիչը հենց Ս. Ն. Մերգելյանն էր: Ստեղծման օրից մինչ այժմ ֆակուլտետը տվել է շուրջ 8500 շրջանավարտ, որոնցից շատերը իրենց զգալի ավանդն են ներդրել մեր հանրապետության գիտատեխնիկական առաջընթացի գործում:

Կառուցվածքը

Այժմ ԻԿՄ ֆակուլտետն ունի երեք ամբիոն՝

- Դիսկրետ մաթեմատիկայի և տեսական ինֆորմատիկայի,
- Թվային անալիզի և մաթեմատիկական մոդելավորման,
- Ծրագրավորման և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների:

Ուսանողների թիվը՝

- բակալավրիատում՝ շուրջ 1000 (առկա՝ 800 և հեռակա՝ 200),
- մագիստրատուրայում՝ շուրջ 52,
- ասպիրանտներ 4:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են 12 գիտությունների դոկտորներ և 30 գիտությունների թեկնածուներ, որոնցից շատերը ճանաչված մասնագետներ են ոչ միայն Հայաստանում, այլ նաև նրա սահմաններից դուրս:

Դասախոսների գիտական կոչումների տվյալները ըստ ամբիոնների.

ամբիոն	պրոֆեսոր	դոցենտ	ասիստենտ	դասախոս
Դիսկրետ մաթեմատիկայի և տեսական ինֆորմատիկայի ամբիոն	3	6	6	
Թվային անալիզի և մաթեմատիկական մոդելավորման ամբիոն	5	11	2	
Ծրագրավորման և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ամբիոն	-	4	8	6

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ուսումնական պլանով ԻԿՄ ֆակուլտետի ուսանողների համար նախատեսված է հիմնարար մաթեմատիկական պատրաստվածություն, կազմակերպվում են ժամանակակից դասընթացներ՝ կապված հաշվողական տեխնիկայի և ծրագրավորման հետ: Մասնագետների պատրաստման գործում հատկապես կարևորվում են համակարգչային գործնական աշխատանքները:

Ֆակուլտետի բակալավրիատում գործում է երկու կրթական ծրագիր՝

ա) Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա (առկա և հեռակա):

Ավարտելով ուսումնառությունը այս ծրագրով ուսանողը ստանում է *Ինֆորմատիկայի բակալավրի* աստիճան:

բ) Տեղեկատվական անվտանգություն (առկա):

Ավարտելով ուսումնառությունը այս ծրագրով ուսանողը ստանում է *Տեղեկատվական անվտանգության բակալավրի* աստիճան:

Ֆակուլտետում գործում է նաև երեք մագիստրոսական կրթական ծրագիր՝

- Դիսկրետ մաթեմատիկա և տեսական ինֆորմատիկա,
- Թվային անալիզ և մաթեմատիկական մոդելավորում,
- Հաշվողական մեքենաների, համալիրների, համակարգերի և ցանցերի մաթեմատիկական և ծրագրային ապահովում:

Ավարտելով մագիստրատուրան, ուսանողները ստանում են *Ինֆորմատիկայի մագիստրոսի* աստիճան:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

ԵՊՀ Ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետի կրթական ծրագրերով ուսանած շրջանավարտների համար հիմնական աշխատաշուկան ՏՏ ոլորտի ընկերություններն են, ինչպես նաև գիտական, կրթական, պետական, ռազմական հաստատությունները և արդյունաբերական ձեռնարկությունները:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը ՀՀ կառավարության կողմից ճանաչվեց ՀՀ տնտեսության գերակա ուղղություն դեռևս 2000 թ-ին: Այդ ոլորտը ներառում է մասնավորապես ծրագրային մշակումներ, մաթեմատիկական մոդելավորում և ճարտարագիտական հետազոտումներ: Ոլորտն առանձնանում է մարդկային կապիտալի առանձնահատուկ կարևորությամբ և մրցունակ է համաաշխարհային շուկայում: Ոլորտը ներկայացնում են շուրջ 300 ընկերություններ, որոնցից ավելի քան մեկ երրորդը արտասահմանյան ընկերությունների մասնաճյուղեր են: Վերջիններիս կողմից Հայաստանում գործունեություն հիմնելու առանցքային դրդապատճառը բարձրորակ մասնագետների առկայությունն է: Շնորհիվ բարձր մրցունակության և արտասահմանյան մասնաճյուղերի մեծ ներկայացվածության՝ վերոհիշյալ ոլորտը Հայաստանում այժի է ընկնում արտադրողականության բավականին բարձր մակարդակով՝ տնտեսության այլ ոլորտների համեմատությամբ:

ԵՊՀ Ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետի շրջանավարտները արդեն իսկ հայտնի են Հայաստանում որպես բարձր պատ-

րաստվածության և ժամանակին համահունչ գիտելիքներով օժտված մասնագետներ: Ֆակուլտետում պատրաստված մասնագետները աշխատաշուկայում մեծ պահանջարկ ունեն, նրանցից շատերը աշխատում են աշխարհի մի շարք երկրների տարբեր կազմակերպություններում՝ ակադեմիական և գիտահետազոտական ինստիտուտներում, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, պետական և կառավարական կազմակերպություններում, ՏՏ ոլորտի ընկերություններում, բանկերում և այլն:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետում գործում են Լեոնիդ Ազգալոյանի անվան մարտական ակումբը, *Բանավեճի և Ուրախների ու հնարամիտների* ակումբները, *Ազգայինը մենք ենք* ծրագիրը, *Արի՛ մրցենք* առաջնությունը:

Կազմակերպվում են խաղ-վիկտորինաներ, շախմատային մրցաշարեր, թանգարանային այցեր, այցեր թատրոն, հանդիպումներ մշակութային գործիչների հետ, ֆիլմի դիտումներ, քննարկումներ ամենատարբեր թեմաներով, վարպետաց դասեր և այլն:

Ֆակուլտետի ուսանողները մեծ հաջողությամբ մասնակցում են ծրագրավորման միջազգային օլիմպիադաներին: 2022 թ. ապրիլին անցկացվեց ICPC կիսաեզրափակիչը, որը նաև կոչվում է NERC եզրափակիչ: Այս մրցույթին մասնակցեց ԵՊՀ 4 թիմ: Yerevan SU 2813 թիմը՝ Վահագն Ալթունյան, Արսեն Համբարձումյան, Լևոն Մուրադյան կազմով, երեքն էլ ԻԿՄ մագիստրատուրայի ուսանողներ, ցույց տվեցին մինչ օրս օլիմպիադաներում ԵՊՀ թիմերի կողմից գրանցած լավագույն արդյունքը՝ շուրջ 350 թիմերի մեջ գրավեցին 10-րդ տեղը, արժանացան բրոնզե մեդալների և ICPC եզրափակիչին մասնակցելու իրավունք: Սա 3-րդ անգամն է, որ ԵՊՀ թիմը ծրագրավորման ICPC միջազգային օլիմպիադայի եզրափակիչ փուլի ուղեգիր է նվաճում: Մեր մյուս թիմերից երկուսը բավականին բարձր արդյունք գրանցեցին և արժանացան դիպլոմների:

2022 թ-ի գարնանը անց է կացվել ԵՊՀ ամենամյա օլիմպիադան դպրոցականների համար, որին մասնակցել է շուրջ 30 աշակերտ: Գարնանը ԵՊՀ-ում անցկացվեց նաև ինֆորմատիկա առարկայից հանրապետական օլիմպիադայի եզրափակիչ փուլը, որին մասնակցեցին 40 դպրոցական և այդ օլիմպիադայի ժյուրի կազմում էին ԻԿՄ ֆակուլտետի դասախոսները և ուսանողները:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա
- տեղեկատվական անվտանգություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա	Անվճ	306	40	343	36	453	36
	Վճ		175		180		180
Տեղեկատվական անվտանգություն	Անվճ	79	20	87	18	101	18
	Վճ		35		35		35

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա	38	27	38.25	28.75	19.25	14.5
Տեղեկատվական անվտանգություն	34.25	27.5	34.25	29	16.75	13.5

ՖԻԶԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Ֆիզիկամաթեմատիկական ուղղությամբ կադրերի պատրաստումը ԵՊՀ-ում սկսվել է 1922 թ: Հայաստանում ֆիզիկայի զարգացման համար նշանակալից իրադարձություն էր 1933 թ. ԵՊՀ-ի կառուցվածքում ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետի հիմնադրումը՝ ֆիզիկայի և մաթեմատիկայի առանձին բաժիններով: Ֆիզիկայի զարգացումը խթանելու և նոր կադրերով ապահովելու նպատակով 1959 թ. ստեղծվում է Ֆիզիկայի ֆակուլտետը:

Կառուցվածքը

Ներկայում ֆիզիկայի ֆակուլտետը հագեցած է բարձր որակավորում ունեցող, անընդհատ երիտասարդացող, կատարելագործվող պրոֆեսորադասախոսական կազմով: Ֆակուլտետի կազմում գործում են հետևյալ ամբիոնները. ակադեմիկոս Վ. Համբարձումյանի անվան ընդհանուր ֆիզիկայի և աստղաֆիզիկայի (հիմնադրվել է 1933 թ.), միջուկային ֆիզիկայի (1942 թ.), ակադեմիկոս Գ. Մահակյանի անվան տեսական ֆիզիկայի (1951 թ.), պինդ մարմնի ֆիզիկայի (1956 թ.), օպտիկայի (1964 թ.), բարձրագույն մաթեմատիկայի (1966 թ.), մոլեկուլային ֆիզիկայի (1967 թ.):

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են գիտությունների 2 թղթակից անդամ, 21 դոկտոր, 18 պրոֆեսոր, 21 դոցենտ, 24 թեկնածու:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Բակալավրիատում կրթական ծրագրերի (*Ֆիզիկա, Միջուկային ռեակտորների ֆիզիկա, Նանոֆիզիկա և առաջատար տեխնոլոգիաներ, Տվյալների մշակումը ֆիզիկայում և արհեստական բանականություն, Երկակի նշանակության տեխնոլոգիաների ֆիզիկա*) հիմնական նպատակն է՝ տրամադրել հիմնարար գիտելիքներ արդի ֆիզիկայի տարբեր ոլորտներում (տեսական ֆիզիկա և մաթեմատիկա, լազերային ֆիզիկա, կոնդենսացված միջավայրերի ֆիզիկա, մակրոմոլեկուլների ֆիզիկա և կենսաֆիզիկա, միջուկային ֆիզիկա և աստղաֆիզիկա) նաև պատրաստել մասնագետներ բազմաթիվ բարձր վարձատրվող տեխնոլոգիական կենտրոններում /այդ թվում ՏՏ, ատոմային էներգետիկա և ռազմարդյունաբերություն/ աշխատելու համար:

Ֆիզիկայի ֆակուլտետը մագիստրոսի կրթական մակարդակում կազմակերպում է ուսուցում հետևյալ ծրագրերով՝ *Տեսական ֆիզիկա, Պինդ մարմնի ֆիզիկա, Մակրոմոլեկուլների ֆիզիկա, Միջուկային ֆիզիկա և ատոմային էներգետիկա, Աստղաֆիզիկա, Օպտիկա*: Մագիստրատուրա ընդունվելու համար բակալավրի որակավորում ունեցող ֆիզիկոս-դիմորդների ընդունելությունը կատարվում է բակալավրիատում ուսումնառության ընթացքում ցուցաբերած առաջադիմության արդյունքների հիման վրա, իսկ այլ մասնագիտությամբ բակալավրի որակավորում ունեցող դիմորդների ընդունելությունը կատարվում է «Ֆիզիկա» մասնագիտության բակալավրի ամփոփիչ ատեստավորման քննական ծրագրին համապատասխան անցկացված քննությունների արդյունքների հիման վրա:

Մագիստրոսական կրթության սահմաններում ֆակուլտետում մշակված է

Ճկուն համակարգ, որը հնարավորություն է ընձեռում արագորեն արձագանքել ու գիտահետազոտական ինստիտուտների և գիտական կենտրոնների, ինչպես նաև արդյունաբերական ձեռնարկությունների՝ շրջանավարտներին ներկայացվող պահանջներին ուսանողը հնարավորություն ունի ընտրելու այն դասընթացները, որոնք համարում է կարևոր իր հետագա մասնագիտացման համար:

Օրագրի ավարտին ուսանողն ունակ կլինի ներկայացնելու ժամանակակից ֆիզիկայի հիմնական սկզբունքները, հայեցակարգերը և հիմնախնդիրները, ընտրելու ձևակերպված խնդիրների լուծման արդյունավետ տեսական և փորձաբարական մեթոդները, իրականացնելու ֆիզիկական երևույթների խորքային վերլուծություններ՝ օգտվելով ժամանակակից փորձաբարական և տեսական մեթոդներից, մասնակցելու բուհական, ակադեմիական և արդյունաբերական ոլորտներում հետազոտական աշխատանքներին՝ ֆիզիկայի և հարակից մասնագիտությունների մասնագիտական ծրագրերի շրջանակներում ստեղծագործաբար կիրառելու ձեռքբերված գիտելիքները, արդյունավետ զբաղվելու գիտամանկավարժական գործունեությամբ:

Ֆիզիկայի դասընթացները բացահայտում են Տիեզերքի մաթեմատիկական նկարագրության գեղեցկությունը՝ ենթատոմայինից մինչև կոսմոլոգիական մակարդակներ: Ֆիզիկայի ուսումնասիրությունն ուժեղացնում է քանակական հիմնավորումներն ու խնդիրներ լուծելու հմտությունները, որոնք արժեքավոր են նաև գիտության այլ բնագավառներում:

Մասնագիտությունների ուսուցման ծրագրերի հիմնական նպատակն է.

- զարգացնել ուսանողների ընդհանրական մտավոր կարողությունները (օրինակ՝ տարբեր գիտական աղբյուրներից ստացված տեղեկությունները վերլուծելու, քննադատորեն իմաստավորելու, մեկնաբանելու և համադրելու նրանց ունակությունը),
- զարգացնել ուսանողների աշխատանքային գործունակությունը՝ իրենց ուսումնառության ոլորտին և մակարդակին համապատասխան, օգնելու նրանց՝ կիրառելու մասնագիտական կարողությունները,
- խրախուսել ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը և պրակտիկ փորձի վրա հիմնված ուսումնառությունը, որի հիմքը Ֆիզիկայի ֆակուլտետի ուսումնական լաբորատորիաներում կատարվող գիտահետազոտական ուսումնասիրություններն են:

Ֆակուլտետն ունի համակարգչային արդիական տեխնիկայով հագեցված լսարաններ, որոնք ուսանողներին հնարավորություն են ընձեռում ծանոթանալու ժամանակակից գիտափորձին և տեխնիկայի ղեկավարման ավտոմատացված համակարգերին:

Ֆիզիկայի ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական բնագավառի կարևոր հարցերը քննարկվում են ֆակուլտետի գիտական խորհրդի նիստերում, որին ակտիվ մասնակցություն են ունենում նաև ֆակուլտետի ուսանողները: Խորհուրդի կարևոր գործառնություններից մեկն էլ մայրենի լեզվով ուսումնական ձեռնարկների և դասընթացների դասախոսությունների մշակմանն ու տպագրությանն աջակցելն է:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Ֆիզիկան ուսումնասիրող ուսանողներն ունակ են առաջադեմ գաղափարների վրա աշխատել գիտության և տեխնոլոգիաների, հիմնարար գիտությունների տարբեր ոլորտներում, ինչպես նաև պետական կառավարման համակարգում կամ մասնավոր հատվածում: ԵՊՀ Ֆիզիկայի ֆակուլտետի շրջանավարտները հնարավորություն ունեն աշխատելու նաև բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, գիտահետազոտական ինստիտուտներում, քոլեջներում և դպրոցներում, ՏՏ բնագավառում գործող պետական և մասնավոր ձեռնարկություններում, ինչպես ՀՀ-ում, այնպես էլ արտերկրում:

Ֆիզիկայի ֆակուլտետը ՀՀ ճանաչված գիտական կենտրոններից է: Ակտիվ գիտական աշխատանքներ են իրականացվում ֆակուլտետում գործող Ֆիզիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտի լաբորատորիաներում, որոնք գիտական կապեր ունեն և տարբեր միջազգային դրամաշնորհների շրջանակներում ՀՀ և արտերկրի հայտնի գիտական կենտրոնների հետ իրականացնում են համատեղ հետազոտություններ: Այս հանգամանքը ևս մեծ առավելություն է, քանի որ հետազոտություններում պարբերաբար ընդգրկվում են ֆակուլտետի բարձր կուրսերի ուսանողներ՝ թե՛ ուսումնական, թե՛ գիտական նպատակներով:

Ֆիզիկայի ֆակուլտետը սերտորեն համագործակցում է ԱՄՆ-ի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Անգլիայի, Կանադայի, Իտալիայի, Իսպանիայի, Ռուսաստանի Դաշնության և այլ երկրների գիտական ու կրթական կենտրոնների հետ: Այս հանգամանքը հնարավորություն է ընձեռում ֆակուլտետի ուսանողներին իրենց ուսումը շարունակելու, ինչպես նաև ավարտելուց հետո վերապատրաստվելու արտերկրի առաջատար կենտրոններում:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետի ուսանողական խորհրդի (ՈԻԽ) և ուսանողական գիտական ընկերության (ՈԻԳԸ), ինչպես նաև ֆակուլտետում ձևավորված տարբեր գիտական միջազգային կազմակերպություններին անդամակցող ուսանողական խմբերի (օրինակ, OSA, SPIE և youngminds) և պրոֆեսորադասախոսական կազմի ակտիվ մասնակցությամբ կազմակերպվում են ուսանողական օլիմպիադաներ, գիտաժողովներ և սեմինար քննարկումներ, դասախոսություն-հանդիպումներ ՀՀ և արտերկրի առաջնակարգ մասնագետների հետ: ՈԻԳԸ-ն ակտիվ աշխատանքներ է իրականացնում ավագ և միջին դպրոցի աշակերտների համար՝ կազմակերպելով տեսական և փորձարարական դասեր, այցելություններ մայրաքաղաքի և մարզերի դպրոցներ: Ֆակուլտետի ավանդական տոնը՝ «Ֆիզիկոսի օրը», կազմակերպվում և անցկացվում է ուսանողների և դասախոսների ակտիվ մասնակցությամբ:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի հետևյալ կրթական ծրագրերով՝

- ֆիզիկա
- միջուկային ռեակտորների ֆիզիկա
- նանոֆիզիկա և առաջատար տեխնոլոգիաներ
- տվյալների մշակումը ֆիզիկայում և արհեստական բանականություն

- երկակի նշանակության տեխնոլոգիաների ֆիզիկա:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Ֆիզիկայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Ֆիզիկա	Անվճ	24	20	22	19	25	27
	Վճ		21		21		33
Միջուկային ռեակտորների ֆիզիկա	Անվճ	5	5	4	5	8	15
	Վճ		15		15		5
Նանոֆիզիկա և առաջատար տեխնոլոգիաներ	Անվճ	17	8	8	6	10	7
	Վճ		14		13		16
Տվյալների մշակումը ֆիզիկայում և արհեստական բանականություն	Անվճ	34	10	28	8		
	Վճ		20		16		
Երկակի նշանակության տեխնոլոգիաների ֆիզիկա	Անվճ	10	8	6	8		
	Վճ		12		16		

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Ֆիզիկա	23.25	17	9.5	7.75	7.75	12
Միջուկային ռեակտորների ֆիզիկա	17.25	-	10.75	-	7.5	-
Նանոֆիզիկա և առաջատար տեխնոլոգիաներ	29.5	21.5	10.75	8.5	8.25	11
Տվյալների մշակումը ֆիզիկայում և արհեստական բանականություն	35	22.75	36.75	14.5		
Երկակի նշանակության տեխնոլոգիաների ֆիզիկա	26.5	-	12.75	-		

ՌԱԴԻՈՖԻԶԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետը կազմավորվել է 1975 թ., երբ էլեկտրամագնիսական ալիքների արտասովոր առանձնահատկությունների համակողմանի հետազոտությունները հանգեցրել էին նշանակալից տեխնիկական նվաճումների, իսկ առաջիկայում ակնկալվող արդյունքները աննախադեպ առաջընթաց էին կանխատեսում այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են՝ հեռահաղորդակցությունը, տեղեկատվության հաղորդման ու մշակման համակարգերը, մարդու առողջական վիճակը ախտաբանող սարքերը, տիեզերական մարմինների ռադիոճառագայթումը և այլն: Դժվար է պատկերացնել քաղաքակրթությունը առանց ռադիոյի, հեռուստատեսության, համակարգիչների, ինտերնետի, բջջային հեռախոսների, բժշկական ախտորոշող սարքերի, լազերների և այլն: Ֆակուլտետ ստեղծելու նպատակն էր հետ չմնալ այն արագընթաց գնացքից, որում էլեկտրամագնիսական պրոցեսների հետազոտողներն էին: Հենց սկզբից պարզ էր, որ ֆակուլտետի պատրաստած կադրերը համակողմանի հիմնարար գիտելիքներ ստանալուց բացի պետք է տիրապետեին նաև մասնագիտական տեխնիկական գիտելիքներին: Ֆակուլտետի գործունեության նպատակը եղել և մնում է միջազգային չափանիշներին բավարարող հմուտ ճարտարագետ հետազոտողների պատրաստումը կիրառական ֆիզիկայի ոլորտում: Այս ոլորտը այժմ էլ խիստ արդիական է և պահանջված:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են ՀՀ ԳԱԱ 1 ակադեմիկոս և 2 թղթակից անդամ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների 12 դոկտոր և 27 թեկնածու: Ֆակուլտետում դասավանդում են նաև Հայաստանյան գիտահետազոտական ինստիտուտների և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտին առնչվող հաստատություններից հրավիրված առաջատար մասնագետներ:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում այսօր գործում են չորս ամբիոն՝ ռադիոֆիզիկա և էլեկտրոնիկա, կիրառական էլեկտրադինամիկա և մոդելավորում, հեռահաղորդակցություն և ազդանշանների մշակում, կիսահաղորդիչների ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա, որտեղ աշխատում են բարձրորակ մասնագետներ:

Ֆակուլտետի կազմում գործում է «Կիսահաղորդչային սարքերի և նանոտեխնոլոգիայի» կենտրոնը, որտեղ կատարվող գիտական հետազոտությունները ունեն ինչպես կարևոր հիմնարար, այնպես էլ կիրառական նշանակություն: Հետազոտությունները նվիրված են արեգակնային էներգիայի օգտագործման նոր արդյունավետ ուղիների որոնմանը, շրջակա միջավայրի աղտոտվածության աստիճանը որոշող սարքերի ստեղծմանը և մի շարք այլ արդիական խնդիրներին: Հատկանշական է, որ կենտրոնի գործունեությունը խթանվում է բազմաթիվ միջազգային դրամաշնորհներով, ինչը նաև կատարվող գիտական աշխա-

տանքների արժանի գնահատականն է:

Ֆակուլտետում գործում է նաև ենթամիլիմետրային ալիքների գիտահետազոտական լաբորատորիան, որը հազեցած է ժամանակակից սարքավորումներով: Լաբորատորիայում հաջողությամբ հետազոտություններ են կատարվում նվիրված ենթամիլիմետրային ալիքների գեներացման, տարածման, ընդունման և տարբեր ոլորտներում կիրառման խնդիրներին:

2017 թ-ից ֆակուլտետում գործում է նաև նանոպլազմոնիկայի գիտահետազոտական լաբորատորիան, որտեղ հետազոտվում են նանոկառուցվածքներում մակերևութային ալիքների տարածման առանձնահատկությունները:

Վերջերս ֆակուլտետում կահավորվել և գործարկվել է միկրոալիքային հետազոտությունների լաբորատորիան, որտեղ հնարավոր է դարձել իրականացնել մինչև 20 ԳՀց տիրույթի հետազոտությունների գրեթե ամբողջ սպեկտրը: Լաբորատորիայում գործում են երկու փորձարարական ստեղծեր՝ միկրոալիքային մոտակա դաշտային հետազոտությունների և ջերմաառաձգական օպտիկական մանրադիտակի հիման վրա: Լաբորատորիան հազեցված է ժամանակակից համակարգիչներով՝ մոդելավորման և գիտափորձերի ավտոմատացման նպատակով:

Ֆակուլտետում կատարվող ակտիվ գիտական հետազոտությունները, արժեքավոր լինելով հանդերձ, նպաստավոր պայմաններ են ստեղծում ուսանողությանը հասու դարձնելու գիտության արդի նվաճումներին: Յուրաքանչյուր տարի միջազգային մամուլում ֆակուլտետի աշխատակիցների կողմից հրապարակված գիտական աշխատանքների թիվը 50-ից ավելին է:

Այժմ ֆակուլտետում սովորում է ավելի քան 365 ուսանող, որոնցից 300-ը՝ բակալավրիատում, 65-ը՝ մագիստրատուրայում, իսկ 11-ը ուսումը շարունակում է ասպիրանտուրայում:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ֆակուլտետում գործում է կրթության եռամակարդակ համակարգը, ուր շրջանավարտները ստանում են բակալավրի որակավորում երեք մասնագիտություններով, ինչպես նաև մագիստրոսի և ասպիրանտի որակավորում չորս մասնագիտություններով:

«Ռադիոֆիզիկա» կրթական ծրագիրը յուրացնող ուսանողները բացի «Ֆիզիկայի հիմունքները» ներկայացնող ավանդական դասընթացներից հանգամանալի գիտելիքներ են ստանում էլեկտրամագնիսական ալիքների ճառագայթման աղբյուրների, դրանց տարածման առանձնահատկությունների և գրանցող սարքերի վերաբերյալ: Դա հնարավորություն է տալիս դասընթացը հաջողությամբ ավարտած «ռադիոֆիզիկոսի» որակավորում ստացած մասնագետին աշխատել ամենատարբեր բնագավառներում՝ սկսած գիտակրթական հաստատություններում գիտական հետազոտություններից մինչև ճարտարագիտական

բնույթի աշխատանքը ոլորտային ընկերություններում:

«Կիսահաղորդիչների ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա» կրթական ծրագրով, Էլեկտրոնիկա մասնագիտությամբ որակավորում ստացած շրջանավարտները գիտելիքներ են ստանում կիսահաղորդչային միկրո և նանոէլեկտրոնիկայի բնագավառից: Ֆակուլտետում առկա ամենաարդիական սարքավորումները թույլ են տալիս ամրապնդել գիտելիքները միջազգային չափանիշների պահանջներին բավարարող լաբորատորիաներում, իսկ ավարտական աշխատանքներում և թեզերում գիտական արժեք ներկայացնող արդյունքները հազվադեպ չեն: Հատկանշական է, որ կիսահաղորդչային նանոէլեկտրոնիկայի բուռն զարգացող բնագավառն ըստ ամենայնի պետք է հանդիսանա մեր երկրի ամենահեռանկարային ճյուղերից մեկը՝ իր արտադրական և գիտական ենթակառուցվածքով:

2008 թ-ից ֆակուլտետի ուսանողները հնարավորություն ունեն **«Հեռահաղորդակցություն և ազդանշանների մշակում»** կրթական ծրագրով յուրացնել նոր մասնագիտություն՝ ռադիոտեխնիկա և կապ: Այս մասնագիտությունը յուրացրած շրջանավարտները կարող են աշխատել տեղեկատվության մշակման և հաղորդման, տեխնոլոգիաների նախագծման, ավտոմատացման, շահագործման, տեղեկատվության անվտանգության ոլորտներին առնչվող ձեռնարկություններում (U-com, Beeline, MTS, National Instruments և ՀՀ ՏՏ ոլորտի այլ ձեռնարկություններում և այդ ոլորտի արտասահմանյան ձեռնարկությունների մասնաճյուղերում), բանկային համակարգում ինչպես նաև տվյալ ոլորտի զարգացմանը միտված գիտահետազոտական ինստիտուտներում: Ազդանշանների համակարգչային մշակման եղանակները և դրանց արագագործությունը վճռական նշանակություն ունեն ամենատարբեր բնագավառներում՝ ռազմական խնդիրներից սկսած մինչև արտադրական և գիտական սարքերի ավտոմատացում: Այս բնագավառը նոր է ձևավորվում հանրապետությունում և ներկայումս մեծ պահանջարկ ունի:

Միկրոէլեկտրոնիկայի ոլորտում աշխարհում առաջատար դիրք զբաղեցնող «Սինոփսիս» կազմակերպությունը, ուր աշխատում են գերմեծ ինտեգրալային սխեմաների նախագծման ուղղությամբ մասնագիտացած հմուտ հետազոտողները, լայն գործունեություն է ծավալել մեր երկրում: Կազմակերպությունը մեծ ուշադրություն է դարձնում նաև բանիմաց երիտասարդ մասնագետների պատրաստման խնդրին: Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետին է վերապահված այս մասնագիտությամբ դասընթացների կազմակերպման, ուսանողների ընտրության և մատուցվող գիտելիքների յուրացումը վերահսկելու գործը: Հատկանշական է, որ բարձրորակ կադրերի պահանջարկ ունեցող «Սինոփսիս» կազմակերպությունը գոհունակությամբ աշխատանքի է ընդունում նշված ուղղությամբ մասնագիտացած շրջանավարտների գերակշիռ մասին: Այդ ուղղությամբ «Ռադիոֆիզիկա» մասնագիտությամբ ուսանողները մասնագիտացվում են երրորդ կուրսից: ՀՀ

կառավարության որոշմամբ 2013 թ-ից Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետում գործում է նաև առանձին մասնագիտություն «Գերմեծ ինտեգրալ սխեմաների նախագծում» մագիստրոսական ծրագրով:

Ներկայումս խիստ կարևորվում է բարձրակարգ ռադիոֆիզիկոս մասնագետների պահանջը երկրի պաշտպանունակության ապահովման գործում, քանի որ անընդհատ աճում է ռազմական ոլորտում կիրառվող և վճռորոշ դեր կատարող ռադիոէլեկտրոնային սարքերի քանակն ու տեսականին:

Համակարգչային տեխնիկայի զարգացումը որակապես ընդլայնեց բնության երևույթների հետազոտման հնարավորությունները: Արդի գիտության պահանջներին բավարարող գիտափորձը կարելի է իրականացնել, բացառապես համակարգչային մեթոդներով՝ նրա ընթացքը կառավարելու, տվյալները գրանցելու, համակարգելու ու մշակելու միջոցով, իսկ ստացված արդյունքների հավաստիությունը բացահայտել գիտափորձի մոդելավորման օգնությամբ: Ներկայումս ստեղծվել են այդ նպատակին ծառայող մի շարք բարձրորակ համակարգչային նմանակման և մոդելավորման ծրագրեր, որոնք աշխատող հետազոտողից պահանջվում են բարձր մակարդակի մասնագիտական հմտություններ և պատահական չէ, գիտատեխնիկական ոլորտում համապատասխան մասնագետների մեծ պահանջարկը:

ԵՊՀ Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետում ձևավորվել է դասախոսների մի խումբ, որոնք հաջողությամբ յուրացրել են նշված ոլորտը և բազմաթիվ հրապարակումներ ունեն գիտական մամուլում: Գիտափորձի ավտոմատացման ուղղությամբ ֆակուլտետի գիտաուսումնական նյութական բազան համալրվել է ժամանակակից սարքավորումներով, ձեռք են բերվել նոր գերիզոտ համակարգիչներ: Ներկայումս ֆակուլտետում գործում է «Գիտափորձի համակարգչային ավտոմատացում և մոդելավորում» մասնագիտացումը, որը, անտարակույս, գրավիչ կլինի ուսանողության համար: Հատկանշական է, որ այդ մասնագիտացմամբ դասընթացները յուրացրած շրջանավարտը հնարավորություն կստանա աշխատելու ոչ միայն գիտատեխնիկական, այլ նաև բավականաչափ ընդգրկուն ծրագրավորման և հարակից բնագավառներում:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Ֆակուլտետը միջազգային գիտական համագործակցություն է ծավալում ԱՄՆ-ի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի, Ճապոնիայի, Իտալիայի, Հարավային Կորեայի մի շարք ճանաչված գիտական կենտրոնների և համալսարանների հետ:

Գիտական թեզեր պաշտպանած երիտասարդ գիտնականների մի մասը ներկայումս իրենց որակավորումը բարձրացնում է արտասահմանում: Հատկանշական է, որ համալսարանում կազմակերպվող բոլոր գիտակրթական միջոցառումներին ակտիվորեն մասնակցում են ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի ուսանողները:

Ֆակուլտետի շրջանավարտներից շուրջ 200-ը ստացել են տարբեր գիտական աստիճաններ, դարձել առաջատար գիտնականներ և արտադրության ղեկավարներ: Նրանց զգալի մասն աշխատում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտին առնչվող ձեռնարկություններում, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, գիտահետազոտական ինստիտուտներում, ինչպես նաև ռադիոէլեկտրոնիկայի արդյունաբերության գիտաարտադրական հիմնարկներում:

Իր ստեղծման օրից մինչ այսօր Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի ուսանողությունը եղել է Երևանի պետական համալսարանի ուսանողության առաջատար ջոկատներից մեկը:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- ռադիոֆիզիկա
- կիսահաղորդիչների ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա
- հեռահաղորդակցություն և ազդանշանների մշակում կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Ռադիոֆիզիկա	Անվճ Վճ	56	22 40	41	20 40	35	20 40
Կ/Հ ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա	Անվճ Վճ	10	15 11	14	14 11	12	14 14
Հ/Հ և ազդանշանների մշակում	Անվճ Վճ	9	13 13	14	12 13	14	12 16

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Ռադիոֆիզիկա	26.25	17	19.75	7.5	12.25	7.5
Կ/Հ ֆիզիկա և միկրոէլեկտրոնիկա	17.75	-	8.5	-	9	13.25
Հ/Հ և ազդանշանների մշակում	19.25	-	8	-	9.75	8

ՔԻՄԻԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Քիմիան գիտություն է կյանքի մասին և օգնում է բացահայտելու բնության գաղտնիքները, լուծելու շատ հիմնարար խնդիրներ՝ մարդու առողջության, երկարակեցության, սննդի, սկզբունքորեն նոր կատալիտիկ համակարգերի ստեղծման, նոր տեխնոլոգիական գործընթացների և, ընդհանուր առմամբ, նոր նյութերի ստեղծման բնագավառներում: Մեծ է քիմիայի դերը մարդու գործունեության բոլոր բնագավառներում. էներգետիկայում, ծանր և թեթև արդյունաբերությունում, շինարարության, բնապահպանության ոլորտում և այլուր:

Պատմական ակնարկ

Քիմիայի դասավանդումը համալսարանում սկսվել է դեռևս 1921 թ-ից: Այն իրականացնում էր նոր կազմավորված Քիմիայի ամբիոնը, որտեղ իրենց ազգանվեր աշխատանքներն են սկսել Ս.Ղամբարյանը, Ա.Հակոբյանը, Լ.Ռոտինյանը և Հ.Ակունյանը:

Այդ գործին իրենց մասնակցությունն են ունեցել նաև ֆակուլտետի դեկան, ագրոքիմիկոս Պ. Քալանթարյանը և այն տարիներին ԵՊՀ ռեկտոր, կենսաքիմիկոս Հ. Հովհաննիսյանը:

Քիմիայի միացյալ ամբիոնը երկար տարիներ ղեկավարել է պրոֆեսոր Ս. Ղամբարյանը: 1927 թ-ից ամբիոնը բաժանվում է Օրգանական քիմիայի և Ֆիզիկական քիմիայի ամբիոնների:

Քիմիայի ֆակուլտետը՝ որպես ինքնուրույն օղակ, կազմավորվում է 1933 թ-ին: 1934 թ-ին այն գլխավորում է պրոֆեսոր Ղ. Տեր-Ղազարյանը: Հետագայում տարբեր տարիներին ֆակուլտետը ղեկավարել են Դերենիկ Մարուխյանը, Տիրան Ղազանյանը, Վերգինե Թառայանը (ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ 1956 թ-ից), Կարո Խաչատուրյանը, Մամիկոն Դանդայանը, Սարգիս Ավագյանը, Սուրեն Նալչաջյանը, Աիդա Ավետիսյանը (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս՝ 1996 թ-ից): 2010 թ-ից ֆակուլտետի դեկանն է քիմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Տարիել Ղոչիկյանը:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետի ուսումնագիտական գործընթացը կազմակերպվում է երեք ամբիոնների կողմից՝ անօրգանական և անալիտիկ քիմիայի, օրգանական քիմիայի, ֆիզիկական և կոլոիդ քիմիայի: Ֆակուլտետին կից գործում է քիմիայի գիտահետազոտական կենտրոնը իր ԳՀ լաբորատորիաներում՝ Օրգանական քիմիա, Անօրգանական քիմիա, Ֆիզիկական քիմիա, և Էկոլոգիական անվտանգության կենտրոնը, որտեղ իրականացվող աշխատանքներում ընդգրկվում են նաև ֆակուլտետի ուսանողները: Ֆակուլտետի ուսումնագիտական աշխատանքների արդյունքների հիմնական մասը հաջողությամբ տպագրվում են արտերկրում՝ անգլալեզու, բարձր վարկանիշ ունեցող ամսագրերում: Ֆակուլտետի ամբիոնները ներառում են լաբորատոր կահույքով և սարքավորումներով համալրված ֆիզիկական քիմիայի, կոլոիդների քիմիայի, սննդի անվտանգության, անալիտիկ

քիմիայի, անօրգանական քիմիայի, օրգանական քիմիայի, բարձրամոլեկուլային միացությունների քիմիայի, հետերոցիկլիկ միացությունների քիմիայի և մի շարք այլ ուսումնական լաբորատորիաներ: Նշված լաբորատորիաներում անց են կացվում մասնագիտական առարկաների լաբորատոր աշխատանքներն ու գործնական պարապմունքները:

Ներկայումս ֆակուլտետի բակալավրիատում սովորում է մոտ 100 ուսանող, իսկ մագիստրատուրայում՝ 20-ից ավելի:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են գիտությունների 5 դոկտոր, պրոֆեսոր, 16 թեկնածու, դոցենտ, 6 թեկնածու, ասիստենտ:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

ԵՊՀ քիմիայի ֆակուլտետում գործում է եռաստիճան ուսուցման համակարգ: Բակալավրիատում մասնագետներ են պատրաստվում **«Քիմիա»** և **«Մենդի անվտանգություն»** կրթական ծրագրերով: Շրջանավարտները ստանում են Քիմիայի բակալավրի աստիճան և միաժամանակ ստեղծում հնարավորություն Քիմիա մասնագիտությամբ ուսուցչի որակավորում ստանալու համար: Մագիստրատուրայում «Քիմիա», «Մենդի անվտանգություն» և «Նյութագիտություն» մասնագիտություններով շրջանավարտները ստանում են Քիմիայի մագիստրոսի աստիճան: Իրականացվում է նաև երրորդ աստիճանի կրթություն (ասպիրանտուրա) «Ֆիզիկական քիմիայի», «Անօրգանական քիմիայի», «Անալիտիկ քիմիայի», «Օրգանական քիմիայի», «Աննդի անվտանգության» և «Նյութագիտության» ուղղություններով:

ԵՊՀ քիմիայի ֆակուլտետը Հայաստանի Հանրապետության միակ կենտրոնն է, որը պատրաստում է բազմապրոֆիլ քիմիկոս մասնագետներ: Ուսումնական գործընթացի ճիշտ կազմակերպումը, ժամանակակից կրթական ծրագրերի և բարձրորակ մասնագետների առկայությունը որակյալ կրթության նախապայմաններն են: Որոշ առարկաներ դասավանդվում են հանրապետության տարբեր մասնագիտական և արտադրական հաստատություններում՝ գիտահետազոտական ինստիտուտներում, սննդարտադրության ձեռնարկություններում: ՀՀ և արտերկրյա կազմակերպությունների ու ուսումնական հաստատությունների հետ ընդլայնված համագործակցություններն էլ ավելի են խթանում միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող բարձրորակ մասնագետների պատրաստման գործընթացին, ինչը աշխատանք գտնելու լավագույն գրավակնն է: Ուսման հետ զուգահեռ լավագույն ուսանողները ընդգրկվում են գիտահետա-հետազոտական աշխատանքներում:

Քիմիայի ֆակուլտետի **«Մենդի անվտանգություն»** բաժինը պատրաստում է սննդի անվտանգության մասնագետներ բակալավրի և մագիստրոսի աստիճաններով: Ժամանակակից սննդարտադրության պահանջներին համապատասխան

անհրաժեշտ են սննդի անվտանգության միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող մասնագետներ, ովքեր կաշխատեն ինչպես սննդի արտադրության կազմակերպման և հսկման մասնագիտական կազմակերպություններում (նախարարություններ, մաքսային վարչություն, իրավական և ստանդարտավորման հիմնարկություններ, փորձաքննական լաբորատորիաներ և այլն), այնպես էլ հետազոտական ակադեմիական և ճյուղային ինստիտուտներում ու համալսարաններում:

Շրջանավարտները ստանում են հիմնարար գիտելիքներ սննդի անվտանգության, որակի բարելավման և սննդի պահպանման, ինչպես նաև արտադրական տեխնոլոգիաների, սննդի քիմիական բաղադրության և անալիզի վերաբերյալ: Կրթական ծրագրում ընդգրկված են նաև մաքրող, ախտահանող, կոսմետիկական, պարֆյումերային և գյուղատնտեսական նշանակության քիմիական միջոցների մասին դասընթացներ:

Քիմիայի ֆակուլտետի ուսումնական գործունեության կարևոր բաղկացուցիչ են ուսումնական, արտադրական և մանկավարժական պրակտիկաները: Այս պրակտիկաների անցկացումը համապատասխան մասնագիտական կենտրոններում նպաստում է նաև մասնագետ-շրջանավարտների հետագա աշխատանքի տեղավորմանը: Շրջանավարտների 80-90%-ը աշխատում է ընտրած մասնագիտությամբ: Արտադրական պրակտիկան իրականացվում է ԵՊՀ Քիմիայի ֆակուլտետի և նրա հետ համագործակցող ակադեմիական գիտահետազոտական ինստիտուտներում և ՀՀ առաջատար արտադրող ձեռնարկություններում՝ Գրանդ հոլդինգ, «Հիտեքս պլաստիկ», «Արամիր», «Նյու Պլաստ», ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոն, «ԲԻՈ-ՔԻՄ ՍՊԸ», ՀՀ ԳՆ Սննդամթերքի անվտանգության պետական ծառայության, Հանրապետական անասնաբուժասանիտարական և բուսասանիտարական լաբորատոր ծառայությունների կենտրոն ՊՈԱԿ, Հիգիենիկ ինժինեռիայի և դիզայնի Եվրոպական խումբ, «ՊԱՐԵՆ ՔՈՆՍԱԼՏԻՆԳ» ՍՊԸ, Սննդի գիտության և տեխնոլոգիաների հայկական կազմակերպություն, «Ալկոլադ» ՍՊԸ, «Դեդերի և բժշկական տեխնոլոգիաների փորձագիտական կենտրոն» ՓԲԸ, Երևանի «ԱՐԱՐԱՏ» կոնյակի գործարան, «ՆԱՏՖՈՒԴ» Մսամթերքի Արտադրական Ձեռնարկություն ՓԲԸ, «Մաքուր երկաթի գործարան» ԲԲԸ, Երևանի գարեջրի գործարան, ՀՀ կաթնամթերքներ արտադրող ձեռնարկություններ, ՀՀ ԳԱԱ քիմիական ինստիտուտներում և այլն, որտեղ ուսանողները ծանոթանում են ժամանակակից սարքավորումների և տեխնոլոգիական գծերի հետ: Այդ կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազաները հնարավորություն են տալիս պատրաստելու որակյալ մասնագետներ, ովքեր իրենց հիմնարար գիտելիքներով և գործնական պատրաստվածությամբ կբավարարեն այսօրվա պահանջներին և կարող են զբաղեցնել կարևոր աշխատատեղեր ՀՀ և միջազգային կազմակերպություններում ու փորձագիտական կենտրոններում: Քիմիայի ֆակուլտետի շատ շրջանավարտներ անցնում են

աշխատանքի այն ձեռնարկություններում և կազմակերպություններում, որտեղ իրականացվում է պրակտիկան: Քիմիայի ֆակուլտետի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել քիմիայի, սննդի արտադրության և անվտանգության հետ առնչվող տարբեր ձեռնարկություններում և հիմնարկներում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները. փորձագետ, ավագ փորձագետ, տեխնոլոգ, սննդի անվտանգության մասնագետ, գիտաշխատող, սննդի որակի հսկիչ, արտադրության մենեջեր, միջազգային գիտական ծրագրերի մենեջեր, արտադրության ղեկավար, արտադրության կազմակերպիչ, լաբորանտ, մասնագետ, ավագ մասնագետ, դասախոս, կրիմինալիստ, ուսուցիչ, անալիտիկ և այլն:

Քիմիայի ֆակուլտետի գիտահետազոտական լաբորատորիաներում իրականացվող աշխատանքները մեծապես նպաստել են քիմիայի զարգացմանը և արժանացել ինչպես տեղական, այնպես էլ միջազգային մրցանակների: Ֆակուլտետը մեծ փորձ ունի նաև արդյունաբերական խնդիրների լուծման բնագավառում: Այն միջազգային ճանաչում ունեցող գիտական կենտրոն է: Ֆակուլտետը սերտ կապեր է հաստատել տարբեր երկրների առաջատար գիտական կենտրոնների հետ. ԱՄՆ-ում՝ Հյուսիսարևմտյան համալսարան (Չիկագո), Արիզոնայի համալսարան (Թյուսոն), Գերմանիայում՝ Ռոստոկի, Զառլանդի և Բայրոթի համալսարաններ, Ֆրանսիայում՝ Փարիզի և Մոնպելյե համալսարանի, Լեհաստանում՝ Սիլեզյան համալսարան (Կատովիցե), Մարի Կյուրի-Սկլյադովսկայայի անվան համալսարան (Լյուբլին), Ռուսաստանում՝ Մոսկվայի պետական համալսարան, Ռուսաստանի Ազգերի բարեկամության Համալսարան (Մոսկվա), Կառուցվածքային մակրոկիմիայի ինստիտուտ (Մոսկվա), ՌԴ ՌԳԱ-ի Գ.Ա.Կրեստովի անվան լուծույթների քիմիայի ինստիտուտ և Դոնի Ռոստովի Հարավային դաշնության համալսարան (ՀԴՀ): Ֆակուլտետը առավել կարևորում է Գերմանիայի Դաշնության համալսարանների հետ համագործակցությունը: Քիմիայի ֆակուլտետի լավագույն ուսանողները իրենց ավարտական աշխատանքները և մագիստրոսական թեզերը իրականացնում են այդ կենտրոններում, իսկ ասպիրանտներն այնտեղ կատարում և պաշտպանում են ատենախոսությունները (BACKIS, ERASMUS և DAAD ծրագրերի շրջանակներում):

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

ԵՊՀ Քիմիայի ֆակուլտետի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել բնապահպանության, գյուղատնտեսության, արտակարգ իրավիճակների, էներգետիկայի և բնական պաշարների, կրթության և գիտության, առողջապահության նախարարությունների ստորաբաժանումներում, սննդի և **կոսմետոլոգիայի** արդյունաբերության հետ առնչվող տարբեր ձեռնարկություններում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները.

- ✓ գիտաշխատող,
- ✓ փորձագետ,
- ✓ արտադրանքի մենեջեր,

- ✓ տեխնոլոգ,
- ✓ լաբորանտ,
- ✓ մասնագետ,
- ✓ կրիմինալիստ:

Ֆակալավրիատի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ քիմիայի և քիմիային հարակից մասնագիտացումներով մագիստրոսական կրթական ծրագրերում, ինչպես նաև արտասահմանյան բուհերում:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետում լուրջ աշխատանքներ են տարվում ուսանողական կյանքը հետաքրքիր և լիարժեք դարձնելու համար: Այս աշխատանքներում իրենց մասնակցությունն են բերում ֆակուլտետի ուսանողական կառույցները՝ Ուսանողական խորհուրդը և Ուսանողական գիտական ընկերությունը: Ֆակուլտետում ամեն տարի կազմակերպվում են ՈԻԳԸ նստաշրջաններ, հիշարժան օրերին նվիրված միջոցառումներ, սպորտային տարբեր մրցումներ և խաղեր: Մեր ուսանողներն ակտիվորեն մասնակցում են համահամալսարանական տարաբնույթ միջոցառումներին:

Հաշվի առնելով գիտական արդյունքների խոստումնալից լինելը՝ Քիմիայի ֆակուլտետն իր ապագան տեսնում է գիտական և կրթական նվաճումների ներդրման, նորարարական աշխատանքների իրականացման համատեքստում:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Քիմիայի ֆակուլտետում առկա ուսուցմամբ ընդունելությունը կատարվում է

- քիմիա
- սննդի անվտանգություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Քիմիայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Քիմիա	Անվճ	8	11	10	9	9	9
	Վճ		17		17	9	17
Սննդի անվտանգություն	Անվճ	18	6	18	4	8	4
	Վճ		21		21		21

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Քիմիա	32	-	9.5	8.5	7.5	9.75
Մանրի անվտանգություն	28	16.75	23.5	7.75	9.5	12.25

ՖԱՐՄԱՑԻԱՅԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Պատմական ակնարկ

ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտը դեղագետներ պատրաստող առաջատար բարձրագույն կրթական օջախներից է ՀՀ-ում: 1994 թ-ից Երևանի պետական համալսարանի քիմիայի ֆակուլտետում գործում էին դեղագործական քիմիայի բաժինը և նրան սպասարկող դեղագործական քիմիայի ամբիոնը, որոնք 2012 թ-ին ՀՀ Առողջապահության նախարարության կողմից դեղագիտություն մասնագիտությամբ բարձրագույն (մասնագիտական) կրթական ծրագրերի իրականացման Կ-ԲԿ-000055 լիցենզիան ստանալուց հետո վերանվանվեցին համապատասխանաբար դեղագիտության բաժնի և դեղագիտության ամբիոնի: Դրանց հենքի վրա 2017 թ-ին ստեղծվեց կրթական, գիտահետազոտական և ներդրումային գործառույթների իրականացման առաքելությամբ ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտը, որի գերագույն խնդիրն է միջազգային արդի չափորոշիչներին համապատասխան դեղագետ մասնագետների պատրաստումը, ինչը Հայաստանի Հանրապետությունում դեղարդյունաբերության զարգացման կարևորագույն նախապայմաններից է: Ֆարմացիայի ինստիտուտի կայացման գործում իրենց առանցքային ներդրումն են ունեցել վաստակաշատ գիտնականներ ՀՀ-ում ֆարմակոլոգիայի հզոր հիմնասյուներից Էդուարդ Սեթի Սեկոյանը և ՀՀ-ում ապացուցողական բժշկության հիմնադիր Ռուբեն Անդրանիկի Հովհաննեսյանը:

Կառուցվածքը

Այսօր ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտում ստեղծված են «Ֆարմացիա» մասնագիտության գրեթե բոլոր ուղղություններով միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան գիտակրթական գործունեություն ծավալելու իրական հնարավորություններ: Ինստիտուտի կազմում գործում են երեք մասնագիտական ամբիոններ՝ «Ֆարմքիմիայի և ֆարմակոգնոզիայի», «Ֆարմտեխնոլոգիայի և ֆարմացիայի էկոնոմիկայի ու կառավարման» և «Կենսաբժշկագիտության», ինչպես նաև հետազոտական լաբորատորիաներ՝ պոտենցիալ դեղաբանորեն ակտիվ միացությունների սինթեզի, բժշկակենսաբանական սքրինինգի, դեղերի որակի հսկման և մոնիտորինգի ու կենսատեխնոլոգիայի ուղղություններով: Ինստիտուտի գիտաուսումնական լաբորատորիաները հագեցած են ժամանակակից լաբորատոր կահույքով և սարքավորումներով, ինչը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողների տեսական գիտելիքները լիարժեք կիրառել պրակտիկայում: Նշված լաբորատորիաներում անց են կացվում մասնագիտական առարկաների՝ դեղերի պատրաստման տեխնոլոգիայի (դեղատնային և գործարանային), դեղագիտական քիմիայի (ներառյալ դեղագրքային անալիզը), ֆարմակոգնոզիայի, կենսատեխնոլոգիայի, թունաբանական քիմիայի, դեղաբանության, դեղերի էկոնոմիկայի և կառավարման, դեղերի կառուցվածքի հետազոտման և որակի հսկման, հիգիենայի և այլն, լաբորատոր աշխատանքներն ու գործնական պարապմունքները:

Ինստիտուտում ներդրված է հեռաուսուցման համակարգ, որը հնարավորություն է տալիս ուսանողների համար կազմակերպել առցանց դասախոսություններ արտերկրյա գործընկեր համալսարանների հետ:

Ներկայումս ինստիտուտի բակալավրիատում սովորում է 313 ուսանող, իսկ մագիստրատուրայում՝ 58:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտի գիտակրթական գործընթացներին մասնակցում են ՀՀ ԳԱԱ 1 ակադեմիկոս, 3 պրոֆեսոր, գիտության 3 դոկտոր և 21 թեկնածու, 15 դոցենտ, 5 ասիստենտ և 6 դասախոս: Ֆարմացիայի ինստիտուտում են դասավանդում ՀՀ-ում դեղերի ոլորտը կարգավորող իրավական փաստաթղթերի և օրենքների ստեղծման մեջ մեծ ներդրում ունեցող Ալբերտ Եփրեմի Սահակյանը, ՀՀ-ում ասիմետրիկ սինթեզի ուղղության հիմնադիր, երկարամյա դասավանդման փորձ ունեցող, Ֆարմացիայի ինստիտուտի կազմավորման ու զարգացման գործընթացում նշանակալի դերակատարում ունեցած Աշոտ Մերոբի Սադյանը:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ֆարմացիայի ինստիտուտը կազմակերպում է բակալավրի «Ֆարմացիա» (ատկա) և «Դեղագործական քիմիա» (հեռակա) կրթական ծրագրերով ուսուցում:

ՀՀ կառավարության 2021 թ-ի 1902-Լ որոշմամբ Դեղագործությունը հաստատվել է որպես արդյունաբերության զարգացման հինգ գերակա ոլորտներից մեկը: Ոլորտի առանցքային ուսումնական հաստատություններից մեկը ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտն է: Այդ առումով առաջարկվող ծրագրերը միտված են նպաստելու որակավորված մասնագետների թվի աճին և գիտահետազոտական պոտենցիալի զարգացմանը:

«Ֆարմացիա» ծրագրի նպատակն է պատրաստել միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող բարձրորակ դեղագետ մասնագետներ: Ծրագրի շրջանակներում ուսանողներին տրվում է հիմնարար գիտելիքներ, որոնք անհրաժեշտ են դեղագետին մասնագիտական գործունեություն ծավալելու համար, այդ թվում վերլուծելու և գնահատելու դեղերի ազդեցության մեխանիզմների առանձնահատկությունները, կիրառման ոլորտները և կողմնակի էֆեկտները: Ուսանողները ձեռք են բերում խորացված գիտելիքներ դեղերի որակի հսկման, տեղափոխման, պահպանման, արդյունավետության գնահատման, դեղերի շրջանառության կարգավորման ռազմավարության մշակման և փաստաթղթային ձևակերպման գործընթացների մասին: Ուսանողները ստանում են հիմնարար գիտելիքներ գիտահետազոտական ինստիտուտներում և դեղագործական ընկերություններում՝ դեղանյութերի սինթեզի, կառուցվածքի հետազոտման և սերտիֆիկացման, ազդեցության մեխանիզմների ուսումնասիրման, դեղանյութերից նոր դեղաձևերի ստացման հետազոտական և կազմակերպչական գործունեությամբ

զբաղվելու համար: Ծրագրի ավարտին ուսանողներին շնորհվում է «Ֆարմացիայի» բակալավրի աստիճան:

Ֆարմացիայի ինստիտուտը «Ֆարմացիա» մասնագիտությամբ կազմակերպում է նաև ուսուցում «Ֆարմացիա» և «Դեղերի որակի վերահսկում» մագիստրոսական կրթական ծրագրերով: «Ֆարմացիա» ծրագրի շրջանակներում ուսանողներին ուսուցանվում են դեղատնտեսագիտական հետազոտական մեթոդներ, դեղագործական կազմակերպությունների կառավարում, դեղագործական մենեջմենթի և մարկետինգի ժամանակակից միջազգային պահանջներին համապատասխանող սկզբունքներ և մեթոդներ: Ուսանողները ստանում են հիմնարար գիտելիքներ դեղանյութերի սինթեզի, կառուցվածքի հետազոտման և հավաստագրման, ազդեցության մեխանիզմների ուսումնասիրման, ժամանակակից ռացիոնալ և թիրախային թերապիայի մոտեցումների, դեղանյութերից նոր դեղաձևերի ստացման հետազոտական գործունեությամբ զբաղվելու համար: «Դեղերի որակի վերահսկում» կրթական ծրագրի շրջանակներում ուսանողները ձեռք են բերում խորը և համակողմանի գիտելիքներ դեղերի որակի հետազոտման ժամանակակից գործիքային անալիզի մեթոդների ուղղությամբ, դեղաբանորեն ակտիվ մոլեկուլների նույնականացման, տարբեր դասերի դեղերի որակի հետազոտման ու գնահատման ուղղությամբ մասնագիտական գործունեություն ծավալելու համար: Ծրագրերի ավարտին ուսանողներին շնորհվում է «Ֆարմացիայի» մագիստրոսի աստիճան:

Այսօր ԵՊՀ ֆարմացիայի ինստիտուտը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին կրթություն ստանալ ՌԴ Բելգորոդի պետական հետազոտական և Ռուսաստանի ժողովուրդների բարեկամության համալսարանների հետ հաստատված համատեղ մագիստրոսի կրթական ծրագրերով, արդյունքում շրջանավարտներին շնորհելով երկակի (երկու համալսարանների) դիպլոմներ:

Ֆարմացիայի ինստիտուտը համագործակցում է հանրապետության և արտերկրյա առաջատար համալսարանների և գիտահետազոտական կենտրոնների հետ, ինչպիսիք են՝ ՌԴ Բելգորոդի պետական հետազոտական, Ռուսաստանի ժողովուրդների բարեկամության, Ուկրաինայի Խարկովի ազգային դեղագործական, Գերմանիայի Ռոստոկի համալսարանները, ՌԴ ԳԱ Ա.Նեսմեյանովի անվան Էլեմենտորգանական միացությունների ինստիտուտը, ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսա-տեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնը, «Դեղերի և բժշկական տեխնոլոգիաների փորձագիտական կենտրոն»-ը, ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը, «ԱՐՓԻՄԵԴ», «ԼԻՔՎՈՐ», «ԱԶԱԴ» և «ՖԱՐՄԱՏԵՔ» դեղարտադրող ընկերությունները, «Գրիգոր Նարեկացի» բժշկական կենտրոնը, «Ալֆա-Ֆարմ», «Նատալի-Ֆարմ» դեղագործական ընկերությունները և այլն: Նշված ընկերություններում կազմակերպվում են մասնագիտական առարկաների լաբորատոր աշխատանքների ու արտադրական պրակտիկաների դասավանդումը, ավարտական,

մագիստրոսական և ատենախոսական աշխատանքների կատարումը:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

«Ֆարմացիա» բակալավրիատի ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել դեղագործության և դրան հարակից մասնագիտական ոլորտներում գործող հետևյալ կառույցներում՝

- Դեղերի շրջանառության ոլորտը կարգավորող մարմիններ և կառույցներ (ՀՀ առողջապահության նախարարություն, Առողջապահության պետական մարմին, Դեղերի փորձագիտական կենտրոն և այլն),

- Դեղերի մեծածախ իրացմամբ զբաղվող տնտեսավարող սուբյեկտներ,
- Դեղարտադրող ընկերություններ,
- Արտասահմանյան դեղարտադրողների հայաստանյան ներկայացուցչություններ,
- Հանրային և հիվանդանոցային դեղատներ,
- Գիտահետազոտական և կրթական հաստատություններ:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են «Ֆարմացիա» մասնագիտությամբ շարունակել իրենց ուսումը ինչպես ԵՊՀ Ֆարմացիայի ինստիտուտի մագիստրատուրայում, այնպես էլ ԵՊԲՀ-ի և ՀՀ ԳԱԱ տարբեր մասնագիտական ինստիտուտների մագիստրատուրաներում, Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում և այլն:

«Ֆարմացիա» մասնագիտությամբ մագիստրոսի աստիճան ունեցող շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել դեղագործության և դրան հարակից մասնագիտական ոլորտներում գործող կառույցներում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները.

Հանրային և հիվանդանոցային դեղատներ

- դեղագետ
- Բժշկական հիմնարկներ
- կլինիկական դեղագետ
- Դեղարտադրող ընկերություններ
- որակավորված անձ,
  - դեղագետ-տեխնոլոգ
  - որակի հսկման պատասխանատու

ՀՀ Առողջապահության նախարարության Դեղային քաղաքականության և բժշկական տեխնոլոգիաների վարչություն

- գլխավոր մասնագետ,
  - առաջատար մասնագետ,
  - մասնագետ
- Առողջապահության տեսչություն
- դեղագետ-տեսուչ

Փորձագիտական կենտրոններ

- որակի հսկման և գնահատման փորձագետ,
- փորձագետ

Դեղերի մեծածախ իրացման կազմակերպություններ

- պատասխանատու դեղագետ,
- դեղագործական շուկայի մարկետոլոգ

Արտասահմանյան դեղարտադրողների հայաստանյան ներկայացուցչություններ

- դեղագետ-ներկայացուցիչ,
- դեղերի առաջ մղման մասնագետ

Գիտահետազոտական հաստատություններ

- հետազոտող գիտաշխատող,

Կրթական հաստատություններ

- դասախոս:

ՀՀ ֆարմացիայի ոլորտի առաջատար ընկերությունների հետ ուսանողները ծանոթանում են արդեն իսկ ուսումնառության տարիներին՝ ուսումնական ծրագրի շրջանակներում անցնելով արտադրական պրակտիկա, որը հնարավորություն է տալիս լավագույն ուսանողներին աշխատանքի անցնել այդ ընկերություններում:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆարմացիայի ինստիտուտն աչքի է ընկնում նաև ակտիվ ուսանողական կյանքով: Ինստիտուտի Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության ջանքերով պարբերաբար կազմակերպվում են գիտական (գիտա-ժողովներ, սեմինարներ, մասնակցություն մասնագիտական մրցույթներին և այլն) և մշակութային միջոցառումներ (ինտելեկտուալ խաղեր կամ խաղ-մրցույթներ՝ «Լավագույն լաբորատոր նկար», «Գուշակիր մեղեդին», «Կինոմանիա», ուսանողների միջազգային օրվան նվիրված միջոցառումներ և այլն), որոնք խթանում են ուսանողների մտավոր ունակությունների և պրակտիկ գիտելիքների ամրապնդումը, ինչպես նաև ուսանողական կյանքը դարձնում են հետաքրքիր, իսկ ժամանցը՝ բովանդակալից:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆարմացիայի ինստիտուտում առկա ուսուցմամբ ընդունելությունը կատարվում է

- Ֆարմացիա

կրթական ծրագրով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Ֆարմացիայի ինստիտուտի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
		Ֆարմացիա	Անվճ Վճ	36	6 54	38	6 54

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Ֆարմացիա	24.5	17	27.25	16.25	18.75	8

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

1932 թ-ին ԵՊՀ պատմատնտեսագիտական ֆակուլտետի կազմում ստեղծվում են ապագա աշխարհագրական և երկրաբանական բաժինները, որոնք 1933/34 ուստարում միավորվում են և կազմավորվում է Երկրաբանաաշխարհագրական ֆակուլտետը, որը 1945 թ-ին բաժանվում է առանձին ֆակուլտետների՝ Աշխարհագրության և Երկրաբանության, որոնք գործում են մինչև 2008 թ.: 2008 թ-ին ֆակուլտետները նորից միավորվում են և ձևավորվում է Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետը: Ֆակուլտետում կատարվում են մեծ ծավալի գիտահետազոտական աշխատանքներ՝ ինչպես միջազգային դրամաշնորհների, այնպես էլ պետությունների ֆինանսավորմամբ: Ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի ուժերով հրատարակվել են բազմաթիվ մենագրություններ, մայրենի լեզվով բուհական դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ, գիտական հոդվածներ: Ֆակուլտետում կազմակերպվում են միջազգային և հանրապետական կոնֆերանսներ, գիտական նստաշրջաններ, ՌԻԳԸ կոնֆերանսներ և միջազգային գիտաժողովներ: Ուսումնական պլաններում իրենց արժանի տեղն են գտել բնապահպանական ոլորտի առարկաները:

Ֆակուլտետի ուսումնական գործընթացի կարևոր մասն են ուսումնական, արտադրական և մանկավարժական պրակտիկաները, որոնց կազմակերպումը առաջնային նշանակություն ունի բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստման գործում: Մեծ աշխատանք է տարվում նաև ուսանողության ազատ ժամանցի և նրանց արտալսարանային ժամանցի կազմակերպման ուղղությամբ:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում ուսումնագիտական աշխատանքները կազմակերպվում են 6 ամբիոնների կողմից: Դրանք են՝ ֆիզիկական աշխարհագրության և ջրաօդերևութաբանության, սոցիալ-տնտեսական աշխարհագրության, ռեգիոնալ երկրաբանության և օգտակար հանածոների հետախուզման, քարտեզագրության և գեոմորֆոլոգիայի, սերվիսի, երկրաֆիզիկայի, ճարտարագիտական երկրաբանության և ջրաերկրաբանության ամբիոնները:

Ներկայումս Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետում սովորում է 884 ուսանող, որից 590-ը՝ բակալավրի առկա և 109-ը՝ հեռակա, 94-ը՝ մագիստրատուրայի առկա և 9-ը՝ հեռակա ուսուցմամբ: Ֆակուլտետի ասպիրանտուրայում սովորում է 8 ասպիրանտ՝ հեռակա ուսուցմամբ, 6 հայցորդ, 1 ասպիրանտ՝ արտերկրից:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ներկայումս ֆակուլտետում աշխատում են գիտությունների 5 դոկտոր պրոֆեսոր, 37 գիտությունների թեկնածու և դոցենտ, 11 երիտասարդ դասախոս: Ուսումնական գործընթացի կազմակերպմանը՝ հրավիրյալների կարգավիճակով, մասնակցում են համապատասխան ոլորտների լավագույն մասնագետներ:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ֆակուլտետում գործում են բակալավրի 4 և մագիստրատուրայի 10 կրթական ծրագիր:

Բակալավրի ծրագրերն են՝

1) **«Երկրաբանություն» կրթական ծրագիր:** Երկրաբանությունը գիտություն է Երկիր մոլորակի ծագման, զարգացման, երկրակեղևի ձևավորման, օգտակար հանածոների հանքավայրերի առաջացման, դրանց՝ տարբեր երկրաբանա-երկրաֆիզիկական մեթոդներով, որոնման, հետախուզման և պաշարների գնահատման մասին:

Այս կրթական ծրագրում ուսանողը պետք է իմանա, որ նա ընտրել է բնագավառ, որը գտնվում է երկրաբանության և ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների հանգուցակետում: Նա ստանալու է գիտելիքներ Երկրի կառուցվածքի, նրանում առկա օգտակար հանածոների հանքավայրերի որոնման և հետախուզման մասին, երկրաֆիզիկական մեթոդների կիրառմամբ ուսումնասիրելու է վտանգավոր երկրաբանական երևույթների՝ սողանքների, երկրաշարժերի, կարստային դատարկությունների, առաջացման, տարածման և հնարավոր կանխարգելման խնդիրները: Այդ խնդիրների լուծման համար ուսանողն օգտագործելու է մասնագիտական ամբիոնում առկա ժամանակակից սարքավորումներ և համակարգչային տեխնոլոգիաներ: Ուսումնառության տարիներին մասնագիտության գծով ձեռք բերված տեսական ու գործնական գիտելիքների յուրացման ու ամրապնդման նպատակով՝ Ծաղկաձորի, Բյուրականի ուսումնարտադրական բազաներում ամեն տարի ամռանը անց է կացնելու իր ուսումնական պրակտիկան, իսկ արտադրական պրակտիկան անց է կացնելու ՀՀ ԱԻՆ Մեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայությունում, Ա.Նազարովի անվան երկրաֆիզիկայի և ինժեներային սեյսմաբանության, ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտներում, Տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների, Շրջակա միջավայրի նախարարություններում, ՀՀ քաղաքաշինության պետական կոմիտեում, ակադեմիական և գիտահետազոտական կազմակերպություններում, պետական և մասնավոր ձեռնարկություններում, մարզպետարաններում, որտեղ ուսումն ավարտելուց հետո շրջանավարտը հնարավորություն կունենա աշխատելու որպես մասնագետ: Ֆակուլտետում կան անհրաժեշտ լաբորատորիաներ, կաբինետ լսարաններ, որոնք ուսումնական գործընթացի կազմակերպման անբաժան մասն են:

Հանքարդյունաբերությունը տնտեսության կարևորագույն ճյուղերից մեկն է: Առանց հանքային հումքի արդյունավետ օգտագործման երկրի տնտեսությունը չի կարող գոյատևել և զարգանալ: ՀՀ հանքարդյունահանման, երկրաբանահետախուզական, քաղաքաշինական, ջրաերկրաբանական կառույցների, ճանապարհաշինարարական աշխատանքների, ինչպես նաև բնապահպանության բնագավառներում իրականացվող աշխատանքների ծավալների աճը արդիական է պահում համապատասխան կրթական ծրագրերով՝ «Երկրաբանության» բակալավր, «Երկրաֆիզիկայի, ջրաերկրաբանության և ճարտարագիտական երկրաբանության» մագիստրոս, «Երկրաբանության» մագիստրոս որակավորումներով,

«Օգտակար հանածոների հանքավայրերի երկրաբանություն և հետախուզում» մասնագիտացմամբ կադրերի պատրաստումը:

Ուսանողներն իրենց գիտելիքները խորացնում են ՀՀ-ում և արտերկրում կազմակերպվող ուսումնական և արտադրական պրակտիկաների ընթացքում: «Երկրաբանություն» կրթական ծրագիրը իրականացնող ամբիոնները սերտ կապեր ունեն Իտալիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի և Ռուսաստանի մի շարք գիտաուսումնական հաստատությունների հետ: Ուսանողների փոխանակման ծրագրի շրջանակներում մագիստրատուրայի լավագույն ուսանողները կարող են իրենց ուսումը շարունակել արտերկրի բուհերում:

2) «Աշխարհագրություն» կրթական ծրագիր:

Աշխարհագրությունը որպես գիտության ճյուղ անցել է զարգացման հարուստ ճանապարհ: Այն ունեցել է նաև իր քանակական ու որակական թռիչքները, պայմանավորված հասարակական զարգացման վերելքներով ու վայրէջքներով: Աշխարհագրական գիտությունը ներկայումս ապրում է խորքային որակական փոփոխությունների ժամանակաշրջան: Դա պայմանավորված է հասարակական պահանջներով, ներկայումս շարունակվող համամոլորակային երևույթներով, ինչպես նաև «հասարակություն-բնություն» հարաբերությունների խորացող ճգնաժամով: Ելնելով վերը նշվածից հատուկ ուշադրություն է դարձվում աշխարհագրության ուսումնական պլանների մաթեմատիկացման, հումանիզացման և էկոլոգացման գործընթացներին:

Աշխարհագրության գծով ձեռք բերված տեսական և գործնական գիտելիքների յուրացման և ամրապնդման նպատակով առաջին և երկրորդ կուրսի ուսանողները ամեն տարի իրենց ուսումնական պրակտիկական (4 շաբաթ տևողությամբ) անցկացնում են Բյուրականի և Ծաղկաձորի ուսումնական հանգրվաններում, ինչպես նաև ավտոբուսային և հետիոտն երթուղիներով՝ ՀՀ տարբեր մարզերում ու մերձերևանյան գոտում:

Ուսանողների արտադրական պրակտիկական 4 շաբաթ տևողությամբ, կազմակերպվում և անցկացվում է ՀՀ տարբեր հիմնարկ-ձեռնարկություններում Ֆիզիկական աշխարհագրության ամբիոնի ուսանողները՝ ՀՀ շրջակա միջավայրի և Արտակարգ իրավիճակների նախարարությունների համապատասխան բաժանմունքներում, իսկ Ջրաօդերևութաբանության բաժնի ուսանողները՝ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության և Հայպետհիդրոմետի համապատասխան բաժանմունքներում: Լավագույն ուսանողների պրակտիկական կազմակերպվում է արտերկրում (Ֆիզիկական աշխարհագրության բաժնի ուսանողները՝ Բեռլինի Հումբոլդի անվան համալսարանում, իսկ ջրաօդերևութաբանները՝ Սանկտ Պետերբուրգի Ռուսական պետական ջրաօդերևութաբանական համալսարանում):

Կրթական ծրագրով ամբիոններում դասավանդվող առարկաներն ուսանողներին հնարավորություն են տալիս գիտելիքներ ձեռք բերել հասարակական արտադրության արդյունավետ տեղաբաշխման, տարածքային կազմակերպման և կառավարման, սոցիալ-տնտեսական ու վարչատարածքային շրջանացման, թեմատիկ քարտեզագրության, ինչպես նաև բնօգտագործման և բնապահպանության վերաբերյալ: Վերջիններս ունեն կիրառական կարևոր նշանակություն:

Ամբիոնների շրջանավարտներն աշխատանքի կարող են անցնել ՀՀ տարածքային զարգացման և կառավարման նախարարությունում, մարզպետարաններում և քաղաքապետարաններում, վիճակագրական ծառայություններում, գիտահետազոտական հիմնարկներում և ինստիտուտներում, տարածաշրջանային հետազոտությունների և վերլուծական կենտրոններում, բնօգտագործման ու բնապահպանության պետական և հասարակական կազմակերպություններում, բուհերում, դպրոցներում և ուսումնական այլ հաստատություններում:

Ամբիոնները ուսումնական պրակտիկաների անցկացման առումով համագործակցում են ՌԴ Հարավդաշնային համալսարանի (Դոնի Ռոստով) հետ: Ամբիոնների ուսանողները ուսումնական պրակտիկան անցկացնում են Բյուրականի ուսումնական բազայում և Երևանում, իսկ արտադրական պրակտիկան տարբեր գերատեսչություններում: Ամբիոնների զգալի թվով ուսանողներն անցնում են մանկավարժական պրակտիկա և ստանում աշխարհագրության ուսուցչի որակավորում:

Կրթական ծրագիրը ավարտելուց հետո շրջանավարտը ստանում է «Աշխարհագրության» բակալավրի կոչում:

3) «Քարտեզագագրություն և կադաստրային գործ» կրթական ծրագիր: Այստեղ մասնագետներ են պատրաստում կադաստրային գործի, քարտեզագրության և գեոմորֆոլոգիայի մասնագիտություններով:

2007 թ-ից բացվեց «Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ» մասնագիտությունը, որի շրջանավարտների կարիքը շատ մեծ է մեր հանրապետությունում: Նրանք կարող են իրականացնել հանրապետության ամբողջ տարածքի հողի և անշարժ գույքի հաշվառում և գնահատում, կադաստրային քարտեզագրում, քարտեզների ուղղում, ժամանակակից համակարգչային ծրագրերով (ArcMap, GIS, AutoCAD, Adobe Illustrator, SPSS և այլն) հատակագծերի և քարտեզների կազմում: Բարձր որակավորման մասնագետների պատրաստմանը մեծապես նպաստում է նորագույն տեխնոլոգիաներով հագեցած լաբորատորիաների առկայությունը: Տեսական գիտելիքներն ամրապնդվում են ուսումնական և արտադրական պրակտիկաների միջոցով: Ուսումնական պրակտիկաները անցկացվում են ԵՊՀ Ծաղկաձորի և Բյուրականի ուսումնական բազաներում, Հրազդանի կիրճում, երթուղիներ են իրականացնում ՀՀ տարբեր մարզերում, ինչպես նաև չափագրման և հատակագծման աշխատանքներ Երևան քաղաքի տարածքում: Արտադրական պրակտիկան ուսանողները անցկացնում են ՀՀ կադաստրի կոմիտեի ստորաբաժանումներում և ՀՀ ՇՄՆ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն»-ում:

Կրթական ծրագիրը սպասարկող ամբիոնը համագործակցում է գերմանական GIZ կազմակերպության հետ, որտեղ մեր ուսանողները արտադրական պրակտիկա են անցկացնում համատեղ և վճարվում են նվազագույն աշխատավարձի չափով:

«Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ» կրթական ծրագիրն ավարտած շրջանավարտները կարող են աշխատել ՀՀ կադաստրի կոմիտեի տարբեր ստորաբաժանումներում՝ մարզպետարաններում, համայնքային գրասենյակներում, էկոլոգանոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնում, Հայաստան

ՊՈԱԿ-ում, ՀՀ ՇՄՆ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում, ՀՀ էկոնոմիկայի, շրջակա միջավայրի, տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություններում, գիտահետազոտական և չափագրման կենտրոններում: Քարտեզագրության և զեոմորֆոլոգիայի ամբիոնի նախաձեռնությամբ 2022 թ-ի նոյեմբեր ամսին կնքվել է հուշագիր ԵՊՀ-ի և «Գեոկոսմոս» ՓԲԸ-ի միջև: Հուշագրի շրջանակներում ամբիոնը կարող է պատրաստել մասնագետներ օդատիեզերական նկարների վերանման և դրանց մեկնաբանման համար: Ամբիոնը պատրաստել է նոր հուշագիր ԵՊՀ-ի և ՀՀ ՇՄՆ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն»-ի միջև, որը կնքվելու է առաջիկայում:

4) «Սերվիս» կրթական ծրագիր:

Այս ծրագիրը ԵՊՀ-ում գործում է 2008 թ-ից, որի հիման վրա 2013 թ-ից ԵՊՀ Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետում առանձնացվեցին երկու մասնագիտացումներ՝ «սերվիսային գործունեության կազմակերպում» և «կայուն զբոսաշրջություն»: Նշված կրթական ծրագրով սովորում է շուրջ 600 ուսանող:

Սերվիսի մասնագետն ունի սերվիսի ոլորտի և սերվիսային գործունեության մասին համակարգված գիտելիք և մասնագիտական բառապաշար, տիրապետում է ոլորտի հիմնական տեսություններին, պարադիգմաներին, հայեցակարգերին, սկզբունքներին, նորարարություններին:

ԵՊՀ սերվիսի մասնագետը կարող է աշխատել սերվիսային ձեռնարկություններում, մասնավորապես՝ զբոսաշրջային ինդուստրիայի և սոցիալ-մշակութային ծառայություններ մատուցող ձեռնարկություններում և համապատասխան պետական գերատեսչություններում՝ որպես կառավարիչ, խորհրդատու կամ սպասարկող անձնակազմ:

Շրջանավարտները հիմնականում աշխատում են որպես կառավարիչներ և խորհրդատուներ, կապի և հաղորդակցության, զբոսաշրջային ծառայություններ մատուցող, մանրածախ առևտրի ձեռնարկություններում:

Կրթական ծրագիրը սպասարկող ամբիոնը համագործակցում է Գերմանիայի, Ռուսաստանի Դաշնության բուհերի և տեղական սերվիսային ձեռնարկությունների հետ: Ռուսաստանի բուհերից Ժողովուրդների բարեկամության ռուսական համալսարանի (ժԲՌՀ-ՔՄԸԻ) հետ համագործակցության շնորհիվ մեր ուսանողները մագիստրատուրայի երկամյա ուսուցման առաջին տարում սովորում են ԺԲՌՀ-ում, երկրորդ տարին ԵՊՀ-ում և ստանում են երկու դիպլոմ:

Պրակտիկաները կազմակերպվում են ՀՀ մարզային և մայրաքաղաքային զբոսաշրջային դեստինացիաներ և զբոսաշրջային ինդուստրիայի ձեռնարկություններում՝ այցելությունների և մասնագիտական հետազոտություններ կատարելու և զբոսաշրջային երթուղիների կազմակերպման տեսքով: Ռուսաստանի Ռոստովի դաշնային համալսարանի հետ համատեղ կազմակերպվում են նաև մեր ուսանողների պրակտիկաները ՌԴ-ի տարածքում:

Կրթական ծրագիրը ավարտելուց հետո շրջանավարտը ստանում է «Սերվիս»-ի բակալավրի կոչում:

Ֆակուլտետում գործող մագիստրոսական կրթական ծրագրերն են՝

- Ֆիզիկական աշխարհագրություն

- Ջրաօդերևութաբանություն
- Հասարակական աշխարհագրություն
- Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ
- Երկրաֆիզիկա, ջրաերկրաբանություն և ճարտարագիտական երկրաբանություն
- Օգտակար հանածոների հանքավայրերի երկրաբանություն և հետախուզում
- Մերվիս
- Կայուն զբոսաշրջություն

Ֆակուլտետում գործում է 6 ուսումնագիտական լաբորատորիա, 12 մասնագիտական կաբինետ, 4 համակարգչային լսարան, «Կայուն զարգացման կենտրոն», շլիխային լաբորատորիա, որտեղ ամբողջացվում է ուսումնական գործընթացն ու ամրապնդվում ուսանողների մասնագիտական գիտելիքները:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետի ՈՒԳԸ-ն երկար տարիներ իր ակտիվ գործունեությունն է ծավալում ֆակուլտետում՝ իր աշխատանքներում ներգրավելով բազմաթիվ ուսանողների ու ասպիրանտների, ինչպես նաև ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմին: Ֆակուլտետի ՈՒԳԸ-ն վերջին տարիներին ակտիվորեն կազմակերպում է գիտաժողովներ, մասնակցություն է ունենում ԵՊՀ ՈՒԳԸ գիտական նստաշրջաններին: Առավել նշանավոր են եղել «Բնօգտագործումը և բնապահպանությունը ՀՀ-ում» և «Մերվիսի և տուրիզմի դերն ու նշանակությունը հասարակական կյանքի կազմակերպման մեջ» խորագրով միջբուհական գիտաժողովները: Ֆակուլտետի ՈՒԳԸ-ն կազմակերպում է արդեն ավանդույթ դարձած քննարկումներ, սեմինարներ, տեղեկատվական հանդիպումներ, ֆիլմերի և գրքերի քննարկումներ, որի ընթացքում ՈՒԳԸ-ն համագործակցել է տարբեր գերատեսչական կառույցների հետ:

Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետում գործող կառույցներից է **Ուսանողական խորհուրդը (ՈՒԽ)**, որը կապող օղակ է հանդիսանում ֆակուլտետի ղեկավար կազմի և ուսանողության միջև, վեր հանելով ուսանողների շրջանում առկա խնդիրները: ՈՒԽ-ն ուսանողին իրազեկում է իր պարտականությունները և պաշտպանում ուսանողի շահերը: Ուսանողական խորհրդի առանցքային շեշտը միշտ դրվել է ուսանողության ներգրավման և ժամանցի կազմակերպման վրա: Ֆակուլտետում ՈՒԽ-ի միջոցով մշտապես կազմակերպվում են ինտելեկտուալ խաղեր, հանդիպումներ տարբեր ոլորտներում հաջողություն գրանցած մարդկանց հետ: Ուսանողական խորհրդի գործունեության կարևոր և անբաժան մասն են կազմում այցելություններ ՀՀ տարբեր մարզեր, մշակութային հուշահամալիրներ և թանգարաններ:

Ֆակուլտետում երախտագիտությամբ են հիշում Արցախյան ազատագրական պայքարում խոնարհված բոլոր շրջանավարտներին և ուսանողներին: Նրանց անունով են անվանակոչվել մի շարք լսարաններ: Ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ հոկտեմբերի 18-ը հռչակվել է Արցախյան ազատամարտում խոնարհված ուսանողների և շրջանավարտների հիշատակի

օր և ամեն տարի այդ օրը ֆակուլտետում կազմակերպվում է գիտական նստաշրջան:

Հնդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի հետևյալ կրթական ծրագրերով՝

- երկրաբանություն
- աշխարհագրություն
- քարտեզագրություն և կադաստրային գործ
- սերվիս:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետի դիմորդների թիվն՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
		Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Աշխարհագրություն	Անվճ	6	6	23	6	25	6
	Վճ		29		42		42
Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ	Անվճ	16	2	39	2	47	2
	Վճ		37		40		40
Սերվիս	Անվճ	107	4	98	4	163	4
	Վճ		91		91		65
Երկրաբանություն	Անվճ	3	8	12	6	15	6
	Վճ		14		18		18

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Աշխարհագրություն	20.25	-	17.75	7.5	16.75	8
Քարտեզագրություն և կադաստրային գործ	30.75	24.75	29.25	8.5	19	7.5
Սերվիս	37.5	16.75	38.5	16.75	19.75	14
Երկրաբանություն	19.5	-	8	-	11.5	8

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒՆԵՏ

Պատմական ակնարկ

21-րդ դարում բնագիտության զարգացման հիմնական միտումները քննարկելիս հաճախ է խոսվում նոր հարյուրամյակում բնության մեջ եղած ամենաբարդ՝ կենսաբանական համակարգերի ուսումնասիրման նկատմամբ աճող հետաքրքրության մասին, ընդ որում՝ ոչ միայն կենսաբանների, այլև մյուս բնական գիտությունների գիտնականների կողմից: Հայտնի է, որ 20-րդ դարը կարելի է համարել «ֆիզիկայի դար», քանի որ այն նշանավորվեց հատկապես ֆիզիկայի ասպարեզում կարևորագույն հայտնագործություններով, որոնք էապես նպաստեցին ընդհանրապես բնագիտության զարգացմանը: Կան բոլոր նախադրյալները, որ 21-րդ դարը լինելու է «կենսաբանության դար», հատկապես՝ ֆիզիկաքիմիական և մոլեկուլային կենսաբանության, որտեղ իրենց ուրույն տեղը կունենան կիրառական մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկայի մեթոդական մոտեցումները: Բնական է, որ ժամանակակից պահանջներին համապատասխանող կենսաբանության տարբեր բնագավառների բարձրորակ մասնագետների պատրաստումը ներկայիս հրատապ խնդիրներից է, որի իրականացումը նախ և առաջ դրված է Երևանի պետական համալսարանի Կենսաբանության ֆակուլտետի առջև:

Երևանի պետական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետը հիմնադրվել է 1933թ., սակայն նրա պատմության ակունքներն սկսվում են համալսարանի հիմնադրման առաջին իսկ օրից: Ֆակուլտետը Հայաստանում կենսաբանության տարբեր բնագավառների գծով որակյալ մասնագետների պատրաստման հիմնական գիտակրթական կենտրոնն է:

Կառուցվածքը

Ներկայումս ֆակուլտետի կառուցվածքի մեջ մտնում են 7 ամբիոն և 1 գիտահետազոտական ինստիտուտ: Ֆակուլտետում գործում են համալսարանական 2 գիտակրթական կենտրոն՝ «Կիրառական կենսաբանության» գերազանցության կենտրոնը և «Մանրէաբանական կենսատեխնոլոգիաների և կենսավառելիքի» նորարարական կենտրոնը: Մասնագետների պատրաստումն իրականացվում է բուսաբանության և սնկաբանության, կենդանաբանության, մարդու և կենդանիների ֆիզիոլոգիայի, էկոլոգիայի և բնության պահպանության, գենետիկայի և բջջաբանության, կենսաքիմիայի, մանրէաբանության և կենսատեխնոլոգիայի, կենսաֆիզիկայի ամբիոններում:

Ֆակուլտետում գտնվող «Կենսաբանության» գիտահետազոտական ինստիտուտը ներառում է նախկինում ամբիոններին կից բազային ֆինանսավորմամբ գործող գիտական լաբորատորիաները: Այն ներկայումս ունի 9 գիտական լաբորատորիաներ, որտեղ կատարվող գիտական հետազոտությունների հիմնական ուղղությունները վերաբերում են մոլեկուլային և բջջային կենսաբանության, մոլեկուլային կենսաֆիզիկայի, թաղանթների կենսաֆիզիկայի, կենսաքիմիայի,

բուսաբանության և սնկաբանության, մանրէաբանության, մանրէների և բույսերի կենսատեխնոլոգիայի, մարդու մոլեկուլային գենետիկայի և բջջագենետիկայի, գենային ինժեներիայի, կենդանաբանության և հյուսվածքաբանության, մարդու և կենդանիների բարձրագույն նյարդային գործունեության ֆիզիոլոգիայի, կենսագենոմների էկոլոգիայի և բնապահպանության բնագավառներին:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Կենսաբանության ֆակուլտետի գիտակրթական պատշաճ մակարդակի, գիտական մեծ ներուժի վկայությունն է ներկայիս պատկառելի պրոֆեսորադասախոսական կազմը՝ ՀՀ ԳԱԱ 1 ակադեմիկոս, ՀՀ ԳԱԱ 2 թղթակից անդամներ, գիտությունների 19 դոկտոր և 70 թեկնածու:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Կենսաբանության ֆակուլտետում, ինչպես և ամբողջ համալսարանում, ներկայումս ուսուցումը տարվում է եռաստիճան համակարգով՝ բակալավրիատ (4 տարի ժամկետով), մագիստրատուրա (2 տարի) և ասպիրանտուրա (3 կամ 4 տարի՝ կախված ուսուցման ձևից՝ առկա, թե հեռակա): Այն իրականացվում է 3 կրթական ծրագրերով՝ ***Կենսաբանություն, Կենսաֆիզիկա և կենսաինֆորմատիկա, Կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա:***

Առկա ուսուցման համակարգում ֆակուլտետն ունի 500 ուսանողներ, որոնցից 357-ը՝ բակալավրիատի ուսանողներ են, 88-ը՝ մագիստրատուրայի, իսկ հեռակա ուսուցմամբ սովորողների թիվը 55 է: Ֆակուլտետում սովորում է նաև 20 ասպիրանտ:

Բակալավրիատի համակարգում ***Կենսաբանություն*** մասնագիտությամբ ուսուցումը տարվում է 5 մասնագիտացումների գծով՝ բուսաբանության, կենդանաբանության, գենետիկայի, մարդու և կենդանիների ֆիզիոլոգիայի, էկոլոգիայի և բնության պահպանության: Շրջանավարտներին կարող է տրվել նաև մանկավարժի որակավորում:

Բուսաբանության և սնկաբանության ամբիոնում պատրաստվում են մասնագետներ, որոնք տիրապետում են սնկերի, ստորակարգ և բարձրակարգ բույսերի ձևաբանության, էկոլոգիայի վերաբերյալ գիտելիքներին, ունեն դրանք որոշելու ունակություններ և կարող են դրանք կիրառել բուսաբանական և ֆիտոպաթոլոգիական գիտական հետազոտություններում, սնկաթունաբանական և սնկերի միջոցով օրգանական և անօրգանական նյութերի ու մթերքների քայքայման ուսումնասիրության ոլորտում: Շրջանավարտները տիրապետում են սնկաբանական, մանրէակենսաբանական, թունաբանական փորձաքննության և սննդամթերքի ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշները որոշելու մեթոդներին: Ամբիոնը հանրապետությունում սնկաբանական հետազոտությունների միակ կենտրոնն է:

Կենդանաբանության ամբիոնում պատրաստվում են բարձրորակ մասնագետներ, որոնք տիրապետում են կենդանիների կարգաբանության, էկոլոգա-

ֆաունիստական ուսումնասիրությունների, տեսակների որոշման, պահպանության, վերարտադրության և կլիմայավարժեցման, հյուսվածքաբանական, իմունո-հիստոքիմիական, ձևաչափական մեթոդներին և կարող են իրենց գիտահետազոտական աշխատանքներում կիրառել հարակից գիտությունների նորագույն մեթոդները: Ամբիոնում կատարվում են աշխատանքներ Հայաստանում տարածված կուսածին սողունների ծագման, պոպուլյացիաներում տեսակառաջացման հարցերի, Հայաստանի սեյսմիկ ակտիվ գոտիներում տարածված ողնաշարավորների պոպուլյացիաներում ընթացող միկրոէվոլյուցիայի պրոցեսների, ողնաշարավորների ներքին օրգանների ռեգեներացման և դրա կարգավորման ուսումնասիրությունների ուղղությամբ:

Գենետիկայի և բջջաբանության ամբիոնում պատրաստվում են մասնագետներ, որոնք կատանան մոլեկուլային գենետիկայի, գենոմիկայի և մոլեկուլային բժշկության, մուտագենեզի սկզբունքների, գենետիկական ճարտարագիտության, բջջագենետիկայի, բջջային կուլտուրաների կիրառման, գենետիկական վերլուծության, պոպուլյացիոն գենետիկայի, մարդաբանության, ֆարմակոգենետիկայի, բժշկական գենետիկայի, էկոլոգիական գենետիկայի գիտելիքներ: Ամբիոնում պատրաստվող մասնագետները հաջողությամբ կարող են աշխատել գենոմիկայի, մոլեկուլային գենետիկայի, գենետիկական ճարտարագիտության, բջջագենետիկայի և գենետիկական թունաբանության բնագավառներում:

Էկոլոգիայի և բնության պահպանության ամբիոնում պատրաստվում են մասնագետներ, որոնք տիրապետում են շրջակա միջավայրի վրա մարդու ազդեցության հետևանքների գնահատման հիմնական մոտեցումներին, կենսաբազմազանության ուսումնասիրության և պահպանության եղանակներին: Ամբիոնում կատարվում են հողային և ջրային էկոհամակարգերի վիճակի և կենսաբազմազանության գենետիկական ուսումնասիրություններ՝ ուղղված դրանց պահպանության և կայուն օգտագործմանը: Ամբիոնում կատարվում են բազմաթիվ գիտական և կրթական դրամաշնորհային ծրագրեր, որոնց ակտիվորեն մասնակցում են ուսանողները:

Մարդու և կենդանիների ֆիզիոլոգիայի ամբիոնում պատրաստվում են մասնագետներ, որոնք տիրապետում են փորձարարական հետազոտությունների համակարգչային գրանցման և վերլուծման ծրագրերին, և հաջողությամբ կարող են աշխատել ֆիզիոլոգիայի պրոբլեմներով զբաղվող գիտահետազոտական ինստիտուտների լաբորատորիաներում և ախտորոշիչ կենտրոններում: Ամբիոնում ուսումնասիրվում են էկոլոգիական և տեխնածին գործոնների ազդեցության նեյրոֆիզիոլոգիական մեխանիզմները և օրգանիզմի ռեգիստենտությունը բարձրացնող միջոցների շտկող ազդեցությունը ֆիզիոլոգիական ֆունկցիաների վրա: Առանձին տարբերակով ուսումնասիրվում է ուսումնական տարբեր համակարգերում սովորողների հոգեմարմնաֆիզիոլոգիական ցուցանիշների փոփոխությու-

յունների բնույթը ուսումնական ծանրաբեռնվածության պայմաններում:

«Կենսաֆիզիկա և կենսահնֆորմատիկա» մասնագիտությամբ հետազոտություններ են տարվում այնպիսի ժամանակակից ուղղություններով, ինչպիսիք են մոլեկուլային կենսաֆիզիկան, մոլեկուլային և բջջային կենսաբանությունը, բժշկական կենսաֆիզիկան, կենսահնֆորմատիկան: Ուսանողները յուրացնում են աբսորբցիոն, ֆլուորեսցենտային, միկրոէլեկտրոդային էլեկտրաֆորեզի մեթոդներ, գենային ճարտարագիտության մեթոդներ: Ամբիոնում պատրաստվում են բարձրորակ մասնագետներ, որոնք հաջողությամբ կարող են աշխատել կենսամակրոմոլեկուլների կառուցվածքի և ֆունկցիաների ուսումնասիրման ոլորտում, կենսահամակարգերի մաթեմատիկական մոդելավորման ոլորտում:

«Կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա» մասնագիտությամբ ուսումնառության տարիներին ուսանողները հնարավորություն ունեն յուրացնելու կենսաքիմիան ամենայն խորությամբ: Տեսական գիտելիքներից բացի նրանք ձեռք են բերում կենսաքիմիական անալիզի իրականացման հիմնական սկզբունքները, մասնավորապես յուրացնում են սպեկտրաֆոտոմետրիայի, ֆլուորեսցենտային անալիզի, էլեկտրոֆորեզի, իոնափոխանակային քրոմատոգրաֆիայի, ժել-ֆիլտրացիայի եղանակները: Ամբիոնում պատրաստվում են մասնագետներ, որոնք տիրապետում են կենսաբանական օբյեկտների ուսումնասիրման կենսաքիմիական, իմունոհիստոքիմիական, օրգանիզմի հիմնական համակարգերի վիճակի գնահատման այլ ֆունկցիոնալ և ախտորոշիչ մեթոդներին, ինչպես նաև լաբորատոր կենդանիների հետ փորձարարական աշխատանքների մեթոդներին: Ամբիոնում ուսուցումը տարվում է նաև մանրէաբանության, բույսերի և մանրէների կենսատեխնոլոգիայի ուղղություններով: Հետազոտվում են արդի գիտական հիմնահարցեր: Դրանցից են մանրէների աճի կարգավորումը և նրանց կենսազանգվածի արդյունավետ ստացումը, պրոկարիոտների կենսաթաղանթների հատկությունները և ակտիվությունը, բակտերիաներում ջրածնի արտադրության ուղիները ու դրանց կառավարումը: Ուսումնասիրվում են Հայաստանի տաք աղբյուրների մանրէների մեկուսացումը և նույնականացումը, նրանց կենսատեխնոլոգիական ներուժը, ավանդական կաթնամթերքի մանրէների բազմազանությունը, բացահայտվում են նոր հակամանրէային հատկություններով շտամներ: Շրջանավարտները կարող են աշխատել սննդի արտադրություններում, բնապահպանական և բժշկական մշտադիտարկման ծառայություններում, ագրարային կազմակերպություններում, գիտական և կրթական կենտրոններում:

Բակալավրիատի համակարգում ուսանողներին տրվող տեսական գիտելիքները ամրապնդվում են Ծաղկաձորում և Հրազդանի Մարմարիկ ուսանողական հանգրվանում անցկացվող ուսումնական, ինչպես նաև ֆակուլտետի ամբիոններում կազմակերպվող մասնագիտական, փորձարարական պրակտիկաների ընթացքում: Բակալավրիատի ավարտական կուրսում կազմակերպվում է

նան մանկավարժական պրակտիկա Երևան քաղաքի դպրոցներում:

Մագիստրատուրայի համակարգում ֆակուլտետը մասնագետներ է պատրաստում տասը մասնագիտացումների գծով՝ բժշկական սնկաբանություն և կիրառական բուսաբանություն, կենդանաբանություն և մակաբուժաբանություն, ընդհանուր և մոլեկուլային գենետիկա, հիմնարար և կիրառական ֆիզիոլոգիա, մանրէաբանություն և կենսատեխնոլոգիա, էկոլոգիա և կենսառեսուրսների կառավարում, կիրառական մանրէաբանություն, ընդհանուր և բժշկական կենսաքիմիա, կենսաֆիզիկա, կենսաինֆորմատիկա:

Ֆակուլտետի շրջանավարտների աշխատանքային ոլորտը բազմաճյուղ է, ուսումնական և գիտական հիմնարկներից (բուհեր, հանրակրթական դպրոցներ, գիտահետազոտական ինստիտուտներ) բացի պահանջն օրեցօր աճում է Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման համակարգի մարմիններում, բնապահպանության, սննդարդյունաբերության, կենսատեխնոլոգիայի տարբեր բնագավառներում աշխատելու համար:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապը աշխատաշուկայի հետ

Ֆակուլտետի շրջանավարտներից շատերը միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնականներ են, որոնք հաջողությամբ աշխատել և աշխատում են նախկին Խորհրդային Միության և հեռավոր արտասահմանյան երկրների գիտական կենտրոններում: Ֆակուլտետի ճանաչված մասնագետները գիտահետազոտական համագործակցության մեջ են արտասահմանյան մի շարք երկրների (ԱՄՆ, Ֆրանսիա, Մեծ Բրիտանիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ճապոնիա, Ռուսաստանի Դաշնություն և այլն) գիտական կենտրոնների մասնագետների հետ և բազմիցս հանդես են եկել դասախոսություններով, գիտական զեկույցներով:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետի ուսանողները ակտիվորեն մասնակցում են ինչպես Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության, այնպես էլ Մշակույթի կենտրոնի կողմից կազմակերպվող բազմաբնույթ միջոցառումներին, ինչը դարձնում է ուսանողական կյանքը ավելի հետաքրքիր և բովանդակալից:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Կենսաբանության ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- կենսաբանություն
- կենսաֆիզիկա և կենսաինֆորմատիկա
- կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Կենսաբանության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման խամակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
		Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Կենսաբանություն	Անվճ	21	11	34	9	41	9
	Վճ		41		40		42
Կենսաֆիզիկա և կենսաինֆորմատիկա	Անվճ	6	9	8	8	7	8
	Վճ		12		17		17
Կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա	Անվճ	27	11				
	Վճ		38				
Կենսաքիմիա	Անվճ			22	7	24	7
	Վճ				39		40

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Կենսաբանություն	17.75	15.75	15.5	7.75	17.75	8
Կենսաֆիզիկա և կենսաինֆորմատիկա	23.5	-	8.25	-	10.5	8.75
Կենսաքիմիա և կենսատեխնոլոգիա	24	19.25	-	-	-	-
Կենսաքիմիա	-	-	23.5	7.5	18.75	8.25

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Պատմության ֆակուլտետը գործում է ԵՊՀ հիմնադրման օրվանից՝ 1919 թ-ից: Ֆակուլտետը սկզբում գործել է ինքնուրույն, ապա հանդես եկել որպես Պատմալեզվագրական ֆակուլտետի բաժին, ապա հասարակագիտական բաժանմունքի ենթաբաժին, այնուհետև Մանկավարժության, Արևելագիտության ու Պատմագրության ֆակուլտետների բաժին: Որպես ինքնուրույն միավոր՝ Պատմության ֆակուլտետը կազմավորվել է 1936/1937 ուստարում: Պատմության ենթաբաժնի, բաժնի, ապա ֆակուլտետի ղեկաններ են եղել Հ. Մանանդյանը, Հ. Զորյանը, Ս. Պողոսյանը, Ն. Պողոսյանը, Բ. Հարությունյանը, Մ. Ներսիսյանը, Հ. Ժամկոչյանը, Գ. Շառոյանը, Հ. Պետրոսյանը, Ռ. Մովսիսյանը, Հ. Ղազարյանը, Մ. Հովհաննիսյանը, Բ. Հարությունյանը: 2004-2009 թթ. ֆակուլտետի աշխատանքները ղեկավարել է պրոֆ. Հ. Ավետիսյանը, 2009 թ-ից՝ պրոֆ. Է. Մինասյանը:

Տարբեր տարիների ընթացքում ֆակուլտետում դասավանդել են ակադեմիկոսներ, գիտնականներ, ակադեմիկոսներ՝ Հ. Մանանդյանը, Բ. Պիտրովսկին, Մ. Ներսիսյանը, Ա. Հովհաննիսյանը, Գ. Սարգսյանը, Գ. Ղարիբջանյանը, Բ. Առաքելյանը, Հ. Ավետիսյանը, Լ. Խուրշոտյանը, Վլ. Բարխուդարյանը, Հ. Միմոնյանը, թղթակից անդամներ՝ Մ. Հասրաթյանը, Վ. Ռշտունին, Ս. Հարությունյանը, պրոֆեսորներ՝ Լեոն, Ստ. Լիսիցյանը, Կ. Ղաֆադարյանը, Խ. Մամվելյանը, Գ. Միքայելյանը, Ա. Աբրահամյանը, Ա. Քալանթարը, Բ. Հարությունյանը, Պ. Հովհաննիսյանը, Ա. Մովսիսյանը, Ի. Ղարիբյանը, Հ. Մարգարյանը և շատ ուրիշներ:

Կառուցվածքը

Տարբեր տարիներ ֆակուլտետի կազմում գործել են Փրիստոփայության, Միջազգային հարաբերությունների տեսության և պատմության բաժինները, իսկ այժմ ֆակուլտետը բաղկացած է Պատմության, Հայ արվեստի պատմության և տեսության, Մշակութաբանության, Կովկասագիտության և Հնագիտության ու ազգագրության բաժիններից: Ֆակուլտետում գործում են Հայոց պատմության, Համաշխարհային պատմության, Հայաստանի հարակից երկրների պատմության, Հնագիտության և ազգագրության, Արվեստի պատմության և տեսության, Մշակութաբանության և Միջուրաբանության ամբիոնները:

Հիմնադրման օրվանից մինչ օրս ֆակուլտետը տվել է ավելի քան 10000 շրջանավարտ, ովքեր աշխատում են մանկավարժության, գիտության, պետական, հասարակական կյանքի և այլ բնագավառներում: Այժմ ֆակուլտետի առկա համակարգում սովորում է 787 ուսանող՝ որոնցից 129-ը՝ մագիստրատուրայում, իսկ 557-ը՝ բակալավրիատում: Հեռակա ուսուցման ուսանողների թիվը կազմում է 101, որից 16-ը՝ մագիստրատուրայում, իսկ մյուսները՝ համապատասխանաբար բակալավրիատում:

Հայոց պատմության ամբիոն: Ֆակուլտետի հիմնադիր ամբիոններից է: Ամբիոնի առաջին վարիչն է եղել ակնավոր հայագետ, համալսարանի ռեկտոր ակադեմիկոս Հ. Մանանդյանը: Այնուհետև հաջորդաբար ամբիոնի վարիչներ են եղել նշանավոր պատմաբաններ Հ. Ջորյանը, Ս. Պողոսյանը, Հ. Ժամկոչյանը, Ա. Աբրահամյանը, Մ. Ներսիսյանը, Վ. Պարսամյանը, Լ. Խորշոռյանը, Հր. Միմոնյանը, Բ. Հարությունյանը, Պ. Հովհաննիսյանը, Ա. Մովսիսյանը:

Ներկայումս ամբիոնում սովորում են ավելի քան 9 ասպիրանտ և մեծ թվով հայցորդներ: Նշելի է, որ «Հայոց պատմություն» առարկան դասավանդվում է համալսարանի բոլոր ֆակուլտետներում, իսկ բուն ֆակուլտետում, բացի այդ առարկայից դասավանդվում են նաև հայոց պատմության աղբյուրագիտություն, պատմագրություն, դրամագիտություն, Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն, Հայաստանի ռազմարվեստի պատմություն և բազմաթիվ այլ մասնագիտական առարկաներ:

Ամբիոնը նաև նշանակալի դերակատարություն ունի պատմագիտության ամենատարբեր բնագավառներին նվիրված իր ուսումնասիրություններով: Ամբիոնի աշխատակիցների կողմից լույս են ընծայվել ավելի քան 1200 մենագրություն՝ շուրջ կես միլիոն մամուլ ծավալով: Այդ աշխատանքները նվիրված են հայոց պատմության բոլոր պատմաշրջաններին և հիմնախնդիրներին: Մասնավորապես նշանակալի են վերջին շրջանում հայոց ազատամարտի, Հայկական հարցի, ազգային գաղափարախոսության, Արցախի հիմնահարցի ուսումնասիրության բնագավառներում կատարված աշխատանքները:

2022 թ. Հայոց պատմության ամբիոնին է միացվել նաև Սփյուռքագիտության ամբիոնը, որը գործում էր դեռևս 2008 թ.: Միացումից հետո Հայոց պատմության ամբիոնի կարևորագույն խնդիրներից է դարձել նաև սփյուռքի պատմության ուսումնասիրությունը: Այս ուղղությամբ աշխատանքները խարսխված են այնպիսի սկզբունքների վրա, որոնք կոչված են մասնագիտության գործնական արդիականությունը հարստացնելու նաև գիտահետազոտական բարձր որակներով: Այդ սկզբունքներն են՝ միջգիտակարգային մոտեցումը, ուսումնական գործընթացի ուսանողակենտրոնությունը, մատուցվող գիտելիքների կիրառականությունը, մասնագիտական որակների հեռանկարայնությունը, գիտահետազոտական հմտությունների զարգացումը, մասնագիտական պրակտիկաների կազմակերպումը:

Ամբիոնի վարիչի ժամանակավոր պաշտոնակատարն է պ.գ.դ., պրոֆեսոր Էդիկ Մինասյանը:

Համաշխարհային պատմության ամբիոն: Հիմնվել է 1938 թ. իբրև ԵՊՀ-ի ընդհանուր պատմության ամբիոն, 2005 թ. վերանվանվել է Համաշխարհային պատմության ամբիոն: Տարբեր տարիներին ամբիոնում աշխատել են նշանավոր գիտնականներ և դասախոսներ Աբ. Հովհաննիսյանը, Ստ. Ներսիսյանը, Գր. Մի-

քայելյանը, Ջ. Կիրակոսյանը, Վ. Դիլոյանը, Գ. Հարությունյանը և այլք: 1999 թ-ից ամբիոնի վարիչն է պրոֆ. Ա. Ստեփանյանը: Ամբիոնում դասավանդվում են Հին աշխարհի, Միջնադարի և Նոր ու նորագույն պատմության ամենատարբեր հիմնահարցերին վերաբերող դասընթացներ, որոնց ծրագրերը մշակվել են՝ արդի բուհական մանկավարժության սկզբունքների համաձայն և հրատարակվել են: Տարիներ ի վեր ամբիոնի գիտահետազոտական աշխատանքն ընթացել է մի քանի հիմնական ուղղություններով՝ «Մինչարդյունաբերական, արդյունաբերական և հետարդյունաբերական քաղաքակրթությունների հիմնահարցեր», «Հայաստանը Արևելք-Արևմուտք քաղաքակրթական առնչությունների ծիրում», «Համաաշխարհայնացումը հայոց պատմության համատեքստում», «Պատմագիտական միտք և հանրության լայնք» և այլն: Ավելի քան 80 տարիների ընթացքում ամբիոնի անդամները հրատարակել են շուրջ 50 մենագրություն և 900 հոդված՝ Հայաստանում և արտերկրում:

Ամբիոնի դասախոսները հրավիրվում են դասախոսությունների Եվրոպայի և Ամերիկայի տարբեր համալսարաններ՝ Միչիգան, Բոստոն, Հարվարդ, Կրակով և այլն: Բացի տեղական հաստատություններից՝ ամբիոնի անդամներն իրենց որակավորման բարձրացումն անցկացրել են նաև Թեսալոնիկի, Բոստոնի, Մոսկվայի, Սանկտ Պետերբուրգի, Տոմսկի, Նովգորոդի համալսարաններում:

Ամբիոնի վարիչն է պ.գ.դ., պրոֆեսոր Ալբերտ Ստեփանյանը:

Հայաստանի հարակից երկրների պատմության ամբիոն: Հայաստանի հարակից երկրների պատմության ամբիոնը ստեղծվել է 1998 թ., ավելի վաղ համալսարանում գործող ԽՍՀՄ և ԽՄԿԿ պատմության ամբիոնների հիմքի վրա: Ամբիոնը ներկայիս անվանումով ընդամենը շուրջ երկու տասնամյակի պատմություն ունի, սակայն նրա ակունքներն ավելի խորն են և հասնում են մինչև Երևանի պետական համալսարանի հիմնադրման ժամանակները: Տասնամյակներ շարունակ ամբիոնի դասախոսները վարել են ԽՍՀՄ (փաստորեն՝ Ռուսաստանի) պատմության տարբեր փուլերը ներկայացնող ընդհանուր և նեղ մասնագիտական բազմաթիվ դասընթացներ: Վերանվանումից հետո ամբիոնը ղեկավարել են պրոֆ. Բ. Հարությունյանը, Հ. Աբրահամյանը, Հ. Մարգարյանը:

Ելնելով ժամանակի պահանջներից՝ ամբիոնում 2009 թ. մշակվեց «Կովկասագիտություն» մասնագիտությամբ մագիստրոսական ծրագիր: Կովկասագիտության գծով կատարվող աշխատանքները նոր աստիճանի բարձրացվեցին 2011 թ., երբ ֆակուլտետի կազմում բացվեց Կովկասագիտության առանձին բաժին, որի ուսումնական ծրագրի մշակման աշխատանքներին մասնակցել են ոչ միայն ամբիոնի դասախոսները, այլև ՀՀ ԳԱԱ առաջատար մասնագետները: Ներկայումս բաժնի ուսանողները հնարավորություն ունեն խորացված ծրագրերով ուսումնասիրել Իրանի, Թուրքիայի, Ռուսաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի (Ադվանքի), Հյուսիսային Կովկասի պատմությունը, հնագիտությունը և ազգա-

գրությունը, համաշխարհային և հայ դիվանագիտության պատմությունը, ինչպես նաև յուրացնել վրացերեն ու ադրբեջաներեն լեզուները: 2023/2024 ուստարվանից ամբիոնում կգործի «Վրացագիտություն» մագիստրոսական կրթական ծրագիրը:

Այժմ ամբիոնի վարիչն է պ.գ.թ., դոցենտ Էդուարդ Զոհրաբյանը:

Հնագիտության և ազգագրության ամբիոն: Երևանի պետական համալսարանի հիմնադրումից հետո՝ 1921 թ., նշանավոր հնագետ Ա. Քալանթարը հրավիրվում է դասախոսություններ կարդալու: Հենց նույն տարում նա հիմնում է Հին Արևելքի պատմության և հնագիտության ամբիոնը:

Ամբիոնի կյանքում կարևոր դեր խաղաց նաև ուսումնական գործընթացին այնպիսի խոշոր գիտնականների ներգրավվածությունը, ինչպիսիք են Բ. Առաքելյանը, Կ. Ղաֆադարյանը և Բ. Պիոտրովսկին: 1975 թ. ամբիոնը վերանվանվում է հնագիտության և ազգագրության ամբիոն, որը մինչև 1982 թ. ղեկավարում է հնագետ պրոֆ. Թ. Խաչատրյանը: 1983 թ. ամբիոնը գլխավորեց պրոֆ. Ս. Եսայանը:

1989 թ. ստեղծվեց ազգագրության ամբիոն, որի ղեկավարությունը ստանձնեց Յու. Մկրտումյանը: 1994 - 2000 թթ. ամբիոնը ղեկավարում էր Հր. Խառատյանը, մինչև 2004 թ.՝ կրկին Յու. Մկրտումյանը: 2004 թ-ին հնագիտության և ազգագրության ամբիոնները նորից վերամիավորվեցին մեկ ամբիոնի կազմում: 2001 թ-ից հնագիտության ամբիոնի վարիչի պարտականությունները ստանձնեց պրոֆ. Ի. Ղարիբյանը: 2009 թ. Հնագիտության և ազգագրության ամբիոնի վարիչն է պրոֆ. Հ. Ավետիսյանը: Ամբիոնի աշխատակիցները արդյունավետ գիտական և դաշտային հետազոտություններ են իրականացնում, ինչպես հանրապետությունում այնպես էլ արտասահմանում, պեղվել են քարի դարից մինչև միջնադար բազմաթիվ նշանավոր հուշարձաններ: 2019/2020 ուստարվանից ամբիոնի աշխատակիցների ջանքերով բացվել է նաև Հնագիտության և ազգագրության բակալավրիատի ծրագիրը, որն արդեն երկրորդ ուսումնական տարին է հաջողությամբ իրականացնում է իր առջև դրված խնդիրները:

Ամբիոնի վարիչն է պ.գ.դ., պրոֆեսոր Հայկ Ավետիսյանը:

Հայ արվեստի պատմության և տեսության ամբիոն: ԵՊՀ հայ արվեստի պատմության և տեսության ամբիոնը ստեղծվել է 1996 թ. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից: Իր հիմնադրման օրից ամբիոնը պատասխանատվություն է կրում նույն ժամանակ ստեղծված «Արվեստաբանություն» բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերի համար: Դասախոսական անձնակազմի մեջ աշխատել են այնպիսի մասնագետներ, որոնք հանդիսանում են ոչ միայն Հայաստանի, նաև ռուսական և այլ ուսումնական կենտրոնների շրջանավարտներ:

Հայ արվեստի պատմության ամբիոնը արվեստաբանության բաժնի ուսանողների համար կազմակերպում է հայ արվեստի պատմություն, ճարտարապետություն, կիրառական արվեստ, թանգարանագիտություն, երաժշտության,

կինոյի պատմություն, արվեստի բիզնեսի և մենեջմենթի, համաշխարհային արվեստի պատմություն առարկաների դասավանդումը: Ամբիոնը հավասարաչափ կարևորություն է հատկացնում թե՛ հայ, թե՛ համաշխարհային արվեստի պատմության առարկաների դասավանդմանը: Ամբիոնի ղեկավարության ջանքերով արվեստաբանական բաժնի լավագույն ուսանողները հնարավորություն են ստացել իրենց որակավորումը բարձրացնել Իտալիայի (Վենետիկ, Ֆլորենցիա), Ֆրանսիայի (Մոնպելիե, Էքս ան Պրովանս), Հունգարիայի (Բուդապեշտ), Բելգիայի (Լուվեն լա Նով), Ռուսաստանի (Մանկտ Պետերբուրգ) համալսարաններում և գիտահետազոտական հաստատություններում:

Ամբիոնի դասախոսները նաև առանձին դասախոսություններ են կարգում զանազան երկրներից եկած (Չինաստան, Իտալիա, Իսպանիա) ուսանողների համար:

Հիմնադրման օրվանից ամբիոնի վարիչն է արվ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ. Լևոն Չուգասոյանը:

Մշակութաբանության ամբիոն: ԵՊՀ Մշակութաբանության ամբիոնը բացվել է 2007 թ. հունվարին՝ Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետի կազմում: Այն ֆակուլտետի մշակութաբանության բաժնի ուսումնական ծրագրերի կազմողն ու դասընթացների իրականացման պատասխանատուն է, ինչպես նաև համահամալսարանական «Մշակութաբանություն» առարկայի դասավանդումն իրականացողը:

Ներկայումս Մշակութաբանության բաժնում մասնագիտական ուսուցումը տարվում է հետևյալ երեք հիմնական համալիրներով. մշակութաբանության և մշակույթի տեսության համալիրը ներառում է մշակութաբանության ներածություն, մշակույթը հումանիտար գիտությունների համակարգում, մարդաբանություն, մշակութային մարդաբանություն, մշակույթի փիլիսոփայություն, մշակույթի սոցիոլոգիա, հնագիտություն, ազգագրություն, էթնոսոցիոլոգիա, քաղաքական մշակութաբանություն, մշակութային փոխառնչություններ, մշակույթի մասին տեսությունների պատմություն, մասնագիտության արդի խնդիրներ դասընթացները և մշակույթը հետազոտող մի շարք այլ գիտական համակարգեր: Մշակույթի պատմության համալիրը ներառում է երկու բլոկ՝ Համաշխարհային մշակույթի պատմություն և Հայ մշակույթի պատմություն:

Ամբիոնի վարիչն է պ.գ.դ., պրոֆ. Համլետ Պետրոսյանը:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Պատմության ֆակուլտետում ներկայումս դասավանդում են 18 պրոֆեսոր, 42 դոցենտ, 23 ասիստենտ և 22 դասախոս: Վերջիններս իրենց ոլորտի լավագույն ներկայացուցիչներն են և մեծ համբավ են վայելում ՀՀ-ում և նրա սահմաններից դուրս: Ֆակուլտետում դասավանդում են ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Ա. Մելքոնյանը, ՀՀ ԳԱԱ թղթ. Անդամներ Պ. Ավետիսյանը, Լ. Աբրահամյանը: Ֆակուլտետի պրո-

Ֆետրադասախոսական կազմը համալրված է այնպիսի նշանավոր գիտնական մանկավարժներով, ինչպիսիք են Է. Մինասյանը, Ա. Ստեփանյանը, Հ. Հարությունյանը, Հ. Ավետիսյանը, Հ. Պետրոսյանը, Լ. Կիրակոսյանը, Լ. Չուգասգյանը, Հ. Հովհաննիսյանը, Ա. Հայրունին, Ա. Ներսիսյանը, Ա. Եղիազարյանը, Կ. Խաչատրյանը, Ք. Կոստիկյանը և այլք:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները.

Բակալավրիատ

Պատմություն: Կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել հիմնարար գիտելիքներ, տեսական բարձր պատրաստվածություն, գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու կարողություն և հմտություններ ունեցող մասնագետներ, ինչպես նաև ուսանողի մեջ ձևավորել վարչական և հասարակական-քաղաքական գործունեության համար անհրաժեշտ որակներ: Այս մասնագիտությունը խիստ արդիական և հեռանկարային է այժմ ՀՀ դպրոցներում և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, Հայաստանի ազգային արխիվում, Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտում, հետազոտական այլ ինստիտուտներում, պետական կառավարման օղակներում աշխատանքի անցնելու համար: «Պատմություն» կրթական ծրագրի շրջանավատները ստանում են պատմության բակալավրի որակավորում, իսկ այն ուսանողները, ովքեր ընտրում են մանկավարժի լրացուցիչ որակավորման ծրագիրը, ստանում են նաև պատմության ուսուցչի որակավորում:

Արվեստաբանություն: Կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել հիմնարար գիտելիքներն ունեցող ուսանողներ, զարգացնել ուսանողների մեջ արվեստի քննադատական ըմբռնումը, ինչպես նաև ունենալ տեսական բարձր պատրաստվածություն ունեցող, գիտահետազոտական, մանկավարժական, վարչական և հասարակական աշխատանք կատարելու կարողություն և հմտություններ ունեցող մասնագետներ: Առաջարկվող ծրագրի շրջանավարտները ուսումնառության ավարտից հետո կարող են կրթությունը շարունակել հայաստանյան կամ նախկին Խորհրդային Միության և արտերկրների բուհերում: Մասնագիտացումը խիստ արդիական և հեռանկարային է այժմ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, տուրիստական գործակալություններում, թանգարաններում, մեդիա ոլորտում աշխատելիս: «Արվեստաբանություն» կրթական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են արվեստաբանության բակալավրի որակավորում:

Մշակութաբանություն: «Մշակութաբանություն» կրթական ծրագիրը ներառում է երեք հիմնական բլոկ.

Ա. Մշակույթի տեսություն և պատմություն, **Բ.** Մարդաբանություն, **Գ.** Ժամանակակից մշակութային գործընթացներ և մշակութային քաղաքականություն:

Կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել հիմնարար գիտելիքներ,

տեսական բարձր պատրաստվածություն ունեցող, գիտահետազոտական ու մանկավարժական աշխատանք կատարելու ունակություն և հմտություններ ունեցող, մշակույթի և մշակութային քաղաքականության ասպարեզում վարչաքաղաքական գործունեության իրականացմանը կողմնորոշված մասնագետներ: Ուսանողները զինվում են մշակույթն ուսումնասիրող գիտակարգերի տեսական, մեթոդական և կիրառական գիտելիքներով, մշակութաբանական վերլուծություններ և ուսումնասիրություններ կատարելու հմտություններով: Ուսանողների մոտ ձևավորվում են կայուն գիտելիքներ համաշխարհային, տարածաշրջանային և հայ մշակույթների պատմության, Հայաստանին հարևան երկրներում ընթացող ժամանակակից մշակութային գործընթացների վերաբերյալ, ինչը հնարավորություն կտա հասկանալ և վերլուծել հայ մշակույթի պատմության և ժամանակակից հայ մշակույթի զարգացման միտումները: «Մշակութաբանություն» կրթական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են մշակութաբանության բակալավրի որակավորում, իսկ այն ուսանողները, ովքեր ընտրում են մանկավարժի լրացուցիչ որակավորման ծրագիրը, ստանում են նաև պատմության և մշակութաբանության ուսուցչի որակավորում:

Կովկասագիտություն: Կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել բազային կրթություն ստացած, մեթոդաբանական լիարժեք կարողություններ, հիմնարար գիտելիքներ, տեսական բարձր պատրաստվածություն, գիտահետազոտական ու մանկավարժական աշխատանք կատարելու հմտություններ ունեցող, ինչպես նաև վարչական և հասարակական-քաղաքական գործունեությանը կողմնորոշված մասնագետներ: Ուսանողները ուսումնառության ընթացքում յուրացնում են վրացերեն կամ ադրբեջաներեն լեզուները, որը էական նշանակություն ունի մեր հանրապետությունում՝ հաշվի առնելով ներկայիս աշխարհաքաղաքական զարգացումները: Մասնագիտացումը խիստ արդիական և հեռանկարային է այժմ գիտահետազոտական ինստիտուտներում, վերլուծական կենտրոններում, պետական կառավարման օղակներում, դիվանագիտական ներկայացուցչություններում աշխատանքի անցնելու համար: «Կովկասագիտություն» կրթական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են կովկասագիտության բակալավրի աստիճան:

Հնագիտություն և ազգագրություն: Կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել մասնագետներ, որոնք ունեն հիմնարար գիտելիքներ հնագիտության և ազգաբանության, վերջիններիս տեսության և մեթոդաբանության, հետազոտության ժամանակակից մեթոդների ու գործիքների վերաբերյալ: Ծրագրի շրջանավարտները մրցունակ են հայաստանյան և միջազգային կրթական և գիտական շուկաներում, ունակ են կատարելու գիտահետազոտական և գիտապրակտիկ աշխատանքներ, կողմնորոշված են հանրային, հասարակական ակտիվ գործունեությանը: Մասնագիտացումը խիստ արդիական և հեռանկա-

րային է այժմ միջին մասնագիտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, զբոսաշրջության ոլորտում, գիտահետազոտական ինստիտուտներում աշխատանքի անցնելու համար: «Հնագիտություն և ազգագրություն» կրթական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են հնագիտության և ազգագրության բակալավրի աստիճան:

Մագիստրատուրա

Հայոց պատմություն: Բազմազան և բազմաբովանդակ է Հայոց պատմության ամբիոնի գծով մագիստրատուրայի կրթական ծրագիրը: Դրանում ներառված են հայոց հին, միջին, նոր և նորագույն շրջանների պատմության առանցքային, պատմագիտության վերջին տասնամյակների ձեռքբերումների լույսով նորովի հետազոտվող հիմնախնդիրները: Հայոց հին և միջնադարյան պետականության հիմնախնդրի կողքին կարևորություն է տրվում նույն շրջանի Հայաստանի պատմական աշխարհագրության ու ժողովրդագրության կնճռոտ և այսօր էլ գիտական ու քաղաքական մեծ հնչեղություն ունեցող հարցերին, նախամաշտոցյան հայ գրի, հայ միջնադարյան իրավունքի, Կիլիկյան Հայաստանի պատմության հիմնախնդիրներին: Նոր և նորագույն պատմության հիմնախնդիրներից նախապատվություն տրվում է հայկական ինքնության, հայոց նոր շրջանի ազատամարտի, հայոց ցեղասպանության, Հայկական հարցի, հայ-ռուսական, հայ-թուրքական հարաբերությունների, նորագույն պետականության (Առաջին ու Երրորդ հանրապետություններ, Խորհրդային Հայաստան) և Արցախյան այսօր էլ խիստ արդիական հիմնախնդիրներին: Ծրագրի նպատակը հայոց պատմության նրա սկզբնաղբյուրների ու պատմագրության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիքներ, տեսական բարձր պատրաստություն ունեցող և գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու ունակ, ինչպես նաև վարչաքաղաքական գործունեությանը կողմնորոշված մասնագետներ պատրաստելն է: «Հայոց պատմություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են հայոց պատմության մագիստրոսի որակավորում:

Համաշխարհային պատմություն: Մագիստրոսական ծրագիրը մշակվել է տասնամյակների ընթացքում և ունի տեսական իմացաբանական հենք, որը, համադրվելով կոնկրետ պատմագիտական հղացքների հետ, տալիս է համաշխարհային պատմության ընդգրկուն պատկերն ըստ հիմնախնդիրների: Ծրագրի հիմքում պատմության քաղաքակրթական ընկալումն է: Ծրագիրը նպատակ ունի ուսանողներին տրամադրելու համաշխարհային պատմության ու տեսության, առանձին դարաշրջանների վերաբերյալ խորը և բազմակողմանի գիտելիքներ՝ ներկայացնելու և բացատրելու պատմության տարբեր շրջափուլերի առանցքային իրադարձությունները, զարգացումները, գնահատելու պատմական գործընթացների շարժիչ ուժերն ու դերակատարներին, փոխանցելու հմտություններ և կարողություններ՝ դիտարկելու պատմական գործընթացները ընդլայն ըմբռնումների

համաձիբում (լրկալ, տարածաշրջանային, գլոբալ պատմություն), զարգացնելու ուսանողների վերլուծական ունակությունները՝ բացահայտելու համար պատմական գործընթացների պատճառներն ու հետևանքները, ընդհանրություններն ու առաձևահատկությունները՝ օժտելով ուսանողներին այնպիսի գիտելիքներով ու կարողություններով, որոնք կիրառելի են գիտահետազոտական և գիտամանկավարժական ոլորտներում: «Համաշխարհային պատմություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են համաշխարհային պատմության մագիստրոսի որակավորում:

Կովկասագիտություն: Ծրագրի նպատակն է պատրաստել հիմնարար գիտելիքներ, տեսական բարձր պատրաստվածություն ունեցող և գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու ունակ, ինչպես նաև վարչաքաղաքական գործունեության կողմնորոշված երիտասարդ մասնագետներ, որոնք կաշխատեն ինչպես կրթական, գիտական, հաստատություններում, այնպես էլ արտաքին գործերի, պաշտպանության նախարարություններում, ազգային անվտանգության ծառայությունում, դիվանագիտական ներկայացուցչություններում և այլ կառույցներում, ինչպես նաև Կովկասագիտական բազային կրթություն ունեցող մասնագետների միջոցով ապահովել Հայաստանի, հայկական մշակույթի, տարածաշրջանային զարգացումներին հայերի բերած ավանդի ներկայացումը գիտական ու այլ միջավայրերում, այսպիսով հակազդելով նաև հակահայ քարոզչությանը: «Կովկասագիտություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Կովկասագիտության մագիստրոսի որակավորում:

Հնագիտություն և ազգագրություն: Ծրագրի նպատակն է պատրաստել այնպիսի մասնագետներ, որոնք ունեն հիմնարար գիտելիքներ հնագիտության և ազգաբանության աղբյուրագիտական, տեսական և մեթոդաբանական հիմքերի, հետազոտության ժամանակակից մեթոդների ու գործիքների վերաբերյալ ինչպես նաև տեսականմեթոդաբանական բարձր պատրաստվածություն, մրցունակ են միջազգային գիտակրթական շուկաներում, ունակ են կատարելու գիտահետազոտական և գիտապրակտիկ աշխատանքներ, կողմնորոշված են հանրային, հասարակական ակտիվ գործունեությանը: «Հնագիտություն և ազգագրություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Հնագիտության՝ հնագիտության և ազգաբանության մագիստրոսի որակավորում:

Արվեստաբանություն: Ծրագրի նպատակն է տրամադրելու ուսանողներին հայ և համաշխարհային արվեստի պատմության և տեսության խորացված գիտելիքներ, հուշարձանների և արվեստի ստեղծագործությունների նկարագրության, վերլուծության հմտություններ, ծանոթացնելու մասնագիտական հետազոտություններում նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման մեթոդներին, զարգացնելու ուսանողների մեջ արվեստի քննադատական մտածողությունը, ինչպես նաև հայ և համաշխարհային արվեստի պատմության թեմա-

ներով զեկուցումների, գիտական հոդվածների, դասախոսությունների պատրաստման հմտությունները: Արվեստաբանության մագիստրոսի որակավորումը խիստ արդիական և հեռանկարային է այժմ բուհերում, թանգարաններում, գիտահետազոտական ինստիտուտներում, մասնավոր պատկերասրահներում, պետական կառավարման մշակութային մարմիններում, վարժարաններում, դպրոցներում, տուրիստական գործակալություններում և բոլոր այն հաստատություններում, որոնք առնչվում են արվեստին և մշակույթին, ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ՝ արտերկրում: «Արվեստաբանություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Արվեստաբանության մագիստրոսի որակավորում:

Մշակութաբանություն: «Մշակութաբանություն» մասնագիտության մագիստրոսի կրթական ծրագիրը ներառում է երկու հիմնական բլոկ.

Ա. Մշակույթի տեսության, պատմության և ժամանակակից սոցիալ-մշակութային գործընթացների հետազոտական խնդիրները (քաղաքականություն և մշակույթ, կիրառական մշակութաբանություն, կրոնի մարդաբանություն, մշակույթի մասին տեսությունների պատմություն, մասնագիտության արդի հիմնախնդիրներ, տուրիզմի մշակույթ և մշակութային տուրիզմ և մշակույթը հետազոտող մի շարք այլ գիտական համակարգեր):

Բ. Հայաստանյան սոցիալ-մշակութային կյանքի հետազոտության, ներկայացման և կիրառման հիմնախնդիրները (հայ ավանդական աշխարհընկալում և ինքություն, ժամանակակից հայ ինքնություն, հայոց տոնածիսական մշակույթ (ավանդույթ և արդիականություն), արդի Հայաստանի սոցիալական գործընթացների մարդաբանություն, ժամանցը և զվարճանքը հայոց մշակույթում, քաղաքային տարածքի կազմակերպման հիմնախնդիրներն արդի Հայաստանում):

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել մշակույթի տեսությանը, պատմությանն ու դերակատարմանը, մշակութային ժամանակակից գործընթացներին տեսական, մեթոդաբանական և հետազոտական մակարդակներով տիրապետող, մշակութային կյանքի կազմակերպմանն ու կառավարմանը կողմնորոշված մասնագետներ: «Մշակութաբանություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Մշակութաբանության մագիստրոսի որակավորում:

Սփյուռքագիտություն: Սփյուռքագիտությունը պատկանում է արդիական մասնագիտությունների թվին՝ հատկապես կապված ներկայումս սփյուռքի նկատմամբ պետությունների հետաքրքրությունների մեծացման, միջպետական հարաբերություններում սփյուռքի դերի բարձրացման, հետևաբար նաև՝ մասնագիտական-փորձագիտական հանրության ձևավորման անհրաժեշտության հետ: «Սփյուռքագիտություն» մագիստրոսական կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել սփյուռքի վերաբերյալ գիտատեսական և գիտավերլուծական ունակու-

թյուններով օժտված մասնագետներ: Ուսանողներին տրամադրվում են սփյուռքի և հարակից երևույթների վերաբերյալ ամբողջական գիտատեսական գիտելիքներ, ինչպես նաև փոխանցվում Հայկական սփյուռքի պատմության և ներկայի հիմնախնդիրների վերաբերյալ խորքային իմացություններ: Ուսանողներին տրամադրվում են նաև Հայկական սփյուռքի կազմակերպակառուցվածքային վիճակի վերաբերյալ համակարգային գիտելիքներ, հաղորդել հետազոտություններ կատարելու համար անհրաժեշտ գիտատեսական և մեթոդական պատրաստություն: «Սփյուռքագիտություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Հայագիտության մագիստրոսի որակավորում:

Հայագիտություն: «Հայագիտություն» մագիստրոսական կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել հայագիտության բաղադրիչ գիտակարգերի (պատմագիտություն, լեզվաբանություն, գրականագիտություն, մշակութաբանություն, սփյուռքագիտություն և այլն) վերաբերյալ համապարփակ գիտելիքներով օժտված մասնագետներ, նրանց տրամադրել հայագիտության առանձին գիտակարգերի՝ արդի փուլի հիմնական նվաճումներին վերաբերող հիմնարար գիտելիքներ և իմացություններ, նրանց շրջանում ձևավորել այդ գիտակարգերի հիմնախնդիրների վերաբերյալ ամբողջական ծանոթություն, հաղորդել հետազոտություններ կատարելու համար անհրաժեշտ գիտատեսական և մեթոդական պատրաստություն: «Հայագիտություն» մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները ստանում են Հայագիտության մագիստրոսի որակավորում:

Վրացագիտություն: Ծրագրի նպատակն է պատրաստել հիմնարար գիտելիքներ, տեսական բարձր պատրաստվածություն ունեցող, գիտահետազոտական և մանկավարժական աշխատանք կատարելու ունակ, ինչպես նաև վարչաքաղաքական և դիվանագիտական գործունեության կողմնորոշված երիտասարդ մասնագետներ, ովքեր կաշխատեն ինչպես հանրակրթական, բուհական, գիտական, հաստատություններում, այնպես էլ արտաքին գործերի, պաշտպանության նախարարություններում, ազգային անվտանգության ծառայությունում, դիվանագիտական ներկայացուցչություններում, ՀՀ Ազգային ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովում և այլ կառույցներում:

Բ. Վրացագիտական բազային կրթություն ունեցող մասնագետների միջոցով ապահովել վրացական մշակույթի, տարածաշրջանային զարգացումների և վրացիների բերած ավանդի ներկայացումը գիտական ու այլ միջավայրերում:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Պատմություն բակալավրի ծրագրի շրջանավարտները աշխատանքի են անցնում ՀՀ դպրոցներում և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, Հայաստանի ազգային արխիվում, Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտում, հետազոտական այլ ինստիտուտներում, տուրիստական գործակալություններում ու թանգարաններում, ինչպես նաև պետական կառա-

վարման տարբեր օղակներում (ՀՀ ԱԺ, ԿԳՄՍՆ, Սփյուռքի հանձնակատարի գրասենյակ, ՊՆ, ԱԱԾ, Հաշվեքննիչ պալատ, մարզպետարաններ, քաղաքապետարաններ) և այլն: Այսօր բաժնի շրջանավարտները ակտիվ մասնակցություն ունեն հասարակական-քաղաքական տարբեր բնագավառներում և ներգրավված են պետականաշինության տարբեր ծրագրերում:

Արվեստի տեսություն և պատմություն բակալավրի ծրագիրը շրջանավարտների հնարավորությունները չեն սահմանափակվում միայն Հայաստանում: Բազմաթիվ ուսանողներ տարբեր ծրագրերով կարողացել են իրենց ուսումը շարունակել արտասահմանյան լավագույն համալսարաններում՝ Իտալիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Հունգարիայի և այլ երկրների համալսարաններում: Մասնագիտական կրթություն ստանալով արվեստաբանության բաժնում, հետագայում շրջանավարտները աշխատում են թանգարաններում, կրթական հաստատություններում, զբոսաշրջության և գիտության ոլորտներում: Այս բաժնի շրջանավարտներից շատերն այսօր աշխատում են այնպիսի թանգարաններում, ինչպիսին Մատենադարանն է, Հայաստանի ազգային պատկերասրահը, Ռուսական արվեստի թանգարանը, Գաֆեսճյան արվեստի կենտրոնը և այլն: Արվեստաբանական կրթությունը հնարավորություն է տալիս, որպեսզի շրջանավարտները աշխատանքի անցնեն արվեստի զանազան մասնավոր պատկերասրահներում, որոնք զբաղվում են արվեստի գործերի վաճառքով և կկարողանան այնտեղ կազմակերպել արվեստի գործերի վաճառք միջազգային չափանիշների համեմատ: Վերջին երեք տարիների մոնիթորինգի արդյունքները ցույց են տալիս, որ շրջանավարտների շուրջ 80%-ը աշխատում է իր մասնագիտությամբ կամ մասնագիտությանը հարակից ոլորտներում:

Մշակութաբանություն բակալավրի ծրագրի շրջանավարտները որակավորվում են որպես մշակութային մենեջերներ, մշակույթի տեսաբաններ, հետազոտողներ, մշակութային քննադատներ, ներկա մշակութային գործընթացների փորձագետներ, ինչը հնարավորություն է տալիս նրանց աշխատանքի անցնել ՀՀ ԿԳՄՍ և այլ նախարարություններում, ՀՀ Քաղաքացիական ծառայության ոլորտում, ՀՀ Կառավարության աշխատակազմի համապատասխան բաժիններում, մարզային մշակութային կենտրոններում, Հայաստանի տարբեր թանգարաններում, զբոսաշրջային կազմակերպություններում, հումանիտար հետազոտություններով զբաղվող ակադեմիական կառույցներում, սոցիալական և մշակութային հետազոտություններ իրականացնող հասարակական կազմակերպություններում, ԶԼՄ-ներում, ինչպես նաև սոցիալական, մշակութային և հասարակական ծրագրեր իրականացնող միջազգային կառույցներում:

Ամբիոնը համագործակցում է ՀՀ ԿԳՄՍ, Արցախի Հանրապետության ԿԳՄ նախարարությունների, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի, Հայաստանի պատմության, Հայոց Ցեղասպանության թանգարան-

ինստիտուտի, «Մետաքսի ճանապարհ. Հայաստան» հայ-իտալական կրթական և հետազոտական ծագրի հետ:

Կովկասագիտություն բակալավրի կրթական ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի արևելագիտության, պատմության, հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտներում, Մեքոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում, Կովկասի ինստիտուտում, ինչպես նաև ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտում, տուրիստական գործակալություններում, թանգարաններում, ինչպես նաև պետական կառավարման տարբեր օղակներում՝ մարզպետարաններում, քաղաքապետարաններում և այլուր:

Հնագիտության և ազգագրության բակալավրի որակավորում ստացած մասնագետները կկարողանան աշխատանքի անցնել ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում, դպրոցներում և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, պետական կառավարման համակարգում (նախարարություններ, գերատեսչություններ), մարզպետարաններում, համայնքապետարաններում, թանգարաններում, ուսումնական հաստատություններում (մանկավարժի որակավորում ունենալու դեպքում), զբոսաշրջային ու այլ կազմակերպություններում:

Հայոց պատմություն մագիստրոսական ծրագիրն ավարտած շրջանավարտները հաջողությամբ իրենց տեղն են գտնում ոչ միայն կրթական համակարգի տարբեր օղակներում (հիմնական ու ավագ դպրոցներ, միջնակարգ մասնագիտական ու բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ)՝ զբաղվելով ուսուցչական և դասախոսական գործունեությամբ, այլև գիտահետազոտական և մշակութային տարբեր հաստատություններում (ԳԱԱ Պատմության և Արևելագիտության ինստիտուտներ, Ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտ, Մատենադարան, Ազգային արխիվ և այլն), օրենսդիր և գործադիր իշխանության տարբեր օղակներում, ՀՀ ԱԱԾ-ի և ՊՆ-ի համակարգերում: Ամբիոնի շրջանավարտների թվում եղել են և այսօր էլ կան նաև բարձրաստիճան պետական պաշտոնյաներ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ, կրթության և այլ ոլորտներ տնօրինող նախարարներ ու փոխնախարարներ, ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորներ և այլն:

Համաշխարհային պատմություն կրթական ծրագրի մագիստրատուրայի շրջանավարտները պահանջված են հանրապետության և արտերկրի տարաբնույթ հետազոտական և մանկավարժական ոլորտներում:

Ծրագրի շրջանավարտների հնարավոր աշխատատեղերն են՝

- հանրապետությունում գործող բոլոր հենակետային և ավագ դպրոցները, որտեղ 6-12-րդ դասարաններում ուսուցանվում է «Համաշխարհային պատմություն» դասընթացը,

- միջազգային կազմակերպություններն ու դրանց մասնաճյուղերը (ՄԱԿ-ի գրասենյակ, Մարդու իրավունքների երևանյան գրասենյակ, Եվրաին-տեգրման հայկական գործակալություն և այլն),
- ՀՀ ԳԱԱ գիտահետազոտական հաստատությունները (Պատմության ինստիտուտ, Արևելագիտության ինստիտուտ և այլն),
- բուհերը, մասնագիտական կրթօջախները,
- ՀՀ Պաշտպանության, Արտաքին գործերի, ԿԳՄՍ նախարարությունները, Ազգային ժողովը,
- թանգարանները,
- հասարակական կազմակերպությունները,
- լրատվական գործակալությունները և այլն:

Հայաստանի հարակից երկրների պատմություն մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները կարող են հանդես գալ որպես վերլուծաբաններ ու փորձագետներ, գործունեություն ծավալել Կովկասի ինստիտուտում, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտում, ՀՀ ԳԱԱ պատմության, արևելագիտության ինստիտուտներում, Հայաստանի ազգային արխիվում, Հայաստանի այլ բուհերում ու հետազոտական ինստիտուտներում, ինչպես նաև միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում և հիմնական ու ավագ դպրոցներում: Նրանք կարող են աշխատել նաև պետական կառավարման տարբեր օղակներում (ՀՀ Ազգային ժողով, ԿԳՄՍՆ, ՊՆ, Սփյուռքի հանձնակատարի գրասենյակ, ԱԱԾ, վերլուծական ու թարգմանչական բաժիններում):

Կովկասագիտություն մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները կարող են հանդես գալ որպես վերլուծաբաններ ու փորձագետներ, գործունեություն ծավալել Կովկասի ինստիտուտում, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտում, ՀՀ ԳԱԱ պատմության, արևելագիտության ինստիտուտներում, Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում, Հայաստանի ազգային արխիվում, Հայաստանի այլ բուհերում ու հետազոտական ինստիտուտներում, ինչպես նաև միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում և հիմնական ու ավագ դպրոցներում: Նրանք կարող են աշխատել նաև պետական կառավարման տարբեր օղակներում (ՀՀ Ազգային ժողով, ԿԳՄՍՆ, ՊՆ, Սփյուռքի հանձնակատարի գրասենյակ, ԱԱԾ, վերլուծական ու թարգմանչական բաժիններ): Չի բացառվում համագործակցությունը Վրաստանի և ՌԴ-ի, ինչպես նաև միջազգային գիտահետազոտական ու վերլուծական կառույցների հետ:

Հնագիտություն և ազգաբանություն ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ակադեմիական, հանրակրթական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, թանգարաններում և տուրիստական կազմակերպություններում, տեղական և միջազգային կազմակերպություններում, վեր-

լուծական կենտրոններում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները. Գիտահետազոտական հիմնարկներ, թանգարաններ՝ լաբորանտ, ավագ լաբորանտ, կրտսեր գիտաշխատող, ֆոնդապահ, հանրակրթական, միջին մասնագիտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ՝ ուսուցիչ, դասախոս, ասիստենտ, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ՝ քաղաքացիական ծառայողի տարբեր դասային ատիճաններ:

Սփյուռքագիտություն: ՀՀ սփյուռքի գործերի գլխավոր հանձնակատարի գրասենյակը, ԿԳՄՍ, ԱԳ նախարարությունները, ՀՀ ՏԿԵՆ միգրացիոն պետական ծառայությունը հանդիսանում են սփյուռքագետներին աշխատատեղ ապահովող հիմնական մարմինները: Այս մարմիններում նրանք կարող են կառուցել իրենց կարիերան երկար տարիների հեռանկարում: Սփյուռքագետների համար աշխատատեղի հնարավորություն է նաև ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտը, որտեղ 2017 թ. ստեղծվել է Սփյուռքագիտական հետազոտությունների բաժին: Ինստիտուտում աշխատում է Սփյուռքագիտություն մագիստրոսական ծրագրի 2 շրջանավարտ: Սփյուռքագետների համար աշխատանքի տեղավորման հնարավորություններ են ստեղծված նաև ԵՊՀ տարբեր ֆակուլտետներում և գիտական հանդեսների խմբագրություններում: ՀՀ ԱԳՆ դիվանագիտական ակադեմիայում «Սփյուռքագիտություն» մասնագիտության ընդգրկումը հնարավորություն է ընձեռում սփյուռքագետներին՝ ՀՀ ԱԳՆ-ում աշխատանքի անցնելու համար:

Հայագիտություն: Ծրագիրը նպատակային է՝ ներմուծված ԵՊՀ-ի և Համազգային հայ կրթական և մշակութային միության միջև կնքված համաձայնագրի հիման վրա: Ուստի հայագիտության մագիստրոսները աշխատանքով կարող են ապահովվել առաջին հերթին Համազգային հայ կրթական ու մշակութային միության կողմից՝ նրա հովանավորությամբ գործող տասնյակ դպրոցներում: Այդ գործընթացն արդեն իսկ սկսված է: Քննարկվում է նաև հայագետներին Սփյուռքի այլ կազմակերպությունների, մասնավորապես Հայ Կաթողիկե եկեղեցու դպրոցներում աշխատանքի տեղավորելու հնարավորության հարցը: Մյուս կողմից Հայագիտություն մագիստրոսական ծրագրի շրջանավարտները հնարավորություն ունեն աշխատելու նաև հանրապետության դպրոցներում: Մասնագիտության լայն ընդգրկումը հնարավորություն է տալիս նրանց աշխատանքի անցնելու նաև ՀՀ պետական մարմինների աշխատակազմերում:

Վրացագիտություն մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանավարտները ստանալով վրացագետի որակավորում կարող են աշխատել ինչպես հանրակրթական, բուհական, գիտական հաստատություններում (Հայաստանի ազգային արխիվ, Մատենադարան, Հայաստանի ազգային գրադարան), այնպես էլ արտաքին գործերի, պաշտպանության նախարարություններում, ազգային անվտանգության ծառայությունում, դիվանագիտական ներկայացուցչություն-

ներում, ՀՀ Ազգային ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովում և այլ կառույցներում:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Մասնագիտական կրթության ընթացքում ուսանողները հնարավորություն են ունենում մասնակցել բազմաթիվ արշավների, որոնց ժամանակ բացահայտում են Հայաստանը և նրա պատմական հուշարձանները: Այդ արշավներին մասնակցում են ոչ միայն տարբեր կուրսերի ուսանողներ և դասախոսներ, այլև համալսարանը վաղուց ավարտած պատմաբաններ, մշակութաբաններ, արվեստաբաններ, հնագետներ, ազգագրագետներ: Դասախոսների և ուսանողների միջև հաստատված բարեկամական հարաբերությունները ավելի ջերմ են դարձնում համալսարանական առօրյան: Մեզ հաճախ են հյուրընկալվում տարբեր ոլորտներում հաջողության հասած ֆակուլտետի շրջանավարտներ, արվեստագետներ, գիտնականներ, պատմում իրենց փորձառության մասին: Հաճախակի կազմակերպվում են նաև գեղարվեստական ֆիլմերի դիտումներ և քննարկումներ: Ֆակուլտետը վերջին տասնամյակում դիպլոմների հանձնումը մշտապես կազմակերպել է Արևմտյան Հայաստանի տարբեր հատվածներում և Կիլիկիայում: Ֆակուլտետում շատ ակտիվ գործում են համալսարանական երկու ուսանողական կառույցները՝ Ուսանողական խորհուրդը և Ուսանողական գիտական ընկերությունը:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- պատմություն
- արվեստաբանություն
- մշակութաբանություն
- կովկասագիտություն
- հնագիտություն և ազգաբանություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Պատմության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Պատմություն	Անվճ	52	5	55	5	70	5
	Վճ		50		50		40
Արվեստաբանություն	Անվճ	10	3	13	3	12	3
	Վճ		22		22		22
Մշակութաբանություն	Անվճ	14	3	23	3	33	3
	Վճ		22		22		22
Կովկասագիտություն	Անվճ	26	6	26	3	26	3
	Վճ		22		22		22
Հնագիտություն և ազգագրություն	Անվճ	10	3	10	3	13	3
	Վճ		22		22		22

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Պատմություն	34.5	15.7 5	35.5	16	19	7.75
Արվեստաբանություն	30.5	17	29	7.5	15	8.5
Մշակութաբանություն	33.5	19.2 5	30.5	9.5	16	9.25
Կովկասագիտություն	28	17	36.5	18.75	17.5	7.75
Հնագիտություն և ազգագրություն	23.7 5	19	27.5	16	9	8.75

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Անցած դարի վերջում Հայաստանը ձեռք բերեց անկախություն և կարճ ժամանակամիջոցում դարձավ միջազգային հանրության լիիրավ անդամ: Նոր պայմանները, բնականաբար, առաջ էին բերում բարձր որակավորում ունեցող միջազգայնագետների ու քաղաքագետների պատրաստման անհրաժեշտություն:

1990 թ. ԵՊՀ Գիտական խորհրդի որոշմամբ Արևելագիտության ֆակուլտետի կազմում ստեղծվել էր միջազգային հարաբերությունների բաժին: Մեկ տարի անց՝ ԵՊՀ Գիտխորհրդի որոշմամբ բաժինը տեղափոխվեց Պատմության ֆակուլտետ:

1998 թ. սեպտեմբերի 16-ին ԵՊՀ գիտխորհուրդը որոշում կայացրեց Պատմության ֆակուլտետի «Միջազգային հարաբերություններ» բաժնի հիմքի վրա ստեղծել Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետ՝ նրան միացնելով նաև Փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և հոգեբանության ֆակուլտետի կազմում 1997 թ. գործող «Քաղաքագիտություն» բաժինը: 2007 թ. ֆակուլտետի կազմում բացվեց մի նոր բաժին՝ Հանրային կառավարում, իսկ 2022 թ-ին՝ Հանրային քաղաքականություն և կառավարում:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում գործում են 4 ամբիոն և 2 կենտրոն.

- ✓ Միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոն
- ✓ Դիվանագիտական ծառայության և մասնագիտական հաղորդակցման ամբիոն
- ✓ Քաղաքագիտության ամբիոն
- ✓ Հանրային կառավարման ամբիոն
- ✓ Ռուսաստանյան հետազոտությունների կենտրոն
- ✓ Չինարենի և չինական մշակույթի կենտրոն

Բակալավրիատում սովորում է 1372 ուսանող, իսկ մագիստրատուրայում՝ 106 ուսանող:

Այժմ ԵՊՀ Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետում գործում են միջազգային հարաբերություններ, քաղաքագիտություն, հանրային կառավարում, հանրային քաղաքականություն և կառավարում բակալավրի կրթական ծրագրերը:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են մեծ փորձ ունեցող բարձրակարգ դիվանագետներ և քաղաքագետներ: Ֆակուլտետում դասավանդում է 10 պրոֆեսոր, 39 դոցենտ, 26 ասիստենտ, 17 դասախոս:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերը և շնորհվող որակավորումները

«Միջազգային հարաբերություններ» բակալավրի կրթական ծրագրում ու-

սանողները հնարավորություն ունեն ուսումնասիրելու միջազգային հարաբերությունների տեսություն և պատմություն, միջպետական հարաբերություններ և արտաքին քաղաքականություն, ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների համակարգը և դրանց առնչվող մի շարք այլ դասընթացներ:

Այս կրթական ծրագրի ուսումնական պլաններում զգալի տեղ է հատկացված դիվանագիտությանը՝ որպես խաղաղ բանակցությունների միջոցով արտաքին քաղաքականության իրականացման ձևերի, մեթոդների և եղանակների մասին գիտություն, ինչպես նաև դիվանագիտական և հյուպատոսական ծառայության առանձնահատկություններին, դիվանագետի պատասխանատու առաքելությանը և հիմնական պարտականություններին: Դիվանագիտական և հյուպատոսական իրավունք ու ծառայություն, դիվանագիտական արարողակարգ և էթիկետ, բազմակողմ դիվանագիտություն և դիվանագիտական բանակցությունների վարում՝ ահա ոչ լրիվ ցանկը այն դասընթացների, որ դասավանդվում են բաժնում: Իհարկե, այդ ամենին ավելացված է նաև տեղական նյութը՝ Հայաստանի միջազգային հարաբերությունների և հայ դիվանագիտության պատմություն:

«Միջազգային հարաբերություններ» կրթական ծրագրում մեծ ուշադրություն է դարձվում օտար լեզուներով դասավանդվող դասընթացներին: Երկու օտար լեզվի ուսումնասիրությունն ու իմացությունը պարտադիր է, ինչն արձանագրված է դիվանագիտական ծառայության մասին ՀՀ օրենքում:

Ժամանակակից աշխարհում քաղաքական գիտությունը դառնում է ամենաարագ զարգացող մասնագիտություններից մեկը: Քաղաքագետների պահանջարկն այսօր զգացվում է հասարակական կյանքի համարյա բոլոր ոլորտներում: Լուրջ և բանիմաց քաղաքագետներ պետք են պետական ներկայացուցչական մարմինների խորհրդատվական և տեղեկատվական կենտրոններում, ԱԺ պատգամավորներին՝ օգնականների պաշտոնում աշխատելու համար, թերթերի և ամսագրերի խմբագրություններին՝ քաղաքական վերլուծություններ կատարելու համար, ընտրարշավները մասնագիտական բարձր մակարդակով անցկացնելու նպատակով, քաղաքական, տնտեսական և սոցիալական տարբեր այլ կառույցներում հանրային կապերը ամրապնդելու առումով և այլն:

Վերջին ժամանակներում Հայաստանում, ինչպես և հետխորհրդային շատ երկրներում, մեծապես ակտիվացել է հասարակական կազմակերպությունների աշխատանքը, որոնք միավորելով քաղաքական խոր գիտելիքներ ունեցող երիտասարդների, միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ լայնորեն աջակցում են հասարակական կյանքի ամենատարբեր ոլորտներում ծավալվող ժողովրդավարացման գործընթացներին:

Մասնագիտական պատրաստվածության նման բարձր աստիճանի ապագա քաղաքագետները կարող են հասնել շնորհիվ ֆակուլտետում գործող «Քաղաքագիտություն» կրթական ծրագրի: Արդի քաղաքական գիտության պահանջներ

րին համապատասխանող ուսումնական պլանը հնարավորություն է տալիս ուսանողներին ձեռք բերել անհրաժեշտ հմտություններ ժամանակակից ներքաղաքական գործընթացները գնահատելու, համաշխարհային քաղաքականության նոր մարտահրավերները հասկանալու, քաղաքական տեխնոլոգիաները գործնականում ճիշտ կիրառելու, սոցիալ-քաղաքական իրականությունում իրենց արժանավոր կերպով դրսևորելու համար: Մի խոսքով, քաղաքագիտության բաժնի ապագա շրջանավարտը դառնում է լայն աշխարհայացքով օժտված, ազգային արժեքները գնահատող, հանդուրժողականությամբ դեկավարվող, համաշխարհային օրինաչափությունները ճանաչող ակտիվ և նախաձեռնող քաղաքացի, ում հանդեպ հասարակության ներսում խիստ պահանջարկ կա:

«Հանրային կառավարում» կրթական ծրագրում ուսումնասիրում են հանրային քաղաքականությունը, վարչական և քաղաքական փոխհարաբերությունները, ռազմավարական ուղղությունները: Բաժնում դասավանդվող առարկաներից են՝ մենեջմենթ և կառավարում, հանրային քաղաքականություն և համեմատական վարչարարություն, կազմակերպչական վարք և բյուրոկրատիայի տեսություն, համայնքի զարգացում և կառավարում, էլեկտրոնային կառավարում ու կրթության կառավարում և այլն:

2022/2023 ուստարվանից ֆակուլտետում մեկնարկել է նաև **«Հանրային քաղաքականություն և կառավարում»** բակալավրի կրթական ծրագիրը: Կրթական ծրագիրը, որոշակիորեն փոխառելով հանրային կառավարման կրթական և դիսցիպլինար բազայի մի շարք բաղադրիչներ (մոտ 15%), կրում է բազմագիտակարգային բնույթ՝ իր մեջ ներառելով ինչպես վերլուծական և մենեջերական չափումներ, այնպես էլ քաղաքականության հիմնարար և սեկտորալ ուղղությունների ուսումնասիրում (սոցիալական, տնտեսական, ներքին անվտանգային քաղաքականություն և այլն):

Բակալավրիատում կազմակերպվում է արտադրական պրակտիկա՝ վեց շաբաթ տևողությամբ, միջազգայնագետների համար հիմնականում՝ ՀՀ Արտգործնախարարությունում և Ազգային Ժողովում, քաղաքագետների համար՝ Ազգային Ժողովում և Սահմանադրական դատարանում, «Հանրային կառավարում» մասնագիտության գծով՝ պետական ինքնակառավարման մարմիններում:

Բակալավրիատի բարձր առաջադիմությամբ շրջանավարտները կարող են ուսումը շարունակել **մագիստրատուրայում**: Ֆակուլտետում գործում են մագիստրատուրայի հետևյալ կրթական ծրագրերը.

- ✓ Միջազգային հարաբերություններ
- ✓ Համաշխարհային քաղաքականություն
- ✓ Ազգային անվտանգություն
- ✓ Կիրառական քաղաքագիտություն
- ✓ Հանրային քաղաքականություն (կառավարում)

«Համաշխարհային քաղաքականություն» մագիստրոսական ծրագիրը միացել է ԱՊՀ ցանցային համալսարանին և «Համաշխարհային քաղաքականություն» մասնագիտացմամբ մագիստրոս շրջանավարտները ԱՊՀ ցանցային համալսարանի շրջանակներում ստանում են կրկնակի դիպլոմ:

Աշխատանքային հեռանկարները և կապը աշխատաշուկայի հետ

Կրթական նման մակարդակը ֆակուլտետի շրջանավարտներին հնարավորություն է ընձեռում աշխատելու դիվանագիտական հաստատություններում, միջազգային տարբեր կազմակերպություններում, հանրապետության պետական իշխանության մարմիններում, ինչպես նաև ոչ պետական հաստատությունների ու կազմակերպությունների հետազոտական-վերլուծական բաժիններում: Ներկայումս ֆակուլտետը համագործակցում է ԱՄՆ-ի, Հունաստանի, Եգիպտոսի, Միքիայի, Իրանի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Լեհաստանի, Ուկրաինայի, Ռուսաստանի Դաշնության և այլ երկրների համալսարանների հետ: Ֆակուլտետում ավանդույթ են դարձել հանդիպումները Երևանում գործող օտարերկրյա դեսպանների, արտասահմանյան երկրներում ՀՀ դեսպանների, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների երևանյան գրասենյակների ներկայացուցիչների, քաղաքագետների, վերլուծաբանների հետ:

Ուսանողական կյանքը և ժամանցը

Ուսանողական կյանքը ֆակուլտետում առավելապես պայմանավորված է Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության գործունեությամբ: Վերջինս ամեն տարի կազմակերպում է ուսանողական կոնֆերանսներ, որտեղ առավել հաջողված զեկուցումներն արժանանում են խրախուսման: Ֆակուլտետի ուսանողները ակտիվորեն մասնակցում են միջազգային երիտասարդական գիտաժողովներին և արժանանում մրցանակների:

Ֆակուլտետում գործում են «Երիտասարդ միջազգայնագետների» և «Բանավեճ» ուսանողական ակումբները, որոնց մասնակիցները քննարկում ու բանավիճում են իրենց հետաքրքրող քաղաքական և այլ բնույթի հարցերի շուրջ:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում 2023/2024 ուստարվա ընդունելությունը կկատարվի բակալավրի հետևյալ կրթական ծրագրերով.

- միջազգային հարաբերություններ
- քաղաքագիտություն
- հանրային կառավարում
- հանրային քաղաքականություն և կառավարում:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Միջազգային հարաբերություններ	Անվճ	139	2	204	2	253	2
	Վճ		122		122		122
Քաղաքագիտություն	Անվճ	77	3	89	5	68	5
	Վճ		63		63		63
Հանրային կառավարում	Անվճ	99	3	114	3	113	6
	Վճ		65		65		65
Հանրային քաղաքականություն և կառավարում	Անվճ	34	2				
	Վճ		23		23		23

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Միջազգային հարաբերություններ	39.2 5	17.25	39.75	32.25	20	13.5
Քաղաքագիտություն	37.2 5	16.5	38.25	22.25	19.25	7.5
Հանրային կառավարում	38.7 5	29	39.5	29.5	20	11.75
Հանրային քաղաքականություն և կառավարում	38	19.75	-	-	-	-

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Տնտեսագիտական կրթությունը գրեթե ԵՊՀ-ի հասակակիցն է. Համալսարանում տնտեսագիտական կադրերի պատրաստումը սկսվել է դեռևս 1921 թ-ից: Որպես առանձին ֆակուլտետ հիմնադրվել է 1934 թ. և գործել է մինչև 1975 թ.: 1975-83 թթ. տնտեսագետների պատրաստումը ԵՊՀ-ում ընդմիջվեց՝ կապված Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի հիմնադրման հետ: 10 տարվա ընդմիջումից հետո, 1984 թ-ին ֆակուլտետը համալսարանում վերաբացվեց՝ «Տնտեսագիտական կիրառական» անվանմամբ, որը 1991 թ. վերանվանվեց «Տնտեսագիտության», իսկ 2014 թ.՝ «Տնտեսագիտության և կառավարման» ֆակուլտետ:

Կառուցվածքը

2002 թ-ից ֆակուլտետի գիտական ներուժի հիման վրա ԵՊՀ-ում գործում է ՀՀ ԲՈՀ-ի տնտեսագիտության թեկնածուի և դոկտորի գիտական աստիճաններ շնորհող թիվ 015 մասնագիտական խորհուրդը:

Ֆակուլտետում գործում է 5 մասնագիտական ամբիոն.

- ✓ Տնտեսագիտության և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների,
- ✓ Տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մոդելավորման,
- ✓ Ֆինանսահաշվային,
- ✓ Կառավարման և գործարարության,
- ✓ Նորարարության տնտեսագիտության:

Ֆակուլտետի կազմում գործում է նաև Սահմանադրական տնտեսագիտության գիտավերլուծական կենտրոնը, որի ուսումնասիրությունների առարկան երկրի սահմանադրականության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված և ազգային անվտանգության հիմնախնդիրների վերաբերյալ հետազոտությունների ներկայացումն է:

Ուսուցման համակարգը եռաստիճան է՝ բակալավրիատ, մագիստրատուրա և ասպիրանտուրա (առկա և հեռակա ուսուցմամբ):

Ներկայումս ֆակուլտետն ունի մոտավորապես 1200 սովորող (այդ թվում՝ առկա և հեռակա ուսուցման բակալավրիատի և մագիստրատուրայի ուսանողներ, ասպիրանտներ և հայցորդներ):

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում աշխատում է 11 պրոֆեսոր, 39 դոցենտ և 18 ասիստենտ: Ֆակուլտետում համատեղության կարգով դասավանդում են հանրապետության պետական կառավարման, ինչպես նաև ֆինանսաբանկային ոլորտի, տարբեր առաջատար կազմակերպությունների մասնագետներ:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Բակլավրիատում (ինչպես առկա, այնպես էլ հեռակա ուսուցմամբ) 2023/2024 ուստարում ընդունելությունը կազմակերպվելու է երեք կրթական ծրագրերով՝ «Տնտեսագիտություն», «Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)» և «Կառավարում (ըստ ոլորտի)»:

«Տնտեսագիտություն» ծրագրի շրջանավարտը (շնորհվող աստիճանը՝ տնտեսագիտության բակլավր) կունենա գիտելիքներ և ունակություններ տնտեսագիտության տեսության, անցումային տնտեսության ուսումնասիրության, տնտեսագիտական մտքի պատմության, դրամավարկային, հարկաբյուջետային և մաքսային քաղաքականությունների, միկրոտնտեսական և մակրոտնտեսական գործընթացների ուսումնասիրման համար մաթեմատիկական և էկոնոմետրիկ մոդելավորման մեթոդների կիրառման, որոշումների կայացման, միջազգային տնտեսագիտության, ֆինանսների, մարքեթինգի, մենեջմենթի, բիզնեսի կազմակերպման, տնտեսության պետական կարգավորման և այլ բնագավառներում:

Ծրագրի շրջանավարտների հնարավոր աշխատավայրերն են՝ ՀՀ կառավարությունը, նախարարությունները և գերատեսչությունները, մասնավոր սեկտորի կազմակերպությունները, ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները, միջազգային կառույցները և այլն, որոնցում նրանք կարող են զբաղեցնել հետևյալ պաշտոնները՝ տնտեսության կառավարման ապարատի աշխատողներ, տնտեսագետներ, այդ թվում և սոցիալական ոլորտի, տնտեսական հարցերի գծով խորհրդականներ, տնտեսագետ վերլուծաբաններ, ուսումնական հաստատություններում ուսուցիչներ և դասախոսներ:

«Կառավարում (ըստ ոլորտի)» ծրագրի շրջանավարտը (շնորհվող աստիճանը՝ կառավարման բակլավր) կունենա գիտելիքներ և ունակություններ կորպորատիվ և հանրային կառավարման, բիզնեսի կազմակերպման, ռազմավարական կառավարման, մարքեթինգի, տնտեսության պետական կարգավորման, մասնագիտական տարբեր երևույթների ու գործընթացների ուսումնասիրման համար մաթեմատիկական և էկոնոմետրիկ մոդելավորման մեթոդների կիրառման, որոշումների կայացման, միջազգային տնտեսագիտության, ֆինանսների և այլ բնագավառներում:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են զբաղեցնել հետևյալ պաշտոնները՝ կառավարման ցածր, միջին և բարձր օղակների, ստորաբաժանումների ղեկավարներ, ուսումնական հաստատություններում ուսուցիչներ և դասախոսներ, վերլուծաբաններ, խորհրդականներ: Ծրագրի շրջանավարտներն հնարավորություն կունենան աշխատել պետական կառավարման համակարգում՝ կառավարությունում, նախարարություններում, պետական այլ գերատեսչություններում, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ինչպես նաև մասնավոր հատվածում՝ արտադրական, ֆինանսաբանկային, ծառայությունների մատուցման

ուրտների կազմակերպություններում, ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, միջազգային կառույցներում և այլն:

«Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)» ծրագրի շրջանավարտը (շնորհվող աստիճանը՝ տնտեսագիտության բակալավր) կունենա գիտելիքներ և ունակություններ կորպորատիվ և պետական ֆինանսների, ոչ բանկային ֆինանսական համակարգերի, դրամավարկային, հարկաբյուջետային և մաքսային քաղաքականությունների, բանկային գործի, հաշվապահության և աուդիտի, մասնագիտական տարբեր երևույթների ու գործընթացների ուսումնասիրման համար մաթեմատիկական և էկոնոմետրիկ մոդելավորման մեթոդների կիրառման, որոշումների կայացման և այլ բնագավառներում:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել տնտեսության տարբեր ոլորտների ձեռնարկություններում, առևտրային բանկերում, ապահովագրական և խորհրդատվական ընկերություններում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և այլն:

Մագիստրատուրայում 2023/2024 ուստարում ընդունելությունը կազմակերպվելու է ութ մագիստրոսական ծրագրերով՝

«Տնտեսագիտություն» մասնագիտություն (շնորհվող աստիճանը՝ տնտեսագիտության մագիստրոս)

1. Տնտեսական քաղաքականություն և իրավունք (հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել ՀՀ պետական կառավարման մարմիններում, գործող ձեռնարկություններում՝ զբաղեցնելով պլանավորման և կառավարման ռազմավարական հիմնահարցերի խորհրդատուի, վերլուծաբանի, հայեցակարգեր և տնտեսական քաղաքականություն մշակող մասնագետի, պլանավորման և կազմակերպչական կառավարման համակարգերի վերլուծաբան – նախագծողի և այլ պաշտոններ:

Հնարավոր աշխատավայրերն են. ՀՀ նախարարությունները, Կենտրոնական բանկը, Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը, Հանրային ծառայությունները կարգավորող պետական հանձնաժողովը, բուհերը, առևտրային բանկերն ու վարկային կազմակերպությունները, ապահովագրական ընկերությունները, բորսաները, տնտեսական գործունեություն իրականացնող մասնավոր ձեռնարկությունները:

2. Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ (հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել հանրապետությունում գործող միջազգային այնպիսի տնտեսական կազմակերպությունների գրասենյակներում, ինչպիսիք են Համաշխարհային բանկը, Արժույթի միջազգային հիմնադրամը, ՄԱԿ-ի տնտեսական հանգույցներում, ՀՀ-ում գտնվող տարբեր երկրների դեսպանատներում:

Հանրապետության բոլոր նախարարությունները, կազմակերպությունները, ինչպես նաև, ձեռնարկությունների զգալի մասը ունեն արտաքին տնտեսական կապերով զբաղվող վարչություններ և բաժիններ, որտեղ նույնպես կարող են աշխատել տվյալ ծրագրի շրջանավարտները:

ՀՀ-ում գործող առևտրային բանկերը զբաղվում են արտաքին առևտրի ֆինանսավորման հարցերով, միջազգային վարկերի սպասարկումով, արժույթաֆինանսական գործարքներով, տարբեր միջազգային բանկերի հետ թղթակցային հարաբերություններով: Ծրագրի շրջանավարտները կարող են զբաղվել նշված բոլոր գործառնություններով:

3. Տվյալների գիտությունը բիզնեսում (առկա ուսուցմամբ)

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել ՀՀ կառավարությունում, նախարարություններում, պետական այլ գերատեսչություններում, մասնավոր սեկտորում, միջազգային կառույցներում:

Ծրագրի շրջանավարտները կկարողանան իրենց գիտելիքներն առավել արդյունավետ կիրառել պետական և տեղական կառավարման գործընթացների բոլոր մակարդակներում, ինչպես նաև պետական և մասնավոր սեկտորի ֆինանսատնտեսական ռազմավարական և մարտավարական փաստաթղթերի, համայնքների զարգացման տարբեր ծրագրերի մշակման, իրականացման և վերահսկողության գործընթացում: Ինովացիոն լուծումների և տեխնոլոգիաների կենտրոնի հետ փոխհամագործակցության շրջանակում, նախատեսվում է սերտ համագործակցություն ոլորտի առաջատար կազմակերպությունների հետ՝ ուսանողների ֆինանսավորման և հետագա աշխատանքի տեղավորման խնդիրների հարցում:

Ծրագրի շրջանավարտների ստացած գիտելիքները հնարավորություն են տալիս ընդունվել ասպիրանտուրա ինչպես ԵՊՀ և հանրապետության այլ հաստատությունների, այնպես էլ ԱՄՆ և եվրոպական առաջատար բուհերում: Հատկանշական է այն փաստը, որ ծրագիրն իրականացվում է Ինովացիոն լուծումների և տեխնոլոգիաների կենտրոնի հետ համատեղ, որպես երկարաժամկետ առաքելություն:

«Ֆինանսներ» մասնագիտություն (շնորհվող աստիճանը՝ տնտեսագիտության մագիստրոս)

4. Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վարկ (առկա և հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագիրն ապահովում է համապատասխան ակադեմիական բազա այն ուսանողների համար, ովքեր մտադիր են իրենց ապագա կարիերան կառուցել բիզնեսի, բանկային հատվածի, կազմակերպությունների ֆինանսական կառավարման և հանրային կառավարման ոլորտներում:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել տնտեսության տարբեր ոլորտների ձեռնարկություններում, առևտրային բանկերում, խորհրդատվական ընկերություններում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ զբաղեցնելով ֆինանսական ոլորտի դասընթացների դասախոսի, ֆինանսական խորհրդատուի, տնտեսագետի, հաշվապահի, ֆինանսիստի, վարկային մասնագետի, ռիսկերի կառավարման մասնագետի, ակտիվների և պասիվների կառավարման մասնագետի և այլ պաշտոններ:

Հնարավոր աշխատավայրերն են. ՀՀ նախարարությունները, Կենտրոնական բանկը, բուհերը, առևտրային բանկերը, ապահովագրական կազմակերպությունները, մասնավոր կազմակերպությունները:

«Հաշվապահական հաշվառում և հարկում» մասնագիտություն (շնորհվող աստիճանը՝ տնտեսագիտության մագիստրոս)

5. Հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ (առկա և հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագիրն ապահովում է համապատասխան ակադեմիական բազա այն ուսանողների համար, որոնք մտադիր են իրենց ապագա կարիերան կառուցել բիզնեսի, ֆինանսների, կազմակերպությունների հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ոլորտներում:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել տնտեսության տարբեր ոլորտների ձեռնարկություններում, առևտրային բանկերում, աուդիտորական և խորհրդատվական ընկերություններում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում:

«Կառավարում» մասնագիտություն (շնորհվող աստիճանը՝ կառավարման մագիստրոս)

6. Գործարար վարչարարություն (կառավարում) (առկա և հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել կազմակերպությունների՝ ցածր, միջին և բարձր օղակի պաշտոններում: Ներկայումս նրանց ապագա կարիերայի հնարավորությունները պայմանավորված են հետևյալ միտումներով.

- տարատեսակ ռիսկերի կտրուկ աճ, որոնց կազմակերպությունները բախվում են և ստիպված են հաշվի առնել,

- արտաքին միջավայրի շարունակական փոփոխություն, որն էլ ստիպում է կազմակերպություններին ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել գործարար վարչարարությանը: Մասնագիտացումն արդիական է և մեծ կարևորություն ունի տնտեսության ցանկացած ոլորտում՝ սկսած գյուղատնտեսությունից և արդյունաբերությունից մինչև առևտուր և ֆինանսներ:

7. Ինովացիոն կառավարում (հեռակա ուսուցմամբ)

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել նորարարություններ ներդրող ձեռնարկություններում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները.

Խորհրդատվական ընկերություններ

- մտավոր սեփականության գնահատման խորհրդատու:

Ձեռնարկությունների արտոնագրային ստորաբաժանումներ

- գործադիր տնօրեն,
- գնահատման բաժնի վարիչ,
- գնահատման թիմի ղեկավար:

Ծրագրային ապահովման մատակարարներ

- գնահատման մենեջեր,
- արտոնագրային հավատարմատար:

Հնարավոր աշխատավայրերն են. ՀՀ արտոնագրային վարչությունը, Կենտրոնական բանկը, ինովացիոն գործընթացները ներդրող այլ պետական հիմնարկները, ներդրումներով զբաղվող մասնավոր ձեռնարկությունները:

«Շուկայագիտություն (մարքեթինգ)» մասնագիտություն (շնորհվող աստիճանը՝ կառավարման մագիստրոս)

8. Շուկայագիտություն (մարքեթինգ) (առկա և հեռակա ուսուցմամբ).

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել տնտեսության տարբեր ոլորտների ձեռնարկություններում, առևտրային բանկերում, խորհրդատվական ընկերություններում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ զբաղեցնելով շուկայագիտության և դրան առնչվող դասընթացների դասախոսի, շուկայագետ-խորհրդատուի, տնտեսագետի, վերլուծաբանի, իրացման գծով մասնագետի (վաճառքի մենեջերի) և այլ պաշտոններ:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Վերջին տարիներին ֆակուլտետն ուսուցման տարբեր ձևերով ավարտում ու որակավորում են ստանում տարեկան շուրջ 400 շրջանավարտներ, ովքեր աշխատում են պետական և մասնավոր կառույցներում՝ արտադրական և այլ ձեռնարկություններում, առևտրային բանկերում, ՀՀ նախարարություններում և գերատեսչություններում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ՀՀ կենտրոնական բանկում և այլն:

Տնտեսագիտական կրթության որակական բարելավման, դասախոսական կադրերի պատրաստման և որակավորման բարձրացման կարևորագույն նախադրյալներից է համագործակցությունը արտասահմանյան առաջավոր համալսարանների հետ: Ֆակուլտետը միջազգային համագործակցության ծրագրեր իրականացրել է դեռևս 1993 թ-ից:

Միջազգային համագործակցության տարբեր ծրագրերի շրջանակներում պրոֆետորադասախոսական կազմի զգալի մասը վերապատրաստվել է արտերկրում, ֆակուլտետում դասավանդել են արտասահմանյան հեղինակավոր բուհերի դասախոսները, իսկ ֆակուլտետի շատ դասախոսներ դասավանդել են արտասահմանյան բուհերում: Փոխանակման տարբեր ծրագրերով արտերկրի բուհերում ուսանել են ֆակուլտետի բազմաթիվ ուսանողներ: Միաժամանակ, հարկ է նշել, որ նույնպիսի փոխանակման ծրագրերով, արտասահմանյան տարբեր բուհերի մի շարք ուսանողներ տարբեր ժամկետներով ուսանել են ֆակուլտետում:

Ֆակուլտետի միջազգային համագործակցության լուրջ ձեռքբերումներից է ԱՄՆ Սան Խոսեի պետական համալսարանի (ՄԽՊՀ) հետ պայմանավորվածությունը, մասնավորապես, առ այն որ 2020 թ. սեպտեմբերից ամեն տարի ֆակուլտետի «Տվյալների գիտությունը բիզնեսում» մագիստրոսական ծրագրի երկրորդ տարվա մինչև հինգ մագիստրանտներ կարող են ուսումը շարունակել ՄԽՊՀ-ի «Տվյալների վերլուծություն» ծրագրի 2-րդ կուրսում և ստանալ և՛ ԵՊՀ-ի և՛ ՄԽՊՀ-ի դիպլոմներ:

Ֆակուլտետի սաների մեծ մասն ուսումնառությունից հետո աշխատանք է գտնում ՀՀ տնտեսության և պետական կառավարման ու բիզնեսի կազմակերպման և կառավարման համակարգի կարևորագույն օղակներում: Ֆակուլտետի բազմաթիվ շրջանավարտներ ուսումը հաջողությամբ շարունակում են արտասահմանյան հեղինակավոր բուհերում:

Ֆակուլտետի շրջանավարտների թվում եղել են ՀՀ փոխնախագահ, վարչապետ, փոխվարչապետ, նախարարներ, Ազգային ժողովի պատգամավորներ, խոշոր ձեռնարկությունների և բանկերի ղեկավարներ և այլն:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետում ակտիվ գործում են Ուսանողական խորհուրդը և Ուսանողական գիտական ընկերությունը:

Ֆակուլտետում կազմակերպվող ուսանողական միջոցառումները հազեցած են և պայմանականորեն կարելի է բաժանել 4 մասի՝ գիտակրթական, մշակութային, մարզական և ինտելեկտուալ: Ֆակուլտետում կազմակերպվող միջոցառումներից կարելի է նշել տարբեր բիզնես խաղերը, հանդիպումները, սեմինար-քննարկումները: Տարվա ընթացքում կազմակերպվում են գիտաճանաչողական այցելություններ Հայաստանի տեսարժան վայրեր: Միջոցառումների ցանկում հատուկ տեղ են զբաղեցնում բարեգործությունը և հայրենասիրական միջոցառումները:

Հնդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի հետևյալ կրթական ծրագրերով.

- տնտեսագիտություն
- ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)
- կառավարում (ըստ ոլորտի):

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Տնտեսագիտություն	Անվճ	90	2	90	2	92	2
	Վճ		68		68		68
Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)	Անվճ	94	2	89	2	101	2
	Վճ		68		68		68
Կառավարում (ըստ ոլորտի)	Անվճ	108	2	99	2	175	2
	Վճ		68		68		68

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Տնտեսագիտություն	37	15.75	37.25	15	19.5	7.5
Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)	38.25	18.25	36.75	17.75	18.25	9.25
Կառավարում (ըստ ոլորտի)	38.75	24.75	38.25	23.5	20	12

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻՆ ԵՎ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Համալսարանի հիմնադրման առաջին իսկ տարիներին, չնայած անկա բազում ու բազմապիսի դժվարություններին, այդ թվում և ուսյալ փիլիսոփա-մասնագետների բացակայությանը, լուրջ քայլեր են կատարվում համալսարանում փիլիսոփայությունը կրթական ծրագրի պարտադիր բաղադրիչ դարձնելու ուղղությամբ: 1964 թ. Պատմության ֆակուլտետում բացվում է Փիլիսոփայության բաժին, որը 1969 թ. տալիս է առաջին շրջանավարտները:

1968 թ. ստեղծվում է փիլիսոփայության գծով գիտական աստիճաններ շնորհող մասնագիտական խորհուրդ, որի առաջին նախագահը դարձավ Փիլիսոփայության ամբիոնի վարիչ, փիլ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Հենրի Գաբրիելյանը:

1970 թ. Փիլիսոփայության ամբիոնի հիման վրա ստեղծվեց երեք ամբիոն՝ Դիալեկտիկական մատերիալիզմի և տրամաբանության /վարիչ՝ փիլ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Գ. Բրուտյան/, պատմական մատերիալիզմի, բարոյագիտության և գեղագիտության /վարիչ՝ փիլ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Մ. Մելիքյան/ և փիլիսոփայության պատմության և գիտական աթեիզմի /վարիչ՝ փիլ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Հ. Գաբրիելյան/:

1976 թ. ստեղծվում է հոգեբանության ամբիոն, որի առաջին վարիչը դարձավ հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Հ. Թութունջյանը:

1982 թ-ին ԵՊՀ գիտական խորհուրդը որոշեց ստեղծել Փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետ: 1990 թ-ին հոգեբանության ամբիոնը Փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետ տեղափոխվելու կապակցությամբ այն վերանվանվեց Փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և հոգեբանության ֆակուլտետ: Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի ստեղծումից հետո մայր ֆակուլտետը կոչվում է փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետ:

Ներկայումս Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի դեկանն է փիլ. գիտ. թեկ., դոցենտ Ա. Ս. Բաղդասարյանը:

Կառուցվածքը

Այժմ ֆակուլտետում գործում է 2 փիլիսոփայության ամբիոն՝ *փիլիսոփայության պատմության, տեսության և տրամաբանության* /վարիչ՝ փիլ. գիտ. դոկտոր պրոֆ. Մ. Զաքարյան/ և *սոցիալական փիլիսոփայության, բարոյագիտության և գեղագիտության* /վարիչ՝ փիլ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ. Է. Հարությունյան/ ու 3 հոգեբանության ամբիոն՝ *սոցիալական և կլինիկական հոգեբանության* /վարիչ՝ հոգ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Գ. Շահվերդյանը/, *ընդհանուր հոգեբանության* /վարիչ՝ հոգ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Հ. Ավանեսյան/ և *անձի հոգեբանության* /վարիչ՝ հոգ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Ն. Խաչատրյան/: Գործում է նաև «*Հոգեբանության գիտահետազոտական կենտրոն*»-ը և «*Անձ և սոցիալական միջավայր*» գ/հ լաբորատորիան:

Ներկայումս ֆակուլտետում գործում է առկա և հեռակա ուսուցում և՛ բակալավրիատում և՛ մագիստրատուրայում: Ֆակուլտետում սովորում են բակալավրիատի 476 ուսանող, որից 359-ը՝ առկա, 117-ը՝ հեռակա, և մագիստրատուրայի 122 ուսանող, որից 96-ը՝ առկա, 26-ը՝ հեռակա:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում աշխատում են 1 թղթակից անդամ, 7 գիտության դոկտոր, 5 գիտության թեկնածու, 8 պրոֆեսոր, 25 դոցենտ, 11 ասիստենտ և 8 դասախոս:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Բակալավրիատ

Առկա

Փիլիսոփայություն (4 տարի), Հոգեբանություն (4 տարի)

Հեռակա

Հոգեբանություն (5 տարի)

Մագիստրատուրա

Առկա

Բարոյագիտություն (2 տարի), Կլինիկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա (2 տարի), Կառավարման հոգեբանություն (2 տարի), Անձի հոգեբանություն և հոգեբանական խորհրդատվություն (2 տարի), Մանկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա (2 տարի), Ընտանիքի հոգեբանություն (1 տարի)

Հեռակա

Կիրառական հոգեբանություն (2,5 տարի)

ԲԱԿԱԼԱՎՐԱՏ

ՓԻԼՍՈՓԱՅԻՆ ԹՅՈՒՆ

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել կրթության, գիտության և քաղաքացիական հասարակության կառույցներում փիլիսոփայության և բարոյագիտության մասնագետներ, որոնք ունակ կլինեն վերլուծել տեսական ու կիրառական փիլիսոփայության հիմնահարցերը և համակարգել արդի քաղաքակրթության գիտական ու փիլիսոփայական զարգացման միտումները, ինչպես նաև կանխատեսել քաղաքակրթական ճգնաժամերի աշխարհայացքային շարժառիթները, մշակել դրանց հաղթահարման հայեցակարգերը: Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է փիլիսոփայության բակալավրի որակավորում, իսկ նախապես «Մանկավարժական մոդուլ»-ն ընտրած լինելու դեպքում՝ նաև ուսուցչի որակավորում:

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ծրագիրը նպատակ ունի տրամադրելու բազմակողմանի գիտելիքներ հոգեբանության հիմնարար ոլորտների՝ ընդհանուր հոգեբանության, սոցիալական, զարգացման, կլինիկական հոգեբանության վերաբերյալ, ինչպես նաև զարգացնելու ուսանողների մասնագիտական կարողությունները՝ ուսուցանելով հոգեախտորոշման, հոգեբանական հետազոտության իրականացման, հոգեբա-

նական խորհրդատության սկզբունքներն ու մեթոդները: Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբանության բակալավրի որակավորում «Հոգեբանություն» մասնագիտությամբ:

ՄԱԳԻՍՏՐԱՏՈՒՐԱ

ԲԱՐՈՑԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել կրթության, գիտության և քաղաքացիական հասարակության կառույցներում բարոյագիտության մասնագետներ, որոնք ունակ կլինեն կանխատեսել սոցիոմշակութային և բարոյական շարժառիթներ ունեցող ճգնաժամային երևույթները և մշակել դրանց հաղթահարման հայեցակարգեր, վերլուծել և համակարգել ժամանակակից քաղաքակրթական մարտահրավերների աշխարհայացքային, սոցիալ-փիլիսոփայական և բարոյական հիմնախնդիրները, դասավանդել կրթական համակարգերում, աշխատել կրթական ծրագրեր իրականացնող միջազգային կազմակերպություններում, վերլուծական կենտրոններում և հասարակական կազմակերպություններում: Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է փիլիսոփայության մագիստրոսի որակավորում «Բարոյագիտություն» մասնագիտացմամբ:

ԿԼԻՆԻԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԹԵՐԱՊԻԱ

Ծրագիրը նպատակ ունի զարգացնելու ուսանողների մասնագիտական կարողությունները՝ կլինիկական հոգեբանության և հոգեթերապիայի տեսական և գործնական հիմնախնդիրները հասկանալու, մեկնաբանելու և վերլուծելու համար: Ուսանողներին ունակ դարձնել կիրառելու հոգեթերապևտիկ տարբեր ուղղությունների մեթոդները հոգեկան գործունեության տարբեր խանգարումներով այցելուների՝ ինչպես մեծահասակների, այնպես էլ երեխաների հետ աշխատանքում, անհատական և խմբային թերապևտիկ աշխատանքում, կիրառելու հոգեախտորոշիչ և հետազոտական հմտությունները, կազմակերպելու մասնագիտական աշխատանքը տարբեր պրոֆիլի հիվանդանոցներում և կլինիկաներում: Ծրագիրը գործում է ԵՊՀ-ում 2005 թ-ից:

Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբանության մագիստրոսի որակավորում «Կլինիկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա» մասնագիտացմամբ:

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել կառավարման, կազմակերպական և կիրառական սոցիալական հոգեբանության բնագավառների հետազոտողներ և գիտագործնական գիտելիքներով զինված մասնագետներ, որոնք ունակ կլինեն վերլուծել և համակարգել պետական և ոչ պետական կառավարման ոլորտներին առնչվող հոգեբանական հիմնախնդիրները, տնտեսագիտական հոգեբանության հարցեր, իրականացնել կազմակերպություններում առաջացող հոգեբանական խնդիրների կանխատեսում, գնահատում, վերլուծություն, կարգավորում և

հոգեշտկողական աշխատանք, մարդկային ռեսուրսների կառավարում:

Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբանության մագիստրոսի որակավորում կառավարման հոգեբանություն մասնագիտացմամբ:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ծրագրի նպատակն է նախապատրաստել ընտանեկան հոգեբանության և հոգեբանական խորհրդատվության ոլորտում տեսամեթոդաբանական և կիրառական խնդիրներով զբաղվող մասնագետներ, որոնք ունակ կլինեն գիտական տեսանկյունից ուսումնասիրել ընտանիքի զարգացման օրինաչափությունները, կառուցվածքային բաղադրիչները, տիպերը և դերային համակարգը, կազմակերպել հոգեբանական աջակցության ծառայություն և ընտանեկան խնդիրների հոգեբանական խորհրդատվություն և հոգեթերապևտիկ աշխատանքներ:

Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է «Հոգեբանություն» մագիստրոսի որակավորում ընտանիքի հոգեբանություն մասնագիտացմամբ:

ԱՆՁԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Այսօր հասարակական, սոցիալ-մշակութային փոփոխությունների պայմաններում կարևորվում են անձի կայուն զարգացման, կյանքի որակի և հոգեկան առողջության պահպանման և կանխարգելման, անձի ինքնադրսևորման և ինքնիրացման հարցերը: «Անձի հոգեբանություն և հոգեբանական խորհրդատվություն» կրթական ծրագիրն առաջարկում է վերոնշյալ հիմնախնդիրների գիտական և կիրառական ուսումնասիրման, ինչպես նաև մասնագիտական հոգեբանական աջակցության հնարավորություններ: Ծրագիրը գործում է ԵՊՀ-ում 2009 թ-ից:

Ծրագիրը նպատակ ունի.

1. զարգացնելու ուսանողների մասնագիտական կարողությունները՝ տրամադրելով խորացված ուսուցում անձի հոգեբանության բնագավառում՝ հասարակության զարգացման ժամանակակից միտումների համատեքստում անձի կայուն զարգացման հիմնախնդիրները հասկանալու, վերլուծելու և մեկնաբանելու համար,

2. տրամադրելու ուսանողներին մասնագիտական այնպիսի գիտելիքներ և կարողություններ, որոնք անհրաժեշտ են հետազոտական, հոգեախտորոշիչ, խորհրդատվական, լուսավորչական և զարգացնող աշխատանք իրականացնելու համար սոցիալ-հոգեբանական աջակցության ծառայությունների շրջանակներում,

3. օժանդակելու ուսանողներին՝ զարգացնելու իրենց մասնագիտական գիտելիքները և կարողությունները կրթության, առողջապահության և մասնագիտական գործունեության ոլորտներում՝ հոգեբանական ծառայության կայացմանը նպաստելու համար: Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբա-

նության մագիստրոսի որակավորում անձի հոգեբանություն և հոգեբանական խորհրդատվություն մասնագիտացմամբ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԹԵՐԱՊԻԱ

Հասարակական կյանքի զարգացումը, սոցիալականացման նոր պայմանները՝ սոցիալ-մշակութային փոփոխությունները, IT միջավայրի մարտահրավերները, բնակչության մոբիլությունը, տարաբնույթ աղետները, կրթության ձևի և բովանդակության փոփոխությունը ազդում են երեխայի հոգեկանի զարգացման օրինաչափությունների վրա՝ կարիք առաջացնելով ժամանակակից ուսումնասիրությունների և վերլուծությունների:

«Մանկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա» կրթական ծրագիրը թույլ է տալիս ձևավորել մասնագետներ, որոնց հետազոտական և կիրառական աշխատանքները արդիական են մի շարք կարևորագույն ասպարեզներում՝ մանկան և դեռահասների հոգեբանություն, մանկական հոգեախտաբանություն, խորհրդատվություն և հոգեթերապիա, կրթության հոգեբանություն, ծնողա-վարական գիտելիքների և հմտությունների զարգացում և այլն: Ծրագիրը գործում է ԵՊՀ-ում 2020 թ-ից:

Ծրագրի նպատակն է նախապատրաստել մանկական հոգեբանության և հոգեթերապիայի ոլորտում տեսամեթոդաբանական և կիրառական խնդիրներով զբաղվող մասնագետներ, որոնք ունակ կլինեն.

1. ուսումնասիրել երեխայի զարգացման օրինաչափությունները, նոր մոտեցումները,

2. ուսումնասիրել երեխայի զարգացման առանձնահատկությունները՝ կրթության ոլորտում բարելավումներ իրականացնելու համար,

3. կազմակերպել հոգեբանական աջակցության ծառայություն՝ իրականացնելով հոգեախտորոշիչ, հոգեկարգավորիչ և զարգացնող աշխատանք երեխայի զարգացման տարբեր փուլերում, ինչպես նաև կազմակերպելով խորհրդատվական և հոգեթերապևտիկ աշխատանքներ զարգացման, հոգեբանական, վարքային և հուզական, ընտանեկան դժվարություններ ունեցող երեխաների և դեռահասների հետ:

Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբանության մագիստրոսի որակավորում «Մանկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա» մասնագիտացմամբ:

ԿԻՐԱՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ծրագրի նպատակն է ձևավորելու ուսանողների մոտ մասնագիտական այնպիսի գիտելիքներ և կարողություններ, որոնք անհրաժեշտ են անձի զարգացման տարբեր փուլերում հոգեախտորոշիչ, խորհրդատվական, հոգեթերապևտիկ, լուսավորչական և զարգացնող աշխատանք իրականացնելու համար, իրականացնել կազմակերպություններում առաջացող հոգեբանական խնդիրների գնա-

հատում, կանխատեսում, վերլուծություն, մարդկային ռեսուրսների կառավարում, կազմակերպել և ուղղորդել կազմակերպության գործունեության հոգեբանական խորհրդատվության:

Ծրագրի ավարտին ուսանողը ստանում է հոգեբանության մագիստրոսի որակավորում «Հոգեբանություն» մասնագիտացմամբ:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

«Փիլիսոփայություն» մասնագիտության բակալավրիատի ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել գիտահետազոտական, կրթական-մանկավարժական լրատվական, հրատարակչական ոլորտներում գործող հիմնարկներում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները. գիտահետազոտական ինստիտուտներում՝ կրտսեր գիտաշխատող, կրթական-մանկավարժական ոլորտում՝ հասարակագիտության ուսուցիչ, զանգվածային լրատվամիջոցներում՝ հեռուստատեսություն, PR մենեջեր, գովազդային գործակալ, լրագրող-հրապարակախոս, ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի մագիստրատուրայում, հետագայում՝ ասպիրանտուրայում:

«Հոգեբանություն» մասնագիտության բակալավրիատի ծրագրի շրջանավարտները ինքնուրույն մասնագիտական գործունեության հնարավորություն կունենան հոգեախտորոշման, հոգեբանական աջակցության, առողջապահական, մասնագիտական գործունեության, սոցիալական խնամքի և կրթական ոլորտներում: Ծրջանավարտները կարող են աշխատել խնամքի և պաշտպանության, ցերեկային կենտրոններում որպես սոցիալական խնամք և հոգեբանական աջակցություն իրականացնող մասնագետներ, հիմնական և ավագ դպրոցներում որպես հոգեախտորոշիչ, զարգացնող, հոգեշտկող և աջակցող հոգեբան-մասնագետներ: Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի մագիստրատուրայում, հետագայում՝ ասպիրանտուրայում:

«Բարոյագիտություն» մագիստրոսական ծրագիրը շրջանավարտներին հնարավորություն կտա աշխատելու որպես դասախոս, գիտաշխատող, լրագրող-հրապարակախոս, փորձագետ, հանրային քաղաքականություն հետազոտող և մշակող մոնիթորինգ, PR մենեջեր, կրթական հաստատություններում, վերլուծական կենտրոններում, կրթական և սոցիալական ծրագրեր իրականացնող միջազգային կազմակերպություններում: Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի ասպիրանտուրայում:

«Կլինիկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա» ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել հոգեբանական աջակցության կենտրոններում, հոգեկան առողջության պահպանման կենտրոններում, մանկական

զարգացման կենտրոններում որպես զարգացմանն ու հոգեշտկմանը նպաստող հոգեբան-մասնագետ, տարբեր պրոֆիլի հիվանդանոցներում և վերականգնողական հաստատություններում, որպես կլինիկական հոգեբաններ և հոգեբանական խորհրդատվություն իրականացնող մասնագետներ, ինչպես նաև կազմակերպել անհատական մասնագիտական պրակտիկան՝ որպես հոգեթերապևտ, հոգեշտկող, հոգեբան խորհրդատու:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ ասպիրանտուրայում, ինչպես նաև տարբեր գիտահետազոտական լաբորատորիաներում:

«Կառավարման հոգեբանություն» ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել պետական և ոչ պետական ձեռնարկություններում՝ զբաղեցնելով հետևյալ պաշտոնները. հոգեբան-խորհրդատու, հասարակայնության հետ կապերի ենթակառուցվածքի հոգեբան, մարդկային ռեսուրսների կառավարման մենեջեր, գիտակրթական ծրագրերի համակարգող, սոցիալ-հոգեբանական ծրագրերի համակարգող, մարքեթինգի բաժնի հոգեբան, ուսումնական կենտրոնի հոգեբան, թրենինգային ծրագրերի պատասխանատու, սոց.-հոգեբանական թիմի ղեկավար:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի և այլ բուհերի ասպիրանտուրայում և աշխատել գիտահետազոտական լաբորատորիաներում:

«Ընտանիքի հոգեբանություն» ծրագիրը հնարավորություն կտա շրջանավարտներին աշխատելու որպես ընտանեկան հոգեբան-խորհրդատուներ, խմբային հոգեբան-խորհրդատուներ, ամուսնական հարաբերությունների հոգեբան-խորհրդատուներ, ծնող-երեխա միջանձնային հարաբերությունների հոգեբան-խորհրդատուներ, տարիքային տարբեր խմբերի անհատական խորհրդատվության մասնագետներ, թրեյնինգավարներ, քոուչներ:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի ասպիրանտուրայում:

«Անձի հոգեբանություն և հոգեբանական խորհրդատվություն» ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել հոգեբանական ծառայության կենտրոններում, որպես *անհատական կամ խմբային խորհրդատվություն իրականացնող մասնագետներ*, խնամքի և պաշտպանության, ցերեկային կենտրոններում որպես հոգեբանական աջակցություն իրականացնող մասնագետներ, բժշկական և վերականգնողական հաստատություններում *հոգեբանական խորհրդատվություն իրականացնող մասնագետներ*, բուհերի ռեսուրսային կամ խորհրդատվական կենտրոններում որպես *անհատական խորհրդատուներ*, մասնագիտական կողմնորոշման կենտրոններում որպես *գնահատում և խորհրդատվություն իրականացնող մասնագետներ*, գիտակրթական կենտրոններում որպես

հետազոտողներ, կազմակերպություններում որպես անձնակազմի հետ աշխատող *անհատական խորհրդատուներ*, ինչպես նաև իրականացնել մասնավոր խորհրդատվական աշխատանք:

Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի ասպիրանտուրայում:

Կրթական ծրագրի շրջանավարտների հետ մշտապես պահվում է հետադարձ կապ և պարբերաբար իրականացվում են հարցումներ: Հարցումները ցույց են տալիս, որ շրջանավարտների զգալի մասը (մոտ 65%) աշխատում է մասնագիտությամբ, հատկապես հոգեբանական աջակցության կենտրոններում, կրթական-գիտական, երեխաների զարգացման, առողջապահության և բիզնես ոլորտներում: Կրթական ծրագրի շրջանավարտներից ոմանք աշխատում են մասնագիտությամբ նաև արտերկրում՝ վերականգնողական կլինիկաներում և հոգեբանական աջակցության տրամադրման տարբեր ոլորտներում:

«Մանկական հոգեբանություն և հոգեթերապիա» ծրագիրն ավարտած շրջանավարտները կարող են աշխատել հետևյալ հաստատություններում՝ հիմնական և ավագ դպրոցներ, հատուկ ծրագրով ուսուցմամբ կրթական հաստատություններ, մանկական խնամքի և պաշտպանության կենտրոններ, մանկական վերականգնողական հաստատություններ, հոգեբանական ծառայության կենտրոններ, մասնագիտական կողմնորոշման կենտրոններ: Ծրագրով նախատեսված գիտելիքները և կարողությունները հնարավորություն են տալիս շրջանավարտներին վերոնշյալ հաստատություններում իրականացնել անհատական և/կամ խմբային խորհրդատվական, զարգացնող, հոգեախտորոշիչ և հոգեկան-խարզելիչ աշխատանքներ: Շրջանավարտները կարող են իրականացնել ծնողավարման և ընտանեկան խորհրդատվություն, ինչպես նաև իրականացնել հոգեբանական գնահատման և վերականգնողական աշխատանքներ տարբեր հաստատություններում: Ծրագիրը հնարավորություն է ընձեռնում նաև շրջանավարտներին իրականացնելու մասնավոր պրակտիկա երեխաների և դեռահասների հետ: Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի ասպիրանտուրայում:

Ուսանողական կյանք և Ժամանց

Ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի և ուսանողների ուժերով հաճախ կազմակերպվում են գիտաժողովներ, սեմինարներ, գրքերի քննարկումներ, նշվում հոբելյաններ և այլն: Ֆակուլտետում ավանդական են դարձել փիլիսոփայի և հոգեբանի օրերը, առաջին կուրսեցիների հետ բարձր կուրսեցիների հանդիպումները, դիպլոմների հանձնման հանդիսավոր արարողությունները Դավիթ Անհաղթի արձանի մոտ և ֆակուլտետի դահլիճում և այլն:

Ֆակուլտետում ամենասպասելի իրադարձություններից է «Մանդարինի»

տոնը, որի ընթացքում 2-րդ կուրսեցիները (և ոչ միայն) պաշտոնական և հանդիսավոր ձևով ընդունում են 1-ին կուրսեցիներին որպես «հոգեբան ուսանող»:

Հնդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- փիլիսոփայություն
- հոգեբանություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և սեռերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Փիլիսոփայություն	Անվճ	13	4	7	4	9	4
	Վճ		25		25		25
Հոգեբանություն	Անվճ	137	5	106	5	184	5
	Վճ		75		85		65

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Փիլիսոփայություն	21.5	20.25	11.75	11.25	9.25	7.5
Հոգեբանություն	38.25	24.5	37.75	15	19.5	12.5

ՄՈՑԻՈՒՈՒՑԻԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

2004 թ-ին փիլիսոփայության, հոգեբանության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետից առանձնացավ Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետը և սկսեց գործել որպես առանձին կառուցվածքային ստորաբաժանում: Ֆակուլտետի հիմնադիր ղեկանն է հայտնի սոցիոլոգ, պրոֆեսոր Լյուդմիլա Հարությունյանը: Նոյեմբերի 13-ը համարվում է ֆակուլտետի օրը: Ամեն տարի այդ օրը մեծ շուքով նշվում է: Որպես տոնական միջոցառումներ ներառելով մի շարք միջոցառումներ՝ գիտաժողով, որին կարող են մասնակցել ոչ միայն ֆակուլտետի դասախոսները, այլև արտասահմանյան հրավիրյալ գիտնականներ, նախորդ տարիների շրջանավարտներ, պրակտիկ դաշտի մասնագետներ և այլն: Այդ օրը ուսանողական գիտական ընկերությունը նույնպես կազմակերպում է ուսանողական գիտաժողով:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում գործում են 3 ամբիոն, 2 կենտրոն և 2 լաբորատորիա՝

- ✓ Սոցիոլոգիայի տեսության և պատմության,
- ✓ Գիրառական սոցիոլոգիայի,
- ✓ Սոցիալական աշխատանքի և սոցիալական տեխնոլոգիաների,
- ✓ Միգրացիայի ուսումնասիրությունների կենտրոն,
- ✓ Տարածաշրջանային ինտեգրման և կոնֆլիկտների ուսումնասիրության կենտրոն,
- ✓ Գիրառական սոցիոլոգիայի գիտահետազոտական լաբորատորիա,
- ✓ Հեռաուսուցման լաբորատորիա:

Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի բակալավրիատում սովորում են շուրջ 290 ուսանող, իսկ մագիստրատուրայում՝ 98 ուսանող: Ֆակուլտետի շրջանավարտներից 12-ը ուսումը շարունակում է ասպիրանտուրայում:

ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետին կից միգրացիայի ուսումնասիրությունների կենտրոնի ստեղծումը պայմանավորված է արդի Հայաստանում սոցիալական կարևորագույն խնդիրներից մեկի՝ միգրացիայի հրատապությամբ: Նշված երևույթը ժամանակակից լոկալ, տարածաշրջանային և գլոբալ զարգացումների անբաժան մասն է և լինելով հասարակական խորքային շարժերի արդյունք, ինքնին ներկայանում է որպես վերջիններիս ուղղակի կամ միջնորդավորված գործոն: Այսօր դժվար է պատկերացնել որևէ երկիր, որն այս կամ այն ձևով ներառված չէ տարամակարդակ միգրացիոն ակտիվություններում և անմասն է դրա հետևանքներից: Այս առումով Հայաստանի Հանրապետությունը ԽՍՀՄ վերջին տարիներից ներքաշվելով միգրացիոն համաշխարհային գործընթացներում՝ եզակի չէ: Ավելի քան քսան տարիների հետխորհրդային հայաստանյան միգրացիան ներկայանում է իր որակական գրեթե բոլոր ձևերով՝ ներառելով էկոլոգիական միգրանտներին, փախստականներին, ներքին տեղահան-

վածներին, անվերադարձ միգրանտներին, աշխատանքային կարճաժամկետ սեզոնային և երկարաժամկետ միգրանտներին, առևտրային միգրանտներին, մաքոքային, սահմանային միգրանտներին, անկանոն միգրանտներին, թրաֆիկինգի մասնակիցներին, զոհերին, միգրանտներին, ապաստան հայցողներին, հայրենադարձներին, կրկնակի միգրանտներին և այլն:

Կենտրոնի ստեղծումը հենց ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետում պայմանավորված է առաջին հերթին այն հանգամանքով, որ վերջինս միգրացիայի ուսումնասիրության բնագավառում ունի տասնյակ տարիների առաջնակարգ փորձ և մասնագիտացված գիտական ներուժ, ինչի վկայությունն են ֆակուլտետի մասնագետների կողմից միջազգային կառույցների, տեղական և արտասահմանյան դրամաշնորհների աջակցությամբ իրականացվող բազմաթիվ միգրացիոն ուսումնասիրությունները, ծրագրերը, ֆակուլտետում շարունակաբար դասավանդվող առարկաներն ու ղեկավարվող հետազոտական թեմաները, ուսումնասիրտադրական պրակտիկաները, ատենախոսությունները, արտասահմանյան և հայրենական պարբերականներում լույս տեսնող թեմատիկ հոդվածները, հաշվետվությունները, մասնակցությունները գիտական կոնֆերանսներին:

Ֆակուլտետին կից գործում է օտարալեզու հարուստ մասնագիտական գրադարան, որն ուսանողներին հնարավորություն է տալիս յուրացնելու համապատասխան նյութը, կատարելու գիտահետազոտական աշխատանք: Ֆակուլտետին կից ստեղծվել է գործում են նաև հեռաուսուցման լաբորատորիան՝ «Սոցիալական աշխատանք», «PR և մարքեթինգ», «HR» (մարդկային ռեսուրսների կառավարում), «Սոցիալական մանկավարժություն», «Սոցիալական քաղաքականություն և վարչարարություն» մասնագիտություններով:

Ուսումնական և գիտահետազոտական գործընթացների կազմակերպման գործում ֆակուլտետը համագործակցում է ինչպես ներհամալսարանական, այնպես էլ հանրապետության տարբեր կառույցների հետ:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմը համալրում են 4 պրոֆեսոր, 23 գիտությունների թեկնածու, որից 16 դոցենտ և 10 դասախոս: Ֆակուլտետում պարբերաբար դասավանդում են նաև արտասահմանցի հրավիրյալ դասախոսներ՝ Գերմանիայի, Չեխիայի, Շվեյցարիայի, Ավստրիայի, ՌԴ-ի, ԱՄՆ-ի և այլ երկրների հեղինակավոր համալսարաններից:

Ֆակուլտետի դասախոսները պարբերաբար վերապատրաստվում են արտասահմանյան հեղինակավոր համալսարաններում: Ֆակուլտետը միջազգային գիտական համագործակցություն է իրականացնում տարբեր երկրների՝ Ռուսաստանի Դաշնության, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Նորվեգիայի, Շվեդիայի, Չեխիայի, Ավստրիայի, Հունգարիայի, Հնդկաստանի հայտնի համալսարանների, ԱՄՆ-ի Քոնեքթիքուտի և Արիզոնայի համալսարանների հետ: Սոցիա-

լական աշխատանքի և սոցիալական տեխնոլոգիաների ամբիոնը սերտորեն համագործակցում է Քոնեքթիքուրի Սոցիալական աշխատանքի բարձրագույն դպրոցի հետ՝ երկու համալսարանների մագիստրատուրայի ուսանողների համար կազմակերպվում է on-line դասընթաց, որի ավարտից հետո ուսանողների փոխադարձ այցելություն է կատարվում Հայաստան և ԱՄՆ, բակալավրիատի ուսանողները հնարավորություն են ունենում ամառային կիսամյակում սովորելու Չեխիայի Հրադեբ Կրալովի համալսարանում:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ֆակուլտետի ձևավորման հենց առաջին տարվանից ամբիոնները ծավալեցին գիտամանկավարժական արդյունավետ գործունեություն, որի արդյունքներն են՝ նոր դասընթացների մշակումն ու դասավանդումը, ուսումնամեթոդական և գիտական աշխատանքների հրատարակումը, ֆակուլտետում մասնագիտացումների ներդրումը, միջազգային գիտաժողովների կազմակերպումը:

Բակալավրիատում առկա ուսուցմամբ «Սոցիալական աշխատանք» կրթական ծրագրի 3-րդ կուրսից ուսանողները կարող են կրթությունը շարունակել ընտրելով հետևյալ մասնագիտացումներից որևէ մեկը՝ սոցիալական տեխնոլոգիաներ, ընտանիքի և երեխաների սոցիալական պաշտպանություն, սոցիալական աշխատանքը պրոբացիայի ոլորտում:

Սոցիալական աշխատանքի գծով ուսման կարևոր մաս է կազմում մասնագիտական պրակտիկան, որը տևում է 4 կիսամյակ: Այն կազմակերպվում է հանրապետության տարբեր սոցիալական ծառայություններում, որտեղ երկու ղեկավարների հսկողությամբ ուսանողները յուրացնում են մասնագիտական անհրաժեշտ հմտություններ: Բացի այդ, ուսանողներն ունեն նաև ամառային պրակտիկայի հնարավորություն, որը կազմակերպվում է Հայաստանի և Արցախի տարբեր բնակավայրերում:

«Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտությամբ բակալավրի դիպլոմ կարելի է ստանալ նաև սովորելով հեռակա ուսուցման բաժնում, որտեղ ուսուցումը 5 տարի է, իսկ լսարանային պարապմունքները տևում են տարեկան 8 շաբաթ:

Ֆակուլտետն իրականացնում է մագիստրոսական կրթություն հետևյալ 5 ծրագրերով.

- ✓ սոցիոլոգիական հետազոտությունների մեթոդաբանություն
- ✓ սոցիալական քաղաքականություն և վարչարարություն
- ✓ սոցիալական անվտանգություն և միգրացիոն քաղաքականություն
- ✓ հասարակայնության հետ կապեր (PR)
- ✓ մարդկային ռեսուրսների կառավարում (HR):

Սոցիոլոգիան, հանդես գալով որպես ժամանակակից հասարակագիտական գիտելիքի կարևորագույն, հստակ ինստիտուցիոնալացված բաղադրատարր, ներկայանում է որպես ինքնուրույն գիտություն և գիտակարգ: Այն ներառում է

տեսական, մեթոդաբանական մոտեցումների, հասկացության համակարգերի և կիրառական մեթոդիկաների մի ողջ բազմազանություն: «Սոցիոլոգիա» մասնագիտության շրջանակներում կրթությունը ենթադրում է հասարակության վերաբերյալ համապարփակ աշխարհայացքի, հետազոտական հմտությունների ձևավորում և հասարակական նշանակալի հիմնախնդիրների շուրջ տեսական հայեցակարգերի և պրակտիկ լուծումների ըմբռնում: «Սոցիոլոգիա» մասնագիտությամբ կրթական ծրագրեր առկա են ԱՄՆ-ի, Եվրոպայի, հետխորհրդային երկրների առաջավոր կրթական հաստատությունների ուսումնական ծրագրերում: Աշխարհի գրեթե բոլոր համալսարաններում տվյալ մասնագիտության կայացվածության փաստը վկայում է սոցիոլոգիայի բնագավառում բարձրագույն կրթության՝ ձևավորված, հաջողված, պահանջարկ և լայն տարածում ունեցող միջազգային կրթական պրակտիկայի առկայության մասին: «Սոցիոլոգիա» գիտության արդի ձեռքբերումները, հեռանկարային զարգացումները, կիրառական անհրաժեշտությունն ու տարամակարդակ հանրային պահանջարկը տրամաբանորեն հրամայական են դարձնում սոցիոլոգիայի ներառումը բարձրագույն կրթության համակարգում՝ իբրև մասնագիտական պատրաստման առաջնահերթ և առանձին ուղղություն:

21-րդ դարում հաջող կարիերա անելու համար յուրաքանչյուրին կօգնեն սոցիոլոգիական աշխարհայացքն ու մեթոդական գիտելիքները: Սոցիոլոգները ուսումնասիրում և կառավարում են հասարակական կյանքը, սոցիալական փոփոխությունը, բազմազան համայնքները և նրանց փոխազդեցությունները, նրանք օգտագործում են գիտական մեթոդներ՝ համալիր սոցիալական հիմնախնդիրներին առաջարկելով կիրառական լուծումներ: Սոցիոլոգիան նպաստում է անհատի ստեղծագործականության, նորարարականության, քննադատական մտածելակերպի, վերլուծական և հաղորդակցման հմտությունների զարգացմանը: Սոցիոլոգներն ավելի լավ են հասկանում գլոբալացվող աշխարհը և առավել ճշգրիտ ըմբռնում իրենց մասնագիտական կայացման ուղին:

Այսօր ՀՀ պետական և մասնավոր ոլորտում ձևավորվել են հետազոտահեն գործունեության և քաղաքականության մշակման հրամայականներ: Ուստի և առանցքային նշանակություն են ձեռքբերում գիտության նորագույն ձեռքբերումների և արդի միջազգային փորձի հիման վրա պատրաստված սոցիոլոգները, ովքեր ի վիճակի կլինեն իրականացնել վերոհիշյալ գործառնությունները, հանդես կգան որպես ժամանակակից գիտելիքներով զինված և համապատասխան հմտություններով օժտված հետազոտողներ: Հաշվի առնելով գիտելիքահեն, հետազոտահեն տնտեսության ստեղծման և նորամուծությունների աջակցման պետական առաջնահերթությունները՝ մեծ նշանակություն է ձեռք բերում հմուտ հետազոտողներ պատրաստող կրթական ծրագիրը:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

«*Սոցիոլոգիա*» մասնագիտության բակալավրի և մագիստրոսի աստիճան ունեցող շրջանավարտները պահանջված են պետական մարմիններում, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, գիտական և գիտահետազոտական կազմակերպություններում, տեղեկատվական և խորհրդատվական կազմակերպություններում, համայնքային ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններում, կրթական հաստատություններում, առողջապահական և բնապահպանական գործակալություններում, նախագծային վերլուծական հետազոտական կենտրոններում, փորձագիտական խորհրդատվական հետազոտական կառուցվածքներում, տնտեսական տարբեր ոլորտների ձեռնարկությունների և կազմակերպությունների մարկեթինգային բաժիններում, հասարակական կարծիքի հետազոտման կենտրոններում ներառյալ լրատվական տարբեր կազմակերպությունները, միջազգային հասարակական կազմակերպություններում, հասարակական և իրավապաշտպան կազմակերպություններում, արդարադատության համակարգին հարող կազմակերպություններում, տարածքային պլանավորման գործակալություններում, սոցիալական աջակցության գործակալություններում:

«*Սոցիալական աշխատանք*»-ը մասնագիտական գործունեություն է, որն օգնում է անհատներին, խմբերին և համայնքներին լուծելու իրենց սոցիալական հիմնախնդիրները, ուժեղացնելով նրանց նոր գիտելիքներով ու հմտություններով, ավելի ներդաշնակ դարձնելով միջավայրի հետ նրանց փոխհարաբերությունները: Սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունքում բարելավվում է մարդկանց սոցիալական գործառույթը, հաղթահարվում են նրանց կյանքում առաջացած սոցիալական դժվարությունները:

Սոցիալական աշխատողները ակտիվորեն մասնակցում են սոցիալական փոփոխությունների նախագծման և իրականացման աշխատանքներին: ՀՀ սոցիալական պաշտպանության համակարգում իրականացվող բարեփոխումները խիստ պահանջված են դարձնում սոցիալական աշխատողներին:

«Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտությամբ շրջանավարտները կարող են աշխատել սոցիալական տարբեր ծառայություններում, համայնքապետարաններում, ինամքի հաստատություններում, դպրոցներում, հիվանդանոցներում, քրեակատարողական հիմնարկներում, դասավանդել մասնագիտական կրթական հաստատություններում և այլն:

2022 թ-ից նախատեսվում է բակալավրիտում Հասարակայնության հետ կապեր մասնագիտությամբ ընդունելություն: PR-ը (հասարակայնության հետ կապեր) ժամանակակից աշխարհում մեծ պահանջարկ վայելող մասնագիտություններից է, որը նպաստում է կազմակերպությունների և իրենց հասարակայնության միջև արդյունավետ հաղորդակցությունների ապահովմանը, տեղեկատ-

վական հոսքերի կառավարմանը, հասարակությունում կազմակերպության հեղինակության հաստատմանը:

PR-ի շրջանավարտները կարող են աշխատել որպես հասարակայնության հետ կապերի մասնագետ, PR-մենեջեր, պետական և մասնավոր կառույցներում PR-խորհրդատու, կազմակերպության լրատվական ծառայության աշխատակից, դեկավար, փորձագետ, ինչպես նաև նշված մասնագիտության շրջանակներում կարող են դասավանդել մասնագիտական կրթական հաստատություններում:

HR մասնագետը հանդիսանում է դեկավարների ու աշխատակիցների կապող օղակ, և նրա աշխատանքից է կախված կազմակերպության արդյունավետությունը: HR մասնագետը իրականացնում է աշխատակիցների հավաքագրում, վերապատրաստում, ուսուցում, զարգացում, ինչպես նաև անձնակազմի կատարողականի գնահատում:

Այսօր HR մասնագետը շատ պահանջված է և մեր ծրագրի շրջանավարտները կարողանում են գտնել մասնագիտական աշխատանք: Ծրագրում դասավանդում են ոլորտի հայտնի պրակտիկ մասնագետներ:

«Սոցիալական քաղաքականություն և վարչարարություն» մասնագիտացման մագիստրատուրայի շրջանավարտները կարող են աշխատել սոցիալական քաղաքականության մշակման ոլորտում՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, Ազգային ժողովին կից հանձնաժողովի փորձագիտական խումբ, հասարակական, բարեգործական, հանրային նշանակության կազմակերպություններ, ինչպես նաև սոցիալական ծառայություններ: Սոցիալական աշխատանքի և սոցիալական տեխնոլոգիաների ամբիոնի կողմից իրականացվող միջազգային ծրագրերը հնարավորություն կտան ցանկության դեպքում զբաղվել գիտական աշխատանքով, պատրաստել և պաշտպանել ատենախոսություն «սոցիալական աշխատանք» մասնագիտությամբ:

Ուսանողական կյանք և Ժամանց

Ֆակուլտետում գործում են «Ուսանողական խորհուրդ» և «Ուսանողական գիտական ընկերություն» ուսանողական կառույցները, որոնք ուսանողների առօրյան դարձնում են բազմակողմանի հագեցված:

Ուսանողական խորհուրդը կազմված է հետևյալ հանձնաժողովներից՝

Իրավական հանձնաժողով: Հանձնաժողովի նպատակն է բարձրացնել ուսանողների իրազեկվածության մակարդակն իրենց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ, պաշտպանել ուսանողների իրավունքներն ու օրինական շահերը, բարձրացնել ուսանողի իրավագիտակցության մակարդակը, իրանակացնել ՈւԽ իրավական ապահովումը:

Արտաքին կապերի հանձնաժողով: Հանձնաժողովի հիմնական գործառնություններից է ուսման և կրթության հետ կապված լավագույն ծրագրերի, միջոցառումների ու կրթաթոշակների մասին ուսանողներին տեղեկացնելը:

Մշակույթի հանձնաժողով: Հանձնաժողովի նպատակն է ապահովել մշակութային տարբեր ոլորտների հետ ծանոթացումը, ուսանողների մշակութային գիտելիքների հարստացումը, ինչպես նաև այլ մշակույթների հետ ծանոթացումը:

Գիտակրթական հանձնաժողով: Հանձնաժողովի գործառույթներից է ինտելեկտուալ խաղերի, բանավեճերի, տարբեր գիտահետազոտական ու գիտաճանաչողական արշավների, պատմամշակութային կոթողներ այցելությունների, ՀՀ-ում առաջատար մասնագետների հետ հանդիպումների, ուսանողներին հուզող թեմաների շուրջ քննարկումների միջոցով ուսանողների գիտակրթական կյանքի կազմակերպումը: Հանձնաժողովում ընդգրկված են տարբեր ֆակուլտետների բարձր առաջադիմություն ունեցող ուսանողներ:

Սոցիալական հարցերի հանձնաժողով և HR: Հանձնաժողովի նպատակն է տեղեկատվություն ունենալ ուսանողների սոցիալական խնդիրների մասին (անհրաժեշտության դեպքում լուծումներ գտնել), պարզել ուսանողների հետաքրքրությունների շրջանակը, բացահայտել առանձնահատուկ ընդունակություններ և այլ հմտություններ ունեցող ուսանողներին և խթանել դրանք:

Սպորտի հանձնաժողով: Հանձնաժողովի նպատակն է ուսանողների շրջանում ապահովել սպորտային առաջնությունների, խաղերի ժամանցը, որը նրանց հնարավորություն է տալիս ցուցադրել սպորտային հմտությունները:

Լրատվական հանձնաժողով: Հանձնաժողովի նպատակն է լուսաբանել ուսանողական խորհրդի հանձնաժողովների կողմից իրականացված միջոցառումները:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կատարվում է

- սոցիոլոգիա
- սոցիալական աշխատանք
- հասարակայնության հետ կապեր

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Սոցիոլոգիա	Անվճ	18	4	22	4	15	4
	Վճ		26		26		26
Սոցիալական աշխատանք	Անվճ	34	4	34	6	81	6
	Վճ		56		54		54
Հասարակայնության հետ կապեր	Անվճ	30	2				
	Վճ		27				

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020 թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Սոցիոլոգիա	23.75	18.5	30.5	17.75	11.5	7.5
Սոցիալական աշխատանք	30	16.75	31.25	15.25	18.5	7.75
Հասարակայնության հետ կապեր	37.75	17.5	-	-	-	-

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Բանասիրությունը հումանիտար գիտություն է, որն ուսումնասիրում է լեզուն ու գրականությունը, բացահայտում պատկերավոր խոսքի գեղեցիկ, իմաստալից աշխարհը: Այդ ասպարեզի խորհրդավոր ու գիտական դոներն իր ողջ հարստությամբ ու շռայլությամբ ձեր առջև կբացի ԵՊՀ հայ բանասիրության ֆակուլտետը:

Պատմական ակնարկ:

Հայ բանասիրության ֆակուլտետը համալսարանի հիմնադիր ֆակուլտետներից է (1919 թ.): Նրա հիման վրա են կազմակերպվել վաղուց ինքնուրույն գործող արևելագիտության, ռուս բանասիրության, ռոմանագերմանական բանասիրության (ներկայումս՝ Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության) և ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետները: Ֆակուլտետի հիմնադիր դասախոսներից շատերը բարձրագույն կրթություն էին ստացել արտասահմանյան նշանավոր համալսարաններում, նրանց մի մասը բնակվում և աշխատում էր տարբեր երկրներում, բայց հայրենիքում բացված համալսարանը դարձավ միավորող ուժ և համախմբեց նրանց: Նորաստեղծ համալսարանում բանասիրական առարկաներ են դասավանդել գիտության երախտավորներ Մանուկ Աբեղյանը, Հրաչյա Աճառյանը, Ստեփան Մալխասյանը, Մեսրոպ Եպիսկոպոս Տեր-Մովսիսյանը, Գարեգին Եպիսկոպոս Հովսեփյանը, Գրիգոր Ղափանցյանը, Արամ Ղանալանյանը, Աշխարհբեկ Մելիք-Քալանթարը, Գևորգ Ասատուրը, Արսեն Տերտերյանը, գրող Կոստան Զարյանը և այլք: Նրանց ջանքերն իզուր չանցան, և ֆակուլտետը դարձավ ու մնաց հայոց լեզվի ու գրականության գիտամանկավարժական հզոր կենտրոն: Հիմնադիր երախտավորներից հետո տարբեր տարիների ֆակուլտետում գիտամանկավարժական գործունեություն են ծավալել այնպիսի հանրաճանաչ գիտնականներ և դասախոսներ, ինչպիսիք են ակադեմիկոսներ և ակադեմիայի թղթակից անդամներ Մ. Մկրյանը, Գ. Ջահուկյանը, Էդ. Աղայանը, Է. Աթայանը, Էդ. Զրբաշյանը, Հ. Թամրազյանը, Գ. Սևակը, Վ. Նալբանդյանը, Գ. Անանյանը, գիտության դոկտորներ Ս. Ղազարյանը, Մ. Ասատրյանը, Ա. Սուքիասյանը, Հ. Բարսեղյանը, Ս. Գյուլբուղդայանը, Ռ. Իշխանյանը, Ա. Մարգարյանը, Գ. Գարեգինյանը, Ա. Շարուրյանը, Հ. Հարությունյանը, Հ. Պետրոսյանը, Ռ. Ղազարյանը, Խ. Բաղիկյանը, Լ. Մնացականյանը, Ռ. Սաքապետոյանը, Գ. Մանուկյանը, Լ. Հովսեփյանը, Ա. Պապոյանը, Ս. Գալստյանը և ուրիշներ: Ֆակուլտետում տասնամյակներ շարունակ դասավանդել են լեզվաբան-փիլիսոփա Է. Ավետյանը, ինչպես նաև Լ. Ներսիսյանը, ում դասերին հաճախ ներկա էին լինում նաև այլ բուհերի ուսանողներ:

Ֆակուլտետի շրջանավարտներ են նշանավոր շատ գրողներ (Գ. Մահարի, Ն. Զարյան, Խ. Դաշտենց, Հ. Շիրազ, Պ. Սևակ, Վ. Դավթյան, Ս. Կապուտիկյան և ուրիշներ), գրականագետներ, լեզվաբաններ, պետական գործիչներ, մայրենի լեզվի ու գրականության հազարավոր ուսուցիչներ:

Կառուցվածքը:

Ֆակուլտետն ունի չորս ամբիոն՝ Հայոց լեզվի, Հայոց լեզվի պատմության և ընդհանուր լեզվաբանության, Ակադեմիկոս Հր. Թամրազյանի անվան հայ

գրականության պատմության և գրականության տեսության, Հայ նորագույն գրականության պատմության և գրաքննադատության: Այս ամբիոնների պրոֆեսորադասախոսական կազմը ուսումնասիրել և ուսումնասիրում է լեզվաբանությանը, գրականագիտությանը վերաբերող բազմաթիվ հարցեր, ստեղծում մենագրություններ, ձեռնարկներ, դասագրքեր: Ֆակուլտետում ուսուցումն իրականացվում է բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով: Բակալավրիատում առկա ուսուցմամբ սովորում է 233 ուսանող (հեռակա՝ 35), իսկ մագիստրատուրայում առկա՝ 45 ուսանող (հեռակա՝ 11):

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը:

Այսօր էլ ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմը (դոկտորներ Վ. Գաբրիելյան, Ժ. Քալանթարյան, Ս. Մուրադյան, Յու. Ավետիսյան, Ա. Աբաջյան, Վ. Սաֆարյան, Ալ. Մակարյան, Ս. Ջանիդադյան, Փ. Մեթիխանյան, դոցենտներ Ս. Գրիգորյան, Ա. Ջրբաշյան, Վ. Պետրոսյան, Ն. Դիլբարյան, Լ. Թեյլան, Բ. Ներսիսյան և ուրիշներ) ֆակուլտետի դեկան Ա. Ավագյանի ղեկավարմամբ արժանապատվությամբ է կատարում վաստակաշատ ավագների հիմնադրած գործը: Բուհական, ինչպես նաև հանրակրթական դպրոցի տարբեր դասարանների՝ հայոց լեզվի և հայ գրականության մի շարք դասագրքերի հեղինակները ԵՊՀ հայ բանասիրության ֆակուլտետի նախկին և ներկայիս դասախոսներից են:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները:

Ֆակուլտետում ուսուցումը եռաստիճան է. բակալավրիատ՝ 4 տարի, մագիստրատուրա՝ 2 տարի, ասպիրանտուրա՝ 3 տարի:

Բակալավրիատում գործում է կրթական մեկ ծրագիր՝ «Հայոց լեզու և գրականություն», որի շրջանավարտները ստանում են բանասիրության բակալավրի աստիճան:

Մագիստրատուրայում գործում են կրթական հետևյալ ծրագրերը՝ «Ժամանակակից հայոց լեզու և թարգմանչական գործ», «Հայոց լեզվի պատմություն և լեզվաբանություն», «Հայ գրականություն», որոնց շրջանավարտները ստանում են բանասիրության մագիստրոսի աստիճան:

Ֆակուլտետում գործում է նաև հեռակա ուսուցմամբ բակալավրիատ (5 տարի) և մագիստրատուրա (2,5 տարի):

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապը աշխատաշուկայի հետ:

Ուսանելով Երևանի պետական համալսարանի հայ բանասիրության ֆակուլտետում՝ դուք կարող եք դառնալ հայ մտքի երախտավորների գործի արժանի շարունակողը: Մասնագիտական որակյալ կրթությունը կյանքում կօգնի ձեզ լինելու դասախոս, ուսուցիչ, խմբագիր, թարգմանիչ, գիտաշխատող, աշխատանքային ամենաբազմազան ոլորտներում մշակութային գործի կազմակերպիչ և այլն: Ֆակուլտետում ուսանելու տարիներին դուք կուսումնասիրեք ժամանակակից հայերենի հնչյունաբանություն, բառագիտություն և քերականություն, ոճագիտություն, խմբագրական գործ, թարգմանչական գործ, գրաբար, հայոց լեզվի պատմություն, արևմտահայերեն, ընդհանուր լեզվաբանություն, հայոց լեզվի համեմատական քերականություն, հայ ժողովրդի բանահյուսություն, հին, միջնադարյան, նոր, նորագույն և արդի հայ գրականություն, գրականության տեսություն, ինչպես նաև կյուրացնեք լեզվին և գրականությանը վերաբերող

մասնագիտական տարբեր դասընթացներ:

Ուսանողական կյանք և ժամանց:

Ֆակուլտետում գործում են ՈւԻՄ (ուսանողական խորհուրդ) և ՈւԳԸ (ուսանողական գիտական ընկերություն), որոնց մասնակիցները պարբերաբար կազմակերպում են տարաբնույթ միջոցառումներ՝ էքսկուրսիաներ, այցելություններ թանգարաններ և մշակութային այլ օջախներ, հանդիպումներ գրողների, գրականագետների ու լեզվաբանների հետ, գրքերի քննարկումներ և այլն:

Ֆակուլտետը գիտամշակութային կապեր ունի Հայաստանի Հանրապետության և Սփյուռքի հայագիտական տարբեր հաստատությունների, ինչպես նաև ՀՀ գրողների միության, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի, Մատենադարանի, հայ գրողների տուն-թանգարանների, հրատարակչությունների, առաջավոր դպրոցների հետ, պարբերաբար կազմակերպվում են միջազգային, հանրապետական և միջբուհական գիտական նստաշրջաններ, կոնֆերանսներ, օլիմպիադաներ, տպագրվում մենագրություններ:

Ընդունելությունն ըստ ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

– հայոց լեզու և գրականություն

կրթական ծրագրով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Հայ բանասիրության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Հայոց լեզու և գրականություն	Անվճ	49	12	67	12	133	10
	Վճ		68		77		60

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Հայոց լեզու և գրականություն	31.75	18.25	35	16.75	19.25	11.5

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Պատմական ակնարկ

1921 թ-ին Երևանի պետական համալսարանում բացվել է Մանկավարժության ֆակուլտետը, որի ղեկանն է եղել դոկտոր, պրոֆեսոր Գուրգեն Էդիլյանը: Նույն տարում Մանկավարժության ֆակուլտետի կառուցվածքում ձևավորվել է մանկավարժության ամբիոնը, որը համալսարանի հնագույն ամբիոններից է՝ անցնելով 100-ամյա գիտակրթական ուղի: Մանկավարժության ամբիոնի կայացման և ուսումնագիտական աշխատանքների կազմակերպման ու զարգացման գործում իրենց ծանրակշիռ ներդրումն են ունեցել ճանաչված պրոֆեսորներ Գ. Էդիլյանը, Ա. Շավարշյանը, Մ. Մանթրոսյանը, Ա. Մովսիսյանը, Հր. Քարամյանը, Թ. Ջուհարյանը, Հ. Մախչանյանը, դոցենտներ Ա. Իգնատյանը, Մ. Խուդոյանը, Ալ. Մանուկյանը, Թ. Հուրիխանյանը, Թ. Բալասանյանը, Լ. Ալեքսանյանը:

Ամբիոնի հիմնադիրների ստեղծած արժեքների պահպանման ու զարգացման գործին ներկայումս իրենց մեծ վաստակն են բերում ամբիոնի վարիչ, դոկտոր, պրոֆեսոր Ն. Հ արությունյանը, դոցենտներ Թ. Հարությունյանը, Գ. Բարայանը, Վ. Գյուլբուդադյանը, Ա. Ղազարյանը, Ա. Գրիգորյանը, Ա. Աշիկյանը, Ա. Ալեքսանյանը, Մ. Ավետիսյանը, Լ. Հայրապետյանը և ուրիշներ: ԵՊՀ մանկավարժության ամբիոնը հիմնադրման օրվանից իր կարևոր ներդրումն է ունեցել և այսօր էլ ունի Երևանի պետական համալսարանի գիտակրթական գործունեության մեջ:

Կառուցվածքը

2017 թ-ի հուլիսի 6-ին ԵՊՀ գիտխորհուրդը միաձայն որոշում կայացրեց Մանկավարժության ամբիոնի բազայի վրա ստեղծել Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոն, իսկ 2017 թ-ի դեկտեմբերի 23-ին ԵՊՀ հոգաբարձուների խորհուրդը հաստատեց ԵՊՀ գիտխորհրդի որոշումը:

Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնը ԵՊՀ-ի ինքնուրույն կառուցվածքային ստորաբաժանում է:

Կենտրոնում սովորում է 270 ուսանող: Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնում գործում են Մանկավարժության ամբիոնը, Կենտրոնի գիտխորհուրդը, մեթոդական խորհուրդը, Որակի ապահովման հանձնաժողովը, Արիբյուրոն, Մրցութային հանձնաժողովը, ՈԻԽ-ն և ՈԻԳԸ-ն:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Կենտրոնում դասավանդում են 4 գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր, 14 գիտ. թեկնածու, դոցենտ, 3 գիտ. թեկնածու, ասիստենտ և 6 դասախոս: Ամբիոնում աշխատում են ինչպես ԵՊՀ, այնպես էլ հանրապետության տարբեր բուհերի դասախոսներ:

Գործող կրթական ծրագրերը և շնորհվող որակավորումը Մանկավար-

ծության և կրթության զարգացման կենտրոնում գործում է 4 կրթական ծրագիր:

2010/2011 ուստարում բացվել է «Սոցիալական մանկավարժություն» կրթական ծրագիրը բակալավրիատում: Վերջինիս նպատակն է ՀՀ հանրակրթական դպրոցների համար պատրաստել սոցիալական մանկավարժներ, ովքեր կնպաստեն հանրակրթության ոլորտում երեխաների սոցիալական, հաղորդակցական, հոգեբանամանկավարժական տարաբնույթ խնդիրների և սահմանափակ կարողությունների տեր երեխաների ներառական ուսուցման հիմնահարցի լուծմանը՝ ելնելով իրենց մասնագիտական գործունեության նպատակից, խնդիրներից, գործառույթներից, թիրախային խմբերի առանձնահատկություններից և տեխնոլոգիաներից:

Կրթական ծրագրի նպատակն է ուսանողներին ներկայացնել սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության հիմնախնդիրները, մեկնաբանել սոցիալական միջավայրի դաստիարակչական մեծ ներգործությունը տարբեր տարիքային խմբերի և տարբեր սոցիալական խնդիրներ ունեցող մարդկանց զարգացման գործընթացի վրա՝ սոցիալականացման համատեքստում:

Հանրակրթական դպրոցում սոցիալական մանկավարժն իրականացնում է հետևյալ գործառույթները. նա ուսումնասիրում, հետազոտում, փաստորոշում է աշակերտի առջև ծառայած խնդիրը, այնուհետև այն լուծելու համար օգնում, աջակցում, ուղղորդում, վերադաստիարակում, խորհրդատվություն և վերականգնողական (հոգեբանամանկավարժական) աշխատանքներ իրականացնում: Մրանք կատարվում են տարբեր մեթոդների և տեխնոլոգիաների միջոցով: Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներում սոցիալական մանկավարժի անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը ամրագրված է ՀՀ հանրակրթության պետական կրթակարգում:

Մանկավարժության ամբիոնը մասնագիտական-կրթական գործունեության շրջանակներում առաջիկայում նախատեսում է բացել «Կիրառական սոցիալական մանկավարժություն» մագիստրոսական նոր կրթական ծրագիր՝ ընտանիքներում, դպրոցներում, հատուկ հաստատություններում սոցիալ-մանկավարժական կիրառական աշխատանքներ իրականացնելու համար: Այս կրթական ծրագրի արդյունավետ կազմակերպման համար նախատեսվում է նաև «Կիրառական սոցիալական մանկավարժության» լաբորատորիայի ստեղծումը, որտեղ կկազմակերպվեն ուսանողների գործնական դասերը և կիրականացվեն սոցիալ-մանկավարժական բազմաթիվ ուսումնասիրություններ: Ներկայումս սովորող ուսանողների թիվը 177 է:

Կենտրոնը մասնագիտական կրթական ծրագրեր է իրականացնում նաև մագիստրատուրայում:

1998 թ-ին Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի Մանկավարժության ամբիոնը բացել է «Կրթության կազմակերպում» կրթական

ծրագիրը: «Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական ծրագիրը պատրաստում է կրթության կազմակերպիչներ հանրապետության հանրակրթության և բարձրագույն կրթության ոլորտների համար:

«Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական ծրագրի շրջանակներում կրթական գործի ապագա կազմակերպիչները ծանոթանում են ՀՀ կրթության համակարգի, նրա կառուցվածքի, կառավարման, ինչպես նաև կրթական բարեփոխումների մասին, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն կրթության որակի ապահովման և զարգացման գործում: Հանգամանորեն վերլուծվում և քննարկվում են կրթական քաղաքականության նպատակները, խնդիրները, ռազմավարությունը, առանձնահատկությունները և իրականացման ճանապարհները:

«Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական ծրագրում ուսանելու տարիներին ուսանողները ծանոթանում են կրթության օրենսդրական դաշտին, անհրաժեշտ գիտելիքներ են ձեռք բերում կրթության կառավարման հիմնախնդիրների և կրթության ֆինանսավորման եղանակների մասին: Այս ամենի արդյունքում կրթական գործի ապագա կազմակերպիչները գիտամանկավարժական պրակտիկայի ընթացքում կարողանում են տեսական գիտելիքները կիրառել կոնկրետ իրավիճակում: Ճկուն, արագ դիրքորոշումներ ունենալ, հիմք ընդունել կառավարման սկզբունքները, մեթոդներն ու ոճերը՝ բարձրացնելու համար կառավարման արդյունավետությունը:

«Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական ծրագիրն իրականացվում է առկա և հեռակա ուսուցմամբ: Ուսանողների թիվը 50 է:

2006 թ-ից մինչ օրս այս կրթական ծրագրում անհատական գրաֆիկով սովորել և սովորում են սփյուռքահայ ուսուցիչներ և տնօրեններ Լիբանանից, Սիրիայից, Թուրքիայից, Եգիպտոսից և Իրանից:

2016/17 ուստարում Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնը մագիստրատուրայում բացել է երկրորդ մագիստրոսական կրթական ծրագիրը՝ **«Դպրոցական մանկավարժություն և մեթոդիկա»**:

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել ուսուցիչներ հանրակրթական դպրոցների համար: Կրթական ծրագիրը նախատեսված է այն անձանց համար, ովքեր ունեն բակալավրի աստիճան կամ դիպլոմավորված մասնագետներ են, սակայն չունեն ուսուցչի որակավորում:

Կրթական ծրագրի տևողությունը 1,5 տարի է, ուսուցման ձևը՝ հեռակա: Ուսանողների թիվը 17 է:

2021/22 ուստարում Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնը մագիստրատուրայում բացել է երրորդ մագիստրոսական կրթական ծրագիրը՝ **«Ուսուցչական առաջնորդություն»**:

Ծրագրի նպատակն է պատրաստել որակյալ մանկավարժներ Հայաստանի ու Արցախի սահմանամերձ և հեռավոր մարզերի գյուղերի հանրակրթական դպրոցների համար:

Կրթական ծրագրի տևողությունը 1,5 տարի է, ուսուցման ձևը՝ հեռակա: Ուսանողների թիվը 26 է:

Բեղմնավոր է ԵՈՀ մանկավարժության ամբիոնի գիտահետազոտական գործունեությունը: Մանկավարժության ամբիոնն իր գործունեության 100 տարիների ընթացքում կատարել է հսկայածավալ գիտահետազոտական աշխատանքներ, որոնց արդյունքում տպագրվել է 51 մենագրություն, 16 դպրոցական դասագիրք, 16 ուսուցչի մեթոդական ձեռնարկ, 7 բուհական ձեռնարկ, Մանկավարժական հանրագիտարան՝ 2 հատորով, Մանկավարժական բառարան, ավելի քան 1600 գիտական հոդված և՛ Հայաստանում, և՛ արտերկրներում՝ Ռուսաստանի Դաշնություն, Վրաստան, Ուկրաինա, Բելառուս, ԱՄՆ, Հունգարիա, Գերմանիա, Լիբանան, Ավստրիա, Իսպանիա, Բելգիա, Լեհաստան:

Վերջին 20 տարիների ընթացքում մանկավարժության ամբիոնը ուսումնասիրել և զարգացրել է *մանկավարժության 14 գիտաճյուղ*. մանկավարժության պատմություն, համեմատական մանկավարժություն, սոցիալական մանկավարժություն, կրթության կառավարում, մանկավարժական վալեոլոգիա, մանկավարժական արքեոլոգիա, մանկավարժական անտրոպոլոգիա, իրավաբանական մանկավարժություն, երջանկության մանկավարժություն, արվեստի մանկավարժություն, մանկավարժական աքմեոլոգիա, մանկավարժական ֆուտուրոլոգիա, մանկավարժական քվալիմետրիա և մանկավարժական ռիսկաբանություն: Ուսումնասիրությունների արդյունքում տպագրվել է շուրջ 300 գիտական հոդված ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ արտասահմանյան տարբեր երկրների գիտական հանդեսներում /Ուկրաինա - Չերկասի համալսարանի Вестник, Կրպիվնիցկիի պետական համալսարանի միջազգային գիտական նյութերի ժողովածու, ՌԴ Տվերի պետական համալսարան և Լեհաստանի Վարշավայի համալսարանի միջազգային գիտական նյութերի ժողովածու/:

2012 թ-ից մանկավարժության ամբիոնին կից գործում է ԲՈԿ-ի գիտական աստիճաններ շնորհող մանկավարժության 058 մասնագիտական խորհուրդը՝ ԺԳ.00.01, (նախագահ՝ մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ն.Կ.Հարությունյան): Մանկավարժության 058 մասնագիտական խորհուրդը 2012 թ-ի մարտից մինչև 2022 թ-ի դեկտեմբերը կազմակերպել է 64 աստենախոսության պաշտպանություն, որից 7-ը դոկտորական, 57-ը՝ թեկնածուական, այդ թվում 6-ը՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունից:

Մանկավարժության ամբիոնը գիտական որակյալ կադրեր է պատրաստում ոչ միայն Հայաստանի, այլև Իրանի Իսլամական Հանրապետության, Կիպրոսի և սփյուռքի գաղթօջախների համար: Վերջին 20 տարիների ընթացքում

մանկավարժության ամբիոնը մանկավարժության ոլորտին տվել է 4 գիտությունների դոկտոր, 18 գիտությունների թեկնածու, որից 6-ը՝ ԻԻՀ-ի քաղաքացի:

ԵՊՀ մանկավարժության ամբիոնը իրականացնում է միջազգային գործունեություն: Մանկավարժության ամբիոնի գիտական գործունեությունը դուրս է եկել Հանրապետության սահմաններից:

ԵՊՀ մանկավարժության ամբիոնը կազմակերպել է միջազգային գիտաժողովներ և կլոր սեղաններ:

- 1997թ. մայիսին կազմակերպվել է միջազգային գիտաժողով՝ «Անչափահասների դաստիարակության հիմնահարցերը շուկայական հարաբերությունների պայմաններում» խորագրով, որին մասնակցում էին մանկավարժներ ԱՄՆ-ից, Լիբանանից և Միքսիայից:

- 2004 թ-ի հունիսին կազմակերպվել է կլոր սեղան՝ «Նորովի մոտեցում կրթության համակարգի կառավարմանը» թեմայով, որին մասնակցում էին մանկավարժներ Իրանից:

- 2014 թ-ի հոկտեմբերի 17-18-ը Ծաղկաձորում տեղի է ունեցել ԵՊՀ-ի մանկավարժության ամբիոնի կազմակերպած «Մանկավարժության ժամանակակից հիմնախնդիրները» խորագրով տարածաշրջանային միջազգային գիտաժողովը՝ նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 95 և մանկավարժության ամբիոնի 93-ամյակներին: Գիտաժողովին մասնակցում էին գիտնական մանկավարժեր ՀՀ-ից, Իրանից, Վրաստանից:

- 2017 թ-ի հոկտեմբերի 16-17-ին Կենտրոնը կազմակերպել է միջազգային գիտաժողով, որին մասնակցել է նաև EERA-ի պրեզիդենտ պրոֆ. Թեո Վուբելը: Նրա պաշտոնական առաջարկով Ասոցիացիայի կոնգրեսը 2022 թ-ին անցկացվելու է Հայաստանում, ԵՊՀ-ում՝ կազմակերպիչը Մանկավարժության և Կրթության զարգացման կենտրոնն է, որը 2014 թ-ից EERA անդամ է:

- 2019 թ-ի հուլիսի 3-ին Կենտրոնը կազմակերպել է «Կրթության կառավարման հիմնախնդիրները բարձրագույն կրթության համակարգում» խորագրով մեկօրյա ամառային դպրոց՝ նվիրված ԵՊՀ 100-ամյակին: Ամառային դպրոցին մասնակցում էր Ավստրիայի Գրացի համալսարանի մանկավարժության ամբիոնի վարիչ, դոկտոր պրոֆեսոր Յոհաննա Հոպֆները, ինչպես նաև Հայաստանի տարբեր բուհերի կրթության կառավարման ոլորտի մասնագետներ և մանկավարժներ:

- 2022 թ-ի օգոստոսի 22-24-ը Կենտրոնը կազմակերպել է Հայաստանում՝ ԵՊՀ-ում, Եվրոպական կրթական հետազոտությունների ասոցիացիայի /EERA/ միջազգային համաժողովը, որի անդամն է 2014 թ-ից: Համաժողովին մասնակցում էին աշխարհի 54 երկրներից 800 հետազոտող:

Մանկավարժության ամբիոնի դասախոսները գիտական զեկուցումներով հանդես են գալիս ոչ միայն հանրապետական, այլև միջազգային գիտաժողով-

ներին. Ռուսաստանի Դաշնություն, Ուկրաինա, ԱՄՆ, Հունգարիա, Անգլիա, Գերմանիա, Շվեյցարիա, Իսպանիա, Ավստրիա, Լեհաստան:

Մանկավարժության ամբիոնը սերտորեն համագործակցում է Մոսկվայի մանկավարժական պետական համալսարանի մանկավարժության ֆակուլտետի հետ: 2017թ-ի ապրիլին մանկավարժության ամբիոնից 1 հայցորդ և 1 մագիստրանտ մեծ հաջողությամբ մասնակցել են ՄՊՄՀ-ի կազմակերպած միջբուհական ուսանողական միջազգային գիտաժողովին՝ արժանանալով «Լավագույն գեկույց» անվանակարգին:

2019 թ-ին Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնում ստեղծվել է «Կրթությունը 21-րդ դարում» միջազգային գիտամեթոդական հանդեսը: Համագործակցում են մանկավարժ-գիտնականներ՝ Եվրոպական և ԱՊՀ 11 երկրներից՝ Ավստրիայից, Լեհաստանից, Ռուսաստանից, Ուկրաինայից, Բելառուսից, Անգլիայից, Նիդեռլանդներից, Չեխիայից, Արաբական Էմիրություններից և ԱՄՆ-ից:

Աշխատանքային հեռանկարները և կապը աշխատանքային շուկայի հետ

«Սոցիալական մանկավարժություն» կրթական ծրագրի կարևորությունը և անհրաժեշտությունը պայմանավորված են ոչ միայն աշխատաշուկայի պահանջարկ-առաջարկով, այլև 2004 թ-ին Կառավարության կողմից ընդունված ՀՀ Հանրակրթության պետական կրթակարգով, որտեղ ամրագրված է, որ ՀՀ բոլոր դպրոցները պետք է ունենան սոցիալական մանկավարժի հաստիք՝ դպրոցում առկա սոցիալ-մանկավարժական տարաբնույթ խնդիրները լուծելու համար:

Սոցիալական մանկավարժի մասնագիտության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նաև Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներում ներառական ուսուցման կազմակերպմամբ, որտեղ չափազանց կարևոր է սոցիալական մանկավարժի գործունեությունը:

«Սոցիալական մանկավարժություն» բակալավրիատի կրթական ծրագրի շրջանավարտները, ստանալով սոցիալական մանկավարժի որակավորում, կարող են աշխատել որպես սոցիալական մանկավարժ Հայաստանի Հանրապետության միջնակարգ հանրակրթական բոլոր դպրոցներում և հատուկ հաստատություններում:

«Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանավարտները.

- կարող են աշխատել կրթության կազմակերպիչներ հանրակրթության և բարձրագույն կրթության ոլորտներում,

Առաջիկայում նախատեսվում է կազմակերպել «Կրթության կազմակերպում» մագիստրոսական կրթական ծրագրի հեռավար ուսուցում հայերեն և անգլերեն լեզուներով:

«Դպրոցական մանկավարժություն և մեթոդիկա» մագիստրոսական

կրթական ծրագրի շրջանավարտները, ստանալով մանկավարժի որակավորում, կարող են աշխատել որպես ուսուցիչ Հայաստանի Հանրապետության միջնակարգ հանրակրթական բոլոր դպրոցներում՝ միջին և ավագ:

«**Ուսուցչական առաջնորդություն**» մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանավարտները, ստանալով ուսուցչի որակավորում, աշխատելու են որպես ուսուցիչ Հայաստանի Հանրապետության և Արցախի հեռավոր և սահմանամերձ գյուղերի հանրակրթական բոլոր դպրոցներում՝ միջին և ավագ:

Կենտրոնը պլանավորել է ստեղծել Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի թե՛ բակալավրիատի և թե՛ մագիստրատուրայի Շրջանավարտների միություն՝ սերտացնելով կապը Կենտրոնի և նրա շրջանավարտների միջև:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի ՈՒԳԸ-ն և ՈՒԽ-ն իրենց ակտիվ մասնակցությունն են բերում ԵՊՀ ՈՒԳԸ-ի և ՈՒԽ-ի աշխատանքներին: «Սոցիալական մանկավարժություն» և «Կրթության կազմակերպում» կրթական ծրագրերի ուսանողներն ամբիոնի դասախոսների ղեկավարությամբ ելույթներով մասնակցում են ՈՒԳԸ-ի զարնանային և աշնանային նստաշրջաններին: Մասնակից ուսանողներից շատերի ելույթները ճանաչվել են լավագույնը և ՈՒԳԸ-ի գիտական տեղեկագրում տպագրվել որպես հոդված: Կենտրոնի ուսանողները ակտիվորեն համագործակցում են այլ բուհերի ՈՒԳԸ-ների հետ՝ մասնակցելով միջբուհական ուսանողական գիտական ընկերությունների աշխատանքներին՝ արժանանալով տարբեր մրցանակների: ԵՊՀ Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի ուսանողները տարիներ շարունակ ակտիվորեն մասնակցում են համալսարանական մշակութային կյանքին, ուսանողական փառատոներին, Ուրախների ու հնարամիտների ակումբի միջոցառումներին, կամավորական աշխատանքներին:

Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի ուսանողների 25%-ը մասնակցում է Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի գիտխորհրդի աշխատանքներին:

Երկու տարվա կտրվածքով ներկայացնենք Կենտրոնի ՈՒԳԸ-ի և ՈՒԽ-ի գործունեությունը համառոտ.

- ԵՊՀ ՈՒԳԸ-ն Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի ՈՒԳԸ-ի հետ համատեղ 2021թ-ի **հոկտեմբերի 6-ին** կազմակերպել է միջազգային 7-րդ ուսանողական գիտական նստաշրջանը, որին մասնակցել են ուսանողներ ոչ միայն ԵՊՀ Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնից, այլև, ՀՊՄՀ-ից, ԳՊՀ-ից: ՈւԳԸ-ն մեկ տարվա ընթացքում կազմակերպել է նաև քննարկումներ, հանդիպումներ, սեմինարներ և այլ միջոցառումներ:

• Կենտրոնի ՈԻՄ-ն նույնպես կազմակերպել է տարբեր միջոցառումներ ուսումնական տարվա ընթացքում. հանդիպումներ, կինոդիտումներ, բանավեճեր, «Ինչ որտեղ, երբ» մրցույթ, այց մանկատներ /Երեխաների աջակցության կենտրոն/, այց ծերանոց՝ իրականացնելով կամավորական աշխատանքներ:

• **2021 թ-ի դեկտեմբերի վերջին** ՈԻՄ-ն կազմակերպել է ամանօրյա տոնական միջոցառում ուսանողների համար:

• **2022 թ-ի հոկտեմբերի 2-ին** ՈԻՄ-ն և ՈւԳԸ-ն Սոցիալական մանկավարժություն կրթական ծրագրի չորս կուրսերի ուսանողների ջանքերով կազմակերպել են միջոցառում՝ նվիրված Սոցիալական մանկավարժի միջազգային օրվան, որի ժամանակ տեղի է ունեցել 1-ին կուրսեցիների երդման արարողությունը:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի բակալավրիատում ընդունելությունը կկատարվի

- սոցիալական մանկավարժություն

կրթական ծրագրով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Սոցիալական մանկավարժություն	Անվճ	16	2	31	2	18	2
	Վճ		40		40		40

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Սոցիալական մանկավարժություն	30.25	15.5	18.5	7.5	13.5	7.75

ԺՈՒՌՆԱԼԻՍՏԻԿԱՅԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Երևանի պետական համալսարանում Ժուռնալիստիկայի բաժինը հիմնադրվել է 1949/1950 ուստարում:

1954 թ-ին Ժուռնալիստիկայի բաժնի առաջին շրջանավարտների թվում էին հետագայում անվանի գրող, հրապարակախոսներ Վարդգես Պետրոսյանը, Արտաշես Քալանթարյանը, հայ մամուլի պատմության նվիրյալներից բանասիրության դոկտոր Լիդա Գևորգյանը և այլք: 1960-70-ականների շրջանավարտների թվում նույնպես հայտնի շատ անուններ կան:

Խորհրդանշական մեկ իրողություն. 1960-80-ականներին Հայաստանի գրական, հասարակական, մշակութային կյանքում բացառիկ դեր ունեցած «Գարուն» ամսագրի խմբագիրները եղել են ԵՊՀ Ժուռնալիստիկայի բաժնի շրջանավարտներ, Հայաստանի գրողների միության նախագահներից երկուսը դարձյալ ավարտել են մայր բուհի Ժուռնալիստիկայի բաժինը:

Մեր շրջանավարտները առանցքային դերակատարություն ունեցան նաև 1988 թ-ի ազգային-ազատագրական շարժումը ձևավորելու և առաջնորդելու գործում, նրանցից ոմանք 1990-ականներին Հայաստանի երրորդ Հանրապետության օրենսդիր և գործադիր իշխանությունների երևելի դեմքերից էին:

Ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետը ԵՊՀ գիտխորհրդի որոշմամբ հիմնադրվել է 1999 թ. հոկտեմբերի 1-ին:

Կառուցվածքը

Այսօր աննախադեպ փոխակերպումներ է ապրում մեդիաալոբորը, ինչը ենթադրում է՝ լրագրողական կրթությունը նույնպես պետք է քայլի ժամանակին համընթաց: Այդ սկզբունքով են գործում ֆակուլտետի երկու ամբիոնները:

Նոր մեդիայի և հաղորդակցության ամբիոնում ներառված դասընթացները ներկայացնում են համացանցային ՋԼՄ-ների, մեդիաազդեցության ժամանակակից տեսությունների, մեդիա և հասարակություն փոխառնությունների հիմնական ուղղությունները:

Ամբիոնին կից գործում են *Նոր մեդիայի և հաղորդակցության* հետազոտությունների կենտրոնը և Փաստերի ստուգման լաբորատորիան:

Տպագիր և հեռարձակվող լրատվամիջոցների ամբիոնի աշխատակիցների ուշադրության կենտրոնում են ժամանակակից տեսալսողական մեդիան, առկա մարտահրավերներն ու հիմնախնդիրները:

Ամբիոնին կից գործում է ինովացիոն մեդիակենտրոնը՝ գերժամանակակից հեռուստա և ռադիոստուդիաներով:

Ամբիոնները հանրապետության լրատվամիջոցներից պարբերաբար հրավիրում են փորձառու դասախոս-մասնագետների՝ «Ժուռնալիստի վարպետու-

թյուն» առարկայի գործնական պարապմունքներն արդյունավետ և նպատակային կազմակերպելու համար:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմը համալրված է հանրապետության լավագույն մասնագետներով՝ 2 պրոֆեսոր, 17 դոցենտ, բանասիրական գիտությունների 5 թեկնածու:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Ֆակուլտետում գործում է ուսուցման եռաստիճան համակարգ: Առաջին աստիճանը բակլավրիատն է՝ «**Լրագրություն**» կրթական ծրագիր: Չորսամյա ուսումնառության ընթացքում ուսանողները ստանում են բարձրագույն մասնագիտական կրթություն՝ անհրաժեշտ գիտելիքներ և հմտություններ ձեռք բերելու, աշխատաշուկայում պահանջված ու մրցունակ լինելու համար:

Մագիստրատուրայում ուսուցում է կազմակերպվում «**Հեռուստատեսային լրագրություն**» (Հանրային հ/ը-ն հետ համատեղ) և «**Հասարակայնության հետ կապեր և հաղորդակցային տեխնոլոգիաներ**» կրթական ծրագրերով:

Բակլավրիատի 2007 թ-ից գործող հեռակա բաժինը մեծապես օգնում է աշխատանքային փորձ ունեցող բազմաթիվ լրագրողների, ովքեր չունեն համապատասխան մասնագիտական կրթություն, այն ձեռք բերելու ֆակուլտետում:

2011/2012 ուստարվանից հեռակա ուսուցում է իրականացվում նաև մագիստրատուրայում:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Բակլավրիատի շրջանավարտներից շատերն աշխատանքի են անցնում ԶԼՄ-ներում, ոմանք՝ ուսանողական տարիներից (թերթերի, շաբաթաթերթերի, ամսագրերի խմբագրություններ, ռադիոհեռուստաընկերություններ, լրատվական գործակալություններ, համացանցային ԶԼՄ-ներ), տարբեր գերատեսչությունների մամուլի ծառայություններ:

Հաշվի առնելով հայաստանյան լրատվադաշտի օրեցօր աճող պահանջարկը՝ ֆակուլտետը մշտապես թարմացնում է առաջարկվող կրթական ծրագրերը՝ կնքելով նաև մի շարք հուշագրեր առաջատար լրատվամիջոցների և լրագրողական կազմակերպությունների հետ:

Ֆակուլտետի ուսանողներն ակտիվորեն մասնակցում են միջազգային մի շարք կրթական ծրագրերի, հատկապես Erasmus + և Erasmus-mundus-ին:

Ֆակուլտետը ԵՊՀ միջազգային փոխանակման կրթական ծրագրերի շրջանակներում անգլերենով մշակել է մի շարք դասընթացներ արտերկրից ժամանող ուսանողների համար:

Մագիստրատուրայի լավագույն շրջանավարտներն ուսումնառությունը շարունակում են ասպիրանտուրայում, համալրում պրոֆեսորադասախոսական կազմի շարքերը:

Տարեցտարի ընդլայնվում են կապերը արտերկրի առաջատար բուհերի հետ:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետային ուսանողական խորհուրդը (ՈԻԽ) կազմակերպում է միջոցառումներ, իրազեկումներ: Ուսանողության ամենասիրած միջոցառումներից են անվանի լրագրողների հետ հանդիպումները: Նրանք խոսում են մասնագիտական ձեռքբերումների, դժվարությունների, ճշմարիտ լրագրության առջև ծառայած մարտահրավերների մասին:

ԵՊՀ ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետի Ուսանողական գիտական ընկերությունը (ՈւԳԸ) կազմակերպում է ուսանողական գիտական նստաշրջաններ, դասախոսություններ, վարպետության դասեր, սեմինար-քննարկումներ և այլն: Մերտորեն համագործակցում է հասարակական կազմակերպությունների, մեդիակենտրոնների, լրատվամիջոցների հետ:

Ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետում նոր տեխնոլոգիաների կիրառումը կարևոր տեղ է զբաղեցնում, իսկ ուսումնական գործընթացը իրականացվում է նաև վիրտուալ տիրույթում՝ դասախոսների և ուսանողների օնլայն շփման միջոցով: Նոր մեդիայի և հաղորդակցության հետազոտությունների կենտրոնում է տեղակայված Journalist.am և Journews.am էլեկտրոնային ուսումնական պարբերականների խմբագրությունը:

Որպես կրթագիտական կենտրոն՝ ֆակուլտետն ըստ արժանվույն է գնահատում ոչ միայն դասախոսների, այլև ուսանողների հնարավորությունները: Նրանց լավագույն զեկուցումներն ու հրապարակումները խրախուսվում են հատուկ մրցանակներով, տպագրվում տարբեր ժողովածուներում:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի
 - լրագրություն
 կրթական ծրագրով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Լրագրություն	Անվճ	62	4	102	4	134	4
	Վճ		61		61		61

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Լրագրություն	37.25	16	36.7 5	27.5	19.5	13

ՌՈՒՄ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՑ

Պատմական ակնարկ

Որպես բանասիրական գիտությունների համակարգի մի ճյուղ՝ ռուսագիտությունը ավանդաբար կարևորագույն տեղ է զբաղեցնում մեզանում: Բացի զուտ գիտական հետաքրքրությունից, որ ներկայացնում են թե՛ բուն ռուսագիտությունը, թե՛ առավել ևս՝ հայ-ռուսական համեմատական զուգադրական և տիպաբանական ուսումնասիրությունները բանասիրության բնագավառում, այն մեծ ազդեցություն է ունեցել մեր հասարակության հոգևոր կյանքում:

1938 թ. ԵՊՀ բանասիրական ֆակուլտետում բացվեց ռուսաց լեզվի և գրականության բաժանմունք: Տարիների ընթացքում այն ընդլայնվում էր թե՛ դասավանդվող առարկաների, թե՛ գիտական ուղղվածությունների ու թեմաների առումով:

1976 թ. այդ բաժանմունքի հիման վրա ստեղծվեց Ռուսաց լեզվի և գրականության ֆակուլտետը, որը հետագայում վերանվանվեց Ռուս բանասիրության ֆակուլտետ:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետում գործում են հետևյալ ամբիոնները. Ռուս գրականության, Ռուսաց լեզվաբանության, տիպաբանության և հաղորդակցման տեսության, ռուսաց լեզվի (հումանիտար ֆակուլտետների համար), Ռուսաց լեզվի (բնագիտական ֆակուլտետների համար):

Ֆակուլտետում գործում է չորս ուսումնական կարիքներ, այդ թվում՝ Հումաստանի աջակցությամբ ստեղծված «Հունագիտության կենտրոնը» և Լեհաստանի աջակցությամբ ստեղծված «Լեհերենի լսարանը»:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ռուս բանասիրության ֆակուլտետում աշխատում է 54 դասախոս, այդ թվում՝ բանասիրական գիտությունների 3 դոկտոր պրոֆեսոր, 1 դոկտոր դոցենտ, 15 թեկնածու դոցենտ, 36 ասիստենտ և դասախոս: Ֆակուլտետում առկա ուսուցմամբ սովորում է 106 ուսանող, որոնցից 97-ը՝ բակալավրիատում, 9-ը՝ մագիստրատուրայում: Շրջանավարտներից լավագույնները ուսումը շարունակում են ասպիրանտուրայում:

Ռուս բանասիրության ֆակուլտետում ուսումնամեթոդական աշխատանքն իրականացվում է հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

- ռուսաց լեզու և գրականություն և միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն մասնագիտություններին առնչվող առարկաներ, որոնց ուսուցումն ապահովում են ֆակուլտետի ամբիոնները,

- ռուսաց լեզվի գործնական դասընթաց, որը դասավանդում են համալսարանի ոչ մասնագիտական ֆակուլտետներում ռուսաց լեզվի (հումանիտար և

բնագիտական ֆակուլտետների համար) ամբիոնների դասախոսները:

Ֆակուլտետում կատարվում են նաև մի շարք գիտական ուսումնասիրություններ՝ ռուս գրականության պատմության և տեսության, ռուսաց լեզվաբանության արդի հիմնահարցերի, լեզուների տիպաբանության և հաղորդակցման տեսության, ինչպես նաև ռուսաց լեզվի դասավանդման մեթոդիկայի ընդհանուր ինդիքների վերաբերյալ: 2015 թ. հունվարից առանձին շարքով լույս է տեսնում «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Ռուս բանասիրություն» հանդեսը:

Ֆակուլտետի դասախոսները և լավագույն ուսանողները մասնակցում են հանրապետական, միջազգային գիտաժողովների, ինչի արդյունքում հրատարակվում են բազմաթիվ հոդվածներ և աշխատություններ: Դասախոսները ակտիվ մասնակցում են հանրակրթական դպրոցների համար ուսումնական գրականության ստեղծման աշխատանքներին:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Երկար տարիներ ֆակուլտետի հիմնական մասնագիտությունն է Ռուսաց լեզու և գրականությունը: Ֆակուլտետում ընդունելությունն իրականացվել է հետևյալ մասնագիտություններով՝ Թարգմանչական գործ՝ ռուսաց և հայոց լեզուներ (2000 - 2014 թթ.), Հունարեն լեզու և գրականություն (2011 - 2013 թթ.) և Լեզվաբանություն և միջմշակութային հաղորդակցություն՝ ռուսաց լեզու (2007 - 2018 թթ.): 2019/20 ուստարվանից գործում է **«Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)»** կրթական ծրագիրը: **«Ռուսաց լեզու և գրականություն»** ծրագրի շրջանավարտները ստանում են բանասիրության բակալավրի աստիճան, իսկ «Լեզվաբանություն և միջմշակութային հաղորդակցություն» ռուսաց լեզու» ծրագրի շրջանավարտները՝ լեզվաբանության և հաղորդակցման բակալավրի աստիճան: 2022/23 ուստարում բացվելու է երկու մեկամյա մագիստրոսական ծրագիր՝ **Ռուսաց լեզու և գրականություն և Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն):**

«Ռուսաց լեզու և գրականություն» մագիստրոսական ծրագրի նպատակն է՝ ուսանողների մոտ անհատական որակների զարգացումն ու նրանց մոտ մասնագիտական և ընդհանուր մշակութային կարողությունների ձևավորումը, ինչը հնարավորություն կտա շրջանավարտին կայանալու որպես ռուս բանասիրության բնագավառում բարձրորակ և աշխատաշուկայում մրցունակ մասնագետ:

«Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)» մագիստրոսական կրթական ծրագիրը բակալավրիատում գործող «Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)» ծրագրի տրամաբանական շարունակությունն է և ուսանողներին հնարավորություն կտա ստանալ գիտելիքներ միջմշակութային հաղորդակցման գործընթացի առանձնահատկությունների և թարգմանության կարևորագույն միտումների վերաբերյալ:

Մագիստրոսական ծրագրերի շրջանավարտները ստանում են բանասիրության մագիստրոսի աստիճան:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Աշխատաշուկայի ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ ՀՀ-ում կատարվող ոլորտներում հայերենից ռուսերեն որակյալ թարգմանիչների, ինչպես նաև միջմշակութային հաղորդակցման մասնագետների և հաղորդակցային ու մշակութային կոմպետենցիաներին տիրապետող որակյալ մասնագետների մեծ պահանջարկ:

«Ռուսաց լեզու և գրականություն» բակալավրիական ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել միջին մասնագիտական կրթության հաստատություններում՝ որպես ռուսաց լեզվի և ռուս գրականության ուսուցիչ, տեղեկատվական գործակալություններում, հրատարակչություններում և խմբագրություններում, միջազգային կազմակերպություններում, որտեղ անհրաժեշտ է ռուսերենի իմացությունը, գովազդային գործակալություններում, թանգարաններում, պետական և մասնավոր ձեռնարկություններում և գրասենյակներում:

«Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)» բակալավրիական ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել ՋԼՄ-ներում (օրաթերթերի և հանդեսների խմբագրություններում), տեղեկատվական գործակալություններում, հրատարակչություններում, կրթական օջախներում (միջնակարգ կրթության հաստատություններում), տուրիստական գործակալություններում, միջազգային կազմակերպություններում և բոլոր այն կազմակերպություններում, որտեղ պահանջվում է հայերենի և ռուսերենի լավ իմացություն և թարգմանչական հմտություններ:

«Ռուսաց լեզու և գրականություն» մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանավարտները մասնագետներ են, որոնք կարող են ազատ շփվել և բանակցել արտերկրի ռուսալեզու մասնագետների հետ, ուստի նրանք հնարավորություն ունեն աշխատել բոլոր այն կազմակերպություններում, որտեղ պահանջվում է ռուսերենի լավ իմացություն:

«Միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)» մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել համալսարաններում և քոլեջներում՝ որպես միջմշակութային հաղորդակցման և թարգմանության դասախոս, տարաբնույթ գիտական կենտրոններում՝ որպես գիտաշխատողներ, միջազգային կազմակերպություններում, միջազգային հիմնադրամներում, արտասահմանյան ձեռնարկությունների մասնաճյուղերում, դեսպանատներում, խմբագրություններում:

Ռուս բանասիրության ֆակուլտետը սերտորեն համագործակցում է Երևանի Վ.Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի, Հայ-Ռուսական համալսարանի և հանրապետության այլ բուհերի համապատասխան ֆակուլտետների հետ:

Վերականգնվել են երբեմնի սերտ կապերը Ռուսաստանի և ԱՊՀ մյուս երկրների գիտական և գիտակրթական հաստատությունների հետ:

Արդեն ինը տարի է ֆակուլտետի մագիստրատուրայի 1-ին կուրսի լավա-

գույն ուսանողները գործուղվում են Մոսկվա՝ Յանցային համալսարանի ծրագրով Ազգերի բարեկամության ռուսաստանյան համալսարան՝ համատեղ մագիստրոսական ծրագրով կրթությունը շարունակելու:

Տարբեր տարիների ֆակուլտետում սովորել են օտարերկրյա ուսանողներ Պարսկաստանից, Չինաստանից, Կիպրոսից, Իտալիայից: Արդեն տասը տարի ֆակուլտետում գործում է մեկամյա մագիստրոսական ծրագիր օտարերկրացիների համար:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Ֆակուլտետի ուսանողական կյանքը լի է բազմաբնույթ միջոցառումներով՝ ռուս գրողների հոբելյաններ, ինտելեկտուալ մրցույթներ և խաղեր, սեմինարներ և վեբինարներ՝ նվիրված արդիական տարբեր գիտական թեմաների:

Համաձայն ուսումնական պլանի՝ ուսանողները ուսումնասիրում են ինչպես հին (լատիներեն, հին սլավոներեն, հին ռուսերեն), այնպես էլ ժամանակակից (անգլերեն, լեհերեն, բուլղարերեն, չեխերեն, հունարեն) լեզուներ:

Ամեն տարի լավագույն ուսանողները մեկնում են ամառային լեզվաբանական դպրոցներ՝ Հունաստան, Բուլղարիա և Լեհաստան:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ռուս բանասիրության ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- ռուսաց լեզու և գրականություն
- միջմշակութային հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն) կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Ռուս բանասիրության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Ռուսաց լեզու և գրականություն	Անվճ	14	7	10	7	25	7
	Վճ		23		23		16
Միջմշ. հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)	Անվճ	12	5	9	5	17	5
	Վճ		15		15		20

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Ռուսաց լեզու և գրականություն	25.75	17.5	29	20.75	16.75	8.75
Միջմշ. հաղորդակցություն և թարգմանություն (ռուսերեն)	28.5	19.75	27.75	15.75	17	7.5

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետը կազմավորվել է 1991թ. Բանասիրական ֆակուլտետի ռոմանագերմանական լեզուների բաժնի հիման վրա: Իր գործունեության ընթացքում ֆակուլտետը հասցրել է մեծ ճանաչում ձեռք բերել ինչպես մեր հանրապետությունում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս: Այդ տարիների ընթացքում ֆակուլտետը հաջողությամբ է հաղթահարել իր առջև ծառայած խնդիրները՝ ուսումնական պլանները, ծրագրերը և դասավանդման մեթոդները համապատասխանեցնելով գիտության, տնտեսության և մշակույթի ասպարեզներում առաջադրվող ժամանակակից պահանջներին: Ֆակուլտետի շրջանավարտները հաջողությամբ աշխատում են մեր հանրապետության ամենատարբեր հիմնարկներում, հանրակրթական դպրոցներում, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, դեսպանատներում, պետական ու կառավարման բարձրագույն մարմիններում, արտասահմանում և մեր երկրում գործող միջազգային կազմակերպություններում: Ֆակուլտետը համագործակցում է ինչպես արտասահմանյան երկրների մի շարք համալսարանների (ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Իտալիա, Իսպանիա, Պորտուգալիա, Ռուսաստանի Դաշնություն և այլն), այնպես էլ Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի, Հայ-ռուսական (պլավոնական) համալսարանի և Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի հետ: Ֆակուլտետի դասախոսները ամեն տարի վերապատրաստման դասընթացներ են անցնում Ֆրանսիայում, Իտալիայում, Իսպանիայում, Գերմանիայում:

Կառուցվածքը

Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետում գործում են անգլիական բանասիրության (ամբիոնի վարիչ՝ ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, բ.գ.դ., պրոֆեսոր Ս. Գասպարյան), ռոմանական բանասիրության (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.դ., դոցենտ Հ. Բաղդասարյան), գերմանական բանասիրության (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.թ., դոցենտ Գ. Սավոյան), ֆրանսիական բանասիրության (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.թ., դոցենտ Գ. Սարգսյան), արտասահմանյան գրականության (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.թ., դոցենտ Ա. Սեդրակյան), թարգմանության տեսության և պրակտիկայի (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.թ., դոցենտ Ռ. Ղազարյան), միջմշակութային հաղորդակցության՝ անգլերենի (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.դ., պրոֆեսոր Շ. Պարոնյան) ամբիոնները, ինչպես նաև հումանիտար և բնագիտական ֆակուլտետները սպասարկող անգլերեն լեզվի թիվ 1 (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.թ., պրոֆեսոր Մ. Ապրեսյան) և անգլերեն լեզվի թիվ 2 (ամբիոնի վարիչ՝ բ.գ.դ., պրոֆեսոր Ե. Երզնկյան) ամբիոնները:

Երկու հարյուր հիսունից ավելի բարձրակարգ մասնագետներ ունեցող Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետը, որն այսօր իրականացնում է բազմաբնույթ ուսումնամեթոդական և գիտական գործունեություն,

ապահովում է գործնական անգլերենի, ֆրանսերենի, գերմաներենի, իսպաներենի և իտալերենի ուսուցում՝ որպես հիմնական և երկրորդ մասնագիտական լեզուներ, տեսական գիտելիքներ է հաղորդում բանասիրության տարբեր գիտակարգերի ոլորտում, ծանոթացնում երկրագիտական և լեզվամշակութաբանական իրողություններին, պատրաստում է միջմշակութային հաղորդակցության, թարգմանչական գործի, երկու օտար լեզուների հավասարաչափ տիրապետող մասնագետներ: Օտար լեզուներով հաղորդակցությունը կարևոր տեղ է գրավում ժամանակակից աշխարհում: Այսօր անգլերենը իր կայուն դիրքն է ապահովել հասարակական կյանքի բազմաթիվ ոլորտներում: Այս առումով առավել հեռանկարային է ոչ միայն անգլերեն լեզվական գիտելիքների ուսուցումը, այլ հաղորդակցական հմտությունների զարգացումը: Անգլերենից բացի այլ մասնագիտական լեզվի (իսպաներեն, իտալերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն) հավասարաչափ ուսուցումն իր հերթին թույլ կտա ֆակուլտետում տրվող որակավորումը ստացած շրջանավարտներին իրենց գիտելիքները կիրառելու ՀՀ և արտերկրի կրթական և տնտեսական տարբեր բնագավառներում՝ դրսևորելով միջազգային որակավորումներով աշխատելու ունակություններ:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են բանասիրական գիտությունների՝ 11 դոկտոր, 14 պրոֆեսոր, 61 թեկնածու դոցենտ, 32 թեկնածու ասիստենտ:

Այստեղ սովորում է 1200-ից ավելի ուսանող, որից 100-ը՝ մագիստրատուրայում: Շրջանավարտներից 21-ը կրթությունը շարունակում է ասպիրանտուրայում:

2007 թ-ից ֆակուլտետում գործում է նաև հեռակա ուսուցում «Անգլերեն լեզու և գրականություն» կրթական ծրագրով:

Անգլիական բանասիրության ամբիոնում բակալավրի աստիճան ապահովող ծրագրի պահանջները բավարարելու համար հատկապես կարևորվում են բառագիտության, ոճագիտության, հնչյունաբանության, ձևաբանության և շարահյուսության տեսության, ուսումնասիրվող լեզվի պատմության, թարգմանաբանության և կիրառական լեզվաբանության ոլորտների գիտելիքները:

Մագիստրոսական երկամյա ուսուցումը հիմնվում է ժամանակակից գիտական ձեռքբերումների վրա՝ ներառելով գիտական իմացության այնպիսի տարաբնույթ ոլորտներ, ինչպիսիք են գործառական ոճագիտությունը, տեքստի մեկնաբանությունը, գործաբանական լեզվաբանությունը, հոգելեզվաբանությունը, դիսկուրսի տեսությունը, մշակութային մարդաբանությունը և այլն, որոնք նաև նպաստում են անհատի ձևավորմանն ու կայացմանը: Մագիստրոսի աստիճանի ապահովումը ենթադրում է նաև լեզվաբանական և լայն բանասիրական տեսագործնական խնդիրներ լուսաբանող մագիստրոսական թեզի իրականացում և պաշտպանություն: Անգլիական բանասիրության ամբիոնը իրականացնում է բազմաձևավալ գիտահետազոտական գործունեություն՝ պատրաստելով աստիճա-

նավորված բարձրակարգ մասնագետներ (գիտության թեկնածուներ և դոկտորներ) ինչպես ԵՊՀ-ում, այնպես էլ հանրապետության այլ բուհերի գիտակրթական օղակներում աշխատելու համար: Ամբիոնը ակտիվորեն մասնակցում է նաև մասնագետների վերապատրաստման դասընթացների իրականացմանը՝ հաջողությամբ կյանքի կոչելով մասնագիտության արդի խնդիրների և անգլերենի որակավորման C1 – C2 մակարդակների ծրագրերը:

Ֆակուլտետի անգլիական բանասիրության ամբիոնի և մասնավորապես ամբիոնի վարիչի ակտիվ ջանքերով հիմնադրվել է անգլերենի ուսումնասիրության հայկական ասոցիացիան, որն Անգլերենի ուսումնասիրության եվրոպական ֆեդերացիայի անդամ է 2003 թ. սեպտեմբերից: Ասոցիացիան ամբիոնի և հանրապետության այլ ամբիոնների հետ համագործակցելով՝ կանոնավոր կերպով կազմակերպում է անգլերեն լեզվին, գրականությանը և մշակույթին վերաբերող գիտաժողովներ, սեմինարներ և այլ միջոցառումներ՝ նպաստելով ոչ միայն Հայաստանի բարձրագույն կրթության ոլորտի դասախոսների և հետազոտողների մասնագիտական և գիտական համագործակցության ամրապնդմանը, փորձի փոխանակմանը, այլև տարբեր երկրների բուհերի և գիտական կազմակերպությունների հետ համագործակցությանը: Ամբիոնն ակտիվ մասնակցություն ունի նաև ԵՊՀ-ի և ասոցիացիայի “Armenian Folia Anglistika” միջազգային գրախոսվող ամսագրի հրատարակման գործում:

Ամբիոնի բակալավրի ծրագրեր

Ամբիոնի բակալավրի *Անգլերեն լեզու և գրականություն* կրթական ծրագիրը (ուսուցման ձևը՝ հեռակա) նպատակ ունի պատրաստելու անգլերեն լեզվի և գրականության բնագավառում միջառարկայական գիտելիքներով և հմտություններով օժտված մասնագետներ: Այս ծրագրում կարևորվում է ոչ միայն անգլերենի բուն լեզվական գիտելիքների և դրանց կիրառման հմտությունների ուսուցումը, այլև անգլո-ամերիկյան գրականության, հոետորիկայի, զանգվածային լրատվության յուրահատկությունների իմացությունը: Սույն կրթական ծրագիրը ավարտելուց հետո ուսանողին շնորհվում է բանասիրության բակալավրի որակավորում:

Բանասիրության տեսությանն առնչվող հիմնախնդիրների իմացությունը և հասարակական գործունեության դաշտում (կրթություն, մեդիա, գործարար, տուրիզմ և այլն) գործնական շփման ունակությունների զարգացումը շրջանավարտին կդարձնի մրցունակ հնարավորություն կտա աշխատելու մասնագիտական ուղղվածություն ունեցող հայրենական և միջազգային տարբեր հաստատություններում:

Ամբիոնի բակալավրի *Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու (զերմաներեն լեզու, իսպաներեն լեզու, իտալերեն լեզու) և հաղորդակցություն* կրթական ծրագիրը նպատակ ունի տրամադրել երկու օտար լեզվի և համապատասխան գրականության խորացված ուսուցում, տրամադրել տեսական գիտելիքներ և

գործնական հմտություններ՝ հաշվի առնելով լեզվի ուսուցման ժամանակակից մեթոդները և զարգացնել ուսանողների հաղորդակցական հմտությունները, տեսությունը և պրակտիկան համադրելու և գնահատելու ունակությունը: Այս ծրագիրը ուսանողներին կտա այնպիսի գիտելիքներ և ազատ հաղորդակցվելու այնպիսի հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են հասարակական գործունեության բազմազան ոլորտներում մասնագիտական գործունեություն ծավալելու համար:

Այս ծրագրի շրջանավարտները երկու եվրոպական լեզուներով հաղորդակցվելու ժամանակակից հմտությունների և համապատասխան ռազմավարության կիրառման շնորհիվ կկարողանան դիմակայել շուկայական մրցակցությանը և իրենց տեղն ապահովել ժամանակակից աշխատաշուկայում: Կարևորվում և խրախուսվում են նաև քննադատական և վերլուծական հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ նախապայմաններ են հետագա աշխատանքային գործունեության համար: Շրջանավարտները կարող են աշխատել մասնագիտական ուղղվածություն ունեցող տարբեր հաստատություններում և ձեռնարկություններում, հանրապետական և միջազգային տարբեր կազմակերպություններում:

Անգլերեն լեզվի թիվ 1 և թիվ 2 ամբիոններն ակտիվորեն իրականացնում են լայնածավալ ու բազմամակարդակ կրթական ծրագրեր տարբեր ֆակուլտետներում: Դրանք ուղղորդված են անգլերենի ուսուցումը ծառայեցնելու ուսանողների մասնագիտական նպատակներին:

Այսօր անգլերեն լեզվի թիվ 1 ամբիոնի վարիչի և իր գործընկերների ջանքերի շնորհիվ ԵՊՀ-ում բացվել է Միջազգային թեստավորման պաշտոնական կենտրոն, որը հաջողությամբ է անցկացնում TOEFL-ի (ibt) (անգլերենի որպես օտար լեզվի թեստ) դասընթացներ և քննություններ ՀՀ տարբեր բուհերում ասպիրանտուրա ընդունվողների համար: Ամբիոնի մի շարք դասախոսներ մասնակցել են Հայաստանում Բրիտանական խորհրդի կողմից անցկացված IELTS միջազգային թեստավորման ծրագրին՝ ապագայում ցանկացողների համար վերապատրաստման դասընթացներ կազմակերպելու նպատակով:

Դասախոսների որակավորման ծրագրերի շրջանակում անգլերենի թիվ 1 ամբիոնի մի շարք միջազգային թեստավորման փորձ ձեռք բերած դասախոսներ անց են կացնում լեզվի B1 - B2 մակարդակի եվրոպական սանդղակին համապատասխան դասընթացներ ITEP-ի քննությունը հաջողությամբ հանձնելու համար (միջազգային վկայագրի տրամադրմամբ):

Ամբիոնը նաև կազմակերպում է մասնագիտական անգլերենի (Professional English) ուսուցում ԵՊՀ-ի վարչական և տարբեր մասնագիտություններ ներկայացնող պրոֆեսորադասախոսական կազմի համար:

Ամբիոնի նպատակն է տարբեր բնագավառներում մասնագիտացող ապագա գիտնականներին տալ մասնագիտական անգլերենի հուսալի գիտելիքներ ու

հատություններ, որոնք կօգնեն նրանց ներկայացնելու ՀՀ գիտական պոտենցիալը միջազգային ասպարեզում:

Անգլերեն լեզվի թիվ 2 ամբիոնի կողմից անգլերենի դասավանդման գործընթացում կիրառվող ժամանակակից մեթոդները նպաստում են ընդհանուր անգլերենի իմացության խորացմանը գուրահեռ ուսանողների՝ մասնագիտական գիտելիքների և անգլերենով դրանք փոխանցելու ունակությունների զարգացմանը: Անգլերենի կրթական ծրագրի նպատակը սովորողների մոտ հաղորդակցական կարողություններ զարգացնելն է տարբեր բաղադրիչներով՝ ընդգրկելով խոսքային գործունեության բոլոր հատությունները՝ ունկնդրել, ընթերցել, խոսել, գրել:

Քանի որ օտար լեզուների դասավանդման ժամանակակից առաջատար մեթոդաբանությունը չի կարելի լիարժեք համարել առանց նորագույն տեխնոլոգիաների (ICT) կիրառման, ամբիոնի կողմից ներդրվել և արդյունավետ կիրառվում է համակարգչային Edusoft – English Discoveries ծրագիրը, որն ընդգրկում է 12 մակարդակ՝ տարրականից (basic) մինչև բարձր (executive)՝ ներառյալ գործարար անգլերենը (Business English): Այս ծրագիրը մեծ հնարավորություններ է ստեղծում թե՛ դասախոսի, թե՛ ուսանողի համար և հնարավորություն ընձեռում ուսումնական գործընթացում ցուցաբերելու անհատական մոտեցում, բացահայտելու յուրաքանչյուր ուսանողի գիտելիքների մակարդակը և օգնելու նրան հաղթահարել դժվարությունները և լիարժեք ինտեգրվել ուսումնական գործընթացի մեջ:

Ամբիոնի կողմից առաջարկվող բազմամակարդակ A1-ից մինչև C2 կրթական ծրագրերն օգնում են ուսանողներին կատարելագործելու իրենց խոսքի մշակույթը, իսկ տարաբնույթ մեթոդների կիրառումը հետաքրքիր և արդյունավետ է դարձնում ուսումնական գործընթացը: Ամբիոնն ակտիվորեն մասնակցում է վերապատրաստման դասընթացների իրականացմանը՝ պատասխանատու լինելով որակավորման A1-A2 մակարդակների դասընթացների և քննությունների կազմակերպման համար: Ամբիոնին կից գործում է Անգլիական ակումբը (English Club), որի հանդիպումներին ուսանողները հանդես են գալիս իրենց հուզող հարցերով, մասնակցում քննարկումների, ներկայացնում զեկուցումներ: Կազմակերպվում են նաև արտալսարանային դասեր թանգարաններում, ցուցահանդեսներում և այլուր:

Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն կրթական ծրագիրը համեմատաբար նոր է ֆակուլտետում: Հայաստանի և աշխարհի տարբեր երկրների միջև մշտապես զարգացող տնտեսական, միջազգային, կրթական, մշակութային կապերի շնորհիվ այսօր միջմշակութային հաղորդակցության ոլորտի լեզվաբանությունը լայն պահանջարկ ունեցող մասնագիտություն է: Այս ամբիոնի նպատակն է պատրաստել անգլերենի բարձրակարգ մասնագետներ, որոնք կկարողանան արդյունավետ հաղորդակցվել տարբեր լեզվամշակույթների

ներկայացուցիչների հետ՝ կիրառելով լեզուների հարմարակման (ադապտացիա) մեխանիզմը: Ուսուցումը տարվում է անգլերեն գրավոր և բանավոր խոսքի, ինչպես նաև համացանցային գրագրության հմտությունները զարգացնելու ուղղությամբ:

Միջմշակութային հաղորդակցության անգլերենի ամբիոնում կատարվում է նաև գիտահետազոտական աշխատանք՝ ուղղված լեզվի և մշակույթի, ճանաչողական լեզվաբանության, միջմշակութային գործաբանության տարբեր բնագավառներին առնչվող խնդիրների լուծմանը:

Օրագրի նպատակն է՝

Ուսանողներին տրամադրել խորը և համակողմանի գիտելիք միջմշակութային հաղորդակցության ոլորտին առնչվող տեսական և գործնական խնդիրների վերաբերյալ:

Զարգացնել ուսանողների արդյունավետ միջմշակութային հաղորդակցության համար անհրաժեշտ գործնական մասնագիտական կարողությունները՝ կիրառելով անգլերեն բանավոր և գրավոր խոսքի գիտելիքներն ու հմտությունները հաղորդակցական տարբեր իրադրություններում, ինչպես նաև համացանցային եղանակով իրականացվող հաղորդակցություններում:

Օժտել ուսանողներին արդյունավետ հաղորդակցմանը նպաստող միջառարկայական գիտելիքներով և կարողություններով՝ միջմշակութային բախումներից խուսափելու և դրանց լուծման ձևերը գտնելու նպատակով:

Խթանել ուսանողների՝ անգլերենի և միջմշակութային հաղորդակցման տեսական և գործնական խնդիրների վերաբերյալ ինքնուրույն գիտական հետազոտություններ կատարելու ունակությունները:

Շրջանավարտների ապագա կարիերայի հնարավորությունները

«Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն» բակալավրի կրթական ծրագրի շրջանավարտները հնարավոր աշխատատեղեր կարող են զբաղեցնել հետևյալ հաստատություններում՝ ՀՀ նախարարությունների արտաքին կապերի վարչություններ և հաղորդակցման բաժիններ, բանկեր, միջպետական համատեղ ձեռնարկություններ և միջազգային կազմակերպություններ, մեդիա ոլորտում գործող մարքեթինգային գործակալություններ, գովազդային, համացանցային և իննովացիոն տեխնոլոգիաների, տուրիզմի ոլորտներում գործող պետական և մասնավոր կազմակերպություններ և գրասենյակներ, ԱՄՆ և Մեծ Բրիտանիայի դեսպանատներ, արտասահմանում Հայաստանի ներկայացուցչություններ, անգլերենի ուսուցման կենտրոններ, ՀՀ դպրոցներ:

Ֆրանսիական բանասիրության ամբիոնը սպասարկում է ԵՊՀ-ի գրեթե բոլոր ֆակուլտետները՝ ապահովելով ֆրանսերենի ուսուցում ակադեմիական նպատակների համար, իսկ Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետում՝ որպես առաջին և երկրորդ մասնագիտություն: Ֆրանսերենի ուսուցման համար ամբիոնն օգտագործում է Եվրոհամայնքի համապատասխան մասնա-

գիտացված կառույցների կողմից առաջարկվող A1-ից C2 մակարդակներ ապահովող դասագրքերն ու մեթոդները: Ամբիոնը սերտորեն համագործակցում է Ֆրանսիայի Մոնպելիե քաղաքի Պոլ Վալերիի անվան համալսարանի և Էքս-Մարսելի համալսարանի հետ, որտեղ ամեն տարի վերապատրաստման կուրսեր են անցնում ինչպես ուսանողները, այնպես էլ դասախոսները: Հաշվի առնելով եվրոպական կրթական համակարգում առկա մասնագիտությունների ինտեգրման միտումները, 2017 թ-ից մագիստրատուրայում ներմուծվել է նոր մասնագիտացում «Միջմշակութային հաղորդակցություն (ֆրանսերեն)»:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերը բակալավրիատի համար և շնորհվող որակավորումը:

Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետի ֆրանսիական բանասիրության ամբիոնն առաջարկում է բակալավրիատի *«Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն»* կրթական ծրագիրը՝ շնորհելով լեզվաբանության բակալավրի որակավորում:

Աշխատանքային հեռանկարները և կապը աշխատանքային շուկայի հետ

Բակալավրիատի *«Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն»* կրթական ծրագրի շրջանավարտները լեզվական և երկու եվրոպական լեզուներով հաղորդակցվելու ժամանակակից հմտությունների և համապատասխան ռազմավարության կիրառման շնորհիվ կկարողանան դիմակայել շուկայական մրցակցությանը և իրենց տեղն ապահովել ժամանակակից աշխատաշուկայում: Կարևորվում և խրախուսվում են նաև քննադատական և վերլուծական հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ նախապայմաններ են հետագա աշխատանքային գործունեության համար: Շրջանավարտները կարող են աշխատել այն հաստատություններում, ձեռնարկություններում, հանրապետական և միջազգային տարբեր կազմակերպություններում, որտեղ կարևոր տեղ են զբաղեցնում անգլերենով և ֆրանսերենով գործառույթները:

Ռոմանական բանասիրության ամբիոնում այսօր իրականացվում է ռոմանական երկու լեզուների՝ իսպաներենի և իտալերենի դասավանդում:

Իսպաներեն լեզու ուսումնասիրող ուսանողներին հնարավորություն է տրվում խորությամբ տիրապետել աշխարհի ամենատարածված լեզուներից մեկին՝ իսպաներենին, ինչպես նաև հարուստ գիտելիքներ ձեռք բերել իսպանախոս աշխարհի քաղաքակրթության վերաբերյալ: Ռոմանական բանասիրության ամբիոնն ունի իսպաներենի կաբինետ, հարուստ գրադարան և ապահովված է տեխնիկական անհրաժեշտ միջոցներով: Ամեն տարի՝ մայիս և նոյեմբեր ամիսներին, ռոմանական բանասիրության ամբիոնում իսպանագիտական ուսումնասիրությունների հայտնի կենտրոնի՝ Մերվանտեսի ինստիտուտի հետ համագործակցությամբ կազմակերպվում են իսպաներենի՝ որպես օտար լեզվի որակավորման միջազգային քննություններ՝ ըստ լեզուների իմացության եվրոպական արդի չափանիշների: Մի շարք փոխանակման ծրագրերի շրջանակներում իսպանական

բաժնի ուսանողներն իսպաներեն լեզվի կատարելագործման տարբեր դասընթացներ են անցնում Մադրիդի, Ալմերիայի, Վալենսիայի, Կադիսի և այլ համալսարաններում:

Հայաստանի Հանրապետությունում և աշխատանքի միջազգային շուկայում իսպաներենի դերն ու նշանակությունը շատ մեծ է: Եվ եթե նկատի ունենանք աշխարհում իսպաներենի տարածվածության գործոնը, նաև իսպանախոս երկրների հետ մեր հանրապետության քաղաքական, տնտեսական և մշակութային հարաճուն կապերը, ապա ակնհայտ է, որ «Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն» բակալավրի կրթական ծրագիրն արդիական է և պահանջված:

Իտալերեն լեզու ուսումնասիրող ուսանողներին հնարավորություն է տրվում մասնագիտական մակարդակով տիրապետել իտալերենին և ստացած գիտելիքները կիրառել գործնական աշխատանքում: Ամբիոնն ունի իտալերենի կաբինետ, հարուստ գրադարան և ապահովված է տեխնիկական անհրաժեշտ միջոցներով: Ամբիոնում մշտապես աշխատում է Իտալիայից գործուղված դասախոս, որը դասավանդում է մի շարք առարկաներ: Զանազան ծրագրերի շրջանակներում ամեն տարի Իտալական բաժնի ուսանողները և դասախոսներն իտալերեն լեզվի կատարելագործման և վերապատրաստման դասընթացներ են անցնում Իտալիայի տարբեր համալսարաններում: Ամեն տարի՝ հունիսին, ռոմանական բանասիրության ամբիոնում Սիենայի համալսարանի հետ համագործակցությամբ կազմակերպվում է իտալերենի որակավորման քննություն՝ ըստ լեզուների իմացության եվրոպական արդի չափանիշների:

Իտալերեն լեզու ուսումնասիրող ուսանողներն ընդգրկվում են Հայաստանում Իտալիայի դեսպանատան հետ համագործակցության շրջանակներում կազմակերպվող տարբեր ծրագրերում և հնարավորություն ունեն մասնակցելու դեսպանատանը պարբերաբար կազմակերպվող միջոցառումներին, ինչպես նաև օգտվելու դեսպանատան հարուստ գրադարանից:

Ամբիոնը պարբերաբար հրավիրում է մասնագետներ Իսպանիայի, Իտալիայի լավագույն համալսարաններից, որոնք աջակցում են ապահովելու օտար լեզուների դասավանդման բարձր մակարդակ:

Առաջարկող կրթական ծրագրերը բակալավրիատի և մագիստրատուրայի համար և շնորհվող որակավորումները

Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետի ռոմանական բանասիրության ամբիոնն առաջարկում է բակալավրիատի «Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն» և «Անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն» կրթական ծրագրերը՝ շնորհելով լեզվաբանության բակալավրի որակավորում:

Ամբիոնն առաջարկում է մագիստրատուրայի «Միջմշակութային հաղորդակցություն (իսպաներեն լեզու)» և «Միջմշակութային հաղորդակցություն (իտա-

լերեն լեզու)» կրթական ծրագրերը՝ շնորհելով Բանասիրության մագիստրոսի որակավորում:

Աշխատանքային հեռանկարները և կապը աշխատանքային շուկայի հետ

Բակլավվրիատի «Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն» և «Անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն» կրթական ծրագրերի շրջանավարտները, խորապես տիրապետելով աշխարհում լայն տարածում ունեցող երկու օտար լեզուների և հաղորդակցական որոշակի հմտությունների, կարող են դիմակայել արդի մարտահրավերներին և իրենց արժանի տեղն ապահովել ժամանակակից աշխատաշուկայում: Բակլավվրի նշված ծրագրերի շրջանավարտներն իրենց մասնագիտությամբ կարող են աշխատել պետական և ոչ պետական հաստատություններում, նախարարություններում, դիվանագիտական ծառայություններում, դիվանագիտական միջազգային տարբեր կառույցներում, նոտարական գրասենյակներում, մասնավոր ընկերություններում, տարբեր ուսումնական հաստատություններում:

Մագիստրատուրայի «Միջմշակութային հաղորդակցություն (իսպաներեն լեզու)» և «Միջմշակութային հաղորդակցություն (իտալերեն լեզու)» կրթական ծրագրերն ուսանողներին օժտում են այնպիսի գիտելիքներով ու կարողություններով, որոնք միջմշակութային հաղորդակցության բնագավառում լայն աշխատանքային գործունեության հնարավորություններ են ընձեռում:

Քանի որ վերոհիշյալ կրթական ծրագրերը միտված են բավարարելու ինչպես տեղական, այնպես էլ միջազգային գործատուների պահանջները, շրջանավարտները հնարավորություն կունենան աշխատելու ինչպես համապատասխան միջազգային կազմակերպություններում (ՄԱԿ և այլն, բիզնեսի ոլորտում առկա կազմակերպություններ), այնպես էլ պետական կառույցներում, մշակութային միություններում, հրատարակչություններում, ոչ պետական ձեռնարկություններում, զանազան գիտակրթական հաստատություններում, գրավոր և բանավոր թարգմանության տարբեր ոլորտներում և այլն:

Թարգմանության տեսության և պրակտիկայի ամբիոնի նպատակն է պատրաստել որակյալ թարգմանիչներ տարբեր մասնագիտական ոլորտներում աշխատելու համար:

«Թարգմանչական գործ՝ անգլերեն և հայերեն» կրթական ծրագիրը պատրաստում է թարգմանիչներ հետևյալ ուղղություններով՝ գեղարվեստական, մասնագիտական, ինչպես նաև բանավոր թարգմանիչներ՝ հաջորդական և համաժամանակյա ուղղություններով: Դասընթացները տեղի են ունենում տեխնիկապես հագեցած լսարաններում (համակարգիչներ, հեռուստացույցներ, DVD-ներ, ձայնագրիչներ, ինչպես նաև համացանցից օգտվելու հնարավորություն): 2018/2019 ուստարվանից թարգմանության տեսության և պրակտիկայի ամբիոնում գործում են համընթաց թարգմանության մասնագիտացված լսարանները, որոնք կահավորված են ժամանակակից տեխնիկայով՝ համապատասխան

միջազգային բոլոր չափանիշներին: Այստեղ վարպետության դասընթացներ են վարում տարբեր երկրներից հրավիրված բարձրակարգ մասնագետ-թարգմանիչներ: Թարգմանության տեսության և պրակտիկայի ամբիոնի նպատակներից է մատուցել շրջանավարտներին միջազգային չափանիշներին համապատասխան գիտելիքներ, որոնց շնորհիվ կապահովվի նրանց մրցունակությունն արդի աշխատաշուկայում: Ամբիոնը կատարում է գիտական աշխատանքներ՝ ուղղված թարգմանության տեսության և պրակտիկայի տարբեր ոլորտներին, ինչպես նաև դեկավարում է ասպիրանտների և հայցորդների գիտական թեմաները:

Ամբիոնի ուսանողներն իրենց արտադրական (թարգմանչական) պրակտիկան անց են կացնում մայրաքաղաքի տարբեր կազմակերպություններում, որտեղ կարևորվում է թարգմանչի աշխատանքը:

«Թարգմանչական գործ՝ անգլերեն և հայերեն» մագիստրոսական կրթական ծրագրի նպատակն է զարգացնել ուսանողների մասնագիտական հմտությունները՝ տրամադրելով խորացված ուսուցում թարգմանաբանության ոլորտում, տրամադրել տեսական և գործնական գիտելիքներ՝ թարգմանաբանության ժամանակակից մեթոդները, հիմնախնդիրները հասկանալու, մեկնաբանելու և վերլուծելու համար, ինչպես նաև հաղորդել ուսանողներին տարբեր մասնագիտական բնագավառներում թարգմանչական համապատասխան գործունեություն ծավալելու և որակյալ թարգմանություն կատարելու գործնական հմտություններ:

Սույն մասնագիտությամբ շրջանավարտները կարող են աշխատատեղեր զբաղեցնել հետևյալ հաստատություններում և կազմակերպություններում. Տարբեր նախարարությունների արտաքին կապերի բաժիններում, տարբեր մասնագիտական ոլորտներին (իրավական, տնտեսական, քաղաքական և այլն) առնչվող միջազգային կազմակերպություններում և միջպետական համատեղ ձեռնարկություններում, նոտարական գրասենյակներում, դատարաններում, բանկերում և այլ ֆինանսական կազմակերպություններում, ինչպես նաև մի շարք այլ պետական հաստատություններում և մասնավոր ձեռնարկություններում:

«Վարչագործարարական թարգմանություն» և «Զբոսաշրջային թարգմանություն» մագիստրոսական կրթական ծրագրերն ուսանողներին տրամադրում են մասնագիտական գիտելիքներ և կարողություններ, որոնք կնպաստեն վարչարարական և զբոսաշրջային թարգմանության ոլորտում մասնագիտական գործունեություն իրականացմանը:

Շրջանավարտների ապագա կարիերայի հնարավորությունները

Որակյալ թարգմանիչների պահանջարկը հանրապետությունում մեծ է և աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունները նույնպես բազմազան են: Սույն ծրագրի ավարտին ուսանողը կունենա ամբողջական և խոր գիտելիքներ թարգմանաբանության ոլորտում, ունակ կլինի կատարել գրավոր և բանավոր

թարգմանություններ տարբեր մասնագիտական ոլորտներում, ինչը զգալիորեն կլիթանի մրցունակությունն աշխատաշուկայում:

Գերմանական բանասիրության ամբիոնում կատարվում է նաև մեծ ծավալի գիտահետազոտական աշխատանք: Ամբիոնի դասախոսների ուժերով հրատարակվել և հրատարակման են պատրաստվել տարբեր բնույթի դասագրքեր, բառարաններ և ուսումնասօժանդակ նյութեր: Առանձին դասախոսներ ընդգրկված են Մանհայմի, Ռոստոկի, Համբուրգի, Հայդելբերգի համալսարանների հետ գիտական հետազոտությունների տարբեր համատեղ ծրագրերում: Ամեն տարի Գերմանիայից և Ավստրիայից հրավիրվում են բարձրակարգ մասնագետներ, որոնք իրականացնում են ինչպես մանկավարժական, այնպես էլ՝ գիտական աշխատանք: Գերմանական և ավստրիական ակադեմիական փոխանակման ծառայությունների միջոցով պարբերաբար տեղի է ունենում նաև ուսանողների և ուսանողական խմբերի փոխանակում:

Գերմանական բանասիրության ամբիոնն առաջարկում է հետևյալ կրթական ծրագրերը՝ Անգլերեն լեզու, գերմաներեն լեզու և հաղորդակցություն (բակլավրի կրթական ծրագիր), Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ գերմաներեն (մագիստրոսի կրթական ծրագիր): Բարձր առաջադիմություն ցուցաբերող ուսանողները հնարավորություն են ստանում կատարելագործելու իրենց լեզվական գիտելիքները Գերմանիայի և Ավստրիայի առաջատար համալսարաններում, իսկ մագիստրատուրայի առանձին ուսանողներ՝ այնտեղ անցկացնելու իրենց նախադիպլոմային պրակտիկան:

Համահամալսարանական և ֆակուլտետային միջոցառումներին ակտիվ մասնակցություն են ունենում նաև այս բաժնի ուսանողները: Հատկապես նշանակալից է նրանց մասնակցությունը միջազգային կարգի գիտաժողովներին ու սեմինարներին: Բաժնի մի շարք ուսանողներ խրախուսվել են գերմանական և ավստրիական առանձին կազմակերպությունների կողմից, ստացել տարբեր կարգի կրթաթոշակներ և անցել մասնակի ուսումնառություն այդ երկրներում: 2017 թ-ից սկսած գերմանական ակադեմիական փոխանակման ծրագրի շրջանակներում տարեկան շուրջ 15 ուսանողներ մասնակցում են Քյոլնի համալսարանի հետ փոխհամագործակցությանը: Մագիստրատուրայի բաժնի ուսանողներն իրենց նախադիպլոմային պրակտիկան անցկացնում են հիշյալ համալսարանի Գերմանագիտության ինստիտուտում և հաջողությամբ պաշտպանում իրենց որակավորման աշխատանքները:

Ֆակուլտետում օտար լեզուների դասավանդումն իրականացվում է միմյանց լրացնող մի շարք մասնագիտական դասընթացների միջոցով. Գործնական լեզվի դասավանդումը զուգորդվում է բազմաթիվ տեսական առարկաներով, որոնք հնարավորություն են տալիս լեզվական միջավայրի բացակայության պայմաններում պատրաստել բարձրակարգ մասնագետներ:

Վերոհիշյալ բաժնի շրջանավարտները հնարավորություն կունենան աշխատելու ինչպես գերմանախոս երկրների դեսպանատներում, Գերմանական ակադեմիական փոխանակման ծառայության, Գյոթեի անվան ինստիտուտի և գերմաներեն լեզվի ուսուցիչների վերապատրաստման գերմանական գրասենյակներում, այնպես էլ հայրենական պետական կառույցներում, մշակութային միություններում, հրատարակչություններում: Բացի այդ, նրանք կարող են դասավանդել գերմաներեն լեզու միջնակարգ և ավագ դպրոցներում, միջին մասնագիտական և այլ կրթական հաստատություններում:

Արտասահմանյան գրականության ամբիոնում գործում է «Արտասահմանյան գրականություն» մագիստրոսական կրթական ծրագիր:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Վերջին երեք տարիների աշխատաշուկայի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ այս կրթական ծրագրի շրջանավարտները աշխատում և պահանջված են՝

- հանրապետության բուհերի բանասիրական ֆակուլտետներում իբրև արտասահմանյան գրականության դասախոս,
- գրակահրատարակչական համակարգում, որտեղ գրականագետ-մագիստրանտը հաջողությամբ մասնակցում է հրատարակչական ծրագրերի ձևավորմանը, թարգմանությունների որակի վերահսկմանը, միջազգային գիտաժողովների և ցուցահանդեսների անցկացմանը, հրատարակչական ընդհանուր քաղաքականության իրականացմանը:

• ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում, որտեղ նպաստավոր գործունեություն է իրականացվում համեմատական գրականագիտության, հայ գրականության միջազգային կապերի և գրականության տեսության բաժիններում,

• Մատենադարանում, որտեղ մշտապես անհրաժեշտություն է առաջանում արևմտաեվրոպական և հայ հնագույն գրական տեքստերի ուսումնասիրության, համեմատության և արժևորման, մեր մագիստրոսներն իրենց գիտագործնական նպաստն են բերում հետազոտական և թարգմանական աշխատանքներում, ինչպես նաև միջազգային գիտաժողովներում օտար լեզվով ներկայացնելով հայ հնագույն աշխարհիկ և հոգևոր գրականությունը,

• հանրակրթական ավագ դպրոցներում, որտեղ արտասահմանյան գրականությունը ներառված է իբրև կամընտրական առարկա:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

ԵՊՀ ուսանողական խորհուրդը ԵՊՀ ուսանողության ներկայացուցչական, նրա շահերը ներկայացնող և ինքնակառավարվող բարձրագույն ընտրովի մարմինն է: Այն արտահայտում և պաշտպանում է ուսանողության շահերն ու իրավունքները, նպաստում նրանց կրթական, գիտական, ստեղծագործական, ֆիզիկական, բարոյական և հոգևոր զարգացմանը: Ուսանողական խորհուրդը սեփական հմտությունների բացահայտման և նոր ընկերությունների լավագույն

հարթակն է: Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետի Ուսանողական խորհուրդը կարևորում է ուսանողի արտահամալսարանական գիտելիքի ստացումը, ազատ ժամանցի ճիշտ և օգտակար օգտագործումը, զարգացումը և հարթակ է դառնում ֆակուլտետի ուսանողների համար՝ ինքնարտահայտվելու, ինքնադրսևորվելու և իր ուսանողական տարիները անմոռաց դարձնելու: Ուսանողական խորհրդի կազմակերպած ծրագրերի շրջանակներում ուսանողները սովորում են գրել ծրագրեր, առաջ են բերում համալսարանում առկա մի շարք խնդիրներ և տալիս են այդ խնդիրների լուծման իրենց տարբերակը: Բացի այդ առաջին կուրսի ուսանողները ծանոթանում են ՈւԽ կառավարման համակարգին, ձեռք են բերում նոր ընկերներ, մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հմտություններ: Ֆակուլտետում կազմակերպվում և նշվում են ինչպես հայկական այնպես էլ այլ մշակութային տոներ՝ որոնք նպաստում են միջմշակութային կապերի ձևավորմանը: Ֆակուլտետային ՈւԽ-ն կազմված է 8 հանձնաժողովներից, որոնցից յուրաքանչյուրը կատարում է շատ կարևոր գործառույթներ թե՛ համալսարանի, թե՛ ուսանողների համար:

Երևանի պետական համալսարանի ուսանողական գիտական ընկերությունը ԵՊՀ ուսանողներին և ասպիրանտներին միավորող կառույց է:

Կառույցի գերնպատակն է նպաստել ուսանողության գիտական, ստեղծագործական և հոգևոր զարգացմանը: Արդյունքում ՈԻԳԸ-ն կազմակերպում է միջազգային գիտաժողովներ, սեմինարներ ու դասախոսություններ, հրատարակում էրիտասարդ գիտնականների և ուսանողների գիտական հոդվածները: Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետի ՈԻԳԸ-ն մշտապես աչքի է ընկնում ակտիվությամբ և հաճախ կազմակերպում է գիտահանրամատչելի միջոցառումներ՝ ուսանողական գիտաժողովներ, մասնագիտական սեմինարների շարքեր, տարատեսակ օլիմպիադաներ, էսսեների մրցույթներ, մասնագիտական դասընթացներ և այլն: Ֆակուլտետային ՈԻԳԸ-ն սերտորեն համագործակցում է նաև ԵՊՀ այլ ֆակուլտետների հետ՝ մասնակցելով համատեղ կազմակերպած մի շարք ծրագրերի: Ֆակուլտետի ՈԻԳԸ-ի անդամները հաճախ տպագրում են նաև իրենց գիտական ու գիտահանրամատչելի հոդվածները՝ հանդես բերելով մասնագիտական բարձր որակներ: Ֆակուլտետային ՈԻԳԸ-ում արժևորվում է մասնագիտական հմտություններն ի նպաստ բոլորի գործի դնելու գաղափարը, ինչի մասին են վկայում մի շարք համագործակցային ծրագրերն այլ կազմակերպությունների հետ:

ԵԼՀ ՈւԽ-ն և ՈԻԳԸ-ն սիրով և անհամբերությամբ սպասում է Քեզ, սիրելի՛ դիմորդ: Բարեհաջող հանձնի՛ր քննություններդ և դարձի՛ր մեր մեծ ընտանիքի մի մասնիկը:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի:

Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետում առկա ուսուցմամբ ընդունելությունը կկատարվի

- անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն
- անգլերեն լեզու, գերմաներեն լեզու և հաղորդակցություն
- անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն
- անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն
- միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն
- թարգմանչական գործ՝ անգլերեն և հայերեն կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Թարգմանչական գործ՝ անգլերեն և հայերեն	Անվճ	86	3	85	3	163	3
	Վճ		87		87		67
Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն	Անվճ	97	2	89	2	190	2
	Վճ		88		88		68
Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն	Անվճ	46	5	48	5	72	5
	Վճ		40		40		40
Անգլերեն լեզու, գերմաներեն լեզու և հաղորդակցություն	Անվճ	26	5	22	5	64	5
	Վճ		15		15		15
Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն	Անվճ	60	5	52	5	86	5
	Վճ		55		55		40
Անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն	Անվճ	17	4	15	4	36	4
	Վճ		16		16		16

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Թարգմանչական գործ՝ անգլերեն և հայերեն	38.5	21	38.75	16.5	19.75	16.25
Միջմշակութային հաղորդակցություն՝ անգլերեն	38.75	27.25	38	17	19.75	17
Անգլերեն լեզու, ֆրանսերեն լեզու և հաղորդակցություն	38.25	16.75	37.5	16.75	19.25	15.25
Անգլերեն լեզու, գերմաներեն լեզու և հաղորդակցություն	38	27.25	37	25.5	19.75	18.25
Անգլերեն լեզու, իսպաներեն լեզու և հաղորդակցություն	36.75	17.75	35.75	15.5	19.5	15.5
Անգլերեն լեզու, իտալերեն լեզու և հաղորդակցություն	36.25	22.75	34.75	25.5	19.25	15.5

ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Արևելագիտության հայկական դպրոցն արմատներով հասնում է Վիեննայի ու Վենետիկի Մխիթարյան միաբանություններ և Ռուսաստանում առաջին արևելագիտական օջախը՝ Արևելյան լեզուների Լագարյան ճեմարան: Երևանի պետական համալսարանում արևելագիտական դասընթացներ դասավանդվել են բուհի հիմնադրման առաջին իսկ տարիներից: Արևելագիտության առաջին դասախոսը գրականագետ և արևելագետ Գևորգ Ասատուրն էր, ով 1921 թ-ին աշխատանքի է հրավիրվում որպես վրացերենի և Արևելքի գրականության դասախոս: 1923 թ-ին Թավրիզից ԵՊՀ է հրավիրվում տաղանդավոր լեզվաբան Հրաչյա Աճառյանը և 1940 թ-ի սեպտեմբերից նրա նախաձեռնությամբ ստեղծվում է արևելյան բանասիրության ամբիոն: Նույն թվականին բացվում է նաև Արևելյան լեզուների և գրականության բաժինը, որի հիման վրա 1968 թ. կազմավորվում է Արևելագիտության ֆակուլտետը: Տարբեր տարիներին ֆակուլտետը ղեկավարել են պրոֆեսորներ Գևորգ Նալբանդյանը, Բորիս Բալայանը, Մերի Քոչարը, Գուրգեն Մելիքյանը:

2017 թ-ից Արևելագիտության ֆակուլտետի ղեկանն է պատմ.գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ռուբեն Մելքոնյանը:

Կառուցվածքը

Արևելագիտության ֆակուլտետում գործում են արաբագիտության, թյուրքագիտության և իրանագիտության ամբիոնները:

Արաբագիտության ամբիոնի գիտակրթական գործունեության ոլորտը ներառում է արաբագիտության բոլոր հիմնական ուղղությունները. Լեզվաբանությունը, միջնադարյան արաբական մշակույթն ու պատմությունը, իսլամագիտությունը, նոր և նորագույն ժամանակների արաբական գրականությունը, ժամանակակից տարածաշրջանային խնդիրների ուսումնասիրությունը, ինչպես նաև երբայագիտությունը: Արաբագիտության ամբիոնին կից գործում է Արդուլագիգ Սաուդ Ալ-Բաբտեյնի անվան արաբական մշակույթի կենտրոն, որը զբաղվում է հայ-արաբական հարաբերությունների և արաբերենի ուսումնասիրություններով:

Թյուրքագիտության ամբիոնի գիտակրթական գործունեության շրջանակում են Օսմանյան կայսրության, ժամանակակից Թուրքիայի, Ադրբեջանի և այլ թյուրքալեզու պետությունների ու ժողովուրդների պատմությանը, գրականությանը, մշակույթին առնչվող խնդիրները: ԵՊՀ-ի և Աստանայի՝ Գումիլյովի անվան Եվրասիական ազգային համալսարանի միջև կնքված համագործակցության համաձայնագրի շրջանակներում 2010 թ. Արևելագիտության ֆակուլտետի թյուրքագիտության ամբիոնին կից գործում է Ղազախական մշակույթի, լեզվի, գրականության և պատմության կենտրոնը:

Իրանագիտության ամբիոնի գիտահետազոտական և կրթական հե-

տաքրքրությունների շրջանակն ընդգրկում է իրանագիտական ուղղությունների գրեթե ողջ բույրը՝ կենդանի և մեռած իրանական լեզուներ և բարբառներ, Իրանի և իրանալեզու տարածքների պատմություն, իրանական լեզվաբանություն և գրականություն, իրանական մշակույթի և քաղաքակրթության պատմություն: Իրանագիտության ամբիոնին կից 2013 թ-ից գործում է Բալանագիտության կենտրոնը, որի գիտական հետաքրքրության հիմնական ասպարեզներն են տասներկու իմամական շիայականությունը, ինչպես նաև իսլամի այլ ուղղությունների ուսումնասիրությունը:

Ֆակուլտետում ներկայումս սովորում է 463 ուսանող, որոնցից 418-ը բակալավրիատում, 45-ը մագիստրատուրայում և 7 ասպիրանտ:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Արևելագիտության ֆակուլտետում տարբեր տարիների դասավանդել են հայ արևելագիտության այնպիսի երախտավորներ, ինչպիսիք են Ջ. Կիրակոսյանը, Ե. Սարգսյանը, Շ. Փափազյանը: Ներկայումս Արևելագիտության ֆակուլտետում դասավանդում են անվանի իրանագետ, պրոֆեսոր և բարերար Գուրգեն Մելիքյանը, 5 դոկտոր պրոֆեսոր, 15 դոցենտ, 15 ասիստենտ և 27 դասախոս: Արևելագետների երիտասարդ սերունդը շարունակում է տասնամյակներով ձևավորված կրթական ավանդույթները: Ֆակուլտետի դասախոսները կրթական գործունեությանը զուգահեռ ակտիվորեն զբաղվում են գիտահետազոտական աշխատանքով՝ համագործակցելով հայաստանյան և արտասահմանյան գիտական կենտրոնների հետ: Ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի աշխատանքի արդյունքն են արևելյան լեզուների, մասնագիտական երկրների պատմության ու գրականության հայերենով հրատարակված դասագրքերը:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

Արևելագիտության ֆակուլտետի բակալավրիատում ընդունելությունն իրականացվում է «Արաբագիտություն», «Թյուրքագիտություն», «Իրանագիտություն» կրթական ծրագրերով: Շրջանավարտներին շնորհվում է «արևելագիտության բակալավրի» որակավորում: Ծրագրի շրջանավարտները կարող են շարունակել իրենց ուսումը ԵՊՀ Արևելագիտության ֆակուլտետի, հարակից այլ մասնագիտություններով ծրագրեր իրականացնող բարձրագույն մասնագիտական այլ հաստատությունների մագիստրատուրայում:

«Արաբագիտություն» ծրագրի շրջանակներում ուսանողները ձեռք են բերում գրական արաբերենով թարգմանչական աշխատանք (գրավոր և բանավոր) կատարելու հմտություններ, ուսումնասիրում են տարածագոտու ընդհանուր պատմամշակութային, էթնիկ և սոցիոլեզվական պատմական ու ժամանակակից պատկերը, յուրացնում են արևելագիտության ու արաբագիտության բնագավառի հիմնական գիտակարգերը, հումանիտար մտքի ուսումնասիրության ժամանակակից մեթոդներն ու մոդելները:

«Թյուրքագիտություն» ծրագրի շրջանակներում ուսանողները տիրապետում են թյուրքերենի և ադրբեջաներենի գրական, գիտական և խոսակցական բառապաշարի առանձնահատկություններին, ձեռք են բերում գրավոր և համաժամանակյա/ հերթականությամբ թարգմանության հմտություններ, ուսումնասիրում են թյուրքական ժողովուրդների ծագումնաբանության, պատմության, գրականության, ժամանակակից քաղաքական գործընթացների հիմնահարցերը: Ձևավորում են վերլուծական կարողություններ Թուրքիայի և Ադրբեջանի (մասնավորապես հարավկովկասյան և մերձավորարևելյան) պատմության և արդի քաղաքականության հիմնահարցերը վերլուծելու առումով: Ադրբեջաներենի և ադրբեջանագիտական առարկաների դասավանդման գծով ֆակուլտետն ունի մենաշնորհային դիրք:

«Իրանագիտություն» ծրագրի շրջանակներում ուսանողները սովորում են ժամանակակից պարսկերենի գրավոր և բանավոր խոսքի առանձնահատկությունները, գործնականում իրացնելու դրանք՝ ըստ հաղորդակցման համապատասխան ոլորտների, ուսումնասիրում են պատմական Իրանի երկրամասերի պատմամշակութային և քաղաքական իրակույթները, Իրանի էթնիկ-դավանական կազմը, իրանալեզու հանրույթների պատմական, մշակութային, լեզվական առանձնահատկությունները իրանական մշակույթի պատմության զարգացման ընթացք:

Արևելագիտության ֆակուլտետի մագիստրատուրայում ընդունելությունն իրականացվում է «Կիրառական արաբագիտություն», «Թյուրքական պատմաբանասիրություն», «Իրանական պատմաբանասիրություն» և «Թալիշագիտություն և քրդագիտություն» կրթական ծրագրերով: Շրջանավարտները ստանում են «արևելագիտության մագիստրոսի» որակավորում: ԵՊՀ արևելագիտության ֆակուլտետի մագիստրատուրա մրցութային կարգով կարող են ընդունվել ՀՀ պետական և ըստ մասնագիտությունների հավատարմագրված ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի որակավորում ունեցող անձինք:

«Կիրառական արաբագիտություն» մագիստրոսական ծրագրի ավարտին շրջանավարտները տիրապետում են տարածաշրջանագիտական արդիական գործիքակազմին, խորապես պատկերացնում են սեմալեզու տարածագոտու ընդհանուր պատմա-, էթն-, սոցիոլեզվական առանձնահատկությունները, ժամանակակից իսլամի պատմական, կրոնաիրավական և քաղաքական դրսևորումները:

«Թյուրքական պատմաբանասիրություն» մագիստրոսական ծրագրի ավարտին շրջանավարտները տիրապետում են թյուրքական ու մերձավորարևելյան պատմամշակութային արեալի, քաղաքականության միջգիտակարգային ուսումնասիրման ժամանակակից մոտեցումների հիմնահարցերին,

խորապես պատկերացնում են ՀՀ պետական շահերի տեսանկյունից տարածաշրջանին առնչվող գլոբալ և լոկալ հիմնախնդիրները: Ունենում են գիտական, գիտամանկավարժական և մասնագիտական այլ բնագավառներում աշխատելու և տարբեր հետազոտությունների արդյունքների վերլուծություն կատարելու կարողություն, ինչպես նաև թարգմանչական աշխատանք (թուրքերեն գրավոր և բանավոր) կատարելու հմտություն:

«Իրանական պատմաբանասիրություն» մագիստրոսական ծրագրի ավարտին շրջանավարտները տիրապետում են իրանական լեզուների հետ առնչվող հետազոտական և գործնական աշխատանքի հմտություններին, պատկերացնում և կարողանում են վերլուծել Իրանի և տարածաշրջանի երկրների միջև քաղաքական և մշակութային հարաբերությունների ողջ համակարգը:

«Թալիշագիտություն և քրդագիտություն», մագիստրոսական ծրագրի ավարտին շրջանավարտները տիրապետում են քրդերենին ու թալիշերենին, նաև այդ ժողովուրդների պատմության և արդի հիմնախնդիրներին:

«Արևելագիտություն» մասնագիտության գծով բակալավրի դիպլոմ ունեցող անձիք մագիստրատուրա են ընդունվում մրցութային կարգով՝ ըստ ԵՊՀ-ում գործող կարգի: Այլ մասնագիտությունների գծով բակալավրի դիպլոմ ունեցող անձիք կարող են մասնակցել մագիստրատուրայի մրցույթին տվյալ մասնագիտության բակալավրի պետական քննական ծրագրին համապատասխանող քննությունը հանձնելուց հետո: Օտարերկրյա բուհերի շրջանավարտների ընդունելությունը մագիստրատուրա կատարվում է հարցազրույցի և համապատասխան ֆակուլտետի հանձնաժողովի կարծիքի հիման վրա:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կայն աշխատաշուկայի հետ

Արևելագիտության ֆակուլտետի ուսանողները դառնում են տեղական և միջազգային շուկայի պահանջներին համապատասխանող մասնագետներ, ովքեր հնարավորություն են ունենում գործի անցնել թե պետական, թե մասնավոր սեկտորներում: Արևելագետ մասնագետները պահանջված են ՀՀ Նախագահի աշխատակազմում, ՀՀ արտաքին գործերի, պաշտպանության նախարարություններում, ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայությունում, այլ պետական մարմինների տեղեկատվավերլուծական և արտաքին կապերի ստորաբաժանումներում, քաղաքագիտական, տնտեսական և մշակութաբանական հետազոտություններ իրականացնող ոչ պետական կազմակերպություններում և լրատվամիջոցներում, ինչպես նաև զբոսաշրջային գործունեություն ծավալող, արտահանմամբ և ներկրմամբ զբաղվող մասնավոր ընկերություններում: Շրջանավարտների մի մասը հնարավորություն ունի գիտակրթական գործունեություն ծավալելու ՀՀ այնպիսի կարևոր գիտական կենտրոններում, ինչպիսիք են Գիտությունների Ազգային Ակադեմիան, Մ. Մաշտոցի անվան Մատենադարանը, Երևանի պետական համալսարանը և այլ պետական ու մասնավոր բուհեր,

գիտահետազոտական ինստիտուտներ:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Արևելագիտության ֆակուլտետում ուսանողական տարիները ավելի հետաքրքիր դարձնելու համար գործում են ֆակուլտետային Ուսանողական խորհուրդը և Ուսանողական գիտական ընկերությունը: Պարբերաբար կազմակերպվում են մասնագիտական սեմինարներ, խաղեր, ճանաչողական այցեր, գրքերի և ֆիլմերի քննարկումներ: Ուսանողական խորհուրդի նախաձեռնությամբ 2021 թ-ից գործում են նաև Անգլերենի և Բանավեճի ակումբները:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Արևելագիտության ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- արաբագիտություն
- իրանագիտություն
- թյուրքագիտություն
- ադրբեջանագիտություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Արևելագիտության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Արաբագիտություն	Անվճ	57	5	51	5	47	5
	Վճ		40		40		40
Իրանագիտություն	Անվճ	34	5	35	5	19	5
	Վճ		25		25		25
Թյուրքագիտություն	Անվճ	68	5	69	10	52	5
	Վճ		40		40		40

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Արաբագիտություն	37.25	17.25	37.5	15.75	19	7.5
Իրանագիտություն	34	15.5	34	18.5	18	8.75
Թյուրքագիտություն	38	26.25	37.25	24.75	19.25	7.5

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Երևանի պետական համալսարանի իրավագիտության ֆակուլտետը Հայաստանում իրավաբանական բարձրագույն կրթություն ապահովող պատմական ամենաերկար ուղի անցած և ամենահեղինակավոր գիտակրթական կենտրոնն է: Բուհերի միջազգային վարկանիշային աղյուսակներում ԵՊՀ-ն ՀՀ ամենաբարձր վարկանիշ ունեցող բուհն է և ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետը իրավամբ համարվում է իրավաբանական կրթության առաջատարը, որի առաքելությունն է թե ՀՀ և թե արտերկրի աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխանող բարձրորակ իրավագետների պատրաստումը: Գոյության մոտ 90 տարիների ընթացքում ֆակուլտետը թողարկել է ավելի քան 24000 շրջանավարտ, որոնք համարել են ՀՀ պետական կառավարման, իրավապահ և դատական մարմինների համակարգը, աշխատանքի անցել բանկային համակարգում, իրավաբանական կամ փաստաբանական գրասենյակներում, միջազգային և մասնավոր կառույցներում, ինչպես նաև արտերկրի հեղինակավոր իրավաբանական կազմակերպություններում:

2007 թ. ԵՊՀ Իրավաբանական ֆակուլտետը վերանվանվեց Իրավագիտության ֆակուլտետ:

Կառուցվածքը

Ներկայումս ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետում, ինչպես և ամբողջ համալսարանում, ուսուցումն իրականացվում է եռաստիճան կրթական համակարգով. բակալավրիատ, մագիստրատուրա և ասպիրանտուրա: Կրթությունն առաջարկվում է ինչպես առկա, այնպես էլ հեռակա հիմունքներով:

Բակալավրի մակարդակում առկա կրթությամբ առաջարկվում է մեկ կրթական ծրագիր՝ «Իրավագիտություն» 4 տարի տևողությամբ, որի շրջանավարտները ստանում են իրավագիտության ոլորտի հիմնարար գիտելիքներ:

Ուսումնական գործընթացը կազմակերպվում է ֆակուլտետի 7 ամբիոնների միջոցով՝ Պետության և իրավունքի տեսության ու պատմության, Սահմանադրական իրավունքի, Քրեական իրավունքի, Քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի, Քաղաքացիական իրավունքի, Քաղաքացիական դատավարության, Եվրոպական ու միջազգային իրավունքի:

Պրակտիկ հմտությունների ձեռք բերման նպատակով ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետում 1999 թ-ից հաջողությամբ գործում է ՀՀ-ում առաջին Իրավաբանական կլինիկան, որը ուսանողներին հնարավորություն է տալիս դեռևս ուսումնառության տարիներին փաստաբան-դասախոսի ղեկավարությամբ անմիջականորեն իրավաբանի գործառնություններ իրականացնել՝ ոչ միայն իրավախորհրդատվություն տրամադրելով, այլև աջակցելով քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանությանը ներպետական մակարդակով, իսկ առանձին դեպքերում՝ նույնիսկ ՄԻԵԴ դիմելով: Ներկայումս ԵՊՀ Իրավաբանական

կլինիկան գործունեություն է ծավալում քաղաքացիական իրավունքի, քրեական իրավունքի, վարչական իրավունքի ոլորտներում, իսկ 2021 թ-ից սկսած՝ նաև անչափահասների և փախստականների հիմնախնդիրներով:

ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետում գործում է գրադարան-ընթերցասրահ, համակարգչային սրահ, որը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին օգտվել իրավաբանական ոլորտի էլեկտրոնային գրադարաններից և աղբյուրներից:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են ՀՀ ԳԱԱ 1 ակադեմիկոս, գիտությունների 16 դոկտոր և 80 թեկնածու: Ուսումնական գործընթացին մասնակցում են նաև ԵՊՀ գործընկեր համալսարանների պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչները՝ առցանց տարբերակով կամ ՀՀ այցերի ընթացքում ուսանողների համար դասընթացներ իրականացնելով:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրատուրայում առկա կրթությունը կազմակերպվում է 5 կրթական ծրագրերով՝ «Դատական իրավունք և փաստաբանություն», «Բիզնես իրավունք և միջազգային արբիտրաժ», «Քրեական արդարադատություն և փաստաբանություն», «Մարդու իրավունքներ և սահմանադրական արդարադատություն» և «Մեդիա և տեղեկատվական իրավունք»: 1.5 տարի տևողություն ունեցող «Դատական իրավունք և փաստաբանություն», «Բիզնես իրավունք և միջազգային արբիտրաժ», «Քրեական արդարադատություն և փաստաբանություն», «Մարդու իրավունքներ և սահմանադրական արդարադատություն» կրթական ծրագրերը հաջողությամբ ավարտած շրջանավարտներին շնորհվում է իրավագիտության, իսկ 1 տարի տևողությամբ «Մեդիա և տեղեկատվական իրավունք» կրթական ծրագրի շրջանավարտներին՝ իրավական ուսումնասիրությունների մագիստրոսի որակավորում: «Իրավագիտություն» որակավորմամբ մագիստրատուրայի ուսանողները առավել նեղ և խորացված մասնագիտական գիտելիքներ ստանալով՝ հաջողությամբ կարող են գործունեություն ծավալել ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, իրավապահ, դատական կամ բանկային համակարգում, ընդ որում՝ հավակնելով նաև դատավորի կարգավիճակի, իրավաբանական կամ փաստաբանական գրասենյակներում, միջազգային կառույցներում և այլն: Իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրոսի կրթական աստիճան ունեցող շրջանավարտները կարող են կրթությունը շարունակել ինչպես ՀՀ, այնպես էլ արտերկրի իրավաբանական դպրոցների ասպիրանտուրայում:

ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետը հնարավորություն է ընձեռում կրթություն ստանալ նաև հեռակա. իրավագիտության բակալավրի աստիճանի հավակնող ուսանողների համար հեռակա կրթությունը կազմակերպվում է 5, իսկ երկրորդ կրթություն ստանալու նպատակով ընդգրկված ուսանողներին՝ 4

տարի ժամկետով: Մագիստրոսի աստիճանի հավակնելիս՝ հեռակա կրթություն նախընտրած ուսանողների ուսման տևողությունը 2 տարի է: Հեռակա ուսուցմամբ առաջարկվում է երկու մագիստրոսական ծրագիր՝ «Դատական իրավունք և փաստաբանություն» և «Քրեական արդարադատություն և փաստաբանություն»:

ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետը հնարավորություն է տալիս բակալավրիատում, մագիստրատուրայում կամ ասպիրանտուրայում սովորելիս՝ տարբեր միջազգային կառույցների և ԵՊՀ-ի գործընկեր համալսարանների միջև հաստատված համագործակցության շրջանակներում մեկ կամ մի քանի կիսամյակ սովորել արտերկրի իրավաբանական դպրոցներում: ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետը նման համագործակցություն ունի Ռուսաստանի Դաշնության, Արևմտյան և Արևելյան Եվրոպայի, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների, Կանադայի, Ասիայի մի շարք առաջատար իրավաբանական դպրոցների ու գիտահետազոտական կենտրոնների հետ: Ֆակուլտետի նախկին սաներից շատերը իրենց կրթությունն են շարունակել Մոնպելյեի, Բեռլինի, Ստոկհոլմի, Ժնևի, Սորբոնի, Էսսեքսի, Սթենֆորդի, Փենսիլվանիայի, Վաշինգտոնի, Բարսելոնայի և այլ համալսարաններում:

Միջազգային աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան կադրերի պատրաստման գործում էական նշանակություն ունի միջազգային մասնագիտական մրցույթներին ֆակուլտետի ուսանողների մասնակցության ապահովումը: Վերջին տասնամյակների ընթացքում ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետի ուսանողները հաջողությամբ հանդես են եկել միջազգային իրավունքի հիմնախնդիրներին նվիրված մի շարք այդ թվում՝ Նյուրբերգի, Ջեսափի, Մարտենսի, Ժան Պիկտեի, արբիտրաժային իրավունքի հիմնախնդիրներին նվիրված Վիլեմ Վիս դատախաղ-մրցույթներում, մարդու իրավունքների հիմնախնդիրներին նվիրված Նելսոն Մանդելայի, ԷԼՍԱ մրցույթներում: Ներպետական մակարդակում ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետի ուսանողները տարիներ շարունակ առաջատար են արբիտրաժային իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության հիմնախնդիրներին նվիրված մրցույթներում:

Աշխատանքային հեռանկարներն ու կապն աշխատաշուկայի հետ

Շրջանավարտները կարող են աշխատանքի անցնել ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, իրավապահ, դատական կամ բանկային համակարգում, իրավաբանական կամ փաստաբանական գրասենյակներում, միջազգային կառույցներում և այլն: Իրավագիտության ֆակուլտետի բակալավրի կրթական աստիճան ունեցող շրջանավարտները կարող են կրթությունը շարունակել ինչպես ՀՀ, այնպես էլ արտերկրի իրավաբանական դպրոցների մագիստրատուրայում, նաև ՀՀ Արդարադատության ակադեմիայում:

Ուսումնական գործընթացին ակտիվորեն ներգրավված են նաև պրակտիկ գործունեություն ծավալող իրավագետներ՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանության ներկայացուցիչներ: Ֆակուլտետում գործում է Կարիերայի կենտրոն,

որի նպատակն է ապահովել ուսանող-շրջանավարտ-գործատու մշտական կապը և աջակցել շրջանավարտներին աշխատանքի անցնելու հարցում:

Ուսանողական կյանք և ժամանց

Իրավագիտության ֆակուլտետն աչքի է ընկնում ակտիվ ուսանողական կյանքով: Ֆակուլտետի Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության ջանքերով կազմակերպվում են բազմաթիվ գիտական և մշակութային միջոցառումներ. դրանց հաճախականության և բովանդակային ընդգրկվածության ցուցանիշով Իրավագիտության ֆակուլտետի ուսանողական կառույցները արդեն երկու տասնամյակից ավելի ԵՊՀ-ում առաջատարներից են:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետում տարեցտարի նկատվում է դիմորդների աճ, ինչը թույլ է տալիս, լուրջ մրցակցության արդյունքում, որպես ուսանող ներգրավել առավել նպատակասլաց և պատրաստված դիմորդների՝ երաշխավորելով հետագայում բարձրորակ իրավագետների պատրաստումը:

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- իրավագիտություն

կրթական ծրագրով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Իրավագիտության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը՝ ըստ կրթական ծրագրի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
		Իրավագիտություն	Անվճ Վճ	286	2 138	309	2 138

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Իրավագիտություն	40	36.25	40	37.75	20	19

ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

Պատմական ակնարկ

Աստվածաբանության ֆակուլտետը ԵՊՀ-ի ամենաերիտասարդ ֆակուլտետներից է, որը հիմնադրվել է 1995/96 ուստարում՝ ԳԱԱ և ԵՊՀ պատվավոր դոկտոր ղեկավարությամբ ու մեկենասությամբ:

Կառուցվածքը

Ֆակուլտետն ունի երկու ամբիոն՝ Աստվածաբանության և հայ եկեղեցու պատմության և Կրոնագիտության:

Այս ամբիոններում ուսանողները մասնագիտանում են վարդապետական, տեսական ու կիրառական աստվածաբանություն (հայ աստվածաբանական մատենագրություն, հայրաբանություն, կանոնագիտություն, տոմարագիտություն, ծիսագիտություն), եկեղեցաբանություն, կրոնագիտություն և Հայ եկեղեցու պատմություն առարկաներով: Խորապես ուսուցանվում են, ինչպես ժամանակակից հայերեն ու օտար լեզուներ՝ ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, նաև հին լեզուներ՝ գրաբար և հին հունարեն: Ուսանողներին հնարավորություն է տրվում սովորելու մի քանի օտար լեզու:

Աստվածաբանության ֆակուլտետում է գործում հանրապետության բուհերում եզակի՝ հայերեն և օտարալեզու աստվածաբանական գրականությամբ հարուստ, 2 սրահով հագեցած կաբինետ-գրադարանը: Ֆակուլտետի առաջին դեկանի անունը կրող կաբինետ-գրադարանը ձևավորվել է Շահե արք. Աճեմյանի անձնական գրադարանի հիման վրա, ապա տարեցտարի համալրվել Անգլիայից, ԱՄՆ-ից, Գերմանիայից, Հունաստանից, Լիբանանից, Ֆրանսիայից, ինչպես նաև անհատներից ստացած նվիրատվություններով:

Աստվածաբանության ֆակուլտետի հիմնադիր դեկան Շահե արք. Աճեմյանի նախաձեռնությամբ ստեղծվեց «Աճեմյան մատենաշարը», որով հրատարակվել են տարբեր աշխատություններ:

Աստվածաբանության ֆակուլտետն այսօր ունի 91 ուսանող, որից 79-ը սովորում են բակալավրիատում, իսկ 12-ը՝ մագիստրատուրայում: Շրջանավարտներից 2-ը ուսումը շարունակում են ասպիրանտուրայում:

Պրոֆեսորադասախոսական կազմը

Ֆակուլտետում դասավանդում են գիտությունների 6 դոկտոր, պրոֆեսոր և 13 թեկնածու: Ֆակուլտետն ունի բարձր որակավորում ունեցող դասախոսներ, ովքեր և՛ Հայաստանում և՛ ողջ աշխարհում բարձր են պահում ոչ միայն հայագիտության, այլև բյուզանդագիտության, պատմագիտության, արվեստաբանության և հարակից այլ գիտությունների վարկը: Նրանց հիմնարար աշխատություններն ու գիտական հոդվածները որպես դասագիրք են ծառայում մեր ուսանողների և աստվածաբանությամբ հետաքրքրվողների համար:

Ֆակուլտետը նոր եռանդով սկսեց գործել Անուշավան Եպս. Ժամկոչյանի գլխավորությամբ. ոչ միայն շարունակվեցին լավ ձեռքբերումները. այլև արձանագրվեցին նորերը: Հատկապես հիշատակելի է Աստվածաբանական և կրոնագիտական հոդվածների ժողովածուն (մինչև 2019 թ. «Տարեգիրք»), որը նախատեսված է ոչ միայն մասնագետների և ուսանողների, այլև ընթերցող լայն շրջանակների համար:

Աստվածաբանության ֆակուլտետի ողջ աշխատակազմը զգալի ջանքեր է ներդնում ֆակուլտետի ուսանողության ուսումնադաստիարակչական աշխատանքը լավագույնս կազմակերպելու համար. այդ նպատակին են ծառայում նաև հայրենագիտական պրակտիկան և գիտարշավները դեպի Հայաստանի տարբեր պատմամշակութային բազմաթիվ հուշարձաններ:

Առաջարկվող կրթական ծրագրերն ու շնորհվող որակավորումները

2021թ-ի ՀՀ կառավարության որոշմամբ 2022/2023 ուստարում բացվել է բակալավրիատի «Կրոնական զբոսաշրջություն» կրթական ծրագիրը: Այն դառնալու է Հայաստանում եզակի մի ծրագիր, քանի որ ուսանողներին հնարավորություն է ընձեռնվելու բացի կրոնագիտական առարկաներից ուսումնալիրել նաև կառավարման և սերվիսի ոլորտի առարկաները, ինչպես նաև տարբեր արևելյան լեզուներ (թուրքերեն, պարսկերեն, չինարեն):

Ուսանողական կյանք և Ժամանց

Աստվածաբանության ֆակուլտետն աչքի է ընկնում ակտիվ ուսանողական կյանքով: Ֆակուլտետի Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության ջանքերով կազմակերպվում են մի շարք միջոցառումներ, դասընթացներ, սեմինարներ, կինոդիտում-քննարկումներ, բանավեճեր, արշավներ և ուխտագնացություններ, ինչպես նաև սպորտային և Ժամանցային միջոցառումներ: Ֆակուլտետում տոնում են ազգային-եկեղեցական տոները:

Ֆակուլտետի կարևոր ձեռքբերումներից են միջազգային կապերը աշխարհի տարբեր երկրների համանման ուսումնական հաստատությունների հետ, որոնց աշխարհագրությունը գնալով ընդլայնվում է՝ Անգլիա, Դանիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Հոլանդիա, Շվեյցարիա, Սիրիա, Լիբանան:

Ժամանակի ընթացքում տարբեր ուսանողների հնարավորություն է ընձեռնվել ուսումը շարունակել արտերկրում, հատկապես Գերմանիայի Մ.Լյուրերի անվան համալսարանում: Սովորական երևույթ է նաև աշխարհառջակ աստվածաբանների դասավանդումը ֆակուլտետում: Կան միջբուհական սերտ հարաբերություններ տարբեր գիտահետազոտական ինստիտուտների՝ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի և ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի հետ:

Պարբերական են հանդիպումները Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ, մասնակցությունները տարբեր ծիսական արարողություններին: Թարգմանչաց

տոնին կատարվում է 1-ին կուրսեցիների երդման արարողություն Օշականում՝ Մեսրոպ Մաշտոցի շիրմի առջև, և երեխաների մասսայական մկրտություն Գեղարդի վանքում:

Ընդունելությունն ըստ կրթական ծրագրերի

Ֆակուլտետում ընդունելությունը կկատարվի

- աստվածաբանություն
- կրոնական զբոսաշրջություն

կրթական ծրագրերով:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է վերջին երեք տարիների Աստվածաբանության ֆակուլտետի դիմորդների թիվը ըստ կրթական ծրագրերի և տեղերի քանակի.

Կրթական ծրագիր	Ուսուցման համակարգ	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը
Աստվածաբանություն	Անվճ	4	3	5	4	11	4
	Վճ		17		16		16
Կրոնագիտություն	Անվճ	2	2	5	3	2	3
	Վճ		18		17		17
Կրոնական զբոսաշրջություն	Անվճ	7	2				
	Վճ		28				

Անցողիկ միավորներն ըստ վերջին 3 տարիների.

Կրթական ծրագիր	2022թ.		2021թ.		2020թ.	
	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ	Անվճ	Վճ
Աստվածաբանություն	19.7 5	-	8.75	8.25	8.75	7.5
Կրոնագիտություն	19.5	-	7.75	7.5	9.5	8
Կրոնական զբոսաշրջություն	27.5	16.5	-	-	-	-

ԵՊՀ ԻՋԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

Երևանի պետական համալսարանի Իջևանի մասնաճյուղը հիմնադրվել է 1994 թ.՝ կոչված լինելով կասեցնել սահմանամերձ շրջաններից երիտասարդության արտահոսքը, ՀՀ հյուսիսարևելյան շրջաններում բարձրացնել գիտամշակութային, քաղաքական և տնտեսական մակարդակը, ձևավորել արդիական կայուն և բարձրակարգ գիտամշակութային մթնոլորտ, մտավորականության տեղական դպրոց, նպաստել առավել աչքի ընկնող ուսանողների կրթության շարունակմանը՝ կրթության համակարգի հաջորդ աստիճաններում:

Մասնաճյուղի հիմնադրման գործում մեծ ավանդ է ունեցել առաջին տնօրեն՝ ֆիզմաթ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր **Համլետ Սուրենի Կարայանը**: Ուսումնական հաստատության կայացման գործում իրենց ներդրումն են ունեցել մայրաքաղաքից հրավիրված պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի անդամները, նրանց թվում՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Գրիգոր Ավագյանը, գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսորներ Վալերի Տեր-Անտոնյանը, Ռոլանդ Ավագյանը, Մարտին Աբրահամյանը, Իշխան Խաչատրյանը, Վիդոկ Մուսոյանը, Յուրի Մովսիսյանը, Արտաշես Պապոյանը, Ռաֆիկ Հարությունյանը, Միքայել Հովսեփյանը, Վլադիմիր Աբրահամյանը, նաև գիտությունների տասնյակ թեկնածուներ:

1996 թ. ապրիլից մինչև 2000 թ. հոկտեմբերը ԵՊՀ-ի Իջևանի մասնաճյուղը ղեկավարել է տնտ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր **Շավարշ Սեդրակի Մարգարյանը**, 2000-2018 թթ.՝ պատմ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ **Մամվել Արշավիրի Առաքելյանը**, իսկ 2018թ. հունիսից մինչև 2019թ. օգոստոսը մասնաճյուղի տնօրենի պաշտոնակատար եղել է ֆիզմաթ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ **Արտակ Վոլոդյայի Յուզուլյանը**: 2019թ. սեպտեմբերից ԵՊՀ-ի ԻՄ-ի տնօրենի պաշտոնակատարն է ֆիզմաթ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ **Անուշավան Հայկարամի Մակարյանը**:

Բոլոնիայի գործընթացի պահանջներից ելնելով և ուսուցման կազմակերպման ուսանողամետ համակարգին անցնելու անհրաժեշտությամբ պայմանավորված՝ մասնաճյուղում առկա ուսուցմամբ բակալավրական կրթությունը 2008/2009 իրականացվում է կրեդիտային համակարգով, իսկ հեռակա ուսուցմամբ՝ 2009/2010 ուստարվանից: Կրթօջախը ներգրավված է ՀՀ-ում գործող որակի ապահովման գործընթացում: 2022 թ. Մասնաճյուղը ԵՊՀ կազմում երկրորդ անգամ ստացավ հավատարմագրում 6 տարի ժամկետով, ինչով արտաքին փորձագետների կողմից կրկին երաշխավորվեց Մասնաճյուղի գործունեության և մատուցվող կրթական ծառայությունների բարձր որակը: Վերջին տարիները ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղի համար հատկանշվում են որպես կրթական բարեփոխումների շրջան: Ներդրվում են մոդուլային ուսումնական ծրագրեր և պլաններ՝ որպես ուսուցման նորացման, ուսանողների շարժունության ապահովման կարևոր պայման և երաշխիք: Շարունակվում են հետևողական աշխատանքները

ուսանողների հետազոտական աշխատանքների ակտիվացման և ուսումնագիտական գործընթացի զարգացման ուղղությամբ:

Բնական գիտությունների ֆակուլտետն ունի 2 ամբիոն (Օրագրավորման և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների, Ընդհանուր մաթեմատիկայի և բնագիտության) և իրականացնում է 2 կրթական ծրագիր.

- Բնֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա (որակավորումը՝ *ինֆորմատիկայի բակալավր*),

- Բնապահպանություն և բնօգտագործում (որակավորումը՝ *շրջակա միջավայրի բակալավր*):

Հումանիտար գիտությունների ֆակուլտետն ունի 4 ամբիոն (Հայոց պատմության և հասարակագիտության, Հայոց լեզվի և գրականության, Մանկավարժության և հոգեբանության, Օտար լեզուների) և իրականացնում է 7 կրթական ծրագիր.

- Պատմություն (որակավորումը՝ *պատմության բակալավր*),

- Հայոց լեզու և գրականություն (որակավորումը՝ *բանասիրության բակալավր*),

- Հոգեբանություն (որակավորումը՝ *հոգեբանության բակալավր*),

- Անգլերեն լեզու և գրականություն (որակավորումը՝ *բանասիրության բակալավր*),

- Ֆրանսերեն լեզու և գրականություն (որակավորումը՝ *բանասիրության բակալավր*),

- Ռուսաց լեզու և գրականություն (որակավորումը՝ *մանկավարժության բակալավր*),

- Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա (որակավորումը՝ *մանկավարժության բակալավր*):

Տնտեսագիտության ֆակուլտետն ունի 2 ամբիոն (Ընդհանուր տնտեսագիտության, Տուրիզմի կառավարման և մշակութաբանության) և իրականացնում է 2 կրթական ծրագիր.

- Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի) (որակավորումը՝ *տնտեսագիտության բակալավր*),

- Զբոսաշրջություն (որակավորումը՝ *զբոսաշրջության բակալավր*):

Կիրառական արվեստի ֆակուլտետն ունի 2 ամբիոն (Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի և դիզայնի, Գծանկարի, գունանկարի և քանդակի) և իրականացնում է 2 կրթական ծրագիր.

- Կիրառական արվեստ (որակավորումը՝ *արվեստի բակալավր*),

- Դիզայն (որակավորումը՝ *արվեստի բակալավր*):

2006 թ-ից մասնաճյուղն իրականացնում է հեռակա ուսուցմամբ հնգամյա բակալավրական կրթություն՝ 8 կրթական ծրագրերով՝ «Հայոց լեզու և գրակա-

նություն», «Պատմություն», «Հոգեբանություն», «Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա», «Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)», «Զբոսաշրջություն», «Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա», «Բնապահպանություն և բնօգտագործում»:

2020 թ-ից մասնաճյուղը հեռակա ուսուցմամբ իրականացնում է նաև «Դպրոցական մանկավարժություն և մեթոդիկա» մագիստրոսի կրթական ծրագիրը:

ԵՊՀ-ի Իջևանի մասնաճյուղը պատրաստում է Երևանի պետական համալսարանի կրթական ծրագրերին համապատասխան բակալավրի և մագիստրոսի որակավորմամբ մասնագետներ: Ներկայումս առկա և հեռակա ուսուցմամբ բակալավրի կրթական ծրագրով սովորում է 1144 ուսանող, որից 166-ը սովորում է անվճար, 978-ը՝ վճարովի հիմունքներով: Մասնաճյուղում հեռակա ուսուցմամբ մագիստրոսի կրթական ծրագրով սովորում է 26 ուսանող (վճարովի հիմունքներով):

Լավագույն շրջանավարտները հնարավորություն ունեն իրենց ուսումը անվճար շարունակել ԵՊՀ-ի մագիստրատուրայի համապատասխան բաժիններում, ինչպես նաև մասնաճյուղի և այլ ուսումնական հաստատությունների մագիստրատուրաներում՝ վճարովի համակարգում:

Մասնաճյուղում դասավանդում է բարձրորակ պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմ, այդ թվում՝ 16 դոկտոր պրոֆեսոր, 50 գիտ. թեկնածու, դոցենտ, 18 գիտ. թեկնածու և 7 նկարիչների միության անդամ: Մասնաճյուղում աշխատող առաջատար պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի գերակշիռ մասը Երևանի պետական համալսարանից է: Գիտահետազոտական աշխատանքները հիմնականում իրականացվում են հայագիտության, ծրագրավորման, փոքր բիզնեսի զարգացման, լեզվի ու գրականության, ինչպես նաև պատմության, մանկավարժության և հոգեբանության հարցերի ուսումնասիրության ուղղությամբ:

Մասնաճյուղում գործում են մի շարք ուսումնագիտական կենտրոններ՝ «Անգլերեն լեզվի ուսուցում կենտրոն», «Ամերիկյան գրադարան և դասընթացի կենտրոն», Գիտության և մշակույթի ռուսաստանյան կենտրոն, ՀՕՖ-ի հետ համատեղ հիմնադրված «Աշխատիր մարզում» ծրագրավորման կենտրոն, Նորարարական գիտելիքի ՀԱԲ: ԵՊՀ-ի Իջևանի մասնաճյուղը համագործակցում է հանրապետության մի շարք, ինչպես նաև արտասահմանյան որոշ հաստատությունների՝ մասնավորապես Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքի կրթօջախների, ԱՄՆ Այովայի համալսարանի, ՌԴ Եկատերինբուրգի և Գժելի պետական համալսարանների հետ և այլն:

ԵՊՀ-ի Իջևանի մասնաճյուղի շրջանավարտները ստանում են Երևանի պետական համալսարանի կողմից տրվող պետական նմուշի դիպլոմ: Շրջանավարտներից շատերը մրցութային կարգով աշխատանքի են անցնում

պետական և ոչ պետական հաստատություններում:

Մասնաճյուղում աշխատանքներ են տարվում ուսանողական կյանքը հետաքրքիր և լիարժեք դարձնելու համար: Նման աշխատանքներում իրենց մասնակցությունն ունեն մասնաճյուղի ուսանողական կառույցները՝ Ուսանողական խորհուրդը և Ուսանողական գիտական ընկերությունը: Ամեն տարի անցկացվում են ՈԻԳԸ նստաշրջաններ, հիշարժան օրերին նվիրված բազմաբնույթ մշակութային միջոցառումներ, սպորտային տարբեր մրցույթներ և ինտելեկտուալ խաղեր: Մասնաճյուղի ուսանողները մասնակցում են նաև Երևանի պետական համալսարանում կազմակերպվող գիտական նստաշրջաններին և սպորտային միջոցառումներին:

2023/2024 ուստարում մասնաճյուղում առկա ուսուցմամբ բակալավրի ընդունելությունն իրականացվելու է հետևյալ կրթական ծրագրերով.

- Պատմություն,
- Հայոց լեզու և գրականություն,
- Անգլերեն լեզու և գրականություն,
- Ֆրանսերեն լեզու և գրականություն,
- Ռուսաց լեզու և գրականություն»,
- Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա,
- Հոգեբանություն,
- Դիզայն,
- Դեկորատիվ-կիրառական արվեստ,
- Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի),
- Զբոսաշրջություն,
- Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված են վերջին երեք տարիների դիմորդների թիվը ըստ կրթական ծրագրերի, տեղերի քանակի և անցողիկ միավորների:

Կրթական ծրագիր	Համակարգ	2022թ.			2021թ.			2020թ.		
		Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Անցողիկ սիսավոր	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Անցողիկ սիսավոր	Դիմորդների թիվը	Տեղերի քանակը	Անցողիկ սիսավոր
Ինֆորմատիկա և կիրառական մաթեմատիկա	Անվճ	28	8	29.50	17	6	25.00	34	6	14.75
	Վճ		27	15.75	22	29	7.50	-	29	8
Պատմություն	Անվճ	31	3	33.75	19	3	30.50	21	3	17.75
	Վճ		42	17.50	-	42	18.50	-	42	7.75
Հայոց լեզու և գրականություն	Անվճ	11	4	31.75	14	4	34.75	18	3	17
	Վճ		31	18.75	-	31	15.50	-	32	8.5
Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա	Անվճ	22	5	27.50	1	5	13.00	24	5	15.25
	Վճ		35	18.00	20	35	7.50	-	35	7.5
Անգլերեն լեզու և գրականություն	Անվճ	32	4	34.75	33	4	36.75	24	4	18.75
	Վճ		31	19.25	-	31	19.25	-	31	8
Ֆրանսերեն լեզու և գրականություն	Անվճ	6	2	35.75	6	2	39.00	4	2	19.5
	Վճ		13	18.25	-	13	33.75	-	13	13.75
Դիզայն	Անվճ	6	2	31.00	9	2	28.00	11	2	15
	Վճ		28	22.00	-	28	20.00	-	28	10
Ֆինանսներ (ըստ ոլորտի)	Անվճ	49	5	33.25	28	5	26.50	41	5	15.25
	Վճ		45	15.50	-	45	17.50	-	45	7.75
Զբոսաշրջություն	Անվճ	25	3	29.75	14	3	28.25	35	3	13.75
	Վճ		27	17.75	14	27	7.50	-	32	7.5
Հոգեբանություն	Անվճ	23	2	33.25	5	2	21.75	19	2	15.5
	Վճ		33	17.75	15	33	7.50	-	33	7.5
Ռուսաց լեզու և գրականություն	Անվճ	18	2	35.25	8	2	34.75	6	2	16
	Վճ		28	15.00	4	28	11.00	-	28	8
Դեկորատիվ-կիրառական արվեստ	Անվճ	12	3	36.00	7	3	24.00	10	3	15
	Վճ		32	18.00	-	32	19.00	-	32	9

**ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԻՄՈՐԴՆԵՐԻ
ՀԵՏ ՏԱՐԿՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ**

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐ

Երևանի պետական համալսարանի Ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող աշխատանքների կենտրոնի Նախապատրաստական դասընթացների բաժնի գործունեության հիմնական նպատակը ՀՀ հանրակրթական հաստատությունների (դպրոցներ, քոլեջներ, վարժարաններ, նախնական մասնագիտական հաստատություններ) ավարտական դասարանների աշակերտների և սովորողների՝ բուհ ընդունվելուն նախապատրաստումն է, ինչպես նաև ուսումն այնտեղ շարունակելու համար ամուր հիմքերի ստեղծումը:

ԵՊՀ նախապատրաստական դասընթացները կազմակերպում և համակարգում է ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող աշխատանքների կենտրոնի նախապատրաստական դասընթացների բաժինը:

Աշակերտները և սովորողները նախապատրաստական դասընթացներին գրանցվելու համար ներկայացնում են հետևյալ փաստաթղթերը.

- անձնագիր (ծննդյան վկայական)
- 2 լուսանկար

Յուրաքանչյուր առարկայի տարեկան ուսման վարձը սահմանվել է 200 հազար դրամ:

Նախապատրաստական դասընթացների սովորողների համար կազմակերպվում են ութամսյա դասընթացներ: Ութամսյա նախապատրաստական դասընթացները կազմակերպվում են յուրաքանչյուր ուստարվա հոկտեմբեր-մայիս ամիսներին: Դասընթացների համար դիմումներն ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 30-ը:

Նախապատրաստական դասընթացների բաժնում դասավանդում են ԵՊՀ պրոֆեսորադասախոսական կազմի փորձառու մասնագետները:

Հանրակրթական բոլոր առարկաների գծով գործում է փորձագիտական խորհուրդ: Խորհուրդը հաստատում է առարկաների օրացուցային թեմատիկ պլանները և հետևում դրանց կատարմանը: Նախապատրաստական դասընթացները կազմակերպվում և անցկացվում են ՀՀ բուհերի ընդունելության պահանջներին նախապես համապատասխանեցված ծրագրերով: Դասընթացների կրթական ծրագրերի բովանդակությունն ու որակը ապահովվելու նպատակով ուսումնական տարվա ընթացքում անցկացվում են ընթացիկ և կիսամյակային ստուգողական աշխատանքներ: Կրթական ծրագիրը հաջողությամբ ավարտած սովորողներին ավարտական քննությունների արդյունքներով տրվում է սահմանված նմուշի վկայական (հավաստագիր):

Նախապատրաստական դասընթացներն ավարտողները հաջողությամբ

մասնակցում են պետական ավարտական և միասնական քննություններին, ստանում բարձր գնահատականներ: Վերջին տարիներին դիմորդների ավելի քան 95 տոկոսն ընդունվել է ՀՀ տարբեր բուհերի առկա և հեռակա բաժիններ:

Երևանի պետական համալսարանի ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող աշխատանքների կենտրոնի նախապատրաստական դասընթացների բաժինը առանձնացված ձևով կազմակերպում է նաև նախապատրաստական դասընթացներ օտարերկրյա քաղաքացիների համար: Օտարերկրյա քաղաքացիների համար կազմակերպվող դասընթացների ծրագրերը կազմվում են հաշվի առնելով դիմորդների նախնական պատրաստվածությունը՝ յուրաքանչյուր սովորողի նկատմամբ դրսևորելով անհատական մոտեցում: Միաժամանակ կազմված ծրագրերը և հատկացվող ժամաքանակները նախատեսված և հաշվարկված են այնպես, որ դիմորդները ԵՊՀ նախապատրաստական դասընթացներին մասնակցելով հնարավորություն են ստանում նաև ուսումը շարունակել ոչ միայն ԵՊՀ-ում, այլև ՀՀ մյուս բուհերում:

Օտարերկրյա քաղաքացի դիմորդների գիտելիքների նախնական մակարդակին համապատասխան խմբեր ձևավորելու համար բոլոր հանրակրթական առարկաներից նախապես անցկացվում է թեստավորում (խմբերը համագորգիտելիքներ ունեցող դիմորդներով կազմելու և նրանց հետ աշխատանքը նպատակային ու արդյունավետ դարձնելու համար): Առանձին խմբերում են ընդգրկվում հայերենին տիրապետող, մասամբ տիրապետող և հայերեն չիմացող դիմորդները, ովքեր դասընթացների սկզբում՝ ավելի քան երկու ամիս, մասնակցում են միայն հայոց լեզվի խորացված դասընթացների, որից հետո միայն հայերենին զուգահեռ մասնակցում են նաև ընդունելության համար անհրաժեշտ մյուս առարկաների դասընթացներին:

Ուսումնական գործընթացի նման ձևով կազմակերպումը հնարավորություն է տվել Չինաստանից, Ճապոնիայից, Սիրիայից, Վրաստանից, Ռուսաստանից, Իրանից, Շվեյցարիայից, Հորդանանից, Հնդկաստանից, Տաջիկստանից և մյուս երկրներից ժամանած դիմորդների համար ուսուցումը կազմակերպել հնարավորինս արդյունավետ, ինչի շնորհիվ նախորդ տարիներին նշված երկրների հարյուրավոր քաղաքացիներ ընդունվել և ուսումը շարունակում են ԵՊՀ տարբեր ֆակուլտետներում:

ԵՊՀ օտարերկրյա քաղաքացիների համար կազմակերպվող նախապատրաստական դասընթացները նաև իրական հնարավորություն են ընձեռում Մփյուռքի մեր հայրենակիցների համար ուսումը շարունակել մայր բուհում:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Պ Ի Ր N _____
ՍՈՎԱ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՉԵՎՈՎ ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ք. Երևան

« _____ » _____ 20 թ.

«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամը (իրավաբանական անձի պետական գրանցման վկայական 03Ա 990081, տրված 22.12.2014 թ., իրավաբանական հասցեն՝ ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1(մեկ)) (այսուհետ՝ ԵՊՀ), ի դեմս ռեկտոր Հովհաննես Վահագնի Հովհաննիսյանի, ով գործում է համաձայն հիմնադրամի կանոնադրության մի կողմից, և ԵՊՀ _____ ֆակուլտետի _____ կրթական ծրագրի _____ կուրսի ուսանող _____ (այսուհետ՝ ուսանող), մյուս կողմից, ովքեր ստորև հիշատակվում են որպես «Կողմ» և միասին՝ որպես «Կողմեր», կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի մասին:

1. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Սույն պայմանագրի իրավական հիմքերն են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը, «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքները, ՀՀ կառավարության որոշումները, «Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամի կանոնադրությունը, «ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները», ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգը», կրթական ծրագիրը, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերը և ՀՀ այլ իրավական ակտերը:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՈՐԿԱՆ

2.1. Սույն պայմանագրի առարկան ուսանողի՝ առկա ձևով, ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ կրթական ծրագրով ուսումնառություն կազմակերպելու կարգն ու պայմաններն են:

Որոշակի հանգամանքների առկայության դեպքում ուսանողի ուսումնառությունը կարող է կազմակերպվել նաև առցանց:

2.2. Ուսանողի ուսումնառության նորմատիվ ժամկետը չորս տարի է:

3. ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1. ԵՊՀ-ի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.2. ԵՊՀ-ն պարտավորվում է.

3.2.1. Ուսումնառության ընթացքում ստեղծել ուսումնական գործընթացն ապահովող անհրաժեշտ բոլոր պայմանները:

3.2.2. Կազմակերպել ուսանողի ուսուցումը՝ սահմանված կարգով հաստատված ուսումնական և առարկայական ծրագրերին համապատասխան:

3.2.3. ԵՊՀ-ի ուսումնական ծրագրի բոլոր պահանջները և ուսումնական պլանը կատարած ու ամփոփիչ ատեստավորումն անցած ուսանողին շնորհել համապատասխան որակավորում և տալ ավարտական փաստաթուղթ՝ դիպլոմ:

3.3. Ուսանողի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական

գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.4. Ուսանողը պարտավոր է:

3.4.1. Սահմանված ժամկետներում կատարել բոլոր ուսումնական առաջադրանքները և կրթական ծրագրի պահանջները:

3.4.2. Ծանոթանալ և պահպանել ԵՊՀ-ի կանոնադրության, ներքին կարգապահական կանոնների և ներքին իրավական այլ ակտերի, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգի» պահանջները:

3.4.3. Պարտադիր հաճախել ուսումնական ծրագրով նախատեսված բոլոր տեսական և գործնական դասընթացներին:

3.4.4. Բարձր պահել ԵՊՀ-ի պատիվն ու հեղինակությունը:

3.4.5. Ստուգել իրեն տրամադրված համալսարանական էլեկտրոնային փոստը: Ուսանողի համալսարանական էլեկտրոնային փոստին ԵՊՀ-ի կողմից ուղարկված տեղեկատվությունը համարվում է պատշաճ կարգով իրազեկում (պաշտոնական ծանուցում):

3.4.6. Կրել ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով նախատեսված այլ պարտականություններ:

3.4.7. Վճարովի համակարգում սովորող ուսանողը պարտավոր է կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել տվյալ կիսամյակում:

Ուսանողն իրավունք ունի կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել 4 ամիսների ընթացքում՝ հավասարաչափ մասերով (1-ին կիսամյակում սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին, 2-րդ կիսամյակում փետրվար, մարտ, ապրիլ, մայիս ամիսներին):

Ընթացիկ ամսվա համար սահմանված ուսման վարձավճարի համապատասխան չափաբաժինը ուսանողը պարտավոր է վճարել մինչև տվյալ ամսվա 10-ը:

Վկարտական կուրսի ուսանողը պարտավոր է ուսումնառության վերջին կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարն ամբողջությամբ վճարել մինչև ավարտական աշխատանքի նախապաշտպանությունը:

Ուսման վարձավճարը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողը կարող է հեռացվել ԵՊՀ-ից:

Ուսման վարձավճարի սահմանված չափաբաժինը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողին չի թույլատրվում մասնակցել ընթացիկ քննություններին, ստուգումներին և քննաշրջանին:

3.5. ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և ժամանակացույցով նախատեսված առաջադրանքները չկատարելու, ակադեմիական անբավարար առաջադիմություն ցուցաբերելու, հասարակական կարգը, ակադեմիական ազնվության կանոնները կամ ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում ուսանողը կարող է ենթարկվել կարգապահական տույժի՝ ընդհուպ մինչև ԵՊՀ-ից հեռացվելը (ներքին ակտերով սահմանված դեպքերում և կարգով):

4. ՈՒՍՄԱՆ ՎԱՐՉԱՎՃԱՐԻ ԶՄՓԸ ԵՎ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

4.1. Վճարովի հիմունքներով սովորող Ուսանողի ուսման վարձավճարը յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար կազմում է՝

ՀՀ դրամ:

Սույն պայմանագրով սահմանված կրթական ծրագրով (բակալավրի) սահմանված ուսման վարձավճարի ընդհանուր չափը կազմում է՝

ՀՀ դրամ:

4.2. Սահմանված ուսման վարձավճարի չափը հաստատուն է ուսումնառության ամբողջ ժամանակահատվածի համար՝ սույն պայմանագրով նախատեսված ուսուցման ձևի, ըստ կուրսերի անընդհատ ուսումնառության դեպքում: ԵՊՀ-ից հեռացված, այնուհետև սահմանված կարգով վերականգնված ուսանողի ուսման վարձավճարը

սահմանվում է նոր կնքվող պայմանագրով:

4.3. Ուսման վարձավճարը վճարվում է ԵՊՀ-ի բանկային հաշվեհամարին փոխանցելու միջոցով:

5. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

5.1. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է տվյալ ուսումնական ծրագրով նախատեսված ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, բացառությամբ սույն պայմանագրի 6-րդ բաժնում նշված դեպքերի:

6. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

6.1. ԵՊՀ-ի կողմից սույն պայմանագիրը ենթակա է վաղաժամկետ լուծման հետևյալ դեպքերում՝

6.1.1. ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ և ներքին կարգապահական կանոններով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով», ուսումնական ծրագրով սահմանված պարտականությունները ուսանողի կողմից չկատարելու, ոչ պատշաճ կատարելու կամ այլ պատճառներով ԵՊՀ-ից հեռացվելու (ազատվելու) դեպքերում: Ուսանողական իրավունքները վերականգնելիս ուսանողի հետ կնքվում է նոր պայմանագիր:

6.1.2. Սույն պայմանագրով նախատեսված ուսման վարձավճարի վճարման պարտավորությունը ուսանողի կողմից չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում:

6.1.3. ՀՀ օրենսդրությամբ և ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով նախատեսված այլ դեպքերում:

6.2. Ուսանողի կողմից սույն պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու դեպքում նա պարտավոր է այդ մասին սահմանված կարգով տեղեկացնել ԵՊՀ-ին՝ վճարելով սովորած ժամանակահատվածի համար հաշվարկված ուսման վարձավճարը:

7. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

7.1. Ուսանողին ուսանողական նպաստի ձևով ուսման վարձավճարի լրիվ կամ մասնակի փոխհատուցում հատկացնելու կարգը և պայմանները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, «Երևանի պետական համալսարանի ուսանողական նպաստների, պետական և ներքուհական կրթաթոշակների հատկացման կանոնակարգով» և ներքին իրավական այլ ակտերով:

8. ԵԶՐԱՓՈՎԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

8.1. Սույն պայմանագիրը կազմված է 2 հավասարազոր օրինակից, որոնց մեկական օրինակները հանձնված են կողմերին:

8.2. Կողմերի միջև ծագած վեճերը կարգավորվում են կողմերի փոխհամաձայնությամբ կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

8.3. Սույն պայմանագրով չկարգավորված հարցերը լուծվում են գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

8.4. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

8.5. Ուսանողը հավաստում է, որ ծանոթացել է ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգին», ԵՊՀ կանոնադրությանը և ներքին կարգապահական կանոններին (տեղադրված է www.doc.ysu.am կայքէջում):

9. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՑԵՆԵՐԸ ԵՎ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՊՀ

Ուսանող

«Երևանի պետական համալսարան»

ԱԱՀ _____

հիմնադրամ

Անձնագիր՝ _____

ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1

Տրված է _____ կողմից

ՀՎՀՀ 01506928

Հաշվառված է _____

«Արդշինբանկ» ՓԲԸ

_____

Հ/Հ 247010000906 (AMD)

_____

Ստորագրություն

Ռեկտոր՝ Հ. Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ստորագրություն

Կ.Տ.

(Ուսանողի օրինական ներկայացուցչի կողմից ստորագրվում է միայն ուսանողի անչափահաս լինելու դեպքում)

Սույն պայմանագիրը կնքվել է անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցչի (ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) համաձայնությամբ:
Անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցիչ

(ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) _____
Ստորագրություն, ԱԱՀ

*Սույն պայմանագիրը կնքվում է առաջին կիսամյակի դասերը սկսելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնօրյա ժամկետում:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Պ Ի Ր N _____
ԱՌԿԱ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԶԵՎՈՎ ԲԱՎԱԼԱՎՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ ՌԻՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ
ԿԱԶՄԱՎԵՐՊՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
(ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2018 Թ. ԱՊՐԻԼԻ 12-Ի ԹԻՎ 430-Ն ՈՐՈՇՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ)

ք. Երևան

« _____ » _____ 20 թ.

«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամը (իրավաբանական անձի պետական գրանցման վկայական 03Ա 990081, տրված 22.12.2014 թ., իրավաբանական հասցեն՝ ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1(մեկ)) (այսուհետ՝ ԵՊՀ), ի դեմս ռեկտոր Հովհաննես Վահագնի Հովհաննիսյանի, ով գործում է համաձայն հիմնադրամի կանոնադրության մի կողմից, և ԵՊՀ _____ ֆակուլտետի _____ կրթական ծրագրի _____ կուրսի ուսանող _____ (այսուհետ՝ ուսանող), մյուս կողմից, ովքեր ստորև հիշատակվում են որպես «Կողմ» և միասին՝ որպես «Կողմեր», կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի մասին:

1. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Սույն պայմանագրի իրավական հիմքերն են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը, «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին», «Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքները, ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. «Նպատակային ուսումնառության համար քաղաքացուն պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տալու և տրված տարկետումը դադարելու պայմանները սահմանելու մասին» թիվ 430-Ն որոշումը, ՀՀ կառավարության այլ որոշումները, «Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամի կանոնադրությունը, «ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները», ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգը», կրթական ծրագիրը, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերը և ՀՀ այլ իրավական ակտերը:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՌՈՐԿԱՆ

2.1. Սույն պայմանագրի առարկան ուսանողի՝ առկա ձևով, ԲԱՎԱԼԱՎՐԻ կրթական ծրագրով ուսումնառություն կազմակերպելու կարգն ու պայմաններն են:
Որոշակի հանգամանքների առկայության դեպքում ուսանողի ուսումնառությունը կարող է կազմակերպվել նաև առցանց:
2.2. Ուսանողի ուսումնառության նորմատիվ ժամկետը չորս տարի է:

3. ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1. ԵՊՀ-ի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. «Նպատակային ուսումնառության համար քաղաքացուն պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տալու և տրված տարկետումը դադարելու պայմանները սահմանելու մասին» թիվ 430-Ն որոշմամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:
3.2. ԵՊՀ-ն պարտավորվում է.
3.2.1. Ուսումնառության ընթացքում ստեղծել ուսումնական գործընթացն ապահովող անհրաժեշտ բոլոր պայմանները:

3.2.2. Կազմակերպել ուսանողի ուսուցումը՝ սահմանված կարգով հաստատված ուսումնական և առարկայական ծրագրերին համապատասխան:

3.2.3. ԵՊՀ-ի ուսումնական ծրագրի բոլոր պահանջները և ուսումնական պլանը կատարած ու ամփոփիչ ատեստավորումն անցած ուսանողին շնորհել համապատասխան որակավորում և տալ ավարտական փաստաթուղթ՝ դիպլոմ:

3.3. Ուսանողի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. «Նպատակային ուսումնառության համար քաղաքացուն պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տալու և տրված տարկետումը դադարելու պայմանները սահմանելու մասին» թիվ 430-Ն որոշմամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.4. Ուսանողը պարտավոր է.

3.4.1. Սահմանված ժամկետներում կատարել բոլոր ուսումնական առաջադրանքները և կրթական ծրագրի պահանջները:

3.4.2. Ծանոթանալ և պահպանել ԵՊՀ-ի կանոնադրության, ներքին կարգապահական կանոնների և ներքին իրավական այլ ակտերի, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգի» պահանջները:

3.4.3. Պարտադիր հաճախել ուսումնական ծրագրով նախատեսված բոլոր տեսական և գործնական դասընթացներին:

3.4.4. Բարձր պահել ԵՊՀ-ի պատիվն ու հեղինակությունը:

3.4.5. Ստուգել իրեն տրամադրված համալսարանական էլեկտրոնային փոստը: Ուսանողի համալսարանական էլեկտրոնային փոստին ԵՊՀ-ի կողմից ուղարկված տեղեկատվությունը համարվում է պատշաճ կարգով իրազեկում (պաշտոնական ծանուցում):

3.4.6. Կրել ՀՀ օրենսդրությամբ, ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. «Նպատակային ուսումնառության համար քաղաքացուն պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տալու և տրված տարկետումը դադարելու պայմանները սահմանելու մասին» թիվ 430-Ն որոշմամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով նախատեսված այլ պարտականություններ:

3.4.7. Ուսումնառության ընթացքում անվճար ուսուցման կարգավիճակը կորցնելու, ՀՀ ՊՆ-ի հետ կնքած պայմանագիրը լուծելու դիմում ներկայացնելու, սույն պայմանագիրը վաղաժամկետ դադարեցվելու, ԵՊՀ-ից կամ զինվորական պատրաստությունից ազատվելու և (կամ) հեռացվելու դեպքերում պահպանել ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. «Նպատակային ուսումնառության համար քաղաքացուն պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տալու և տրված տարկետումը դադարելու պայմանները սահմանելու մասին» թիվ 430-Ն որոշման պահանջները:

3.5. ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և ժամանակացույցով նախատեսված առաջադրանքները չկատարելու, ակադեմիական անբավարար առաջադիմություն ցուցաբերելու, հասարակական կարգը, ակադեմիական ազնվության կանոնները կամ ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում ուսանողը կարող է ենթարկվել կարգապահական տույժի՝ ընդհուպ մինչև ԵՊՀ-ից հեռացվելը (ներքին ակտերով սահմանված դեպքերում և կարգով):

4. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

4.1. Սույն պայմանագրի շրջանակներում ուսումնառությունն իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2018 թվականի ապրիլի 12-ի թիվ 430-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով:

4.2. Պայմանագիր կնքած ուսանողի հետ ուսումնառությունը բուհում իրականացվում է անվճար հիմունքներով՝ պետության կողմից ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ (ՀՀ կառավարության 430-Ն որոշման թիվ 1 հավելվածի 9-րդ կետ):

4.3 Սույն պայմանագիրը անկախ պատճառներից վաղաժամկետ դադարեցվելու և/կամ ԵՊՀ-ից հեռացվելու դեպքում ուսանողը պարտավորվում է մեկամսյա ժամկետում ԵՊՀ-ին միանվագ վճարել ուսումնառության ժամանակահատվածի համար հաշվարկված ուսման վարձավճարի (տվյալ մասնագիտության համար սահմանված) հանրագումարի կրկնապատիկը (հրաժարագին): Հրաժարագնի հաշվարկային հիմք է հանդիսանում սույն պայմանագրով սահմանված մասնագիտության (կրթական ծրագրի) համար սահմանված տարեկան ուսման վարձավճարը, որը կազմում է _____ ՀՀ դրամ:

4.4 Սույն պայմանագրով նախատեսված հրաժարագինը վճարվում է ԵՊՀ-ի բանկային հաշվեհամարին փոխանցելու միջոցով:

4.5 Սույն Պայմանագրի 4.3 կետում նշված ժամկետում ուսանողի կողմից ԵՊՀ-ին հրաժարագինը չվճարելու դեպքում դրա բռնագանձումն իրականացվում է դատական կարգով:

5. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

5.1. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է տվյալ ուսումնական ծրագրով նախատեսված ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, բացառությամբ սույն պայմանագրի 6-րդ բաժնում նշված դեպքերի:

6. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

6.1. ԵՊՀ-ի կողմից սույն պայմանագիրը ենթակա է վաղաժամկետ լուծման հետևյալ դեպքերում՝

6.1.1. ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ և ներքին կարգապահական կանոններով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով», ուսումնական ծրագրով սահմանված պարտականությունները ուսանողի կողմից չկատարելու, ոչ պատշաճ կատարելու կամ այլ պատճառներով ԵՊՀ-ից կամ զինվորական պատրաստությունից հեռացվելու (ազատվելու) դեպքերում: Ուսանողական իրավունքները վերականգնելիս ուսանողի հետ կնքվում է նոր պայմանագիր:

6.1.2. Ուսանողի կողմից ՀՀ պաշտպանության նախարարության հետ կնքած Պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու դիմում ներկայացնելու դեպքում:

6.1.3. ՀՀ օրենսդրությամբ և ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով նախատեսված այլ դեպքերում:

6.2. Սույն կետի իմաստով ԵՊՀ-ից ազատում կամ հեռացում է համարվում նաև Ուսանողին տրված ակադեմիական արձակուրդը և (կամ) առկա ուսուցման ձևը փոխելը:

7. ԵԶՐԱՓՈՎԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

7.1. Սույն պայմանագիրը կազմված է 2 հավասարազոր օրինակից, որոնց մեկական օրինակները հանձնված են կողմերին:

7.2. Կողմերի միջև ծագած վեճերը կարգավորվում են կողմերի փոխհամաձայնությամբ կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

7.3. Սույն պայմանագրով չկարգավորված հարցերը լուծվում են գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

7.4. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

7.5. Ուսանողը հավաստում է, որ ծանոթացել է ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգին», ԵՊՀ կանոնադրությանը և ներքին կարգապահական կանոններին (ստեղադրված է www.doc.ysu.am կայքէջում):

8. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՍՑԵՆԵՐԸ ԵՎ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՊՀ

Ուսանող

«Երևանի պետական համալսարան»

ԱԱՀ _____

հիմնադրամ

Անձնագիր՝ _____

ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1

Տրված է _____ կողմից

ՀՎՀՀ 01506928

Հաշվառված է _____

«Արդշինբանկ» ՓԲԸ

_____

Հ/Հ 247010000906 (AMD)

_____

Ստորագրություն

Ռեկտոր՝ Հ. Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ստորագրություն

Կ.Տ.

(Ուսանողի օրինական ներկայացուցչի կողմից ստորագրվում է միայն ուսանողի անչափահաս լինելու դեպքում)

Սույն պայմանագիրը կնքվել է անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցչի (ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) համաձայնությամբ:
Անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցիչ

(ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) _____

Ստորագրություն, ԱԱՀ

*Սույն պայմանագիրը կնքվում է Ուսանողի՝ «Պատիվ ունեմ» ծրագրում ընդգրկվելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնօրյա ժամկետում:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Պ Ի Ր N _____
ԱՌԿԱ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՉԵՎՈՎ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ք. Երևան

« _____ » _____ 20 թ.

«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամը (իրավաբանական անձի պետական գրանցման վկայական 03Ա 990081, տրված 22.12.2014 թ., իրավաբանական հասցեն՝ ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1(մեկ)) (այսուհետ՝ ԵՊՀ), ի դեմս ռեկտոր Հովհաննես Վահագնի Հովհաննիսյանի, ով գործում է համաձայն հիմնադրամի կանոնադրության մի կողմից, և ԵՊՀ _____ ֆակուլտետի _____ կրթական ծրագրի _____ կուրսի ուսանող _____ (այսուհետ՝ ուսանող), մյուս կողմից, ովքեր ստորև հիշատակվում են որպես «Կողմ» և միասին՝ որպես «Կողմեր», կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի մասին:

1. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Սույն պայմանագրի իրավական հիմքերն են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը, «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքները, ՀՀ կառավարության որոշումները, «Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամի կանոնադրությունը, «ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները», ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգը», կրթական ծրագիրը, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերը և ՀՀ այլ իրավական ակտերը:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՈՐԿԱՆ

2.1. Սույն պայմանագրի առարկան ուսանողի՝ առկա ձևով, ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ կրթական ծրագրով ուսումնառություն կազմակերպելու կարգն ու պայմաններն են:

Որոշակի հանգամանքների առկայության դեպքում ուսանողի ուսումնառությունը կարող է կազմակերպվել նաև առցանց:

2.2. Ուսանողի ուսումնառության նորմատիվ ժամկետը երկու տարի է:

3. ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1. ԵՊՀ-ի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.2. ԵՊՀ-ն պարտավորվում է.

3.2.1. Ուսումնառության ընթացքում ստեղծել ուսումնական գործընթացն ապահովող անհրաժեշտ բոլոր պայմանները:

3.2.2. Կազմակերպել ուսանողի ուսուցումը՝ սահմանված կարգով հաստատված ուսումնական և առարկայական ծրագրերին համապատասխան:

3.2.3. ԵՊՀ-ի ուսումնական ծրագրի բոլոր պահանջները և ուսումնական պլանը կատարած ու ամփոփիչ ատեստավորումն անցած ուսանողին շնորհել համապատասխան որակավորում և տալ ավարտական փաստաթուղթ՝ դիպլոմ:

3.3. Ուսանողի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական

գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.4. Ուսանողը պարտավոր է.

3.4.1. Սահմանված ժամկետներում կատարել բոլոր ուսումնական առաջադրանքները և կրթական ծրագրի պահանջները:

3.4.2. Ծանոթանալ և պահպանել ԵՊՀ-ի կանոնադրության, ներքին կարգապահական կանոնների և ներքին իրավական այլ ակտերի, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգի» պահանջները:

3.4.3. Պարտադիր հաճախել ուսումնական ծրագրով նախատեսված բոլոր տեսական և գործնական դասընթացներին:

3.4.4. Բարձր պահել ԵՊՀ-ի պատիվն ու հեղինակությունը:

3.4.5. Ստուգել իրեն տրամադրված համալսարանական էլեկտրոնային փոստը: Ուսանողի համալսարանական էլեկտրոնային փոստին ԵՊՀ-ի կողմից ուղարկված տեղեկատվությունը համարվում է պատշաճ կարգով իրազեկում (պաշտոնական ծանուցում):

3.4.6. Կրել ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով նախատեսված այլ պարտականություններ:

3.4.7. Վճարովի համակարգում սովորող ուսանողը պարտավոր է կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել տվյալ կիսամյակում:

Ուսանողն իրավունք ունի կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել 4 ամիսների ընթացքում՝ հավասարաչափ մասերով (1-ին կիսամյակում՝ սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին, 2-րդ կիսամյակում՝ փետրվար, մարտ, ապրիլ, մայիս ամիսներին):

Ընթացիկ ամսվա համար սահմանված ուսման վարձավճարի համապատասխան չափաբաժինը ուսանողը պարտավոր է վճարել մինչև տվյալ ամսվա 10-ը:

Ավարտական կուրսի ուսանողը պարտավոր է ուսումնառության վերջին կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարն ամբողջությամբ վճարել մինչև մագիստրոսական թեզի նախապաշտպանությունը:

Ուսման վարձավճարը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողը կարող է հեռացվել ԵՊՀ-ից:

Ուսման վարձավճարի սահմանված չափաբաժինը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողին չի թույլատրվում մասնակցել ընթացիկ քննություններին, ստուգումներին և քննաշրջանին:

3.5. ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և ժամանակացույցով նախատեսված առաջադրանքները չկատարելու, ակադեմիական անբավարար առաջադիմություն ցուցաբերելու, հասարակական կարգը, ակադեմիական ազնվության կանոնները կամ ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում ուսանողը կարող է ենթարկվել կարգապահական տույժի՝ ընդհուպ մինչև ԵՊՀ-ից հեռացվելը (ներքին ակտերով սահմանված դեպքերում և կարգով):

2. ՈՒՍՄԱՆ ՎԱՐՁԱՎՃԱՐԻ ԶԱՓԸ ԵՎ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

4.1. Վճարովի հիմունքներով սովորող ուսանողի ուսման վարձավճարը յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

Սույն պայմանագրով սահմանված կրթական ծրագրով (մագիստրոսի) սահմանված ուսման վարձավճարի ընդհանուր չափը կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

4.2. Սահմանված ուսման վարձավճարի չափը հաստատուն է ուսումնառության

ամբողջ ժամանակահատվածի համար՝ սույն պայմանագրով նախատեսված ուսուցման ձևի, ըստ կուրսերի անընդհատ ուսումնառության դեպքում: ԵՊՀ-ից հեռացված, այնուհետև սահմանված կարգով վերականգնված ուսանողի ուսման վարձավճարը սահմանվում է նոր կնքվող պայմանագրով:

4.3. Ուսման վարձավճարը վճարվում է ԵՊՀ-ի բանկային հաշվեհամարին փոխանցելու միջոցով:

5. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

5.1. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է տվյալ ուսումնական ծրագրով նախատեսված ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, բացառությամբ սույն պայմանագրի 6-րդ բաժնում նշված դեպքերի:

6. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

6.1. ԵՊՀ-ի կողմից սույն պայմանագիրը ենթակա է վաղաժամկետ լուծման հետևյալ դեպքերում՝

6.1.1. ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ և ներքին կարգապահական կանոններով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով», ուսումնական ծրագրով սահմանված պարտականությունները ուսանողի կողմից չկատարելու, ոչ պատշաճ կատարելու կամ այլ պատճառներով ԵՊՀ-ից հեռացվելու (ազատվելու) դեպքերում: Ուսանողական իրավունքները վերականգնելիս ուսանողի հետ կնքվում է նոր պայմանագիր:

6.1.2. Սույն պայմանագրով նախատեսված ուսման վարձավճարի վճարման պարտավորությունը ուսանողի կողմից չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում:

6.1.3. ՀՀ օրենսդրությամբ և ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով նախատեսված այլ դեպքերում:

6.2. Ուսանողի կողմից սույն պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու դեպքում նա պարտավոր է այդ մասին սահմանված կարգով տեղեկացնել ԵՊՀ-ին՝ վճարելով սովորած ժամանակահատվածի համար հաշվարկված ուսման վարձավճարը:

7. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

7.1. Ուսանողին ուսանողական նպաստի ձևով ուսման վարձավճարի լրիվ կամ մասնակի փոխհատուցում հատկացնելու կարգը և պայմանները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, «Երևանի պետական համալսարանի ուսանողական նպաստների, պետական և ներքուհական կրթաթոշակների հատկացման կանոնակարգով» և ներքին իրավական այլ ակտերով:

8. ԵԶՐԱՓՈՎԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

8.1. Սույն պայմանագիրը կազմված է 2 հավասարազոր օրինակից, որոնց մեկական օրինակները հանձնված են կողմերին:

8.2. Կողմերի միջև ծագած վեճերը կարգավորվում են կողմերի փոխհամաձայնությամբ կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

8.3. Սույն պայմանագրով չկարգավորված հարցերը լուծվում են գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

8.4. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

8.5. Ուսանողը հավաստում է, որ ծանոթացել է ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի

կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգին», ԵՊՀ կանոնադրությանը և ներքին կարգապահական կանոններին (տեղադրված է www.doc.ysu.am կայքէջում):

9. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՑԵՆԵՐԸ ԵՎ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՊՀ	Ուսանող
«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամ	ԱԱՀ _____
ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1	Անձնագիր՝ _____
ՀՎՀՀ 01506928	Տրված է _____ կողմից
«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	Հաշվառված է _____
Հ/Հ 247010000906 (AMD)	_____
	_____
	Ստորագրություն

Ռեկտոր՝ Հ. Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

_____
Ստորագրություն

Կ.Տ.

*Սույն պայմանագիրը կնքվում է առաջին կիսամյակի դասերը սկսելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնօրյա ժամկետում:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Գ Ի Ր N _____
ՀԵՌԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՁԵՎՈՎ ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ք. Երևան

« _____ » _____ 20 թ.

«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամը (իրավաբանական անձի պետական գրանցման վկայական 03Ա 990081, տրված 22.12.2014 թ., իրավաբանական հասցեն՝ ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1(մեկ)) (այսուհետ՝ ԵՊՀ), ի դեմս ռեկտոր Հովհաննես Վահագնի Հովհաննիսյանի, ով գործում է համաձայն հիմնադրամի կանոնադրության մի կողմից, և ԵՊՀ _____ ֆակուլտետի _____ կրթական ծրագրի _____ կուրսի ուսանող _____ (այսուհետ՝ ուսանող), մյուս կողմից, ովքեր ստորև հիշատակվում են որպես «Կողմ» և միասին՝ որպես «Կողմեր», կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի մասին:

1. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Սույն պայմանագրի իրավական հիմքերն են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը, «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքները, ՀՀ կառավարության որոշումները, «Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամի կանոնադրությունը, «ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները», ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգը», կրթական ծրագիրը, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերը և ՀՀ այլ իրավական ակտերը:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՈՒՐԿԱՆ

2.1. Սույն պայմանագրի առարկան ուսանողի՝ հեռակա ձևով, ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ կրթական ծրագրով ուսումնառություն կազմակերպելու կարգն ու պայմաններն են:

Որոշակի հանգամանքների առկայության դեպքում ուսանողի ուսումնառությունը կարող է կազմակերպվել նաև առցանց:

2.2. Ուսանողի ուսումնառության նորմատիվ ժամկետը հինգ տարի է:

2.3. Հեռակա ուսուցման ձևով, բակալավրի կրթական ծրագրով ուսումնառությունն իրականացվում է վճարովի հիմունքներով:

3. ԿՐՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1. ԵՊՀ-ի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.2. ԵՊՀ-ն պարտավորվում է.

3.2.1. Ուսումնառության ընթացքում ստեղծել ուսումնական գործընթացն ապահովող անհրաժեշտ բոլոր պայմանները:

3.2.2. Կազմակերպել ուսանողի ուսուցումը՝ սահմանված կարգով հաստատված ուսումնական և առարկայական ծրագրերին համապատասխան:

3.2.3. ԵՊՀ-ի ուսումնական ծրագրի բոլոր պահանջները և ուսումնական պլանը կատարած ու ամփոփիչ ատեստավորումն անցած ուսանողին շնորհել համապատասխան որակավորում և տալ ավարտական փաստաթուղթ՝ դիպլոմ:

3.3. Ուսանողի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.4. Ուսանողը պարտավոր է.

3.4.1. Սահմանված ժամկետներում կատարել բոլոր ուսումնական առաջադրանքները և կրթական ծրագրի պահանջները:

3.4.2. Ծանոթանալ և պահպանել ԵՊՀ-ի կանոնադրության, ներքին կարգապահական կանոնների և ներքին իրավական այլ ակտերի, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգի» պահանջները:

3.4.3. Պարտադիր հաճախել ուսումնական ծրագրով նախատեսված բոլոր տեսական և գործնական դասընթացներին:

3.4.4. Բարձր պահել ԵՊՀ-ի պատիվն ու հեղինակությունը:

3.4.5. Ստուգել իրեն տրամադրված համալսարանական էլեկտրոնային փոստը: Ուսանողի համալսարանական էլեկտրոնային փոստին ԵՊՀ-ի կողմից ուղարկված տեղեկատվությունը համարվում է պատշաճ կարգով իրազեկում (պաշտոնական ծանուցում):

3.4.6. Կրել ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով նախատեսված այլ պարտականություններ:

3.4.7. Վճարովի համակարգում սովորող ուսանողը պարտավոր է կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել տվյալ կիսամյակում:

Ուսանողն իրավունք ունի կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել 4 ամիսների ընթացքում՝ հավասարաչափ մասերով (1-ին կիսամյակում՝ սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին, 2-րդ կիսամյակում՝ փետրվար, մարտ, ապրիլ, մայիս ամիսներին):

Ընթացիկ ամսվա համար սահմանված ուսման վարձավճարի համապատասխան չափաբաժինը ուսանողը պարտավոր է վճարել մինչև տվյալ ամսվա 10-ը:

Ավարտական կուրսի ուսանողը պարտավոր է ուսումնառության վերջին կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարն ամբողջությամբ վճարել մինչև ավարտական աշխատանքի նախապաշտպանությունը:

Ուսման վարձավճարը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողը կարող է հեռացվել ԵՊՀ-ից:

Ուսման վարձավճարի սահմանված չափաբաժինը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողին չի թույլատրվում մասնակցել ընթացիկ քննություններին, ստուգումներին և քննաշրջանին:

3.5. ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և ժամանակացույցով նախատեսված առաջադրանքները չկատարելու, ակադեմիական անբավարար առաջադիմություն ցուցաբերելու, հասարակական կարգը, ակադեմիական ազնվության կանոնները կամ ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում ուսանողը կարող է ենթարկվել կարգապահական տույժի՝ ընդհուպ մինչև ԵՊՀ-ից հեռացվելը (ներքին ակտերով սահմանված դեպքերում և կարգով):

4. ՈՒՍՄԱՆ ՎԱՐՁԱՎՃԱՐԻ ԶԱՓԸ ԵՎ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

4.1. Ուսանողի ուսման վարձավճարը յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

Սույն պայմանագրով սահմանված կրթական ծրագրով (բակալավրի) սահմանված ուսման վարձավճարի ընդհանուր չափը կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

4.2. Սահմանված ուսման վարձավճարի չափը հաստատուն է ուսումնառության ամբողջ ժամանակահատվածի համար՝ սույն պայմանագրով նախատեսված ուսուցման ձևի, ըստ կուրսերի անընդհատ ուսումնառության դեպքում: ԵՊՀ-ից հեռացված,

այնուհետև սահմանված կարգով վերականգնված ուսանողի ուսման վարձավճարը սահմանվում է նոր կնքվող պայմանագրով:

4.3. Ուսման վարձավճարը վճարվում է ԵՊՀ-ի բանկային հաշվեհամարին փոխանցելու միջոցով:

5. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

5.1. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է տվյալ ուսումնական ծրագրով նախատեսված ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, բացառությամբ սույն պայմանագրի 6-րդ բաժնում նշված դեպքերի:

6. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

6.1. ԵՊՀ-ի կողմից սույն պայմանագիրը ենթակա է վաղաժամկետ լուծման հետևյալ դեպքերում՝

6.1.1. ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ և ներքին կարգապահական կանոններով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով», ուսումնական ծրագրով սահմանված պարտականությունները ուսանողի կողմից չկատարելու, ոչ պատշաճ կատարելու կամ այլ պատճառներով ԵՊՀ-ից հեռացվելու (ազատվելու) դեպքերում: Ուսանողական իրավունքները վերականգնելիս ուսանողի հետ կնքվում է նոր պայմանագիր:

6.1.2. Սույն պայմանագրով նախատեսված՝ ուսման վարձավճարի վճարման պարտավորությունը ուսանողի կողմից չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում:

6.1.3. ՀՀ օրենսդրությամբ և ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով նախատեսված այլ դեպքերում:

6.2. Ուսանողի կողմից սույն պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու դեպքում նա պարտավոր է այդ մասին սահմանված կարգով տեղեկացնել ԵՊՀ-ին՝ վճարելով սովորած ժամանակահատվածի համար հաշվարկված ուսման վարձավճարը:

7. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

7.1. Ուսանողին ուսանողական նպաստի ձևով ուսման վարձավճարի լրիվ կամ մասնակի փոխհատուցում հատկացնելու կարգը և պայմանները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, «Երևանի պետական համալսարանի ուսանողական նպաստների, պետական և ներքուհական կրթաթոշակների հատկացման կանոնակարգով» և ներքին իրավական այլ ակտերով:

8. ԵԶՐԱՓՈՎԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

8.1. Սույն պայմանագիրը կազմված է 2 հավասարազոր օրինակից, որոնց մեկական օրինակները հանձնված են կողմերին:

8.2. Կողմերի միջև ծագած վեճերը կարգավորվում են կողմերի փոխհամաձայնությամբ կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

8.3. Սույն պայմանագրով չկարգավորված հարցերը լուծվում են գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

8.4. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

8.5. Ուսանողը հավաստում է, որ ծանոթացել է ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգին», ԵՊՀ կանոնադրությանը և ներքին կարգապահական կանոններին (տեղադրված է www.doc.ysu.am կայքէջում):

9. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՑԵՆԵՐԸ ԵՎ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՊՀ

Ուսանող

«Երևանի պետական համալսարան»

ԱԱՀ _____

հիմնադրամ

Անձնագիր՝ _____

ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1

Տրված է _____ կողմից

ՀՎՀՀ 01506928

Հաշվառված է _____

«Արդշինբանկ» ՓԲԸ

_____

Հ/Հ 247010000906 (AMD)

_____

Ստորագրություն

Ռեկտոր՝ Հ. Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ստորագրություն

Կ.Տ.

(Ուսանողի օրինական ներկայացուցչի կողմից ստորագրվում է միայն ուսանողի անչափահաս լինելու դեպքում)

Սույն պայմանագիրը կնքվել է անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցչի (ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) համաձայնությամբ:

Անչափահաս ուսանողի օրինական ներկայացուցիչ

(ծնող, որդեգրող, հոգաբարձու) _____

Ստորագրություն, ԱԱՀ

*Սույն պայմանագիրը կնքվում է առաջին կիսամյակի դասերը սկսելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնօրյա ժամկետում:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Պ Ի Ր N _____
ՀԵՌԱԿԱ ՌԻՍԻՑԱՆ ՉԵՎՈՎ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
ՌԻՍԻՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ք. Երևան

« _____ » _____ 20 թ.

«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամը (իրավաբանական անձի պետական գրանցման վկայական 03Ա 990081, տրված 22.12.2014 թ., իրավաբանական հասցեն՝ ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1(մեկ)) (այսուհետ՝ ԵՊՀ), ի դեմս ռեկտոր Հովհաննես Վահագնի Հովհաննիսյանի, ով գործում է համաձայն հիմնադրամի կանոնադրության մի կողմից, և ԵՊՀ _____ ֆակուլտետի _____ կրթական ծրագրի _____ կուրսի ուսանող _____ (այսուհետ՝ ուսանող), մյուս կողմից, ովքեր ստորև հիշատակվում են որպես «Կողմ» և միասին՝ որպես «Կողմեր», կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի մասին:

1. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Սույն պայմանագրի իրավական հիմքերն են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը, «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքները, ՀՀ կառավարության որոշումները, «Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամի կանոնադրությունը, «ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները», ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգը», կրթական ծրագիրը, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերը և ՀՀ այլ իրավական ակտերը:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՈՐԿԱՆ

2.1. Սույն պայմանագրի առարկան ուսանողի՝ հեռակա ձևով, ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ կրթական ծրագրով ուսումնառություն կազմակերպելու կարգն ու պայմաններն են:

Որոշակի հանգամանքների առկայության դեպքում ուսանողի ուսումնառությունը կարող է կազմակերպվել նաև առցանց:

2.2. Ուսանողի ուսումնառության նորմատիվ ժամկետը _____ է:

2.3. Հեռակա ուսուցման ձևով, մագիստրոսի կրթական ծրագրով ուսումնառությունն իրականացվում է վճարովի հիմունքներով:

3. ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1. ԵՊՀ-ի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.2. ԵՊՀ-ն պարտավորվում է.

3.2.1. Ուսումնառության ընթացքում ստեղծել ուսումնական գործընթացն ապահովող անհրաժեշտ բոլոր պայմանները:

3.2.2. Կազմակերպել ուսանողի ուսուցումը՝ սահմանված կարգով հաստատված ուսումնական և առարկայական ծրագրերին համապատասխան:

3.2.3. ԵՊՀ-ի ուսումնական ծրագրի բոլոր պահանջները և ուսումնական պլանը կատարած ու ամփոփիչ ատեստավորումն անցած ուսանողին շնորհել համապատասխան որակավորում և տալ ավարտական փաստաթուղթ՝ դիպլոմ:

3.3. Ուսանողի իրավունքները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի

կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով:

3.4. Ուսանողը պարտավոր է.

3.4.1. Սահմանված ժամկետներում կատարել բոլոր ուսումնական առաջադրանքները և կրթական ծրագրի պահանջները:

3.4.2. Ծանոթանալ և պահպանել ԵՊՀ-ի կանոնադրության, ներքին կարգապահական կանոնների և ներքին իրավական այլ ակտերի, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգի» պահանջները:

3.4.3. Պարտադիր հաճախել ուսումնական ծրագրով նախատեսված բոլոր տեսական և գործնական դասընթացներին:

3.4.4. Բարձր պահել ԵՊՀ-ի պատիվն ու հեղինակությունը:

3.4.5. Ստուգել իրեն տրամադրված համալսարանական էլեկտրոնային փոստը: Ուսանողի համալսարանական էլեկտրոնային փոստին ԵՊՀ-ի կողմից ուղարկված տեղեկատվությունը համարվում է պատշաճ կարգով իրազեկում (պաշտոնական ծանուցում):

3.4.6. Կրել ՀՀ օրենսդրությամբ, ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ, ներքին կարգապահական կանոններով, ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով, ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և սույն պայմանագրով նախատեսված այլ պարտականություններ:

3.4.7. Վճարովի համակարգում սովորող ուսանողը պարտավոր է կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել տվյալ կիսամյակում:

Ուսանողն իրավունք ունի կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարը վճարել 4 ամիսների ընթացքում՝ հավասարաչափ մասերով (1-ին կիսամյակում՝ սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին, 2-րդ կիսամյակում՝ փետրվար, մարտ, ապրիլ, մայիս ամիսներին):

Ընթացիկ ամսվա համար սահմանված ուսման վարձավճարի համապատասխան չափաբաժինը ուսանողը պարտավոր է վճարել մինչև տվյալ ամսվա 10-ը:

Ավարտական կուրսի ուսանողը պարտավոր է ուսումնառության վերջին կիսամյակի համար սահմանված ուսման վարձավճարն ամբողջությամբ վճարել մինչև ավարտական աշխատանքի նախապաշտպանությունը:

Ուսման վարձավճարը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողը կարող է հեռացվել ԵՊՀ-ից:

Ուսման վարձավճարի սահմանված չափաբաժինը ժամանակին չվճարելու դեպքում ուսանողին չի թույլատրվում մասնակցել ընթացիկ քննություններին, ստուգումներին և քննաշրջանին:

3.5. ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով» և ժամանակացույցով նախատեսված առաջադրանքները չկատարելու, ակադեմիական անբավարար առաջադիմություն ցուցաբերելու, հասարակական կարգը, ակադեմիական ազնվության կանոնները կամ ԵՊՀ-ի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում ուսանողը կարող է ենթարկվել կարգապահական տույժի՝ ընդհուպ մինչև ԵՊՀ-ից հեռացվելը (ներքին ակտերով սահմանված դեպքերում և կարգով):

4. ՈՒՍՄԱՆ ՎԱՐՁԱՎՃԱՐԻ ՉՈՓԸ ԵՎ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

4.1. Ուսանողի ուսման վարձավճարը յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

Սույն պայմանագրով սահմանված կրթական ծրագրով (մագիստրոսի) սահմանված ուսման վարձավճարի ընդհանուր չափը կազմում է՝ _____ ՀՀ դրամ:

4.2. Սահմանված ուսման վարձավճարի չափը հաստատուն է ուսումնառության ամբողջ ժամանակահատվածի համար՝ սույն պայմանագրով նախատեսված ուսուցման ձևի, ըստ կուրսերի անընդհատ ուսումնառության դեպքում: ԵՊՀ-ից հեռացված, այնուհետև սահմանված կարգով վերականգնված ուսանողի ուսման վարձավճարը սահմանվում է նոր կնքվող պայմանագրով:

4.3. Ուսման վարձավճարը վճարվում է ԵՊՀ-ի բանկային հաշվեհամարին փոխանցելու միջոցով:

5. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ ԵՎ ԳՈՐԾՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

5.1. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է տվյալ ուսումնական ծրագրով նախատեսված ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, բացառությամբ սույն պայմանագրի 6-րդ բաժնում նշված դեպքերի:

6. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

6.1. ԵՊՀ-ի կողմից սույն պայմանագիրը ենթակա է վաղաժամկետ լուծման հետևյալ դեպքերում՝

6.1.1. ԵՊՀ-ի կանոնադրությամբ և ներքին կարգապահական կանոններով, «Բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգով», ուսումնական ծրագրով սահմանված պարտականությունները ուսանողի կողմից չկատարելու, ոչ պատշաճ կատարելու կամ այլ պատճառներով ԵՊՀ-ից հեռացվելու (ազատվելու) դեպքերում: Ուսանողական իրավունքները վերականգնելիս ուսանողի հետ կնքվում է նոր պայմանագիր:

6.1.2. Սույն պայմանագրով նախատեսված ուսման վարձավճարի վճարման պարտավորությունը ուսանողի կողմից չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում:

6.1.3. ՀՀ օրենսդրությամբ և ԵՊՀ-ի ներքին իրավական ակտերով նախատեսված այլ դեպքերում:

6.2. Ուսանողի կողմից սույն պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու դեպքում նա պարտավոր է այդ մասին սահմանված կարգով տեղեկացնել ԵՊՀ-ին՝ վճարելով սովորած ժամանակահատվածի համար հաշվարկված ուսման վարձավճարը:

7. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

7.1. Ուսանողին ուսանողական նպաստի ձևով ուսման վարձավճարի լրիվ կամ մասնակի փոխհատուցում հատկացնելու կարգը և պայմանները սահմանվում են ՀՀ օրենսդրությամբ, «Երևանի պետական համալսարանի ուսանողական նպաստների, պետական և ներքուհական կրթաթոշակների հատկացման կանոնակարգով» և ներքին իրավական այլ ակտերով:

8. ԵԶՐԱՓՈՎԻՉ ԴՐՈՒՅՑՆԵՐ

8.1. Սույն պայմանագիրը կազմված է 2 հավասարազոր օրինակից, որոնց մեկական օրինակները հանձնված են կողմերին:

8.2. Կողմերի միջև ծագած վեճերը կարգավորվում են կողմերի փոխհամաձայնությամբ կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

8.3. Սույն պայմանագրով չկարգավորված հարցերը լուծվում են գործող օրենսդրությանը համապատասխան:

8.4. Սույն պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

8.5. Ուսանողը հավաստում է, որ ծանոթացել է ԵՊՀ-ի «Բակալավրի և մագիստրոսի

կրթական ծրագրերով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կարգին», ԵՊՀ կանոնադրությանը և ներքին կարգապահական կանոններին (տեղադրված է www.doc.ysu.am կայքէջում):

9. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՑԵՆԵՐԸ ԵՎ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՊՀ	Ուսանող
«Երևանի պետական համալսարան» հիմնադրամ	ԱԱՀ _____ Անձնագիր՝ _____
ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1	Տրված է _____ կողմից
ՀՎՀՀ 01506928	Հաշվառված է _____ _____
«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	_____
Հ/Հ 247010000906 (AMD)	_____
	Ստորագրություն

Ռեկտոր՝ Հ. Կ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ստորագրություն

Կ.Տ.

*Սույն պայմանագիրը կնքվում է առաջին կիսամյակի դասերը սկսելու օրվանից ոչ ուշ, քան տասնօրյա ժամկետում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՊՀ ռեկտորի խոսքը	3
Ցանկ Երևանի պետական համալսարանի առկա ուսուցման 2023/2024 ուստարվա կրթական ծրագրերի և ընդունելության քննությունների	5
Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետ	8
Ինֆորմատիկայի և կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետ	14
Ֆիզիկայի ֆակուլտետ	18
Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետ	22
Քիմիայի ֆակուլտետ	27
Ֆարմացիայի ինստիտուտ	33
Աշխարհագրության և երկրաբանության ֆակուլտետ	39
Կենսաբանության ֆակուլտետ	46
Պատմության ֆակուլտետ	52
Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետ	69
Տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ	74
Փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետ	82
Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետ	91
Հայ բանասիրության ֆակուլտետ	99
Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոն	102
Ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետ	110
Ռուս բանասիրության ֆակուլտետ	114
Եվրոպական լեզուների և հաղորդակցության ֆակուլտետ	119
Արևելագիտության ֆակուլտետ	134
Իրավագիտության ֆակուլտետ	139
Աստվածաբանության ֆակուլտետ	143
ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղ	146
ԵՊՀ Նախապատրաստական դասընթացներ	151
Պայմանագիր ԵՊՀ առկա ուսուցմամբ բակալավրի կրթական ծրագրով ուսումնառության կազմակերպման պայմանների վերաբերյալ	153
Պայմանագիր ԵՊՀ առկա ուսուցմամբ բակալավրի կրթական ծրագրով ուսումնառության կազմակերպման պայմանների վերաբերյալ (ՀՀ կառավարության 2018 թ. ապրիլի 12-ի թիվ 430-Ն որոշման համաձայն)	157
Պայմանագիր ԵՊՀ առկա ուսուցմամբ մագիստրոսի կրթական ծրագրով ուսումնառության կազմակերպման պայմանների վերաբերյալ	161
Պայմանագիր ԵՊՀ հեռակա ուսուցմամբ բակալավրի կրթական ծրագրով ուսումնառության կազմակերպման պայմանների վերաբերյալ	165
Պայմանագիր ԵՊՀ հեռակա ուսուցմամբ մագիստրոսի կրթական ծրագրով ուսումնառության կազմակերպման պայմանների վերաբերյալ	169

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԻՄՈՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ ՏԱՐՎՈՂ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դիմորդի ուղեցույց 2023

Չափսը՝ 70x100 ¹/₁₆: Տպ. մամուլը՝ 10.875:
Տպաքանակը՝ 1000: